Regeringens proposition 1994/95:89

Förslag till alkohollag

Prop. 1994/95:89

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 1994-10-27

Ingvar Carlsson

Anna Hedborg
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall ersättas med en ny alkohollag. Därmed avskaffas de nuvarande import-, export-, tillverknings- och partihandelsmonopolen när det gäller spritdrycker, vin och starköl. Dessa ersätts av ett alkoholpolitiskt motiverat tillståndssystem. En ny myndighet för tillståndsgivning, kontroll och tillsyn inrättas.

Propositionens förslag innebär också att kommunerna skall överta länsstyrelsernas hantering av serveringstillstånd till restauranger samt att vissa andra ändringar görs i nuvarande lagstiftning på alkoholområdet i syfte att minska krångel och detaljreglering och skapa tydligare regler och skärpta krav där det behövs.

Innehållsförteckning

1. Förslag till riksdagsbeslut 7
2. Lagtext 7
2.1 Förslag till alkohollag 7
2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) 22
2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker 23
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. 24
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. 27
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m. 29
3. Ärendet och dess beredning 30
4. Bakgrund 32
4.1 Alkoholpolitiska kommissionen och LHD/LVM- utredningen 32
4.2 EES-avtalet 33
4.3 Import och partihandel med starköl 34
4.4 EU:s kompetens på alkoholområdet 35
4.5 Medlemskapsförhandlingarna mellan Sverige och EU 37
5. Nuvarande ordning 39
5.1 Grunddragen i den svenska alkoholpolitiken 39
5.2 Monopolen inom alkoholpolitiken 41
5.3 Servering av alkoholdrycker 42
5.4 Marknadsföring av alkoholdrycker 43
5.5 Kvalitetskontroll av alkoholdrycker 43
5.6 Beskattning av alkoholdrycker 44
5.7 Teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat 45
6. Behov av ändringar inom nuvarande system 46
6.1 Alkoholmonopolen 46
6.2 Serveringsbestämmelser 48

7. Ett nytt system för tillstånd, kontroll och tillsyn inom alkoholområdet 50

7.1 Alkoholinspektionen - en ny central myndighet 51

7.2 Tillstånd för tillverkning av, partihandel med och inköp av spritdrycker, vin och starköl 54

7.3 Kriterier för tillståndsgivning 55

8. Serveringsbestämmelser 57

8.1 Allmänna överväganden 57

8.2 Ansvaret för att utreda och besluta om serveringstillstånd 59

8.3 Kriterier för tillståndsgivning 61

8.4 Serveringstillståndets omfattning 65

8.5 Matutbud 67

8.6 Självservering 70

8.7 Serveringstider 70

8.8 Serveringsansvarig personal 71

9. Öl klass II 72

10. Tillsyn 74

11. Register 77

12. Överklagande m m 79

13. Avgifter 80

14. Kostnader 81

15. Ikraftträdande 82

16. Följdändringar i annan lagstiftning 84

17. Författningskommentar 85

17.1 Förslaget till Alkohollag 85

17.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) 122

17.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker 123

17.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. 123

17.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. 124

17.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m. 124

Bilaga 1 Sammanfattning av Socialdepartementets departementspromemoria samt remissammanställning 125

Bilaga 2 Departementspromemorians förslag till lagtext 141

Bilaga 3 Sammanfattning av Alkoholpolitiska kommissionens delbetänkande samt remisssammanställning 155

Bilaga 4 Sammanfattning av LHD/LVM-utredningens betänkande samt remissammanställning 191

Bilaga 5 Lagrådsremissens lagförslag 198

Bilaga 6 Lagrådets yttrande 221

Bilaga 7 Yttrande från Datainspektionen 228

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994 230

Rättsdatablad 231

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. alkohollag,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
3. lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker,
4. lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.,
5. lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.,
6. lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till

Alkohollag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller tillverkning av alkoholdrycker och handel med sådana varor. Lagen gäller också tillverkning av sprit.

Bestämmelser om införsel och försäljning av teknisk sprit finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

Föreskrifter om marknadsföring av alkoholdrycker finns, förutom i denna lag, även i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker.

2 § Med *sprit* förstås en vätska som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin, starköl och öl anses dock inte som sprit. Inte heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Med *mäsk* förstås en jäsande vätska som blir sprit om den får fortsätta att jäsa.

Med *alkohol* avses i denna lag etylalkohol.

3 § Med *alkoholdryck* förstås en dryck som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol. Alkoholdrycker delas i denna lag in i spritdrycker, vin, starköl och öl.

4 § Med *spritdryck* förstås en alkoholdryck som innehåller sprit.

5 § Med *vin* förstås en alkoholdryck som är framställd genom jäsning av druvor eller druvmust eller av bär, frukt eller andra växtdelar samt andra

alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent alkohol och som inte är spritdryck, starköl eller öl.

6 § Med *starköl* förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och som innehåller mer än 3,5 volymprocent alkohol.

Med *öl* förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent.

7 § Med *lättdryck* förstås dryck som antingen är fri från alkohol eller innehåller högst 2,25 volymprocent alkohol.

8 § *Tillverkare* kallas den som driver yrkesmässig tillverkning enligt denna lag.

Med *försäljning* förstås varje form av tillhandahållande av dryck mot ersättning.

Försäljning till konsument benämns *detaljhandel* eller, om den sker för förtäring på stället, *servering*. Annan försäljning benämns *partihandel*.

2 kap. Tillverkning

1 § Sprit och spritdrycker får inte tillverkas utan tillstånd (tillverkningstillstånd).

Spritdrycker med högre alkoholhalt än 60 volymprocent får inte tillverkas.

2 § Vin, starköl eller öl får inte tillverkas utan tillstånd om det inte gäller tillverkning i hemmet för eget behov.

3 § Närmare bestämmelser om tillverkning av alkoholdrycker och sprit meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen.

4 § Tillverkare av alkoholdrycker får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt denna lag.

5 § Tillverkare av sprit får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för export och, efter medgivande av Alkoholinspektionen, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

3 kap. Allmänna bestämmelser för försäljning

1 § Spritdrycker, vin eller starköl får inte säljas om det inte föreligger rätt till det enligt denna lag. Särskilda bestämmelser gäller för detaljhandel med och servering av öl.

Spritdrycker med högre alkoholhalt än 60 volymprocent får inte säljas.

2 § Utan hinder av denna lag får spritdrycker, vin och starköl serveras till passagerare på järnvägståg i internationell trafik.

Genom vad som föreskrivs i denna lag inskränks inte den rätt till försäljning som följer av gällande bestämmelser om tullager som har inrättats för förvaring av proviant m.m. eller rätten till försäljning av obeskattade varor i exportbutik.

3 § I fråga om rätt att förfoga över spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på fartyg och luftfartyg i internationell trafik gäller särskilda bestämmelser.

4 § Försäljning av drycker som omfattas av denna lag skall skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras.

Den som tar befattning med försäljning av alkoholdrycker skall se till att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället.

5 § Den som tillverkar, säljer eller förmedlar försäljning av alkoholdrycker får i sin rörelse lämna sådan dryck som gåva endast i form av varuprov.

Vid marknadsföring av tjänster eller vid försäljning av andra varor än alkoholdrycker får sådana drycker inte lämnas som gåva.

6 § Vid detaljhandel med och servering av alkoholdrycker skall lättdrycker finnas att tillgå i tillfredsställande urval och omfattning.

7 § Den som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bedriva försäljning av alkoholdrycker.

8 § Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får varor inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte har fyllt 18 år.

Alkoholdrycker får inte lämnas ut till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Alkoholdrycker får inte lämnas ut om det finns särskild anledning anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

Den som lämnar ut alkoholdrycker skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått den ålder som anges i första stycket.

9 § Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 8 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Spritdrycker, vin eller starköl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 20 år. Öl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 18 år. Vad nu sagts gäller inte när någon bjuder av en alkoholdryck för förtäring på stället.

10 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får om synnerliga skäl föreligger förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

Kommunen får för visst tillfälle, om det anses påkallat för ordningens upprätthållande, förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

4 kap. Partihandel m.m.

1 § Partihandel med spritdrycker, vin eller starköl får bedrivas endast av den som har meddelats tillstånd (partihandelstillstånd). Den som har tillverkningstillstånd som avser spritdrycker, vin eller starköl skall anses ha partihandelstillstånd i fråga om motsvarande varor.

2 § Spritdrycker, vin och starköl får föras in till landet endast av den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd avseende sådana varor.

Utöver vad som anges i första stycket får spritdrycker, vin och starköl föras in

1. av den som har rätt till tullfrihet enligt 4 § lagen (1994:000) om tullfrihet m.m.,

2. av resande som har fyllt 20 år eller person, som utför arbete på transportmedel och som har uppnått nämnda ålder, för eget eller familjens bruk eller som gåva till närstående för dennes eller dennes familjs personliga bruk och

3. som proviant på fartyg eller luftfartyg enligt särskilda bestämmelser.

Spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på järnvägståg i internationell trafik, får föras in i den utsträckning som krävs för servering av passagerare under tågets färd inom landet.

3 § Endast den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd får förfoga över spritdrycker, vin eller starköl på sätt som avses i 7 § första stycket tullagen (1994:000). Sådana varor får av annan än den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för varorna inte förvaras på annat tullager än sådant som har inrättats för förvaring av proviant m.m. I övrigt gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

4 § Tillstånd får ges till inköp av spritdrycker, vin eller starköl som används i teknisk, industriell, medicinsk, vetenskaplig eller liknande verksamhet. Inköpstillstånd medför rätt att köpa in varorna hos den som är berättigad att bedriva partihandel med sådana varor.

5 § Den som är berättigad att bedriva partihandel får sälja varorna till detaljhandelsbolaget, till den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för motsvarande varor och till den som har meddelats serveringstillstånd för sådana varor. Tillståndshavaren får också exportera varorna eller sälja dem till den som fått sådant särskilt tillstånd till inköp av varorna som avses i 4 §.

Endast den som är berättigad att bedriva partihandel får omförpacka eller buteljera varorna.

6 § Överlåts rörelse vari ingår verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag, får överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin eller starköl till sin efterträdare, om denne har beviljats tillstånd som gäller för verksamheten.

Konkursbo eller dödsbo får utan hinder av bestämmelserna i denna lag sälja spritdrycker, vin eller starköl till den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för sådana drycker eller till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller då en tillståndspliktig verksamhet måste avvecklas till följd av att tillståndet återkallats eller att andra tvingande skäl föreligger.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller i tillämpliga delar även i fråga om öl.

7 § Vid partihandel med spritdrycker, vin och starköl är säljaren skyldig att förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller köpa in varan.

Vid varje partihandelsställe skall, om innehavaren inte är enskild per-

son som själv förestår verksamheten, finnas en för uppgiften lämplig person som har tillsyn över försäljningen (föreståndare).

8 § Den som är berättigad att bedriva partihandel med spritdrycker, vin eller starköl ansvarar för att distributionen av varorna sker under betryggande former. Detta gäller också om någon utomstående anlitas för distributionen.

Tillståndshavare som avses i första stycket och som låter importera varor som anges där har från och med att varorna kommit in i landet motsvarande ansvar för distributionen av dem.

Närmare föreskrifter om distribution av spritdrycker, vin och starköl meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen.

5 kap. Detaljhandel

Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl

1 § För detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl skall det finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget), som staten äger.

Detaljhandelsbolaget får inte importera, exportera eller tillverka drycker som anges i första stycket.

Detaljhandelsbolaget får, om det har partihandelstillstånd, bedriva försäljning till dem som har serveringstillstånd.

Bestämmelser om detaljhandelsbolagets verksamhet och drift samt om särskild kontroll från statens sida skall tas in i ett avtal som upprättas mellan staten och bolaget.

2 § Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får bedrivas endast av detaljhandelsbolaget.

Detaljhandelsbolaget beslutar om försäljningsställenas förläggning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

3 § Försäljning får ske antingen som försäljning till avhämtning eller genom försändning på rekvisition.

4 § Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får varor inte lämnas ut till köpare förrän de har betalats.

5 § Spritdrycker, vin eller starköl som inte hålls i lager skall på begäran anskaffas, om inte detaljhandelsbolaget finner att det finns hinder mot det.

Detaljhandel med öl

6 § Detaljhandel med öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser vilka meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Utan hinder av vad nu sagts får detaljhandel med öl bedrivas av detaljhandelsbolaget samt av tillverkare av öl eller lättdrycker.

6 kap. Servering

1 § Servering av spritdrycker, vin och starköl får ske endast om tillstånd har meddelats (serveringstillstånd).

Servering av öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser vilka meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) samt att servering av mat samtidigt bedrivs i lokalen.

Utan hinder av vad som föreskrivs i andra stycket får öl serveras av den som enligt 23 § nämnda lag har meddelats särskilt tillstånd att yrkesmässigt hantera livsmedel samt av den som har meddelats serveringstillstånd.

2 § Servering av alkoholdrycker skall ske med återhållsamhet och får inte föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.

3 § På serveringsställe där serveringstillstånd gäller skall tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden.

Den som är serveringsansvarig skall med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.

Tillståndshavaren skall till tillståndsmyndigheten anmäla den eller de personer som har utsetts att ansvara för alkoholserveringen.

För servering av spritdrycker, vin eller starköl får endast anlitas personal som är anställd av tillståndshavaren. Restaurangskolor med serveringstillstånd får dock i utbildningssyfte anlita restaurangskolans elever.

4 § Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får servering av öl påbörjas tidigast klockan 07.00 och servering av andra alkoholdrycker tidigast klockan 11.00. Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat skall servering av alkoholdrycker avslutas senast klockan 01.00. Vad nu sagts gäller inte för hotellrum med minibar.

Serveringsställe skall vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång.

5 § Den som har serveringstillstånd får köpa spritdrycker, vin och starköl som behövs för rörelsen endast av någon som har partihandelstillstånd för varan.

6 § Priser på alkoholdrycker får vid servering inte sättas lägre än inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. Priserna skall avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas.

7 § På ett serveringsställe får åtgärder inte vidtas i syfte att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker.

8 § Från ett serveringsställe där serveringstillstånd gäller får inte någon medföra eller tillåtas medföra spritdrycker, vin eller starköl som har serverats där. Detta gäller inte hotellrum med minibar.

9 § På serveringsställe där serveringstillstånd gäller får inte någon dricka eller tillåtas dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet. Detta gäller dock inte på hotellrum.

Inte heller får någon dricka eller tillåtas dricka alkoholdrycker på ett serveringsställe där alkoholdrycker inte får serveras eller i en lokal, som

yrkesmässigt upplåts för anordnande av sådana sammankomster i slutna sällskap vid vilka mat eller dryck tillhandahålls av innehavaren eller genom dennes försorg och där servering av alkoholdrycker inte är tillåten.

Alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i denna paragraf får inte heller förvaras i sådan lokal eller tillhörande utrymmen i annat fall än när det är uppenbart att drycken inte är avsedd att drickas på stället.

Förbuden enligt denna paragraf gäller inte i fråga om öl.

7 kap. Tillstånd m.m.

Tillverkningtillstånd, partihandelstillstånd och inköpstillstånd

1 § Tillverkningstillstånd, partihandelstillstånd och inköpstillstånd får meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall också visa att han har tillfredsställande lagringsmöjligheter.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

Tillståndsmyndigheten får om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid. Myndigheten får också meddela de villkor som behövs, i samband med beslutet om tillstånd eller senare under tillståndstiden.

2 § Tillverkningstillstånd kan gälla sprit, spritdrycker, vin, starköl och öl eller avse en eller flera av dessa varor. Partihandelstillstånd och inköpstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller avse en eller två av dessa drycker.

3 § Tillverknings-, partihandels- och inköpstillstånd meddelas av Alkoholinspektionen. Ansökan om tillstånd skall göras skriftligen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar närmare föreskrifter om vilken utredning som sökanden skall ge in.

4 § Den som hos Alkoholinspektionen ansöker om tillstånd skall betala ansökningsavgift. Den som beviljas tillstånd skall även betala en årlig tillsynsavgift.

Regeringen beslutar om avgifternas storlek. Ytterligare föreskrifter om avgifterna meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen.

Serveringstillstånd

5 § Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt, årligen under en viss tidsperiod, under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle.

Tillstånd, som avser servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid.

I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten meddela de villkor som behövs.

6 § Serveringstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller avse en eller två av dessa drycker.

7 § Serveringstillstånd får meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall också visa att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

8 § Tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Serveringsstället skall ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster.

Tillstånd för servering till allmänheten under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle får meddelas om serveringsstället tillhandahåller lagad mat. Detsamma gäller beträffande tillstånd för servering i slutet sällskap.

Om det finns en drinkbar skall den vara en mindre väsentlig del av serveringsstället, inrättad i nära anslutning till matsal.

Utan hinder av första och andra styckena får tillstånd meddelas för servering av vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal. Servering får dock endast ske under pauser i föreställningen.

Servering av alkoholdrycker från minibar på hotellrum får ske på hotell med serveringstillstånd. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen får meddela närmare bestämmelser om serveringen.

9 § Om serveringen kan befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt, får serveringstillstånd vägras även om kraven i 7 och 8 §§ är uppfyllda.

10 § Serveringstillstånd skall avse viss lokal eller annat avgränsat utrymme.

11 § Ombyggnad av serveringsställe som medför väsentlig ändring av serveringslokalerna kräver särskilt medgivande av tillståndsmyndigheten.

12 § Tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl meddelas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Serveringstillstånd, som avser servering i inrikes trafik på fartyg, luftfartyg eller järnvägståg (trafikservering), meddelas dock av den kommun där det företag som vill bedriva serveringen har sitt säte eller där den person som vill bedriva serveringen har sitt hemvist. Har företaget inte säte inom landet eller personen inte hemvist inom landet, meddelas tillstånd av Stockholms kommun.

13 § Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen hos kommunen.

Kommunen får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Kommunen får även ta ut avgift för tillsyn enligt 8 kap. av den som fått tillstånd av kommunen.

14 § En ansökan om serveringstillstånd, som avser servering året runt eller årligen under viss tidsperiod, får inte bifallas utan att polismyndighetens yttrande inhämtas. Polismyndigheten skall i yttrandet redovisa de omständigheter som ligger till grund för myndighetens bedömning och därvid särskilt yttra sig om sökandens allmänna lämplighet för verksamheten.

Om ansökan om serveringstillstånd avser servering inom eller invid militärt område, skall yttrande dessutom inhämtas från vederbörande militära chef innan ansökan får bifallas.

15 § Kommunens uppgifter enligt denna lag fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.

16 § Kommunen får träffa avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt denna lag skall ombesörjas helt eller delvis av den andra kommunen. Kommunen får dock inte överlåta befogenhet att avgöra ärenden enligt detta kapitel eller enligt 3 kap. 10 §.

Upphörande av tillstånd i vissa fall

17 § Har den som fått tillstånd enligt denna lag avlidit eller fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen och vill dödsboet eller förvaltaren fortsätta rörelsen, skall anmälan göras till tillståndsmyndigheten. Anmälan skall ha kommit in senast två månader efter dödsfallet eller beslutet om förvaltare. Har anmälan inte kommit in inom denna tid, upphör tillståndet att gälla efter tidens utgång.

Har den som fått tillstånd försatts i konkurs, upphör tillståndet att gälla omedelbart. Vill konkursboet fortsätta rörelsen skall ansökan göras hos tillståndsmyndigheten. Myndigheten skall behandla en sådan ansökan med förtur.

Återkallelse m.m.

18 § Alkoholinspektionen skall återkalla tillverknings-, partihandels- eller inköpstillstånd om

1. tillståndet inte längre utnyttjas,
2. tillståndshavaren inte följer de för tillståndet gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag, eller
3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillståndet inte längre föreligger.

19 § Kommunen skall återkalla serveringstillstånd om

1. det inte endast tillfälligt uppkommer sådana olägenheter som avses i 6 kap. 2 §,
2. tillståndshavaren inte följer de för servering eller serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag, eller
3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 och 8 §§ inte längre föreligger.

20 § I stället för återkallelse enligt 18 eller 19 § kan tillståndshavaren meddelas varning, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.

21 § Föranleder detaljhandel med eller servering av öl olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller följs inte bestämmelserna i denna lag, får kommunen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela honom varning.

Ett förbud enligt första stycket kan inskränkas till att gälla för vissa närmare angivna tider eller under vissa närmare angivna omständigheter. Förbud gäller i sex månader, räknat från det att den som bedriver försäljningen fått del av beslutet.

Den kommun där försäljningsstället är beläget beslutar om ingripande enligt denna paragraf. Saknas fast försäljningsställe beslutar den kommun som avses i 12 § andra stycket.

8 kap. Tillsyn m.m.

1 § Alkoholinspektionen utövar central tillsyn över efterlevnaden av denna lag och kan meddela allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen.

Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet. Länsstyrelsen skall också biträda kommunerna med råd i deras verksamhet.

Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten. Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering av och detaljhandel med öl.

2 § På begäran av någon annan tillsynsmyndighet skall kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sin tillsyn.

Polismyndigheten skall underrätta andra tillsynsmyndigheter om förhållanden som är av betydelse för dessa myndigheters tillsyn.

Kronofogdemyndigheten skall underrätta vederbörande tillståndsmyndighet om en tillståndshavare brister i sina skyldigheter att erlägga skatter eller socialavgifter. På begäran av länsstyrelsen skall sådan underrättelse ges till denna.

På begäran av tillståndsmyndighet eller länsstyrelse skall skattemyndigheter och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som tillståndsmyndigheten eller länsstyrelsen behöver för sin tillståndsprövning eller tillsyn.

3 § Den som beviljats tillstånd skall hos tillståndsmyndigheten anmäla när han avser att påbörja verksamheten. Anmälan skall även göras om verksamheten läggs ned eller om avbrott görs i den. Anmälan skall också göras i fall verksamhetens omfattning förändras eller om det i övrigt sker någon förändring i verksamheten som är av betydelse för tillsynen. Även betydande förändringar av ägarförhållanden skall anmälas.

Anmälan i denna paragraf skall göras i förväg. Om det förhållande som föranlett anmälningsskyldighet inte har kunnat förutses skall anmälan i stället göras utan dröjsmål.

4 § Om en tillsynsmyndighet begär det skall en tillståndshavare lämna tillträde till driftsställe med tillhörande lokaler och tillhandahålla handlingar som rör verksamheten samt utan ersättning hjälpa till vid tillsynen, lämna varuprover som behövs och redovisa uppgifter om verksamhetens omfattning och utveckling.

5 § Bokföring i rörelse som är tillståndspliktig skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver rörelsen är skyldig

att på anfordran av en tillsynsmyndighet förete bokföringshandlingarna. Han är dessutom skyldig att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar.

6 § En tillsynsmyndighet har rätt att av den som bedriver servering av eller detaljhandel med öl på anfordran få upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten har också rätt att få tillträde till rörelsens lokaler för att kunna utöva sin tillsyn.

7 § Polismyndigheten skall på begäran lämna annan tillsynsmyndighet det biträde som behövs vid tillämpning av 4 – 6 §§.

9 kap. Överklagande

1 § Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

2 § Alkoholinspektionens och kommunens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det överklagade beslutet får inte ändras utan att den beslutande myndigheten har lämnats tillfälle att yttra sig.

Alkoholinspektionen respektive kommunen får överklaga domstolens beslut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

10 kap. Ansvar m.m.

1 § Den som

1. olovligen tillverkar sprit eller spritdrycker,
2. bereder mäsk i uppenbart syfte att olovligen tillverka sprit eller spritdrycker eller
3. forslar, döljer eller förvarar sprit eller spritdrycker, som uppenbarligen är olovligt tillverkade, eller mäsk, som uppenbarligen är avsedd för olovlig tillverkning av sprit eller spritdrycker,

döms till böter eller fängelse i högst två år.

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. säljer alkoholdrycker utan tillstånd eller, om tillstånd inte behövs, utan rätt enligt denna lag,
2. serverar spritdrycker, vin eller starköl som har anskaffats på annat sätt än som sägs i 6 kap. 5 §,

döms för *olovlig försäljning av alkoholdrycker* till böter eller fängelse i högst två år.

3 § Är brott som anges i 1 eller 2 § grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

4 § Den som olovligen tillverkar vin, starköl eller öl döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 § Den som innehar spritdrycker, vin eller starköl i uppenbart syfte att olovligen sälja dem döms för *olovligt innehav av alkoholdrycker* till böter eller fängelse i högst ett år.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar alkoholdrycker åt annan i strid med 3 kap. 9 § döms för *olovligt anskaffande av alkoholdrycker* till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år.

7 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid med 3 kap. 8 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, eller vid partihandel underlåter att på sätt som föreskrivs i 4 kap. 7 § första stycket förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller inköpa varan, döms för *olovlig dryckeshantering* till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olovlig dryckeshantering döms också den som försäljer öl i strid med förbud som meddelats enligt 7 kap. 21 § eller tillåter alkoholförtäring i strid med 6 kap. 9 §.

8 § Är gärning som avses i 1, 2 och 4 – 7 §§ att anse som ringa, skall inte dömas till straff.

9 § För försök eller förberedelse till brott som avses i 1, 2 och 6 §§ döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Den till vilken sprit, mäsk eller alkoholdrycker har anskaffats för personligt bruk skall vara fri från ansvar för medverkan till brott som avses i detta kapitel.

10 § Bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och utförsel av alkoholdrycker finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

11 kap. Förverkande

1 § Sprit, alkoholdrycker och mäsk som har varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade. Förverkande av alkoholdrycker kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 10 kap. 9 § andra stycket.

2 § Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats skall även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, förklaras förverkade. Likaså skall förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit förklaras förverkat.

3 § Förordnande om förverkande skall inte meddelas, om det skulle vara uppenbart oskäligt.

4 § I fråga om sprit, alkoholdrycker eller mäsk som kan antas bli förverkade gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. i tillämpliga delar. Alkoholdryck som har lagts upp på sådant tillfälligt lager som nämns i 24 § tullförordningen (1994:000) skall anses som förverkad om den inte har tagits ut från lagret inom 30 dagar från uppläggningen. Vad som nu har sagts gäller även i fråga om sådan dryck som för tillfällig förvaring har omhändertagits av tullmyndighet utan att läggas upp på tillfälligt lager.

5 § Chefen för utrikesdepartementet får medge undantag från 6 kap. 5 och 9 §§ på begäran av främmande stat och internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

12 kap. Register

1 § Alkoholinspektionen skall för de ändamål som anges i 2 § föra ett register med hjälp av automatisk databehandling.

2 § Registret får användas för
1. handläggning av ärenden om tillstånd,
2. tillsyn över tillståndshavares verksamhet samt
3. uppföljning och utvärdering av lagens tillämpning samt framställning av statistik.

3 § Registret får innehålla uppgifter om
1. den som har tillstånd,
2. den som har haft tillstånd,
3. den vars ansökan om tillstånd är föremål för prövning och
4. den som tidigare har ansökt om tillstånd men vars ansökan har avslagits, avvisats eller avskrivits.

Regeringen får meddela föreskrifter om registrering av uppgifter i fråga om olika företrädare för en verksamhet.

4 § I registret får beträffande de som avses i 3 § första stycket 1 eller 3 registreras
1. uppgift om namn eller firma, person-, registrerings- eller organisationsnummer, adress och telefonnummer,
2. uppgift om dom i brottmål, såvitt avser domstol, domsnummer, utgången i målet och tillämpade bestämmelser,
3. uppgift om förekomst av ärende hos polis- eller åklagarmyndighet, såvitt avser diarienummer eller motsvarande beteckning,
4. uppgift om registrering av mervärdeskatteskyldighet, punktskatteskyldighet och upplagshavare enligt skattelagstiftningen,
5. uppgift om konkurser samt restförda skatter och avgifter,
6. uppgift om den verksamhet som tillståndet avser och om villkor som har meddelats för denna,
7. uppgift om överträdelser av föreskrifter och meddelade villkor samt om utförda inspektioner och
8. i den utsträckning regeringen närmare föreskriver, annan uppgift som har särskild betydelse för handläggningen av ärenden enligt denna lag och inte utgör personuppgift av känslig natur.

Uppgifter som avses i första stycket 2 och 3 får endast registreras i den mån de har betydelse för rätt till tillstånd enligt denna lag.

I registret får beträffande den som avses i 3 § första stycket 2 eller 4 registreras uppgift som anges i första stycket 1 och 6.

5 § I registret får vidare anges tillståndsmyndighetens och domstols beslut i ärenden enligt lagen och de bestämmelser som har tillämpats.

Registret får också innehålla uppgift om tidpunkt för förhållanden som har registrerats och tekniska och administrativa uppgifter, om uppgifterna behövs för att tillgodose ändamålet med registret.

6 § Registeruppgift som inte behövs för handläggning av ett ärende eller för tillsyn enligt lagen skall gallras under femte kalenderåret efter det att uppgiften registrerats.

Om tillstånd återkallas eller om sökt tillstånd vägras skall så snart beslutet vunnit laga kraft alla uppgifter utom sådana som avses i 4 § första stycket 1 och 6 samt 5 § gallras ur registret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från gallring för att bevara ett urval av material för forskningens behov. Sådant material skall lämnas över till en arkivmyndighet.

7 § Regeringen får föreskriva att uppgifter till registret får hämtas från register som förs av statlig eller kommunal myndighet.

8 § Uppgifter i registret får lämnas ut på medium för automatisk databehandling för de ändamål och i den utsträckning som anges nedan till följande mottagare

Mottagare	*Uppgifter*	*Ändamål*
Polismyndighet	Uppgift om misstanke om brott enligt denna lag	Utredning och lagföring
Skattemyndighet och tullmyndighet	Uppgift om verksamhet som omfattas av denna lag	Beskattning eller påförande av tull

9 § Alkoholinspektionen är skyldig att på begäran lämna ut uppgifter ur registret till kommun och länsstyrelse i den utsträckning uppgifterna är av betydelse för tillståndsprövning eller tillsyn.

10 § Tillståndshavare och de som söker tillstånd skall på lämpligt sätt ges information om registret. Informationen skall innehålla en beskrivning av de uppgifter som registret innehåller samt upplysningar om

1. ändamålet med registret,
2. rätten att få registerutdrag och att få till stånd rättelse enligt datalagen (1973:289) och
3. de begränsningar i fråga om utlämnande av uppgifter på medium för automatisk databehandling och om bevarande av uppgifter som gäller för registret.

---

1. Denna lag träder i kraft i fråga om 9 kap. 2 § tredje stycket den 1 januari 1998 och i övrigt den 1 januari 1995, då lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall upphöra att gälla.

I fråga om beslut som allmän förvaltningsdomstol har meddelat före den 1 januari 1998 skall 9 kap. 2 § tredje stycket inte tillämpas vid överklagande av beslutet.

2. Tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet skall i motsvarande omfattning gälla som tillstånd enligt den nya lagen.

Ansökningar om andra tillstånd än serveringstillstånd som inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet skall överlämnas för handläggning hos Alkoholinspektionen.

Har länsstyrelsen i fråga om ingripande mot serveringstillstånd meddelat beslut före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser beträffande överklagande av beslutet och prövningen i överinstans.

3. Partihandelsbolagets och detaljhandelsbolagets rättigheter enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall, i de mån de avser verksamheter som enligt den nya lagen kräver tillstånd, gälla som sådana tillstånd till dess tillstånd har meddelats partihandelsbolaget eller detaljhandelsbolaget, dock längst till utgången av år 1995.

4. Den som har serveringstillstånd får köpa spritdrycker, vin och utländskt starköl som behövs för rörelsen endast av detaljhandelsbolaget eller av den som har fått tillverknings- eller partihandelstillstånd enligt den nya lagen genom beslut av Alkoholinspektionen.

5. Under år 1995 skall länsstyrelsen fullgöra de uppgifter som åligger kommunen enligt den nya lagen utom de som anges i 8 kap. Länsstyrelsen får dock inte bifalla en ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 5 § första stycket innan kommunen yttrat sig, utom i de fall ansökan avser en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.

Ansökningar om tillstånd till servering som inte har prövats slutligt före utgången av år 1995 skall överlämnas för handläggning hos vederbörande kommun.

6. Under år 1996 och 1997 skall kommunen underrätta länsstyrelsen om alla ansökningar om tillstånd enligt 7 kap. 5 § första stycket. Ansökningarna får under nämnda tid inte bifallas innan länsstyrelsen yttrat sig. Vad nu sagts gäller inte ansökningar som avser en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.

7. Under år 1996 och 1997 skall kommunen, när fråga uppkommer om återkallelse av serveringstillstånd eller om förbud som nämns i 7 kap. 21 §, underrätta länsstyrelsen. Ingripande får under nämnda tid inte beslutas innan länsstyrelsen yttrat sig.

2.2 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100)[1] skall införas en ny paragraf, 9 kap. 24 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 kap.
	24 §
	Sekretess gäller hos tillstånds- eller tillsynsmyndighet enligt alkohollagen (1994:000) för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende om tillstånd.
	I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

[1] Lagen omtryckt 1992:1474.

Lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker att 1 och 4 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
Denna lag gäller näringsidkares marknadsföring som avser alkoholdrycker och som vänder sig till konsumenter.	
Med alkoholdrycker förstås spritdrycker, vin, starköl och öl i den betydelse dessa beteckningar har i *lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.*	Med alkoholdrycker förstås spritdrycker, vin, starköl och öl i den betydelse dessa beteckningar har i *alkohollagen (1994:000).*
4 §	
Om förbud mot vissa marknadsföringsåtgärder finns bestämmelser i *lagen (1977:293) om handel med drycker.*	Om förbud mot vissa marknadsföringsåtgärder finns bestämmelser i *alkohollagen (1994:000).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

Lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.[1] att 1 §, 4 §, 5 § 2 mom, 8 §, 8 a §, 9 § och 10 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Med teknisk sprit förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenr 22.07 eller 22.08 B. 1 eller B. 2 tulltaxelagen (1987:1068). *Vad som sägs i denna lag om teknisk sprit skall också gälla spritdrycker, vin och starköl, avsedda för ändamål som nu sagts.*	Med teknisk sprit förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenr 22.07 eller 22.08 B. 1 eller B. 2 tulltaxelagen (1987:1068).
	Med alkoholhaltigt preparat förstås vara som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol och som inte är hänförlig till tulltaxenr 22.03 – 22.07 eller 22.08 B.1 eller B. 2. tulltaxelagen och inte heller är sådant läkemedel, som omfattas av läkemedelslagen (1992:859). Med alkoholhaltigt läkemedel förstås ett läkemedel som omfattas av läkemedelslagen (1992:859) och som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol.
Beteckning i denna lag har samma betydelse som i *lagen (1977:293) om handel med drycker.*	Beteckning i denna lag har samma betydelse som i *alkohollagen (1994:000).* *Bestämmelser om tillverkning av sprit och om handel med alkoholdrycker finns i alkohollagen (1994:000).*
4 §[3]	
Teknisk sprit må utan särskilt tillstånd införas till riket av partihandelsbolaget. Tillstånd erfordras ej heller i fall då denaturerad teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat av resande införes annorledes än i handelssyfte eller för yrkesmässig förbrukning.	*Teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat får föras in till landet endast av den som har meddelats särskilt tillstånd av Läkemedelsverket. Tillstånd erfordras dock inte i de fall då denaturerad teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat förs in av resande annat än i handelssyfte eller för yrkesmässig förbrukning.*

[1] Lagens rubrik ändrad genom 1994:956.
[2] Senaste lydelse 1994:956.
[3] Senaste lydelse 1990:433.

För annan införsel av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat än som avses i första stycket kräves särskilt tillstånd av läkemedelsverket.

I fråga om hantering av oförtullad teknisk sprit och oförtullade alkoholhaltiga preparat gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. Läkemedelsverket äger föreskriva begränsning av rätten att hantera oförtullad vara.

5 §
2 mom.[4]

Teknisk sprit må, förutom av *partihandelsbolaget och* detaljhandelsbolaget, utan särskilt tillstånd säljas av den som tillverkat varan. För annan försäljning, som äger rum annorledes än från apotek, erfordras Läkemedelsverkets tillstånd.

Teknisk sprit må, förutom av detaljhandelsbolaget, utan särskilt tillstånd säljas av den som tillverkat varan. För annan försäljning, som äger rum annorledes än från apotek, erfordras Läkemedelsverkets tillstånd.

8 §[5]

Iakttages icke bestämmelserna i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter må läkemedelsverket meddela vederbörande varning. Därest rättelse ej vinnes eller varning ej anses vara tillfyllest, må verket förbjuda försäljning eller, där tillstånd till försäljning, införsel eller inköp meddelats, återkalla sådant tillstånd.

Har tillstånd återkallats eller har tillståndshavaren avlidit, åligger det tillståndshavaren eller dödsbo et att, i den mån läkemedelsverket därom förordnar, sälja sitt lager av teknisk sprit till *partihandelsbolaget, vilket är skyldigt att till skäligt pris inköpa varan.*

Har tillstånd återkallats eller har tillståndshavaren avlidit, åligger det tillståndshavaren eller dödsboet att, i den mån Läkemedelsverket därom förordnar, sälja sitt lager av teknisk sprit till *någon som har tillstånd till försäljning av sådan sprit.*

8 a §[6]

För att täcka statens kostnader för kontrollen enligt denna lag skall den som har fått tillstånd till införsel av teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat betala särskilda avgifter i den omfattning som bestäms av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, läkemedelsverket. *Detsamma skall gälla partihandelsbolaget och den*

För att täcka statens kostnader för kontrollen enligt denna lag skall den som har fått tillstånd till införsel av teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat *eller tillstånd till inköp eller försäljning av teknisk sprit* betala särskilda avgifter i den omfattning som bestäms av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Läkemedelsverket.

[4] Senaste lydelse 1994:956.
[5] Senaste lydelse 1990:433.
[6] Senaste lydelse 1991:408.

som har fått tillstånd att tillverka sprit enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

9 §[7]

Den som säljer teknisk sprit utan att äga rätt därtill enligt denna lag eller överskrider dylik rätt eller bryter mot bestämmelserna i 7 § dömes för *olovlig försäljning av teknisk sprit* till påföljd som angives i *72 § lagen (1977:293) om handel med drycker.*

Den som säljer teknisk sprit utan att äga rätt därtill enligt denna lag eller överskrider dylik rätt eller bryter mot bestämmelserna i 7 § dömes för *olovlig försäljning av teknisk sprit* till påföljd som angives i *10 kap. 2 eller 3 § alkohollagen (1994:000).*

10 §[8]

Den som olovligen borttager eller försvagar denatureringsmedel i teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat dömes för *olovligt förfarande med teknisk sprit* till påföljd som angives i *27 § lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.*

För den som säljer eller tillhandagår med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat varmed vidtagits åtgärd enligt första stycket äger *72 § lagen (1977:293) om handel med drycker* motsvarande tillämpning. Detsamma gäller för den som forslar, döljer eller förvarar sådan vara.

Den som olovligen borttager eller försvagar denatureringsmedel i teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat dömes för *olovligt förfarande med teknisk sprit* till påföljd som angives i *10 kap. 1 eller 3 § alkohollagen (1994:000).*

För den som säljer eller tillhandagår med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat varmed vidtagits åtgärd enligt första stycket äger *10 kap. 2 och 3 §§ alkohollagen* motsvarande tillämpning. Detsamma gäller för den som forslar, döljer eller förvarar sådan vara.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2. Tillstånd till införsel, inköp eller försäljning av spritdrycker, vin eller starköl som har meddelats före ikraftträdandet skall gälla som tillstånd enligt alkohollagen (1994:000). Tillståndet gäller dock endast för den tid som Läkemedelsverket föreskrivit.

3. Om en ansökan som avses i 2. inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet skall ansökningen överlämnas för handläggning hos Alkoholinspektionen.

[7] Senaste lydelse 1977:294.

[8] Senaste lydelse 1977:294.

2.5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med följande avvikelser:	Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med följande avvikelser:
1. Beslagtagen egendom må bevisligen förstöras om dess värde är ringa eller egendomens förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall må egendomen försäljas, spritdrycker, vin *eller starköl till det i lagen (1977:293) om handel med drycker omnämnda partihandelsbolaget, öl till tillverkare av sådan vara* och annan egendom på sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet finnes lämpligt. Belopp, som erhållits vid försäljning av beslagtagen egendom, tillfaller kronan.	1. Beslagtagen egendom må bevisligen förstöras om dess värde är ringa eller egendomens förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall må egendomen försäljas, spritdrycker, vin, *starköl och öl till den som är berättigad att tillverka eller att bedriva partihandel med sådana varor enligt alkoholhollagen (1994:000)* och annan egendom på sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet finnes lämpligt. Belopp, som erhållits vid försäljning av beslagtagen egendom, tillfaller kronan.

Beslut om förstörande eller försäljning meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren. I fall som avses i 23 kap. 22 § första stycket första punkten rättegångsbalken får sådant beslut meddelas även av polismyndigheten.

Går beslag åter och är egendomen jämlikt denna paragraf förstörd eller såld, skall ersättning av allmänna medel utgå med belopp, som motsvarar egendomens pris vid försäljning till allmänheten eller eljest finnes skäligt.

Beslut om ersättning meddelas av åklagaren. Är den som drabbats av beslaget missnöjd med beslut om ersättning, äge han inom en månad från det han erhöll del av beslutet påkalla rättens prövning därav. Ansökan härom göres vid den domstol, som ägt upptaga fråga om beslagets bestånd. Ersättning utbetalas av länsstyrelsen efter framställning av åklagaren.

2. Om polisman verkställer beslag och förelägger förverkande av den beslagtagna egendomen i föreläggande av ordningsbot, skall anmälan om beslaget göras hos polismyndigheten.

3. I fråga om spritdrycker, vin eller starköl, som i strid mot gällande bestämmelser medföres vid offentlig tillställning, har den som tjänstgör

[1] Lydelse enligt prop. 1994/95:23.

som ordningsvakt vid tillställningen samma rätt att taga egendomen i beslag som enligt rättegångsbalken tillkommer polismyndigheten.

Ordningsvakt som verkställt beslag skall skyndsamt till polismyndigheten göra anmälan härom och överlämna den beslagtagna egendomen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2.6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1965:94) om polisregister m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister skall meddelas, när framställning därom görs av	
1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlännningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, polismyndighet *eller allmän åklagare;*	1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlännningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, polismyndighet, *allmän åklagare eller Alkoholinspektionen;*

2. annan myndighet, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd därtill;

3. enskild, om han behöver utdraget för att ta till vara sin rätt i främmande stat, för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat eller för att pröva fråga om anställning eller uppdrag i verksamhet, som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet eller för förebyggandet eller beivrandet av brott, och regeringen i förordning medgivit att utdrag eller upplysning lämnas för sådant ändamål eller, i annat fall, om den enskilde styrker att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och regeringen medger att upplysningen meddelas.

Regeringen kan förordna att en myndighet som avses i första stycket får ha terminalåtkomst till polisregister.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

[1] Senaste lydelse 1985:7.

3 Ärendet och dess beredning

Avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet), som trädde i kraft den 1 januari 1994, innebär att Sverige har åtagit sig att tillämpa Europeiska gemenskapernas (EG:s) regelverk om monopol. Till avtalet fogade Sverige, Norge, Finland och Island en gemensam deklaration, i vilken det uttalades att alkoholmonopolen i dessa länder grundas på viktiga hälso- och socialpolitiska hänsynstaganden. Någon motsatt ståndpunkt framfördes inte av EG-sidan. Deklarationen grundade sig på uppfattningen att monopolen var förenliga med EES-avtalets regler, eftersom ingen diskriminering sker mellan medborgare i Europeiska unionens (EU) medlemsstater och medborgare i länderna i Europeiska frihandelsområdet (EFTA), samt på den möjlighet till undantag från varors fria rörlighet som EES-avtalet medger för att t.ex. skydda människors hälsa och liv.

Att de nordiska ländernas uppfattning, i varje fall numera inte delas av EG-kommissionen har framkommit under anslutningsförhandlingarna med EU, bland annat i kommissionens utlåtande över den svenska medlemskapsansökan. Därför inleddes utredande samtal mellan företrädare för regeringen och EG-kommissionen.

Inom ramen för medlemskapsförhandlingarna har sedan en skriftväxling ägt rum mellan kommissionen och den svenska regeringen. Kommissionen har i skriftväxlingen erinrat om import-, export-, partihandels- och tillverkningsmonopolens oförenlighet med EG:s regelverk. Vad gäller detaljhandelsmonopolet anser kommissionen att om alla effekter som är diskriminerande mellan nationella varor och varor importerade från övriga medlemsländer avlägsnas finner den inte anledning att på eget initiativ vidta åtgärder mot detta monopol. EFTA:s övervakningsmyndighet ESA har gjort samma bedömning som EG-kommissionen.

Skriftväxlingen har följts av expertsamtal mellan företrädare för den svenska regeringen och berörda tjänstegrenar inom kommissionen i syfte att precisera förutsättningar för att säkerställa att detaljhandelsmonopolet fungerar icke-diskriminerande.

I regeringens proposition 1991/92:170, bil.IV (bet. 1992/93:EU1) om EES konstaterades att i vissa hänseenden kan ändringar i alkohollagstiftningen behöva genomföras som en anpassning till EG:s regelsystem, bl.a. vad gäller restaurangernas inköp av svenskt respektive utländskt starköl.

Mot denna bakgrund överlämnade regeringen den 3 juni 1993 till riksdagen proposition 1992/93:253 om import av och partihandel med starköl. I propositionen lämnades förslag till vissa ändringar av gällande regler med innebörd att utländska tillverkare av starköl skulle ges tillträde till den svenska marknaden på samma villkor som de svenska tillverkarna.

Riksdagen beslutade (bet.1993/94:SoU9, rskr.1993/94:59) den 8 december 1993 att avslå regeringens proposition.

Med anledning av riksdagens avslag och skriftväxlingen mellan den svenska regeringen och EG-kommissionen överlämnade regeringen den

27 januari 1994 till riksdagen proposition 1993/94:136 om riktlinjer för ett nytt tillståndssystem för import, export, tillverkning och partihandel med alkoholdrycker. I propositionen föreslogs riktlinjer för ett nytt tillståndssystem som skall ersätta de nuvarande import-, export-, tillverknings- och partihandelsmonopolen inom alkoholhanteringen liksom riktlinjer för inrättande av en ny central myndighet inom alkoholområdet. Samtidigt anmäldes att regeringen senare skulle återkomma till riksdagen med en proposition med de lagförslag som behövs för införandet av det nya tillståndssystemet och inrättandet av den nya myndigheten.

Den 20 april 1994 godkände riksdagen de i propositionen föreslagna riktlinjerna (bet.1993/94:SoU22, rskr.1993/94:249).

Inom Socialdepartementet har utarbetats en departementspromemoria, En ny alkoholpolitisk tillsyns- och tillståndsmyndighet samt förslag till ny alkohollag (Ds 1994:92), med bl.a. förslag till lagstiftning som föranleds av det nya tillståndssystemet för import, export, tillverkning och partihandel med alkoholdrycker. Promemorian har remissbehandlats. En sammanfattning av promemorian och av remissammanställningen finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag redovisas i *bilaga 2*.

Den pågående integrationen med övriga Europa var också ett av skälen till att regeringen den 19 december 1991 bemyndigade chefen för Socialdepartementet att tillkalla en alkoholpolitisk kommission (dir. 1991:124), med uppgift att se över de alkoholpolitiska reglerna. Av direktiven framgår att kommissionen särskilt bör uppmärksamma reglerna om tillstånd till servering av alkoholdrycker enligt lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD), liksom bestämmelserna om serveringens bedrivande och andra frågor som gäller alkoholserveringen.

I betänkandet Serveringsbestämmelser (SOU 1993:50) har kommissionen lämnat förslag om att kommunerna skall överta huvuddelen av länsstyrelsernas hantering av serveringstillstånd till restauranger samt att vissa andra ändringar görs i LHD i syfte att minska krångel och detaljreglering och skapa tydligare regler och skärpta krav där det behövs. Länsstyrelserna föreslås dock ha kvar vissa tillsynsuppgifter samt även fortsättningsvis vara beslutsmyndighet för administrativa ingripanden. Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av betänkandet och av remissammanställningen finns i *bilaga 3*.

I mars 1994 överlämnade kommissionen sitt slutbetänkande Svensk alkoholpolitik - en strategi för framtiden (SOU 1994:24) som för närvarande är föremål för remissbehandling.

Den 27 maj 1992 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. göra en analys av förutsättningarna för och konsekvenserna av att tillståndsgivningen enligt LHD överförs till kommunerna. Utredningen antog namnet LHD/LVM-utredningen. I betänkandet Kommunernas roll på alkoholområdet och inom missbrukarvården (SOU 1993:31) föreslår utredaren att länsstyrelsernas hela LHD-hantering dvs. såväl tillståndsgivning som tillsyn och sanktionsmöjligheter förs över till kommunerna. Betänkandet har remissbehandlats. En sammanfattning av betänkandet och en sammanfattning av remissytrandena finns i *bilaga 4*.

Regeringen lägger i denna proposition fram förslag till lagstiftning för

ett nytt tillståndssystem för import, export, tillverkning och partihandel med alkoholdrycker. I propositionen föreslås också att kommunerna övertar länsstyrelsernas hantering av serveringstillstånd till restauranger samt att vissa andra ändringar görs i nuvarande lagstiftning på alkoholområdet i enlighet med ovan nämnda utredningsförslag. I samband härmed görs också en redaktionell genomgång, varvid den nuvarande lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD) och lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. (LTD) ersätts av en ny alkohollag.

Inom regeringskansliet har utarbetats ett förslag till lagrådsremiss angående ny alkohollag. Datainspektionen har den 15 september 1994 yttrat sig över förslaget. Yttrandet finns i *bilaga 7.*

Lagrådet

Regeringen beslutade den 15 september 1994 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5.* Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6.*

Regeringen har i propositionen i allt väsentligt följt Lagrådets förslag. Regeringen återkommer till Lagrådets yttrande i författningskommentaren till de lagrum vilkas utformning Lagrådet lämnat synpunkter på. Se författningskommentaren till 6 kap. 9 §, 7 kap. 5 och 21 §§, 10 kap. 6 och 9 §§, 11 kap. 3 §, 12 kap. 4 och 9 §§ alkohollagen samt första, andra och tredje punkten i övergångsbestämmelserna till den lagen. Vissa språkliga och redaktionella ändringar har också gjorts i lagtexten.

Av kommentaren till 12 kap. 4 och 6 §§ alkohollagen framgår att några mindre tillägg gjorts i förhållande till bestämmelsernas lydelse i lagrådsremissen. De föreslagna tilläggen faller under Lagrådets granskningsområde. Deras beskaffenhet är dock av sådan art att Lagrådets yttrande inte behöver inhämtas.

4 Bakgrund

4.1 Alkoholpolitiska kommissionen och LHD/LVM-utredningen

Mot bakgrund av bl.a. den integrationsprocess som pågår med övriga Europa beslutade regeringen den 19 december 1991 att tillkalla en alkoholpolitisk kommission (S 1991:17) med uppdrag att utvärdera den hittillsvarande alkoholpolitiken och lägga fram förslag till en strategi för framtiden – bl.a. i ett EG-perspektiv. Kommissionen skulle enligt direktiven utreda hur de alkoholpolitiska målen kan uppfyllas, även inom ramen för ett medlemskap i EG.

Kommissionen skulle också analysera hur alkohollagstiftningen tillämpas i praktiken och föreslå lagändringar i de fall kommissionen fann "att vissa bestämmelser kan förenklas eller helt utmönstras för att de inte längre fyller någon alkoholpolitisk funktion. I andra fall kan reglerna

behöva förtydligas eller skärpas för att bättre fylla ett alkoholpolitiskt syfte".

Enligt direktiven ingick det även i kommissionens uppdrag att göra en översyn av vården av alkoholmissbrukare och därvid särskilt uppmärksamma de kvinnliga missbrukarnas vårdbehov. I uppdraget ingick också att genomföra en analys av alkoholmissbrukets familjesociala konsekvenser.

I mars 1994 överlämnade kommissionen sitt huvudbetänkande Svensk alkoholpolitik – en strategi för framtiden (SOU 1994:24). Samtidigt överlämnades delbetänkandena Svensk alkoholpolitik – bakgrund och nuläge (SOU 1994:25), Att förebygga alkoholproblem (SOU 1994:26), Vård av alkoholmissbrukare (SOU 1994:27), Kvinnor och alkohol (SOU 1994:28) och Barn – Föräldrar – Alkohol (SOU 1994:29). Alla dessa betänkanden är f.n. föremål för remissbehandling. Tidigare har som nämnts ovan kommissionen överlämnat delbetänkandet Serveringsbestämmelser (SOU 1993:50) med förslag till ändringar i lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD). Utredningens förslag i detta delbetänkande sammanfattas i *bilaga 3*.

Genom beslut den 27 maj 1992 bemyndigade regeringen chefen för Socialdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en analys av förutsättningarna för och konsekvenserna av att tillståndsgivningen enligt LHD förs över från länsstyrelserna till kommunerna. Utredningen har haft att redovisa de förslag till lagändringar som en kommunalisering av tillståndsgivningen skulle erfordra, samt även överväga vilken besvärsordning och överklagningsrätt som bör gälla.

Utredningen har i betänkandet (SOU 1993:31) Kommunernas roll på alkoholområdet och inom missbrukarvården föreslagit att tillståndsgivningen enligt LHD förs över från länsstyrelserna till kommunerna. I samband därmed föreslås att det s.k. kommunala vetot vid beviljande av serveringstillstånd avskaffas eftersom detta inte kan anses förenligt med föreskrifterna i europakonventionen om de mänskliga rättigheterna i och med att ett kommunalt veto inte kan överprövas i sak av en domstol. Utredningen föreslår också att kommunerna ges huvudansvaret för den direkta tillsynen av restaurangerna och rätten att fatta beslut om återkallelse av redan givna tillstånd. Utredningens förslag sammanfattas i *bilaga 4*.

4.2 EES-avtalet

I regeringens proposition (1991/92:170, bil. IV) om europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) konstaterades att EES-avtalet inte innebär några förändringar av den svenska alkoholpolitikens mål. I vissa avseenden kan emellertid ändringar i alkohollagstiftningen behöva genomföras som en anpassning till EG:s regelsystem. EES-utskottet delade denna uppfattning.

Den i Romfördraget och EES-avtalet grundläggande principen om varors fria rörlighet över gränserna omfattar i princip även alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Vid sidan om de grundläggan-

de bestämmelserna är bl.a. följande artiklar i EES-avtalet av relevans för det svenska alkoholpolitiska regelsystemet.

Artikel 16 om statliga handelsmonopol innebär att de avtalsslutande parterna förbinder sig att säkerställa att statliga handelsmonopol anpassas på sådant sätt att ingen diskriminering med avseende på anskaffnings- och avsättningsvillkor föreligger mellan medborgare i EU:s medlemsstater och medborgare i EFTA-staterna.

Kvantitativa import- och exportrestriktioner eller åtgärder med motsvarande verkan är förbjudna enligt artiklarna 11 – 12 i EES–avtalet. Undantag från artiklarna 11 och 12 medges i artikel 13 om det är nödvändigt för att bl.a. skydda människors hälsa och liv. Artikel 14 innehåller bl.a. förbud mot diskriminerande skatter eller avgifter och artikel 23 innehåller bl.a. vissa regler vad avser tekniska handelshinder i handeln med vin. Artikel 59 förbinder de avtalsslutande parterna att tillse att bl.a. offentliga företag eller företag med särskilda eller exklusiva rättigheter inte bryter mot EES–avtalets regler.

Om ett företag har en marknadsdominerande ställning inom EES eller inom en väsentlig del av samarbetsområdet är det enligt EES–avtalets artikel 54 förbjudet att missbruka denna ställning. Enbart det faktum att ett företag är marknadsdominerande innebär emellertid inte någon överträdelse av EES–bestämmelserna.

4.3 Import och partihandel med starköl

Som ett led i anpassningen förelades riksdagen den 3 juni 1993 proposition 1992/93:253 om import av och partihandel med starköl med förslag till ändringar av gällande regler så att utländska tillverkare av starköl skulle ges tillträde till den svenska marknaden på samma villkor som svenska tillverkare.

Propositionen föregicks av en departementspromemoria S93/1067/IFO, Starkölsförsäljning till restauranger. I promemorian redovisades två alternativa modeller för att uppnå likställighet mellan svenska och utländska tillverkare av starköl.

Först redovisades (alternativ A) ett förslag om att det i LHD skulle införas ett ytterligare generellt undantag från import- och partihandelsmonopolet så att utländska tillverkare av starköl skulle få föra in starköl i landet och även ges rätt att sälja det direkt till restaurangerna. Den som enligt LHD har tillstånd att servera starköl föreslogs även få rätt att importera starköl till den egna serveringsverksamheten.

Vidare redovisades (alternativ B) ett förslag om att införa ett särskilt tillståndssystem för partihandel med starköl. Ett sådant tillståndssystem skulle stå vid sidan av tillverkningsrätten och omfatta i princip alla intressenter som bedömdes vara lämpade att bedriva sådan partihandel, inklusive svenska och utländska tillverkare av starköl. Med partihandelstillståndet skulle följa rätt att föra in starköl i landet. Länsstyrelserna föreslogs svara för tillståndsprövningen och tillsynen över verksamheten.

Vid remissbehandlingen av promemorian framkom en splittrad syn på de redovisade förslagen. Av de 29 remissinstanser som inkom med syn-

punkter tillstyrkte 17 något av förslagen i promemorian. Alternativ A förordades av åtta remissinstanser, fem tillstyrkte båda förslagen och alternativ B förordades av fyra instanser.

Regeringen valde att föreslå riksdagen alternativ A, som innebar ett generellt undantag från import- och partihandelsmonopolet omfattande alla tillverkare av starköl, dvs. även utländska sådana. Dessa skulle få rätt att föra in eget tillverkat starköl till landet och bedriva partihandel med varan.

Socialutskottet föreslog i bet. 1993/94:SoU9 Import och partihandel med starköl att riksdagen skulle anta regeringens förslag. Riksdagen beslutade att avslå utskottets yrkande och biföll en reservation om avslag på propositionen (rskr. 1993/94:59).

I reservationen anfördes bl.a. att regeringen borde återkomma till riksdagen med förslag om regler för import- och partihandel med starköl sedan Alkoholpolitiska kommissionen slutfört sitt arbete.

Alkoholpolitiska kommissionen har den 16 december 1993 i skrivelse till regeringen (S93/10214/IFO) ansett det angeläget att, med hänsyn till att EES-avtalets regler fr.o.m. den 1 januari 1994 blir giltiga i Sverige, riksdagen ånyo föreläggs förslag till nya regler rörande import av och partihandel med starköl. Den tidigare propositionen kan utgöra en grund för ett sådant förslag.

Kommissionen anser att villkoren för import av och partihandel med starköl snarast bör förändras så att det inte kan hävdas att utländska bryggerier är diskriminerade i förhållande till svenska. Härigenom kan lagregler och lagtillämpning få en utformning som är förenlig såväl med EES-avtalet som med den svenska alkoholpolitiska grundsynen.

4.4 EU:s kompetens på alkoholområdet

Alkoholpolitik är inte en fråga på gemenskapsnivå inom EU. Alla EU-länder har dock anslutit sig till Världshälsoorganisationens (WHO) hälsoprojekt "Hälsa för alla år 2 000" där också alkoholfrågan berörs. Ministerrådet har i en rekommendation uppmanat kommissionen att vid utformning av regler för handel med alkoholdrycker beakta det arbete som sker i WHO.

Bland de 37 mål för förbättrad hälsa som WHO:s europaregion har ställt upp finns målet att sänka alkoholkonsumtionen med minst 25 % fram till år 2 000 från 1980 års nivå. För detta ändamål bör varje land utveckla en mångsidig alkoholpolitik, där en höjning av skatten på alkohol och en ökad kontroll av tillgängligheten nämns som verksamma medel. Till hjälp för att förverkliga dessa mål har europaregionen utarbetat en handlingsplan, European Alcohol Action Plan. Även denna handlingsplan har antagits enhälligt av alla europaregionens stater. I arbetet med att förverkliga denna plan har WHO tagit upp diskussioner med EU-kommissionen. I Maastrichtavtalet, artikel 129, sägs att gemenskapen skall bidra till att en hög hälsoskyddsnivå uppnås genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och vid behov stödja deras insatser. Gemenskapens insatser skall inriktas på att förebygga sjukdomar genom

att främja forskning om deras orsaker och överföring samt genom hälsoupplysning och hälsoundervisning.

I ett förslag till handlingsprogram inom området folkhälsa, som nyligen framlagts av Europeiska Kommissionen, prioriteras informations- och förebyggande insatser för att motverka alkoholens hälsorisker. Även i förslaget till program rörande narkotikaberoende uttalas att programmet avser att också omfatta insatser mot missbruk av alkohol och läkemedel. Även i EU:s cancerprogram (Europe Against Cancer) tas alkoholen upp som den andra stora riskfaktorn för cancer efter tobaksrökningen. Ett råd till EU-medborgarna för att minska risken för cancer är att minska på alkoholkonsumtionen.

Inom EU beslutar varje enskilt land om vilken alkoholpolitik respektive land skall driva. Alkoholpolitiken berörs dock indirekt vid ett medlemskap genom att vissa av de alkoholpolitiska medel som Sverige använder sig av i syfte att minska alkoholkonsumtionen faller under EG:s handelspolitiska regelsystem. Detta gäller framför allt de svenska alkoholmonopolen, marknadsföringsreglerna för alkoholdrycker, alkoholskatterna och begränsningen av den privata införseln av alkoholdrycker.

Dessutom måste EG:s konkurrensregler tillämpas även för alkoholdrycker.

Den i Romfördraget grundläggande principen om varors fria rörlighet över gränserna omfattar i princip även alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Vin och vinbaserat brännvin betraktas dessutom som jordbruksprodukter och faller även under EG:s jordbruksregler.

Inom EU har medlemsländerna genom Romfördraget åtagit sig att avskaffa tullar, kvantitativa restriktioner och andra handelshinder i handeln med varandra.

Romfördraget, artikel 37, behandlar handelsmonopol. De skall vara så utformade att de inte diskriminerar produkter från andra medlemsländer. Fördragets artikel 36 innehåller undantagsregler för restriktioner i handeln som är till skydd för bl.a. människors hälsa.

I förhållande till Romfördraget är det främst de handelsbegränsande inslagen i den svenska alkoholpolitiken som berörs, d.v.s. import-, export-, tillverknings-, partihandels- och detaljhandelsmonopolen för spritdrycker, vin och starköl. Dessa frågor har som nämnts ovan varit föremål för förhandling med EG-sidan.

På EU:s inre marknad kommer begränsningar i resandes införsel av varor för personligt bruk i princip att vara avskaffade. För konsumenter kommer gränshandeln således i princip att vara fri. Danmark och Irland får dock övergångsvis tillämpa vissa restriktioner för införsel av alkoholdrycker.

Enligt ett av de grundläggande rådsdirektiven (92/12/EEC av den 25 februari 1992) skall punktskatter tas ut på alkohol, tobak och mineralolja. Bestämmelser om de skattebelagda områdenas omfattning och om skattesatser ges i särskilda direktiv. På den indirekta beskattningens område har utarbetats nya system inom EU för att hantera beskattningen av varor som förs mellan olika EU-länder med i huvudsak bibehållande av principen om att beskattningen skall tillfalla det land där varan konsume-

ras och med bibehållande av en kontroll av att olika varor inte orättmätigt undgår beskattning. Vad gäller import för eget bruk gäller dock det motsatta, dvs. att varorna beskattas i inköpslandet. För att möjliggöra en åtskillnad mellan kommersiell och privat import har genom EG:s direktiv 92/12/EEC införts vissa lägsta indikativa kvantiteter – 110 liter öl, 90 liter vin och 10 liter sprit. Ett överskridande av dessa nivåer innebär dock inte i sig något otillåtet. Om kvantiteterna överskrids är det den resandes sak att bevisa att varorna inte är avsedda för kommersiellt bruk.

Från direktiv 92/12/EEC har Danmark medgivits ett undantag, som är tidsbegränsat att gälla t.o.m. utgången av år 1996. Undantaget gör det möjligt för Danmark att vid privatinförsel tills vidare behålla nuvarande skatter på sprit och tobak även om varorna redan är beskattade i ett annat EU-land. Övergångsregeln accepterades av övriga EG-länder under förutsättning av att de danska reglerna ändrades så att fri införsel av vin och öl omedelbart blev möjligt. En konsekvens av detta blev kraftigt sänkta priser i Danmark på vin och starköl.

Undantaget innebär också en rätt för Danmark att mängdmässigt begränsa den skattefria införseln av sprit och tobak. I dansk tullagstiftning har dessa kvantiteter angivits, varvid skillnad görs mellan inresande från annat EU-land, som vistats mer än, eller mindre än 36 timmar utanför Danmark. Restriktionerna är betydligt strängare i det sistnämnda fallet (ingen sprit, små mängder tobak).

Det danska kontrollsystemet bygger på att den som reser in i Danmark från ett annat EU-land skall deklarera införsel som överstiger de tillåtna kvantiteterna. För ändamålet har tryckts särskilda kort varav ett exemplar skall lämnas i särskilt angiven ordning till tull- och skattemyndigheterna och det andra behållas för att uppvisas vid eventuell efterkontroll. Avgiften debiteras enligt inbetalningskrav från myndigheterna.

En speciell form av gränshandel är den s.k. tax-free försäljningen. Den tillåts inom EU fram till och med den 30 juni 1999. Undantag från beskattning gäller dock endast kvantiteter motsvarande dem som gäller vid införsel från tredje land. Kontrollen skall ske vid försäljningsstället.

För beskattningen av varor som transporteras över de inre gränserna gäller inom EU två olika system för mervärdesskatt och för punktskatter. Systemen är reglerade i ett antal direktiv. Samtliga medlemsländer måste använda sig av dessa system. Något utrymme för att konstruera ett helt eget nationellt system finns således inte. Se vidare avsnitt 5.6.

4.5 Medlemskapsförhandlingarna mellan Sverige och EU

Inom ramen för medlemskapsförhandlingarna mellan Sverige och EU om svenskt medlemskap i EU har en skriftväxling ägt rum mellan EG-kommissionen och den svenska regeringen angående de svenska alkoholmonopolen.

Kommissionen förutsätter att Sverige avvecklar de exklusiva import-, export-, partihandels- och tillverkningsrättigheterna för sina respektive alkoholmonopol, inklusive partihandelsfunktionen för serveringsställen.

En sådan avveckling är enligt kommissionens åsikt helt nödvändig för att göra den svenska lagstiftningen förenlig med EG:s regelverk.

Vad gäller det svenska detaljhandelsmonopolet, anser kommissionen att alla effekter som är diskriminerande mellan nationella varor och varor importerade från övriga medlemsstater måste avlägsnas. Med reservation för EG-domstolens framtida rättstillämpning och kommissionens roll som väktare av fördraget om europeiska unionen, finner kommissionen med utgångspunkt från existerande tolkning av regelverket inte någon anledning att på eget initiativ vidta åtgärder, varken nu eller efter en svensk anslutning till unionen, mot bibehållande av detaljhandelsmonopolet.

I skriftväxlingen påminnes om att Sverige redan genom EES-avtalets bestämmelser har åtagit sig att tillämpa EG:s regelverk om monopol. Kommissionen anser därför de nämnda förhållanden vara tillämpliga från och med EES-avtalets ikraftträdande.

Slutligen sägs att det – för att säkerställa att detaljhandelsmonopolets verksamhet är förenligt med EG:s regelverk – är av yttersta vikt att EG-kommissionen blir delaktig i en nära och regelbunden övervakning. Den svenska regeringen har i brev till kommissionen för sin del ställt sig bakom de principer som redovisats i kommissionens brev.

I det slutliga avtalet har en notering gjorts angående den skriftväxling som förevarit.

Genom expertsamtal mellan företrädare för regeringen och berörda tjänstegrenar inom kommissionen har principer identifierats och preciserats för att detaljhandelsmonopolet skall fungera icke-diskriminerande.

Vid de protokollförda samtalen har fastslagits att så länge medborgare och varor inom samarbetsområdet behandlas *lika* samt *objektiva* och *transparenta* kriterier ligger till grund för de alkoholpolitiska regler som tillämpas i Sverige står dessa enligt kommissionen inte i strid med EG:s regler. Detta gäller även för detaljhandelsmonopolets verksamhet. Alla produkter måste behandlas lika både när det gäller detaljhandelsmonopolets val av sortiment och dess varuinformation till kunder. Nya varor måste ges bättre möjlighet att göra sig kända för detaljhandelsmonopolets kunder. De kriterier som ligger till grund för en varas tillträde till detaljhandelsmonopolets butiker måste uppfylla EG:s krav på objektivitet.

En annan mycket viktig förutsättning är att medborgare inom samarbetsområdet ges samma möjlighet som svenska medborgare att verka inom alkoholområdet. De skall ha samma möjlighet att arbeta och etablera företag. Deras produkter skall behandlas på samma sätt som svenska produkter.

Samtalen resulterade vidare i att Konkurrensverket, förutom sin sedvanliga tillsyn på konkurrensområdet som verket utövar inom ramen för sin instruktion, kommer att få i uppdrag att särskilt övervaka att detaljhandelsmonopolet inte missbrukar sin dominerande ställning. Konkurrensverket skall rapportera direkt till EG-kommissionen.

Liksom Danmark, Norge och Finland har Sverige också medgivits undantag från rådsdirektivet 92/12/EEC fram till utgången av år 1996.

Undantaget gör det möjligt för Sverige att vid införsel för privat bruk beskatta sprit, vin och starköl över en viss mängd även om de vid införsel redan är beskattade i annat EU-land. Undantaget medger också en rätt för Sverige att mängdmässigt begränsa den skattefria införseln av dessa drycker. Mängdmässigt får resanden till Sverige från annat EU-land för privat bruk maximalt införa en liter starksprit eller tre liter starkvin, fem liter vin och 15 liter öl. I dessa kvoter ingår de resandes införda skattefria varor (s.k. taxfree).

Efter utgången av år 1996 skall reglerna omförhandlas. Översynen skall då ske på samma sätt som den s.k. övergångsordningen för mervärdesskatt inom EU. Denna förlängs automatiskt om inte ministerrådet enhälligt beslutar att den skall upphöra. Eftersom beslutet i rådet måste vara enhälligt kommer Sverige således även efter 1996 - såvida inte nuvarande beslutsregler ändras – att ha ett avgörande inflytande över när övergångsreglerna beträffande införsel skall avvecklas.

Sverige har också överenskommit med EU om ett undantag från den skatteregel som stadgar att beskattningsnivån måste vara proportionell till alkoholstyrkan. När det gäller det svenska folkölet har överenskommits att skatteskillnaden mellan detta öl och starkölet får bestå i ytterligare tre år, dvs till och med 1997, trots att skillnaden strider mot EG:s regler.

Till frågan om resandebestämmelserna anknyter också EG:s regler om avveckling av gränskontrollen mellan medlemsländerna. Sverige har inte i förhandlingarna med EU begärt någon övergångsreglering i denna fråga. Hur kontrollen av att införselbegränsningarna efterlevs skall vara utformad mellan Sverige och ett annat EU-land har utretts. Jämför betänkandet Skyddet vid den inre gränsen (SOU 1994:131).

5 Nuvarande ordning

5.1 Grunddragen i den svenska alkoholpolitiken

Grunderna för gällande alkoholpolitik fastställdes genom beslut av 1977 års riksdag (prop. 1976/77:108, SkU40, rskr. 231). Enligt detta beslut skall målet vara att begränsa alkoholens skadeverkningar genom att minska den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen. Denna strategi bygger på kunskaper och beprövade erfarenheter av tillgänglighetens betydelse för utvecklingen av totalkonsumtionen och alkoholskadorna. En ökad tillgänglighet av alkohol medför en ökad konsumtion. Ju mer alkohol det dricks i ett samhälle, desto fler människor går också över från måttlighetsdrickande till missbruk. Omvänt gäller att ju svårare det är att få tag i alkohol, desto mindre dricks det totalt sett och desto färre människor skadas på grund av alkoholen.

Detta synsätt har också anammats av Världshälsoorganisationen (WHO) och ligger till grund för europaregionens handlingsplan (European Alcohol Action Plan) för att minska alkoholskadorna i Europa.

Planen har antagits enhälligt av alla europaregionens stater, inklusive samtliga EU–stater.

Sveriges viktigaste medel för att begränsa tillgängligheten är alkoholmonopolen och prispolitiken. Den svenska alkoholpolitiken kompletterar dessa åtgärder med bl.a. följande:

- begränsning av den privata införseln
- restriktiva regler för serveringstillstånd till restauranger
- åldersgränser vid försäljning av alkoholdrycker
- allmän hälsoupplysning, information om alkoholens skadeverkningar och förebyggande verksamhet inom socialtjänst, hälso- och sjukvård m.m.

Alkoholdrycker är liksom många andra varor mycket priskänsliga. När priset går upp minskar försäljningen. Sverige bedriver därför sedan länge en prispolitik med höga alkoholskatter. Skatten på alkoholdrycker bestäms sedan den 1 juli 1992 helt utifrån dryckens alkoholstyrka och principen är att alkoholpriserna skall följa prisutvecklingen i samhället.

Den höga alkoholbeskattningen är ett i jämförelse med andra åtgärder mycket verksamt medel för att minska konsumtionen och förebygga skador. Enligt de undersökningar som gjorts i Sverige över prisets betydelse för alkoholkonsumtionen ligger den s.k. priselasticiteten ganska nära –1,0 dvs. en prissänkning på t.ex. fem procent ökar försäljningen med ca fem procent.

Alkoholmonopolen skall utgöra en garant för att marknadsföring och försäljning av alkoholdrycker till allmänheten sker återhållsamt och att lagar och bestämmelser på alkoholområdet efterlevs. Desintresseringsprincipen, dvs. begränsningen av det privata vinstintresset i syfte att hålla nere alkoholkonsumtionen, är alkoholmonopolens huvudsakliga motivering. Ingen skall genom en aktiv marknadsföring tillåtas tjäna pengar på andras beroende. Sociala hänsyn skall vara vägledande i marknadsföring och försäljning av alkoholdrycker – inte minst som ett skydd för ungdomen.

Skyddet för ungdomen går som en röd tråd genom den svenska alkohollagstiftningen. Förbud mot att överlåta alkoholdrycker till ungdomar, åldersgränserna för inköp av alkoholdrycker liksom för servering av alkoholdrycker på restauranger är exempel på detta.

Den svenska alkoholpolitiken syftar också till att åstadkomma en övergång från starkare till svagare alkoholdrycker. Denna politik har till stor del varit framgångsrik. Spritdryckernas andel av den totala alkoholförsäljningen har sedan 1970-talet minskat med över 20 procentenheter medan vin– och ölförsäljningens andel ökat med ca 10 procentenheter vardera.

Den totala registrerade alkoholkonsumtionen har varit ganska stabil under de senaste åren. Restaurangernas andel av den alkohol som säljs har dock ökat från 8,5 till 13,5 % mellan åren 1985 och 1992. Det som bidragit mest till den ökningen är starkölet. Ungefär 40 % av starkölskonsumtionen sker i dag på restauranger.

En bärande princip i svensk alkohollagstiftning är att handel med spritdrycker, vin och starköl skall vara förbehållen sådana företag i vilka det allmänna äger bestämmande inflytande och där enskilt vinstintresse saknas. Genom att begränsa det privata vinstintresset i alkoholhanteringen har man sökt uppnå en återhållsam försäljning och skapa garantier för att de sociala hänsyn som är nödvändiga vid försäljningen iakttas.

Begränsningen av det privata vinstintresset är en gammal princip som i dag tar sitt främsta uttryck i att stora delar av alkoholhandeln sker i två statliga monopolbolag, V&S Vin & Sprit AB (V&S) och Systembolaget AB. V&S har ensamrätt till import av spritdrycker, vin och starköl samt tillverkning och export av spritdrycker. Vin-, starköls–, och öltillverkningen är däremot inte monopoliserad men underkastad tillståndstvång. Framställning i hemmet av vin och öl för eget bruk är dock tillåten. Detta regleras i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. (LTD). Systembolaget AB sköter detaljhandeln samt partihandeln till restauranger. Ett undantag från partihandelsmonopolet är att de svenska bryggerierna har rätt att sälja starköl direkt till restauranger. Genom de statliga monopolbolagen har väsentliga delar av alkoholhandeln således kunnat ske utan inverkan av privatekonomiskt vinstintresse eller försäljningsuppdrivande konkurrens mellan olika aktörer.

All import av spritdrycker, vin och starköl är i princip förbehållen V&S. Detta regleras i LHD. Det viktigaste undantaget är den s.k. resandeinförseln. Enligt gällande tullbestämmelser får en vuxen person över 20 år, som kommer med båt och har varit utomlands i mer än 24 timmar, skattefritt föra med sig en liter sprit, en liter vin eller om spritdrycker inte medförs, två liter vin samt två liter starköl. Samma kvantiteter men ingen tidsgräns gäller för den som kommer med flyg. Dessutom får, om det förtullas, ytterligare sammanlagt fem liter spritdrycker och vin samt fem liter starköl föras in per person. Även andra former av införsel för privatpersoner är reglerade, t.ex. införsel av drycker i gåvoförsändelser, drycker som ingår i flyttgods och sådana som erhållits i arv.

All detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl sköts av Systembolaget AB, som i dag har ca 370 butiker spridda i hela landet. Till detta kommer ca 550 utlämningsställen, dvs. butiker på landsbygden där människor utan extra kostnad kan beställa vilka varor som helst ur Systembolagets sortiment.

Socialstyrelsen är tillstånds- och tillsynsmyndighet för ärenden enligt LTD. I uppgiften att utöva tillsyn över lagens tillämpning ingår inspektionsbesök hos tillståndshavare och granskning av försäljningsrapporter. Om skäl finns kan Socialstyrelsen återkalla tillstånd eller meddela tillståndshavare varning. Socialstyrelsens beslut i tillståndsärenden enligt LTD kan överklagas hos regeringen.

Allmän uppföljning av utvecklingen på området sker genom att Socialstyrelsen gör sammanställningar av olika statistiska material.

Alkoholpolitiken på restaurangområdet regleras i LHD. En målsättning är att eftersträva ordning, nykterhet och trevnad på serveringsställen och undvika olägenheter i nykterhetshänseende. I princip skall servering av alkoholdrycker endast förekomma på restauranger.

All servering av alkoholdrycker kräver i princip tillstånd. I samband med tillståndsgivningen skall särskilt beaktas behovet av serveringen, sökandens lämplighet och serveringsställets ändamålsenlighet samt att lagad mat skall utgöra en betydande del av rörelsen.

Serveringstillstånd kan ges för servering till allmänheten eller till slutna sällskap. Det kan också ges tills vidare eller vid enstaka tillfälle eller tidsperiod. Serveringstillståndet kan omfatta spritdrycker, vin, starköl och öl klass II eller begränsas till en av kategorierna eller en kombination av dem. Vid trafikservering (båt, tåg och flyg i inrikestrafik) får inte spritdrycker serveras om inte särskilda skäl föreligger. Tillstånd till servering av alkoholdrycker på nöjes- och idrottsplatser får meddelas endast om särskilda skäl föreligger.

Servering av öl klass II får påbörjas tidigast kl. 07.00 och servering av andra alkoholdrycker tidigast kl. 12.00. Alkoholservering skall avslutas senast kl. 01.00. Tillståndsmyndigheten får dock förordna om andra tider för serveringens bedrivande.

Vid all alkoholservering skall finnas en föreståndare som övervakar att serveringen bedrivs i enlighet med lagens bestämmelser. För föreståndare skall finnas erforderligt antal ersättare. Föreståndare och ersättare genomgår i princip samma lämplighetsprövning som tillståndshavare och skall vara godkända av länsstyrelsen.

Tillståndsmyndigheten får i serveringstillståndet meddela de föreskrifter som behövs. Ombyggnad av serveringsställe och inrättande av drinkbar kräver särskilt tillstånd. Självservering av spritdrycker, vin eller starköl får bedrivas endast efter särskilt medgivande. Restauranggäst får inte uppmanas till inköp av alkoholdryck. Alkoholdryck får inte heller medföras till eller från restaurang med serveringstillstånd.

Tillstånd till servering prövas av den länsstyrelse där serveringsstället är beläget. När det är fråga om nya permanenta serveringstillstånd eller utökade sådana rättigheter, skall länsstyrelsen inhämta yttrande från kommunfullmäktige och polismyndigheten på den ort där serveringsstället är beläget. Det är kommunen som gör den s.k. behovsprövningen, vars syfte i första hand är att förhindra överetablering. Kommunen kan helt eller delvis avstyrka ansökan. Ett sådant avstyrkande blir bindande för länsstyrelsen (kommunalt veto).

Socialstyrelsen utövar den centrala tillsynen över tillämpningen av LHD. Länsstyrelsen har huvudansvaret för den regionala och lokala tillsynen tillsammans med polismyndigheten och socialnämnden. Det är också länsstyrelsen som tillståndsmyndighet som har huvudansvaret och befogenhet att besluta om återkallelser av tillstånd och andra administrativa ingripanden.

Länsstyrelsens beslut enligt LHD kan överklagas hos kammarrätten.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer alkoholdrycker utan tillstånd döms för olovlig försäljning av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt döms till fängelse i högst fyra år. Innehav av alkoholdrycker i uppenbart syfte att olovligen sälja dem leder till böter eller fängelse i högst ett år. Vid försäljning eller servering av alkoholdrycker till någon som kan antas inte ha uppnått föreskriven ålder eller är märkbart påverkad av berusningsmedel döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader.

5.4 Marknadsföring av alkoholdrycker

Förutom försäljningsregler finns i LHD vissa regler som rör marknadsföring av alkoholdrycker. De huvudsakliga bestämmelserna om reklam och andra marknadsföringsåtgärder finns emellertid i lagen (1978:763) om marknadsföring av alkoholdrycker (alkoholreklamlagen).

I alkoholreklamlagen begränsas näringsidkares marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter. Med hänsyn till alkoholens hälsorisker skall särskild måttfullhet iakttas vid marknadsföringen. Uppsökande eller påträngande marknadsföringsåtgärder får inte vidtas. Inte heller sådana som uppmanar till bruk av alkohol. Kommersiella annonser i radio eller TV är förbjudna liksom i princip tidningsannonser för spritdrycker, vin och starköl.

Konsumentverket har utfärdat riktlinjer för tillämpningen av alkoholreklamlagen. Riktlinjerna tar upp frågor om bl.a. reklammedel och marknadsföringens innehåll och utformning. Brott mot bestämmelserna betraktas som otillbörlig marknadsföring enligt marknadsföringslagen (1975:1418). Vid övertramp kan Konsumentverket ingripa. Om frivillig rättelse inte uppnås kan Konsumentombudsmannen utfärda ett förbudsföreläggande eller föra talan mot företaget i Marknadsdomstolen.

5.5 Kvalitetskontroll av alkoholdrycker

I bilaga 2 till EES-avtalets protokoll 47 förbinder sig Sverige att delta i ett samarbete mellan de myndigheter som svarar för vinkontrollen i de skilda EES-länderna. Inom EU-länderna sköts kvalitetskontrollen av alkoholdrycker genom offentliga laboratorier som är anslutna till European Office for Wine, Alcohol and Spirit Drinks. Ursprungslandet garanterar genom denna kontroll varans kvalitet och redlighet, vilket bl.a. innebär att man garanterar att det inte förekommer falsk ursprungsbeteckning, att varan inte är utspädd, att det inte finns skadliga tillsatser, osv.

I Sverige regleras frågor om kvalitetskontroll av alkoholdrycker i livsmedelslagen (1971:511). Statens livsmedelsverk utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen och har rätt att utfärda föreskrifter. Länsstyrelsen utövar tillsynen inom länet medan den lokala tillsynen inom varje kommun utövas av kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd.

Livsmedelsverket har bl.a. ansvar för kvalitetskontroll och tillsyn av

sprittillverkningen vid landets enda lantbruksbränneri för konsumtionssprit och den hantering av alkoholdrycker som V&S bedriver (t.ex. tappning och annan bearbetning av vin) vid fyra anläggningar i landet. Driftkontrollen sker dock i huvudsak av bolaget självt inom ramen för de egenkontrollprogram och krav på kvalitetssäkring som Livsmedelsverket fastställt.

Kvalitetskontroll av vintillverkningen i Sverige ligger i första hand på den kommun där tillverkning sker. För närvarande finns vintillverkning vid tre tillverkningsställen i landet.

Vid tillverkning av öl och starköl handhas också kontrollen av kommunerna, med undantag av vissa större bryggerier där Livsmedelsverket har övertagit tillsynsansvaret.

5.6 Beskattningen av alkoholdrycker

Skattskyldig enligt lagen (1977:306) om dryckesskatt (LDS) i fråga om spritdrycker och vin är V&S. I fråga om starköl och öl är den skattskyldig som inom landet yrkesmässigt tillverkar dryckerna. V&S är dock skattskyldigt för importerat starköl. Skattskyldiga skall vara registrerade hos Riksskatteverket (RSV). Om verksamheten är av större omfattning eller om det finns särskilda skäl kan även importörer, som yrkesmässigt för in skattepliktiga maltdrycker till landet för försäljning till återförsäljare, registreras hos RSV som skattskyldiga.

Enligt LDS inträder skattskyldigheten för spritdrycker och vin när V&S levererar dryckerna till Systembolaget AB. Skattskyldigheten för starköl och öl inträder när dryckerna levereras till butik, restaurang eller tas i anspråk för annat ändamål än försäljning eller, vid avregistrering, finns i lager.

Vid införsel till landet av skattepliktig dryck av annan än registrerad skattskyldig skall dryckesskatt betalas till tullmyndigheten och då tillämpas bl.a. tullagen (1987:1065). Dock kan Generaltullstyrelsen utfärda s.k. hemtagningsbevis som ger rätt att ta hem varorna och i efterhand betala skatt och andra eventuella tullavgifter. Innan ett hemtagningsbevis utfärdas sker en prövning. EES-avtalets ikraftträdande medför inga förändringar i dessa hänseenden.

RSV:s uppbörd av dryckesskatt för kalenderåret 1992 uppgick för spritdrycker till 5 985 miljoner kronor, för vin till 2 987 miljoner kronor samt för starköl och öl till 2 627 miljoner kronor. Tullens skatteuppbörd på öl uppgick till 278 miljoner kronor. Sammanlagt innebär det skatteinkomster på 12 miljarder kronor. Endast en skattskyldig fanns för vin- och spritdrycker (V&S) medan antalet skattskyldiga för maltdrycker uppgick till 33.

Vid ett medlemskap i EU skall som en följd av den fria marknaden i princip alla gränsformaliteter upphöra avseende transporter av varor över de inre gränserna. På den indirekta beskattningens område har utarbetats nya system för att hantera beskattningen av varor som förs mellan olika EU-länder med i huvudsak bibehållande av principen om att beskattningen skall tillfalla det land där varan konsumeras och med bibehållande av

en kontroll av att olika varor inte orättmättigt undgår beskattning. Vad gäller import för eget bruk gäller dock det motsatta, dvs. att varorna beskattas i inköpslandet.

För beskattningen av varor som transporteras över de inre gränserna gäller inom EU två olika system för mervärdeskatt och för punktskatter. Systemen är reglerade i ett antal direktiv. Samtliga medlemsländer måste använda sig av dessa system. Något utrymme för att konstruera ett helt eget nationellt system finns således inte.

På mervärdesskattesidan gäller nu ett system som kan betecknas som en övergångsordning. Ordningen skall gälla fram till den 31 december 1996. Denna ordning är i princip densamma som gäller i Sverige i dag med undantag för att beskattningen inom EU inte är kopplad till själva gränsöverskridandet. För kontrollen av förfarandet har inrättats ett krav på att köparen för säljaren skall ange sitt registreringsnummer som mervärdesskatteskyldig och att detta nummer skall kunna kontrolleras av säljaren via den nationella skattemyndigheten genom ett särskilt datasystem.

På punktskatteområdet finns inte någon övergångsordning. De regler som nu tillämpas inom EU är avsedda att vara den slutliga ordningen.

Grundstommen i systemet är att punktskatter skall utgå bl.a. på alkohol i enlighet med särskilda direktiv. Sådana varor på vilka punktskatter skall utgå skall kunna framställas och lagras i obeskattat skick i särskilda auktoriserade skatteupplag. Varorna skall kunna transporteras i obeskattat skick mellan sådana lager, även när lagren finns i olika medlemsländer. Viss dokumentation skall då medfölja varorna. Beskattning skall ske när varorna frigörs för konsumtion.

Hur det svenska systemet för beskattning av EU-intern gränsöverskridande handel skall utformas är för närvarande föremål för beredning. Utredningen (Fi 1991:09) om teknisk EG-anpassning av de indirekta skatterna har nyligen presenterat delbetänkandet Punktskatterna och EG (SOU 1994:74). Dess förslag vad avser hanteringen av punktskatter på alkohol redovisas i avsnitt 7.3.

5.7 Teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat

Regler om alkoholhanteringen inom industrin, hälso- och sjukvården, undervisnings- och forskningsverksamheten finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. Med teknisk sprit förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål. Vad som sägs i lagen om försäljning av teknisk sprit gäller också spritdrycker, vin och starköl avsedda för nämnda ändamål.

Import, försäljning och inköp inom landet av teknisk sprit kräver tillstånd, medan tillståndskravet beträffande alkoholhaltiga preparat innebär att dessa inte får importeras utan tillstånd eller säljas inom landet utan att först ha blivit godkända. Beträffande både teknisk sprit och alkoholpreparat, som inte är avsedda för förtäring, gäller att de i princip måste vara denaturerade.

Handeln med teknisk sprit kännetecknas av att antalet försäljare (partihandlare) är förhållandevis litet (sex stycken) och att all försäljning, vare sig den sker till storförbrukare inom industrin eller till mindre förbrukare såsom laboratorier och dylikt, noga kontrolleras genom framför allt den rapportering som verkställs av försäljarna. Som huvudprincip gäller att tillstånd till införsel och försäljning endast meddelas företag som yrkesmässigt sysslar med grossistförsäljning av tekniska alkoholprodukter och liknande. Företag som i sin rörelse har behov av teknisk sprit för t.ex. framställning av någon annan produkt tillåts inte att själva importera spriten utan är hänvisade att köpa via grossisterna.

För att missbruksrisken skall begränsas ytterligare gäller att samtliga köpare av teknisk sprit måste ha tillstånd generellt eller i varje särskilt fall. Tillstånden grundas på en behovsbedömning. Vid själva inköpet måste tillståndet företes hos försäljaren, som gör en anteckning om inköpet och senare inrapporterar försäljningen till tillsynsmyndigheten som därigenom i efterhand får en kontroll av att tillståndet inte överskridits.

Tillståndsgivning, tillsynsverksamhet och annan prövning enligt lagen om försäljning av teknisk sprit m.m. sköts av Läkemedelsverket. Verkets tillsynsverksamhet bygger huvudsakligen på kontroll av den rapportering om försäljningen av teknisk sprit som görs av försäljarna. Dessutom görs stickprovsvisa inspektioner av såväl säljare som köpare av teknisk sprit.

6 Behov av ändringar inom nuvarande system

6.1 Alkoholmonopolen

Överkonsumtion av alkohol för med sig omfattande sociala, medicinska och samhällsekonomiska problem. Detta är anledningen till att Sverige sedan lång tid tillbaka för en restriktiv alkoholpolitik.

Samtidigt sker omfattande omvärldsförändringar som påverkar den hittills förda alkoholpolitiken. Enligt den alkoholpolitiska kommissionen behövs framöver – med tanke på den integrationsprocess som pågår i Europa och det intensifierade sociala och kulturella utbyte som kan förväntas – en kraftfull mobilisering på alkoholområdet för att begränsa konsumtionen, tränga tillbaka missbruket och motverka alkoholskadorna.

Nuvarande svenska alkoholpolitik bygger på en balans mellan höga skatter, restriktioner, information/opinionsbildning och behandlingsinsatser. Förutsättningarna för att använda prisinstrumentet som alkoholpolitiskt medel kommer att ändras. En tyngdpunktsförskjutning måste därför ske, där information, opinionsbildning och andra alkoholförebyggande insatser får en ökad betydelse i syfte att försöka få till stånd andra dryckesvanor i vårt land.

Riksdagen har mot denna bakgrund den 10 juni 1994 beslutat (prop.1993/94:150 bil.5, bet. 1993/94:FiU20, rskr 1993/94:454) att 75 miljoner kronor ytterligare anvisas för olika alkohol- och drogpolitiska åtgärder under budgetåret 1994/95. Regeringen har sedan den 30 juni 1994 upp-

dragit åt Folkhälsoinstitutet att ansvara för och leda det alkohol- och drogförebyggande arbete som riksdagen beslutat om. Folkhälsoinstitutet skall snarast sammankalla en nationell ledningsgrupp. Ledningsgruppen får till uppgift att utarbeta en nationell handlingsplan för att förebygga alkohol- och drogskador.

Frågan om de svenska alkoholmonopolens förenlighet med EG-rätten aktualiseras redan genom EES-avtalet. I avtalet sägs bl.a. att "de avtalsslutande parterna skall säkerställa att statliga handelsmonopol anpassas på sådant sätt att ingen diskriminering med avseende på anskaffnings- och marknadsföringsvillkor föreligger mellan medborgare i EG-medlemsstaterna och medborgare i EFTA-staterna". Också ett antal andra artiklar i avtalet, främst de som rör varors fria rörelse, har betydelse för alkoholmonopolen. Hänsyn till människors liv och hälsa kan motivera undantag från dessa regler.

Den svenska alkoholpolitiska målsättningen att minska den totala konsumtionen för att motverka medicinska och sociala alkoholskador sätts inte i fråga av EG-rätten. Det är diskriminerande effekter av åtgärder för att nå målen som inte tillåts. EG-domstolens rättspraxis indikerar att importmonopol är förbjudna i sig, oberoende av om de utövas diskriminerande eller inte. EG-kommissionen anser att också export- och distributionsmonopol i sig är förbjudna. Däremot anses detaljhandelsmonopol vara förbjudna endast om de har diskriminerande verkan.

När det gäller de nuvarande import-, export, tillverknings- och partihandelsmonopolen för spritdrycker, vin och starköl har riksdagen därför den 20 april 1994 beslutat i enlighet med regeringens prop. 1993/94:136 om riktlinjer för ett nytt tillståndssystem för import, export, tillverkning och partihandel med alkoholdrycker. Därmed har riksdagen godkänt att Vin & Sprit AB:s nuvarande monopol skall avskaffas och från och med den 1 januari 1995 ersättas av ett alkoholpolitiskt motiverat tillståndssystem. En ny myndighet för tillståndsgivning, kontroll och tillsyn vad gäller hanteringen av alkoholdrycker skall inrättas från och med den 1 januari 1995.

Regeringen utgår – efter den skriftväxling som förevarit med EG-kommissionen och den notering som gjorts i avtalet – ifrån att Systembolagets detaljhandelsmonopol kan bibehållas. Mot bakgrund av att detaljhandelsmonolpolet är det mest betydelsefulla ur alkoholpolitiskt perspektiv, utgår regeringen från att Systembolaget anpassar verksamheten på ett sådant sätt att ingen tvekan uppstår om dess ickediskriminerande behandling av varor från övriga EES-länder. Föreskrifter för att garantera en sådan behandling och kontroll från statens sida kommer att tas in i avtal som upprättas mellan staten och bolaget. En särskild oberoende nämnd kommer att inrättas dit avvisade producenter och partihandlare kan vända sig för att få sin sak prövad. Närmare bestämmelser om nämndens verksamhet avses regleras i förordning och i avtalet mellan staten och Systembolaget AB.

Enligt nuvarande bestämmelser får försäljning av öl inte omfatta ett alkoholstarkare öl än 5,6 volymprocent. Däremot får ett sådant öl tillverkas av svenska bryggerier för export. Denna reglering anses strida

mot det ingångna EES-avtalet. En utländsk bryggare kan nämligen hävda att hans produkt, med ett alkoholinnehåll överstigande den svenska maximigränsen, utsätts för en otillåten begränsning av varors fria flöde över gränserna. Den nuvarande övre starkölsgränsen kan därför inte bibehållas i ett EES-perspektiv.

Grundläggande för svensk alkoholpolitik under hela 1900-talet har varit en strävan att begränsa utrymmet för marknadskrafterna, dvs. konkurrens och privat vinstintresse. Motivet har varit övertygelsen att konkurrens och privat vinstintresse leder till aktiv marknadsföring och aktiv försäljning och därmed ökad konsumtion. Ju fler privata företag som får ett intresse av att alkoholförsäljningen ökar, desto bättre kommer alkoholdryckerna att hävda sig i konkurrensen om människornas pengar. När det gäller en sektor som samhället inte vill skall växa, är marknadsmekanismer som konkurrens och vinstintresse inte särskilt lämpliga medel.

Principen att begränsa privata vinstintressen i alkoholhanteringen har enligt regeringens uppfattning fortsatt giltighet och är en betydelsfull grundsats när staten skall utforma regler för marknadsföring av och riktlinjer för detaljhandeln med alkoholdrycker. Inom de områden där alkoholmonopolen skall avvecklas, dvs tillverkning, import och partihandel, får principen en ny innebörd. Tidigare var grunden för det statliga agerandet att hålla privata vinstintressen borta från alkoholhanteringen. Nu blir grundsatsen att marknadskrafterna skall kontrolleras via ett system med tillstånd, tillsyn och sanktioner, som skall hanteras av en ny alkoholmyndighet.

Mot bakgrund av gällande EES-avtal och de principer som framgår av skriftväxlingen mellan regeringen och EG-kommissionen krävs således snarast möjligt förändringar i den svenska lagstiftningen på de punkter som berörs av skriftväxlingen. I det följande (kap.7) lämnas förslag till ett nytt tillstånds- och tillsynssystem när det gäller import, export, tillverkning av och partihandel med alkoholdrycker.

6.2 Serveringsbestämmelser

LHD/LVM-utredningen föreslår i sitt betänkande (se bilaga 4) att tillståndsprövningen när det gäller serveringstillstånd förs över från länsstyrelsen till kommunerna. Motiven härför har lagts fram av ett flertal utredningar. Framför allt hänvisas till att kommunerna har den bästa lokalkännedomen och att en överflyttning av tillståndsprövningen ligger i linje med de allmänna decentraliseringssträvandena, dvs. att en fråga i princip inte bör handläggas på en högre nivå än saken kräver. Vidare anförs att en kommunalisering frigör resurser hos länsstyrelserna för den viktiga tillsynsverksamheten. Kommunerna har dessutom som obligatorisk remissinstans vana vid att hantera denna typ av tillståndsprövning. Ett inte obetydligt dubbelarbete hos länsstyrelser och kommuner kan därmed försvinna. Regeringen anser därför att det finns starka skäl att föreslå att nuvarande tillståndsprövning när det gäller serveringsärenden förs över från länsstyrelserna till kommunerna.

En kommunalisering av tillståndsgivningen medför också att det kom-

munala vetot försvinner. Som beslutsmyndighet får kommunen inflytande över tillståndsgivningen. Detta inflytande avser samtliga villkor för tillstånd, till skillnad från nuvarande vetorätt som begränsas till behovet av ett nytt serveringsställe. Vetot kan också ifrågasättas ur ett folkrättsligt perspektiv. Det är knappast förenligt med europakonventionen för de mänskliga rättigheterna, som Sverige har anslutit sig till. Konventionsartikel 6 behandlar den enskildes rätt att få sina civila rättigheter och skyldigheter prövade inför en inhemsk domstol. Såväl tillståndsbeslut som ingripanden av olika slag måste kunna sakprövas av domstol. Konventionen medför folkrättsliga förpliktelser för Sveriges del och kommer dessutom att inkorporeras och gälla som svensk lag från och med 1 januari 1995. I EG-domstolens praxis har vidare tydligt uttalats att Europakonventionen skall ses som en integrerad del av EG:s rättsordning. Även detta innebär att konventionens regler kan åberopas av enskilda inför domstol.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det kommunala vetot inte kan behållas i svensk lag. Beslut i tillståndsärende måste, liksom återkallelse av serveringstillstånd, kunna omprövas fullt ut av en domstol.

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att de restriktioner som finns på alkoholområdet måste begränsas till sådana som allmänheten uppfattar som meningsfulla för att inte förtroendet för alkoholpolitiken skall minska. Detta gäller inte minst servering på restaurang. Onödiga detaljbestämmelser bör utmönstras. Reglerna bör vara tydliga och ge avsedd effekt.

Regeringen instämmer i de utgångspunkter och ledande principer som Alkoholpolitiska kommissionen (se *bilaga 3)* har redovisat i sitt delbetänkade Serveringsbestämmelser (SOU 1993:50), dvs. att slå vakt om de delar av regelverket som har alkoholpolitisk betydelse, att förenkla eller utmönstra bestämmelser som inte längre fyller någon alkoholpolitisk funktion, samt att förtydliga eller skärpa vissa regler för att de bättre skall fylla ett alkoholpolitskt syfte. Sådana förändringar är enligt regeringens uppfattning angelägna att genomföra när det gäller nuvarande serveringsbestämmelser. I det följande (kap.8) lämnas därför förslag till förändringar av gällande lagstiftning utifrån dessa principer.

7 Ett nytt system för tillstånd, kontroll och tillsyn inom alkoholområdet

Regeringens förslag: Ett nytt system för tillstånd, kontroll och tillsyn inom alkoholområdet införs. Det nya systemet innebär att import-, export-, tillverknings-, och partihandelsmonopolen avskaffas och ersätts med ett alkoholpolitiskt motiverat tillståndssystem. En ny myndighet för tillståndsgivning, kontroll och tillsyn inrättas. Dess beslut skall kunna överklagas till domstol. Det nya regelverket träder i kraft den 1 januari 1995. Avvecklingen av nämnda monopol är en följd av EES-avtalet och måste genomföras oberoende av ett svenskt medlemskap i EU.

Förslaget i departementspromemorian: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: I stort sett alla remissinstanser som tagit upp frågan har tillstyrkt promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: EES–avtalet innebär att det inte får finnas statliga handelsmonopol som är disk- riminerande. I första hand berör detta monopol som hindrar varors fria rörlighet mellan länder i det europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Proposition 1993/94:136 Riktlinjer för ett nytt tillståndssystem för import, export, tillverkning och partihandel med alkoholdrycker avlämnades till riksdagen i början av året. Socialutskottet har i betänkandet 1993/94:SoU22 med samma namn hemställt att riksdagen godkänner de i propositionen föreslagna riktlinjerna. Riksdagen beslöt den 20 april i år i enlighet med utskottets hemställan (Rskr.1993/94:249).

Till följd av EES-avtalet, svenska regeringens skriftväxling med EG-kommissionen och den pågående marknadsintegrationen bör enligt ovan nämnda riksdagsbeslut import-, export-, tillverknings- och partihandelsmonopolen avvecklas. Enligt riksdagsbeslutet skall monopolen ersättas med ett nytt alkoholpolitiskt motiverat system för tillstånd, kontroll och tillsyn inom alkoholområdet. En ny central myndighet för tillståndsgivning, kontroll och tillsyn inrättas.

För att privata vinstintressen inte skall ges fritt spelrum måste samhället även fortsättningsvis ha en omfattande kontroll som effektivt begränsar alkoholens skadeverkningar. Sociala hänsyn måste fortfarande vara vägledande vid marknadsföring och försäljning av alkoholdrycker. Det är också viktigt att handläggningen i tillstånds- och tillsynssystemen blir enhetlig över hela landet. Antalet ärenden förväntas heller inte bli så många att det blir rimligt att förlägga tillståndsgivningen lokalt eller regionalt.

Den nya, från alkoholhanteringen fristående tillstånds- och kontrollmyndigheten skall tillse att ingen godtycklig behandling sker av olika ekonomiska aktörer. Tillståndsgivningen skall bygga på objektiva i lag

angivna grunder. Myndighetens beslut skall kunna överklagas till domstol. Därigenom garanteras de olika aktörernas rättssäkerhet och likabehandling i enlighet med EES–avtalets bestämmelser.

7.1 Alkoholinspektionen – en ny central myndighet

Den nya myndigheten – Alkoholinspektionen – skall vara tillståndsmyndighet och tillsammans med länsstyrelser och kommuner stå för en intensifierad, samlad och effektiv tillsyn och kontroll av alkoholhanteringen. Myndigheten bör också stå för en löpande uppföljning och utvärdering inom sitt verksamhetsområde. Socialstyrelsens nuvarande tillsyns- och kontrolluppgifter inom detta område övertas därmed av den nya myndigheten. Frågan om även prövning av tillstånd för handel med teknisk sprit och godkännande av alkoholhaltiga preparat skall handhas av den nya myndigheten tas inte upp nu men bör övervägas och beredas ytterligare i regeringskansliet.

Att utöva en aktiv tillsyn på nationell nivå för att garantera att all försäljning av alkohol sker ansvarsfullt och att lagar och bestämmelser på alkoholområdet efterlevs avses bli den nya myndighetens primära uppgift. Den framtida kontrollen och tillsynen måste vara effektiv och anpassad till de nya förutsättningarna inom alkoholområdet för att förhindra att försäljning av alkohol sker utan tillstånd. För att den nya myndigheten skall kunna uppfylla sina åtaganden krävs att personalen besitter en såväl bred som hög kompetens samt att branschkunnande finns företrätt.

När flera företag kommer att uppträda som importörer och partihandlare för alkoholdrycker förändras förutsättningarna på den svenska marknaden. Det finns därför skäl att även överväga eventuella förändringar av marknadsföringsreglerna för alkoholdrycker utifrån den nya myndighetens uppgifter. Detta tas dock inte upp i denna proposition utan bör beredas ytterligare inom regeringskansliet.

Den nya myndighetens uppgift blir att tillse att lagar och bestämmelser avseende hantering av alkohol efterlevs. Verksamheten bör kunna delas in i dels en central tillsyns- och uppföljningsuppgift, dels en central tillståndsuppgift. De två uppgifterna bör genomföras i nära samarbete med andra berörda myndigheter.

I uppgiften att fungera som central tillsyns- och uppföljningsmyndighet ligger att direkt under regeringen som självständig myndighet utöva tillsyn över de aktörer som ansvarar för försäljning av alkoholdrycker och följa upp det alkoholpolitiska regelsystemet. Alkoholinspektionen skall löpande kontrollera att alla tillverkare och partihandlare följer de regler och föreskrifter som gäller enligt alkohollagen. Detta sker genom att löpande göra inspektionsbesök, inhämta rapporter om försäljning och andra förhållanden och genom samarbete med andra myndigheter främst länsstyrelser, kommuner, skattemyndigheter, polis- och kronofogdemyndigheter. Alkoholinspektionen skall så långt som möjligt i samarbete med andra utveckla kontrollsystem baserat på modern teknik i syfte att förenkla kontrollen inom myndigheten och hos tillståndshavaren. Ett sätt

kan vara att utveckla program och system för tillståndshavarnas egenkontroll. Ett löpande erfarenhetsutbyte bör ske med t.ex. tullmyndigheten, skattemyndigheterna, Livsmedelsverket och Läkemedelsverket när det gäller att utveckla en effektiv och icke-byråkratisk tillsyn och kontrollmekanism. Myndighetens uppgift skall vara att utöva en sådan tillsyn att de olika instrumenten och aktörerna fungerar alkoholpolitiskt effektivt, var för sig och tagna tillsammans.

Utfärdandet av serveringstillstånd skall enligt regeringens förslag handhas av kommunerna (se kap. 8) på ett sådant sätt att alla näringsidkare behandlas enligt objektiva, icke diskriminerande och offentliga alkoholpolitiska regler. Länsstyrelserna utövar den regionala tillsynen. Alkoholinspektionen skall utöva den centrala tillsynen och utvärdera lagens tillämpning och funktion samt för statsmakterna anmäla behov av lagändringar eller andra åtgärder. Inspektionen får således en central uppgift när det t.ex. gäller uppföljningen av att kommunernas tillståndsgivning utvecklas i överensstämmelse med lagens intentioner. I detta arbete behövs dock bistånd från länsstyrelserna.

I myndighetens uppgifter ingår också att verka för att aktörerna på marknaden och berörda myndigheter har nödvändig kunskap och information om frågor som rör alkoholpolitik och det alkoholpolitiska regelverket.

Alkoholinspektionen skall systematiskt följa och utvärdera den samlade effekten av tillsyns- och tillståndsverksamheten. I detta ligger att följa alkoholflödena i samhället och värdera hur dessa påverkar behovet av alkoholpolitiska åtgärder. Det ingår i inspektionens uppgifter att ta initiativ till nödvändiga förändringar av verksamheten och av alkohollagen. Särskilt bör följderna av ett eventuellt EU-medlemskap uppmärksammas.

En central uppgift för den nya Alkoholinspektionen blir att ta fram informationsmaterial, utforma föreskrifter och allmänna råd till alkohollagen i syfte att tillämpningen av lagen skall bli så riktig och enhetlig som möjligt. Det är viktigt att t.ex. kommunerna i sin kommande hantering av serveringstillstånden får vägledning i form av allmänna råd, verkställighetsföreskrifter m.m. Den vägledande informationen bör kunna bidra till en likformig bedömning av likartade fall och en likartad ärendehantering. Denna uppgift blir än viktigare i framtiden med tanke på den kommunalisering av tillståndsprövningen av serveringstillstånden som föreslås i propositionen. Denna förändring innebär att antalet tillståndsmyndigheter ökar från nuvarande 24 till bortemot 300, beroende på vilka kommunala nämnder eller kommundelsnämnder som skall bedöma ansökningar och utöva tillsyn på det kommunala planet. Även för tillståndshavarna är det viktigt att få information om lagen och hur den skall tillämpas i syfte att underlätta förståelsen av reglerna och deras ändamål. Det åligger också Alkoholinspektionen att följa domstolarnas rättspraxis och sprida kännedom om rättsutvecklingen. I praktiken innebär detta att inspektionen svarar för erfarenhetsutbyte, spridning av information om utvecklingen på alkoholområdet samt information av särskild betydelse för de förvaltningsuppgifter som andra myndigheter inom det aktuella området har att utföra.

Den nya myndigheten skall också förstärka informations- och utbildningsinsatserna om hur det alkoholpolitiska regelsystemet skall tillämpas. Insatserna skall främst rikta sig till olika yrkeskategorier verksamma inom alkoholområdet, t.ex. partihandlare och personal vid tillsynsmyndigheterna men inspektionen bör också medverka i arbetet med att bygga upp utbildningsprogram och ta fram utbildningsmaterial för såväl innehavare av serveringstillstånd som serveringspersonal. Ett handlingsprogram för information och utbildning bör därför utarbetas efter samråd med Folkhälsoinstitutet.

Det är väsentligt att den löpande alkoholstatistiken ger en god bild av alkoholhanteringens omfattning och förändringar av denna. Det gäller såväl tillverkning och partihandel som detaljhandels- och restaurangförsäljningen av alkoholdrycker. Alkoholstatistiken utgör en viktig del av den kunskapsmässiga basen för alkoholpolitiken. Alkohol- inspektionen har därför en viktig uppgift när det gäller att utforma och insamla den statistik som behövs för att kontrollera, följa upp och utvärdera effekterna av den förda politiken.

Statistiken skall ge en bild av alkoholförsäljningens omfattning och utveckling. Inspektionen skall enligt alkohollagen ha rätt att direkt eller via annan myndighet begära in uppgifter från dem som har tillstånd att sälja alkohol. Uppgifter om försäljning till konsumenter skall kompletteras med uppgifter om tillverkning (bryggerier och alkoholtillverkare) och handel med alkoholdrycker (import, export och partihandel). Genom att import, tillverkning och export statistikförs samtidigt som all försäljning registreras kan en heltäckande kartläggning av alkoholflödena i samhället erhållas. Denna statistik utgör en av utgångspunkterna för inspektionens kontroll av tillståndssystemets funktion och av att inga illegala "läckage" uppstår.

Statistik som beskriver de olika alkoholpolitiska aktörernas arbete och som behövs för den övergripande tillsynen skall löpande inhämtas av myndigheten. Inspektionen har rätt att från kommunerna begära sådana uppgifter som behövs för tillsynsverksamheten. Alkoholinspektionen skall vidare, om det behövs för tillsynen, samarbeta med polisen i syfte att stävja illegal alkoholhantering.

Alkoholinspektionen bör utforma ett statistiksystem som möjliggör att data från regional och lokal nivå kan utgöra grund för den nationella tillsynen. Statistiken behövs dels för att ge riksdag och regering en samlad bild av utvecklingen på området, dels som ett centralt underlag i arbetet med att utöva tillsyn över dem som hanterar alkohol.

Statistiken bör också ses som ett inslag i inspektionens löpande kontakter med berörda myndigheter. Flertalet av de uppgifter som Alkoholinspektionen behöver finns i andra statistikkällor varvid det i många fall blir fråga om ett samarbete mellan myndigheter. Den nya myndighetens uppgifter motiverar också att den får föra personregister beträffande bl.a. marknadens aktörer på området. Registret bör med hänsyn till de känsliga uppgifter som skall kunna registreras vara reglerat i lag (se vidare kap. 11).

Folkhälsoinstitutet har idag i uppdrag att följa utvecklingen inom alko-

hol- och drogområdet. Regeringen har också den 30 juni 1994 givit Folkhälsoinstitutet i uppdrag att leda arbetet med att se över statistikbehovet inom området. Institutet bör enligt regeringsbeslutet skapa ett samrådsforum med uppgift att se över det samlade behovet av statistik på alkoholområdet. I detta forum bör bl.a. Alkoholinspektionen ingå.

Ytterligare en viktig uppgift för Alkoholinspektionen bör vara att inom sitt ansvarsområde aktivt följa och ställa erfarenheter till förfogande för den internationella alkoholpolitiken inom t.ex. EU, WHO och andra överstatliga eller mellanstatliga organ. Inspektionens uppgift bör bl.a. bli att genom en aktiv kunskapsutveckling och ett aktivt erfarenhetsutbyte bidra till att utveckla medel och förvaltningslösningar inom EES-avtalets ram och inom EU om vi blir medlemmar där.

7.2 Tillstånd för tillverkning av, partihandel med och inköp av spritdrycker, vin och starköl

Regeringens förslag: Det skall finnas två nya typer av tillstånd - tillverkningstillstånd och partihandelstillstånd. Dessutom skall särskilt inköpstillstånd kunna ges i vissa fall. Ett tillverkningstillstånd inkluderar förutom tillverkningsrätten också en rätt att importera, exportera och partihandla med sådana alkoholdrycker som omfattas av tillverkningstillståndet. Ett partihandelstillstånd inkluderar förutom partihandelsrätten också en rätt att importera och exportera motsvarande alkoholdrycker. Inköpstillståndet avser inköp direkt från partihandlare eller tillverkare av spritdrycker, vin och starköl för industriella m.fl. ändamål.

Förslaget i departementspromemorian: Överensstämmer med regeringens förslag bortsett från överflyttningen av regleringen av inköpstillstånd från lagen om försäljning av teknisk sprit m.m.(LFT) till alkohollagen.

Remissinstanserna: En majoritet har tillstyrkt förslaget. Förslaget om överflyttningen av inköpstillstånd för spritdrycker, vin och starköl för industriella m.fl. ändamål från LFT till alkohollagen är grundat på en remissynpunkt från Läkemedelsverket.

Skälen för regeringens förslag: För all yrkesmässig import, export, partihandel och tillverkning av spritdrycker, vin och starköl skall krävas tillstånd från Alkoholinspektionen. Sådana tillstånd skall kunna fås av de aktörer som uppfyller de i lagen uppställda kriterierna.

Det bör enligt regeringens uppfattning finnas två huvudtyper av tillstånd – tillverkningstillstånd och partihandelstillstånd (här bortses från det speciella inköpstillståndet som flyttats från LFT). Den som har fått tillverkningstillstånd får också importera, exportera och partihandla med motsvarande alkoholdrycker och den som har fått ett partihandelstillstånd får också importera och exportera sådana drycker som täcks av tillstån-

det.

Systembolaget kan dock ej få något tillstånd som innefattar rätt att importera, exportera eller tillverka alkoholdrycker. För att garantera detaljhandelsmonopolets opartiskhet får inga länkar finnas mellan detaljhandelsmonopolet och egen tillverkning, import och export. Systembolagets verksamhet skall även framdeles koncentreras till den alkoholpolitiskt betingade kärnverksamheten, dvs. försäljning över disk. Bolaget bör dock inte förhindras att söka tillstånd att bedriva partihandel genom att sälja varor vidare till restauranger. En sammanblandning av en monopoliserad detaljhandel och en konkurrensutsatt partihandel bör dock undvikas. Det är därför ett krav att den konkurrensutsatta partihandeln i Systembolaget får bära sina kostnader så att inte bolaget otillbörligt utnyttjar den monopoliserade detaljhandeln i priskonkurrens med annan partihandel. Det bör därför ankomma på Konkurrensverket att inom ramen för sina konkurrensvårdande uppgifter uppmärksamma detta.

Eftersom tillstånd i framtiden kommer att ges på basis av objektiva kriterier är inte någon begränsning av antalet tillstånd lämplig. Mot denna bakgrund är det svårt att i nuläget bedöma antalet ansökningar och den geografiska spridningen av framtida tillverkare och partihandlare.

Ansökan om tillverknings- eller partihandelstillstånd skall vara skriftlig och den sökande måste innan ansökan behandlas betala en ansökningsavgift vars storlek beslutas av regeringen.

7.3 Kriterier för tillstånd

I enlighet med vad som har kommit till uttryck i regeringens skriftväxling med EG-kommissionen skall tillståndsprövningen inom alkoholområdet baseras på objektiva, tydliga och i lag, förordning eller myndighetsföreskrifter fastställda kriterier. Om dessa krav uppfylls står det Sverige fritt att utforma och införa de kriterier som krävs för att uppnå de alkoholpolitiska målen. Inom dessa ramar kan med andra ord kriterier utformas så att den svenska restriktiva alkoholpolitiken inte äventyras. Det nya tillståndssystemet skall både tillgodose våra alkoholpolitiska krav och vara förenligt med EES-avtalets krav på icke-diskriminering och objektivitet.

Alkoholinspektionen skall vid tillståndsprövningen bedöma om den person som ansöker om tillstånd har visat sig lämplig att utöva en sådan verksamhet som avses med ansökningen. Inspektionen skall göra en objektiv och icke-diskriminerande bedömning med hänsyn tagen till personliga och ekonomiska förhållanden, lagringsmöjligheter och omständigheter i övrigt. Stor vikt skall tillmätas laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

Detta betyder bl.a. att den person som vill tillverka eller partihandla med alkoholdrycker skall ha en ordnad ekonomi och inte tidigare ha varit straffad för brott som kan ha betydelse för förmågan att yrkesmässigt kunna hantera handel med eller tillverkning av alkohol. Den person som söker och får tillstånd skall också vara väl förtrogen med de regler som gäller på alkoholområdet. Den som får tillstånd skall ha lokaler,

förvaringsmöjligheter och interna kontroll- och redovisningssystem som gör sannolikt att de regler som gäller på alkoholområdet kommer att följas. Systemen skall möjliggöra insyn och i förekommande fall kunna ligga till grund för egenkontroll baserade på t.ex. internationella standarder.

Alkoholinspektionens uppgift blir att utreda, bedöma och utfärda tillstånd. Inspektionen förutsätts utfärda närmare anvisningar för ansökningsförfarandet. Alkoholinspektionen skall i samverkan med bl.a. skatte- och kronofogdemyndigheterna, Livsmedelsverket, kommunala hälso- och miljövårdsmyndigheter m.fl. bereda ansökan, besiktiga lokaler och förvaringsmöjligheter på plats där så bedöms nödvändigt, granska den interna kontrollen och redovisningssystemet, m.m. Det kan vara önskvärt att i möjligaste mån samordna de förberedande inspektioner som görs av skatte-, livsmedels- och alkoholpolitiska skäl.

Vid ansökan om tillstånd måste den nya myndigheten i samverkan med andra myndigheter – t.ex. Livsmedelsverket – också beakta om de övriga regler som gäller för hantering av alkoholhaltiga livsmedel följs. En partihandlare eller tillverkare måste förutom att söka tillstånd hos Alkoholinspektionen också få lokalerna godkända av hälso- och miljöförvaltningen. Naturligtvis måste näringsidkaren vara skatteregistrerad och i övrigt uppfylla t.ex. lokala förskrifter inom brandskydd, miljöskydd, osv.

Vid ett EU-medlemskap kommer den som handlar med alkoholdrycker att behöva ställa en garanti för den innehållna punktskatten. Villkoren för punktskatter m.m. har behandlats av utredningen om teknisk EG-anpassning av de indirekta skatterna och utredningens förslag redovisas i delbetänkandet Punktskatterna och EG (SOU 1994:74). Förslaget innebär, vid ett medlemskap i EU, att punktskattesystemet kommer att komplettera tillstånds- och tillsynsmyndigheternas kontroll av aktörerna på marknaden med alkoholdrycker enligt följande.

Idag är endast V&S Vin & Sprit AB skattskyldig i fråga om vin och sprit. I ett EU-system gäller samma skattskyldighetsregler som för andra EG-reglerade punktskatter. De skattskyldiga är därvid bl.a. registrerade upplagshavare, registrerade varumottagare och oregistrerade varumottagare.

Man skall betala skatt i det land och vid den tidpunkt när varan frigörs för konsumtion, oavsett om det sker genom försäljning eller t.ex. stöld. Detta innebär att skattskyldig blir den som är berättigad att bedriva partihandel, dvs. den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd. Innan en verksamhet registreras för handel med punktskattebelagda varor, dvs. innan någon blir registrerad som upplagshavare, skall säkerhet ställas för skatten. Importör från tredje land skall också kunna bli registrerad upplagshavare.

Handel mellan EU-länder sker oftast mellan upplagshavare eller registrerade varumottagare. Dessa näringsidkare skall godkännas av sitt lands beskattningsmyndigheter. De skall registreras i ett särskilt register. Säkerhet för skatten skall ställas.

Om en oregistrerad varumottagare vill införa punktskattepliktiga varor från ett annat EU-land, skall personen anmäla detta till beskattningsmyn-

digheten i sitt hemland och ställa säkerhet för skatten där. Detta skall ske innan varan sänds från leverantören i ursprungslandet.

Då en privatperson köper punktskattepliktiga varor i en annan medlemstat än hemstaten och då varan transporteras av säljaren (postorderhandel etc.) skall punktskatten erläggas i mottagarlandet. Ansvaret för att skatten betalas åvilar säljaren som skall ställa säkerhet för skatten i mottagarlandet.

Punktskattepliktiga varor som omsätts under suspension (uppskjuten beskattning) mellan olika medlemstater skall ledsagas av ett dokument upprättat av avsändaren. När ett exemplar återsänds till säljaren vederbörligen påtecknat utgör det också en kvittens på att köparen övertagit betalningsansvaret för skatten.

8 Serveringsbestämmelser

8.1 Allmänna överväganden

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att de restriktioner som finns på alkoholområdet och då framför allt när det gäller serveringsbestämmelserna, måste begränsas till sådana som allmänheten uppfattar som meningsfulla för att inte förtroendet för alkoholpolitiken skall minska. De förändringar av lagstiftningen som regeringen här föreslår har inriktats på att slå vakt om de delar av regelverket som har alkoholpolitisk betydelse, att förenkla eller utmönstra bestämmelser som inte längre fyller någon alkoholpolitisk funktion, samt att förtydliga eller skärpa vissa regler för att de bättre skall fylla ett alkoholpolitiskt syfte.

Att begränsa konsumtionen och motverka alkoholskador är ett övergripande mål för samhällets alkoholpolitik och därmed även för serveringspolitiken. Vid besök på restaurang uppstår ett grupptryck till större konsumtion, säger en teori. En annan hävdar att riskerna för överkonsumtion och skador är mindre i restaurangmiljöer än i privata eftersom drickandet i restaurang sker under insyn och social kontroll.

Allmänna grundsatser för serveringspolitiken har sedan länge varit att ordning, nykterhet och trevnad skall råda vid servering. De har också kommit till uttryck i den gällande lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD). En annan grundläggande princip har länge varit att det är samhället och inte marknaden som skall avgöra behovet av en alkoholservering. Starka alkoholpolitiska motiv har anförts mot en överetablering av restauranger. Behovet har i första hand prövats av kommunerna som har vetorätt mot beviljandet av serveringstillstånd. Denna grundsats har emellertid visat sig svår att tillämpa rättvist. Gränserna har också vidgats för vad som anses vara en etablering av rimlig omfattning. På många orter har senare års förskjutningar i främst kommunernas men också länsstyrelsernas och domstolarnas praxis öppnat för en avsevärd nyetablering av restauranger med tillstånd att servera alkoholdrycker.

Alkoholpolitikens formuleringar har huvudsakligen utgått ifrån ett

skyddsintresse. Ett sådant skyddsintresse är fortfarande viktigt och måste ha starkt genomslag i lagstiftningen. Alkoholpolitiska olägenheter av restaurangers alkoholservering måste motverkas. Det vore emellertid önskvärt om synen på restaurangnäringen också präglades av de positiva värden som restaurangen erbjuder. Alkoholpolitiken bör ha som utgångspunkt att det är värdefullt att det finns restauranger där människor kan samlas och äta, dricka och umgås både i vardag och fest, och att alkoholpolitiken inte skall utgöra ett hinder för detta.

Att hålla god ordning vid alkoholservering framstår som lika viktigt nu som förr. Bland restaurangernas gäster finns storkonsumenter av alkohol. Våld och alkohol hör ofta samman. Forskning har visat att särskilt gatuvåld och våld mot okända brottsoffer ofta förekommer i direkt anslutning till eller i närheten av restauranger och nöjesställen. God ordning förutsätter också att gäster eller grannar och närboende inte störs på ett sätt som är oacceptabelt. Grundsatsen har därför fortsatt giltighet. Bestämmelserna om tillstånd och tillsyn bör dock göras tydligare för att underlätta tillämpningen.

En stor majoritet betraktar alkoholdrycker som ett inslag i livet som de inte vill avvara. De flesta använder alkohol på ett sådant sätt att det inte vållar problem, varken för dem själva eller samhället. Samhällsorganen behöver inte ingripa. Lagregleringen om serveringens bedrivande syftar till att motverka ett bruk av alkohol som leder till skador. Alkoholpolitiken skall också inriktas på att minska bruket av alkohol för att därigenom motverka eller begränsa skadeverkningarna. Det är viktigt att bilda opinion för mer alkoholfria umgängesseder, särskilt bland ungdomar. Lagregler och opinionsbildning påverkar varandra i ett ständigt växelspel. Det är därför angeläget att lagstiftningsåtgärder och information/-påverkan från det allmännas sida stödjer varandra.

Serveringsställen skall i princip kunna etableras och konkurrera på rättvisa villkor. Uppfylls vissa på förhand klart angivna, delvis stränga, krav skall tillstånd ges att servera alkohol. I de fall en servering bedöms föra med sig alkoholpolitiska olägenheter måste dock inskränkningar kunna göras. Sådana inskränkningar förutsätter en prövning i det enskilda fallet mot bakgrund av en alkoholpolitisk helhetsbedömning. I intresse- och normkollisionen mellan å ena sidan näringsfriheten och å den andra skyddet för människors hälsa, bör skyddsaspekterna ta över.

Detta är några av regeringens utgångspunkter och allmänna överväganden inför de förändringar som föreslås i det följande.

8.2 Ansvaret för att utreda och besluta om serveringstillstånd

Regeringens förslag: Nuvarande tillståndsgivning förs över från länsstyrelserna till kommunerna. Kommunerna ges också huvudansvaret för den direkta tillsynen av restaurangerna och rätten att fatta beslut om återkallelse av redan givna tillstånd samt övriga administrativa ingripanden. Under 1995 skall dock länsstyrelsen fullgöra kommunens uppgifter. Därefter skall under en övergångstid på två år en särskild ordning gälla som innebär att länsstyrelsen alltid skall höras innan kommunen fattar beslut i vissa tillstånds- eller sanktionsärenden.

LHD/LVM-utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Kommissionen tillstyrker en kommunalisering av tillståndsgivningen men föreslår att besluten om administrativa ingripanden även i fortsättningen bör vara en uppgift för länsstyrelsen.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna tillstyrker en kommunalisering av tillståndsgivningen när det gäller serveringstillstånd. Av de instanser som yttrat sig när det gäller vem som skall besluta i sanktionsfrågor är det ungefär lika många som tillstyrker att länsstyrelserna skall handha de administrativa ingripandena som avstyrker detsamma. Den vanligaste motiveringen vid ett avstyrkande av kommissionens förslag är att ansvaret för sanktioner, tillståndsgivning och tillsyn bör vara sammanhållet.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om att lägga över tillståndsgivningen enligt lagen om handel med drycker (LHD) från länsstyrelserna till kommunerna har i första hand aktualiserats genom de olika översyner som gjorts av länsstyrelsernas arbetssituation. Dessa har visat att länsstyrelserna till följd av alltför stor anhopning av löpande ärenden inte haft utrymme för att fullgöra sin roll som regional tillsyns- och expertmyndighet på det sociala området. Inte heller har länsstyrelserna haft tillräckliga resurser för att utöva en effektiv direkttillsyn över olika tillståndshavare. Det har därför bedömts önskvärt att avlasta länsstyrelserna vissa grupper av ärenden, bl.a. LHD-ärendena. Detta skulle dessutom möjliggöra vissa rationaliseringar, eftersom kommunerna redan har visst ansvar för dessa ärenden och man därigenom kan undanröja visst dubbelarbete. En överflyttning av LHD-ärendena från länsstyrelse till kommun ligger också i linje med de allmänna decentraliseringssträvandena som innebär att en fråga i princip inte bör handläggas på högre nivå än saken kräver.

Att flytta över ansvaret för alkoholärenden till en ny myndighet kan emellertid inte bara diskuteras utifrån praktiska och ekonomiska synpunkter. Det är t.ex. viktigt att överväga hur kraven på tillräcklig kom-

petens skall kunna tillgodoses. Ett grundläggande krav är vidare att regelsystemet och beslutsordningen utformas på ett sätt som möjliggör en effektiv alkoholpolitik i enlighet med lagstiftningens syfte. De alkoholpolitiska målsättningarna och begränsningarna bör därvid komma till klart uttryck i de materiella lagbestämmelser som skall tillämpas av beslutsmyndigheter och domstolar.

Enligt regeringens bedömning finns det dock goda förutsättningar att lägga över ärenden om serveringstillstånd på kommunerna. Härigenom kan man undvika en hel del dubbelarbete men också mera direkt utnyttja kommunens bättre kunskap om de faktiska lokala förhållandena och bättre förutsättningar att bedöma sannolika konsekvenser av att en serveringsrörelse startas eller utökas i ett visst område.

Tillsynen enligt LHD delas idag mellan Socialstyrelsen, som har den centrala tillsynen, samt länsstyrelser, socialnämnder och polismyndigheter. Huvudansvaret åvilar länsstyrelsen. I praktiken sker ofta en samordning mellan länsstyrelsen och kommunen i syfte att undvika onödigt dubbelarbete.

Om tillståndsgivningen enligt LHD flyttas över till kommunerna måste även ansvaret för tillsyns- och återkallelsefunktionerna övervägas. Det finns ett naturligt samband mellan dessa tre funktioner, vilka vilar på samma förutsättningar och ger varandra inbördes stöd. Tillståndsmyndigheten vet vad som uppgivits i samband med ett tillståndsbeslut och vad som särskilt behöver uppmärksammas vid tillsynen. Vad som framkommer vid tillsynen är viktig information både för bedömningen av nya tillståndsansökningar och för att bedöma om förutsättningarna för ett tidigare lämnat tillstånd brister eller har ändrats. Det är också angeläget att det sker en konsekvent bedömning i samtliga dessa avseenden så att inte tillståndshavare, som följer av tillståndsmyndigheten angivna villkor, riskerar att råka ut för ingripanden från en annan myndighet med en annan uppfattning i samma frågor. Ett extremt exempel på möjliga konsekvenser av en uppdelning av funktionerna är att kommunen först beviljar ett tillstånd som länsstyrelsen sedan omedelbart återkallar på grund av en annan bedömning av vad lagen kräver. En sådan uppgiftsfördelning blir inte tillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt och leder dessutom till dubbelarbete hos de berörda myndigheterna. Om en kommun, som lämnat tillstånd, skulle vara tvungen att aktualisera ett nytt ärende hos länsstyrelsen för att få samma tillstånd återkallat, krävs sålunda nya utredningsinsatser hos länsstyrelsen.

Kommunerna måste dock ges skälig tid för att kunna förbereda sig inför uppgiften att ta över tillståndsgivningen och sanktionsmöjligheterna. Därför föreslår regeringen att länsstyrelsen under 1995 skall fullgöra kommunens uppgifter enligt den nya lagen. Under 1995 får dock inte länsstyrelsen bifalla en ansökan om permanent serveringstillstånd innan kommunen yttrat sig.

Under åren 1996 och 1997 skall kommunerna också som en övergångsordning alltid inhämta länsstyrelsernas yttranden innan beslut fattas när det gäller ansökningar om permanent serveringstillstånd eller återkallelser av tillstånd. Detta anser regeringen är motiverat för att det sär-

skilt i mindre kommuner kan krävas ytterligare någon anpassningstid för att hinna bygga upp erforderlig kompetens för handläggning av mer komplicerade ärenden och också få en någorlunda likartad bedömning och hantering av ärenden enligt den nya lagen.

8.3 Kriterier för tillståndsgivning

Regeringens förslag: Det kommunala vetot och den s.k. behovsprövningen ersätts med en alkoholpolitisk bedömning, där prövningen syftar till att förhindra uppkomsten av alkoholpolitiska olägenheter. Den särskilda regleringen för alkoholservering på nöjes- och idrottsplatser slopas och får istället ingå i den allmänna alkoholpolitiska bedömningen. Lämplighetsprövningen föreslås kvarstå i stort sett oförändrad och i lokalprövningen tas kravet om särskilt medgivande för drinkbarer bort.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tycker att det är bra att det kommunala vetot och behovsprövningen försvinner. Påpekanden görs dock om att det finns behov av att ytterligare förtydliga vad som menas med alkoholpolitiska olägenheter för att detta begrepp skall kunna fungera som grund för avslag.

Skälen för regeringens förslag: Ett grunddrag i svensk alkohollagstiftning sedan länge är att motverka risken för att servering av alkoholdrycker medför alkoholpolitiska olägenheter. Olika modeller för att förhindra s.k. överetablering av serveringsställen har prövats genom åren. Erfarenheter visar att man i restauranger som befinner sig i ett hårt konkurrensläge kan bli mindre noggrann med att följa gällande regler. Problem med nykterhet och ordning, servering till underåriga och ekonomisk misskötsamhet kan följa i spåren.

Vid en kommunalisering av tillståndsprövningen ställs ökade krav på att göra tydligt vad som egentligen skall ingå i behovsprövningen. Avslag på ansökningar måste motiveras, vilket är ett allmänt krav i förvaltningslagen. Alla beslut kan då få en sakprövning om de överklagas till domstol. Behovsprövning är ett svårtolkat begrepp och det finns idag ett utrymme för visst godtycke i bedömningen av behovet av restauranger. Enligt regeringens mening bör därför en precisering göras så att tillståndsprövningen, förutom bedömning av sökandens och lokalens lämplighet, också innebär en bedömning av riskerna för alkoholpolitiska olägenheter. Tvingas tillståndsmyndigheten dessutom att noggrant motivera skälen för ett eventuellt avslag på tillståndsansökan förbättras förutsättningarna för att utveckla en tydligare praxis.

Vid tillståndsprövningen skickar länsstyrelsen idag ansökan på remiss till bl.a. den lokala polismyndigheten för yttrande inom polisens kompe-

tensområde. Regeringen finner ingen anledning att föreslå någon förändring härvidlag om kommunen övertar tillståndsprövningen. Det är emellertid enligt regeringens mening angeläget att ge större tyngd i tillståndsprövningen åt polisens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och kommunens bedömning av risken för att närboende störs. Denna bedömning görs vanligen av miljöförvaltningarna. Liksom idag bör det vara möjligt för en kommun att förhindra alkoholservering i särskilt känsliga områden, exempelvis i närheten av ungdomsgårdar, trafikleder, idrottsplatser eller i områden med känd missbruksproblematik. Om antalet restauranger i ett område har ökat eller riskerar att öka till en sådan omfattning att alkoholpolitiska olägenheter bedöms vara för handen bör kommunen som tillståndsmyndighet kunna vägra nya serveringstillstånd i detta område för att förhindra en överetablering. En individuell prövning måste dock ske av varje ansökan om serveringstillstånd mot bakgrund av en alkoholpolitisk helhetsbedömning.

Kommunen bör i alkoholpolitiska program ange vilka kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om en servering kan orsaka alkoholpolitiska olägenheter till ledning för personer som avser att söka serveringstillstånd. Ett avslag på en ansökan om tillstånd måste dock i första hand motiveras utifrån de kriterier för serveringstillstånd som gäller enligt lagen, dvs. antingen med hänvisning till sökanden eller serveringsstället eller med hänsyn till att alkoholpolitiska olägenheter kan befaras uppstå genom den tilltänkta serveringen. Skälen för bedömningen måste preciseras i beslutet.

Ibland ingår svåra avväganden vid tillståndsprövningen där olika intressen ställs mot varandra. Alkohollagstiftningen har dock tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en skyddslagstiftning. I de fall alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska bör de alkoholpolitiska hänsynen ha företräde.

Nöjes- och idrottsplatser

I LHD finns en särskild bestämmelse om restriktivitet med serveringstillstånd på nöjes- och idrottsplatser. Denna speciella reglering har funnits i alkohollagstiftningen sedan år 1954. Motivet har varit att "rusdrycksförtäring inte bör tolereras vid idrottstävlingar" och att "rusdrycksförtäring i möjligaste mån borde hållas borta från offentliga nöjestillställningar inte minst med hänsyn till ungdomen".

Sedan dess har praxis utvecklats dithän att tillstånd numera regelmässigt meddelas exempelvis restauranger vid trav- och golfbanor. Många s.k. idrottsanläggningar används dessutom till mycket annat än idrottstävlingar och det har blivit vanligt att restauranger på sådana ställen har fått serveringstillstånd. Som exempel kan nämnas Globen i Stockholm, Fotbollsstadion i Solna, Scandinavium och Ullevi i Göteborg. Vid kontakter med alkoholhandläggare på länsstyrelser och kommuner har det framkommit att man inte haft mer problem med nykterhet och ordning på dessa restauranger än i andra serveringar.

Problem med spritförtäring på idrottsplatser, läktarvåld m.m. emanerar inte från sådana restauranger. Ordnings- och nykterhetsproblem vid fotbollsmatcher m.m. har helt andra orsaker, t.ex. att publiken konsumerar medhavd alkohol. När det sedan gäller nöjesplatser får restaurangverksamhet numera anses allmänt accepterad som en del av nöjesutbudet.

Liksom Alkoholpolitiska kommissionen finner regeringen att den särskilda restriktiviteten beträffande tillståndsgivning till serveringsställen på nöjes- och idrottsplatser har ett mycket begränsat alkoholpolitiskt värde. Undantagsbestämmelsen i 39 § LHD bör därför upphävas. Det bör dock tydliggöras att det självfallet inte kan komma ifråga att tillåta alkoholservering till idrottspublik på läktare, utan att det skall vara fråga om restaurang i avgränsad del av idrottsanläggningen. Samma krav på restaurangkök, matutbud, lokalens beskaffenhet, sökandens lämplighet, m.m., skall gälla för restauranger i idrotts- och nöjesanläggningar som för övriga restauranger. Tillståndsmyndigheten får vid tillståndsprövningen ta i beaktande de särskilda omständigheter som föreligger i det enskilda fallet och vid behov förena tillståndet med föreskrifter om hur serveringen skall bedrivas. Förslagsvis kan kommunen ange riktlinjer för tillståndsgivning i idrotts- och nöjesanläggningar i sitt alkoholpolitiska program. Vid tillståndsprövningen och i tillsynsverksamheten bör kommunen särskilt uppmärksamma alkoholserveringen på idrottsplatser, så att denna inte inkräktar på en av samhällets grundläggande alkoholpolitiska värderingar, nämligen att idrott och alkohol inte hör ihop. Regeringen vill också betona att serveringen även i dessa fall måste ske under restaurangmässiga former och att tillstånd till alkoholservering på nöjes- och idrottsplatser kan förenas med lämpliga föreskrifter.

Lämplighetsprövning

I regeringens proposition 1985/86:126 om lag om näringsförbud m.m. föreslogs en skärpning av lämplighetsprövningen i 40 § LHD. Syftet med lagändringen var att skärpa lämplighetsprövningen inom restaurangnäringen i samband med tillståndsgivningen. Den skärpta lämplighetsprövningen innebar i korthet att sådan brottslighet och misskötsamhet som över huvud taget kunde tänkas påverka lämpligheten att bedriva näringsverksamhet skulle beaktas vid tillståndsgivningen. Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 1986.

Lämplighetskraven för att få ett serveringstillstånd innebär att sökanden skall vara lämplig för den socialt ansvarsfulla uppgiften att servera spritdrycker, vin eller starköl. I förarbetena sägs att sökanden skall ha kännedom om alkohollagstiftningen och att han skall ha ekonomiska förutsättningar att sköta verksamheten på ett tillfredsställande sätt. Lämplighetsprövningen omfattar således två delar, dels kunskaper i alkohollagstiftningen, dels den personliga vandeln.

När det gäller kunskaper i alkohollagstiftningen kräver Socialstyrelsen i sina allmänna råd att kunskaperna är dokumenterade t.ex. genom att sökanden har gått igenom restaurangskola och/eller har ett par års erfarenhet i branschen.

Prövningen av den personliga vandeln omfattar också i princip två delar. Den ena avser ekonomisk skötsamhet och den andra eventuell tidigare brottslig belastning.

När det gäller uppgifter om tidigare ekonomisk skötsamhet är kravet att sökanden skall ha fullgjort sina skyldigheter mot det allmänna. Kronofogdemyndigheten och skattemyndigheten är skyldiga att lämna ut de uppgifter som tillståndsmyndigheten behöver för sin prövning. Vidare bör enligt Socialstyrelsens mening en finansieringsplan krävas då det är fråga om ett nytt företag eller ny företagare för att kunna bedöma om sökandens ekonomiska förhållanden är tillfredsställande.

När det gäller tidigare brottslighet skall tillståndsmyndigheten begära in yttrande från polismyndigheten.

Enligt regeringens uppfattning finns det inga skäl för att prövningen av sökandens lämplighet skall bli mindre noggrann än hittills för att tillståndsprövningen flyttas över från länsstyrelserna till kommunerna. Tillståndsmyndighetens prövning av sökandens personliga lämplighet bör dock förenklas på så sätt att sökanden åläggs att i möjligaste mån själv införskaffa erforderligt underlag för bedömning av ansökningen. Sökanden kan exempelvis åläggas att uppvisa utdrag från kronofogdemyndigheten, intyg från skattemyndigheten om momsregistrering m.m., konkursfrihetsintyg från tingsrätten, intyg om utbildning och anställningar, hyreskontrakt, köpeavtal och finansieringsplan. Det bör framgå av ansökningsformuläret vilka handlingar som skall följa med en ansökan om serveringstillstånd. Det återstår sedan för tillståndsmyndigheten att begära yttrande från polismyndigheten. Det mesta av detta är redan genomfört hos länsstyrelserna och kommunerna kan här ytterligare förenkla remissarbetet med lämplighetsprövningen utan att underlaget förändras.

Lokalprövning

I den nuvarande prövningen av lokalernas tjänlighet ingår kontroll av att lokalerna har godkänts av hälsoskydds-, arbetarskydds- och brandskyddsmyndigheter. Vidare undersöks lokalernas belägenhet, överblickbarhet och allmänna standard samt att de har ett lämpligt avpassat kök och övriga ekonomilokaler. Lokalbedömningen sker oftast på platsen men vid nyetableringar får länsstyrelsen ofta göra sin bedömning med hjälp av inlämnade byggnadslovsritningar. Vanligtvis utfärdas dock inget tillståndsbevis förrän länsstyrelsen har kontrollerat att restaurangen har iordningställts i enlighet med de inlämnade ritningarna.

I nuvarande lokalprövning ingår även att utfärda ett särskilt medgivande om drinkbar. Drinkbar skall vara en mindre väsentlig del av restaurangen. Planerad ombyggnad av serveringsställe eller ändring av serveringsverksamhetens inriktning skall anmälas till länsstyrelsen. Särskilt medgivande krävs innan ombyggnad får ske.

Enligt regeringens uppfattning bör lokaler med serveringstillstånd även fortsättningsvis uppfylla vissa grundkrav. Lokalen skall vara godkänd av brandskydds-, arbetarskydds- och hälsoskyddsmyndigheter. Dessa krav gäller dessutom allmänt för offentliga lokaler. Vidare skall godkänt res-

taurangkök för allsidig matlagning vara ett villkor för att erhålla serveringstillstånd till allmänheten. Eftersom matservering även fortsättningsvis skall kunna ske fordras också att lokalen har en sådan utformning att utrymme finns för ett tillfredsställande antal sittande matgäster. Det är inte meningen att serveringstillstånd skall kunna ges för gatukök och liknande miljöer.

Regeringen anser vidare i likhet med Alkoholpolitiska kommissionen att nuvarande bestämmelse om särskilt drinkbarstillstånd är ett exempel på onödig detaljreglering. Det bör räcka med bestämmelsen om att drinkbar skall vara en mindre väsentlig del av restaurangen och att den skall vara inrättad i nära anslutning till matsal. Skulle problem med att upprätthålla nykterhet och ordning, åldersgränser m.m. emanera från alkoholservering vid drinkbar får detta angripas i tillsynsverksamheten t.ex. genom föreskrift om bordsservering.

8.4 Serveringstillståndets omfattning

Regeringens förslag: Regeringen föreslår att de tillståndskategorier som används idag i huvudsak skall gälla även i fortsättningen med två undantag. Det ena är tillstånd till trafikservering och det andra gäller serveringstillstånd för öl klass II. Trafikserveringen föreslås omfattas av samma regler som gäller för övrig alkoholservering medan regeringens förslag angående öl klass II presenteras i kap. 9. Regeringen föreslår även att tillfälliga tillstånd uppdelas i tillstånd till allmänheten och till slutna sällskap.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av dem som kommenterar förslagen tillstyrker.

Skälen för regeringens förslag: Servering av alkoholdrycker får i princip endast ske om tillstånd har meddelats. Serveringstillstånd kan meddelas tills vidare (permanent tillstånd), årligen under viss tidsperiod (säsongsrättighet), vid enstaka tillfälle eller under enstaka tidsperiod (tillfälligt tillstånd). Tillstånd i samtliga dessa fall kan gälla servering till allmänheten och/eller till slutet sällskap. Serveringstillståndet kan avse alla slags alkoholdrycker eller begränsas till någon eller några av dessa drycker.

Gällande lagstiftning förutsätter att tillstånd till servering är knutet till ett visst serveringsställe. Med serveringsställe avses alla lokaler som används för rörelsen, medan begreppen serveringslokal eller serveringsutrymme avser den del av serveringsstället där alkoholservering är tillåten. Serveringslokaler/utrymmen skall anges i tillståndsbeviset. I serveringstillståndet anges var alkoholdrycker får serveras och inom vilka serveringstider. Andra föreskrifter kan också förekomma.

Regeringen finner ingen anledning att föreslå några förändringar av dessa preciseringar av tillståndsplikten.

I 34 § LHD finns dock stadgat om ett särskilt undantag från tillståndstvånget som gäller mässar ombord på örlogsfartyg. Regeringen anser i likhet med kommissionen att de rent praktiska skäl som kan antas ligga bakom bestämmelsen om servering på mässar ombord på örlogsfartyg inte kan anses tillräckliga för att motivera en särreglering. Prövning av ansökningar om sådan servering får göras på samma grunder som övrig servering. Särbestämmelsen bör därför utgå ur lagstiftningen.

Den mest betydelsefulla och omfattande tillståndskategorien avser alkoholservering till allmänheten. De kriterier för tillståndsgivningen som behandlas under avsnitt 8.3 är i första hand avsedda för servering till allmänheten. De höga kraven på lokalen, allsidigt matutbud och sökandens utbildning och branschvana avser i första hand tillstånd för vanlig restaurang. Det sägs inte klart i lagstiftningen att tillståndsmyndigheten skall ställa lägre krav för andra typer av tillstånd. Emellertid har det utvecklats en praxis som innebär lägre krav på matutbud, lokalens beskaffenhet och sökandens utbildning för att få serveringstillstånd till slutna sällskap och för tillfälligt tillstånd.

Regeringen föreslår lagstöd för denna praxis men betonar samtidigt att kraven på att sökanden skall ha godkänd vandel kvarstår. Där skall samma krav gälla för att få tillstånd till slutna sällskap och tillfälliga tillstånd som för tillstånd till allmänheten.

Servering av alkoholdrycker kan också ske på fartyg, tåg och flyg i inrikes trafik som har erhållit serveringstillstånd (trafikservering). För tillstånd ställs i princip samma krav som för serveringstillstånd till allmänheten. Tillstånd till att servera spritdrycker får dock endast meddelas om särskilda skäl föreligger. Några serveringstider finns ej angivna.

Från flera håll har enligt kommissionen ifrågasatts varför just trafikserveringen får erbjuda spritdrycker endast om särskilda skäl föreligger och varför inga serveringstider skall tillämpas. Att alkoholservering tidigt på morgonen eller sent på natten är tillåten i trafikservering men samtidigt förbjuden på restaurang har många svårt att förstå.

Regeringen föreslår att nuvarande särreglering beträffande alkoholdrycker och serveringstider för trafikservering avskaffas och att tillståndsmyndigheten anpassar de restaurangmässiga kraven till de olika förhållanden som råder på flyg, tåg och båtar.

Regeringens förslag: Ett villkor för att få ett serveringstillstånd skall även fortsättningsvis vara att lagad mat kan serveras. Matserveringen behöver dock inte uppgå till en viss andel av den totala omsättningen men lagad mat skall kunna tillhandahållas och lokalen skall ha ett godkänt restaurangkök. Undantag från matkravet införs vid alkoholservering i teatrar och konsertlokaler. Under vissa förutsättningar tillåts också s.k. minibarer i hotellrum.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av en majoritet av remissinstanserna. De flesta håller med om att kravet på att matserveringen skall utgöra en betydande del av rörelsen bör utgå men menar att mat ändå måste kunna serveras i samband med servering av alkoholdrycker. Några instanser påpekar dock att kravet på godkänt restaurangkök och att lagad mat tillhandahålls kan innebära en skärpning av nuvarande regler. Restauranger som t.ex. utnyttjar mikrovågsugn eller cateringföretag skulle inte få serveringstillstånd.

Skälen för regeringens förslag: År 1885 infördes en bestämmelse om att utskänkning av starkare alkoholdrycker endast får ske i samband med servering av mat. Inslag av måltids- eller mattvång fanns även tidigare. Under årens lopp har denna regel haft olika utformning och än idag gäller att lagad mat måste utgöra en betydande del av rörelsen och alltid skall finnas att tillgå vid alkoholservering. Ett av skälen till måltidstvån get var att berusningseffekten av alkoholförtäringen blev mindre om drycken förtärs tillsammans med lagad mat. Emellertid var det långt ifrån alltid som restauranggästerna ville ha lagad mat till brännvinet även om lagen så föreskrev. Det hände därför att samma matbit bars ut och in mellan köket och olika gäster. Det förekom även falska, någorlunda verklighetstrogna, maträtter för att vilseleda eventuella restauranginspektörer. Detta blev så småningom allmänt känt.

Måltidstvånget hade därför nästan helt spelat ut sin roll i mitten av 1970-talet och det var nödvändigt att sätta in en annan regel i stället. För att behålla sambandet mellan mat- och alkoholservering infördes en lagregel om att alkoholservering endast skulle få ske på sådana serveringsställen där matserveringen utgjorde en väsentlig del av rörelsen. Genom denna regel skulle tillkomsten av renodlade cocktailbarer och liknande helt dryckesinriktade serveringsställen förhindras. I propo-itionen framhölls att servering av alkoholdrycker enbart skall få förekomma på egentliga restauranger, vars primära uppgift är att tillhandahålla lagad mat. I Socialstyrelsens allmänna råd anges det att om matandelen understiger 20 – 25 % av den totala omsättningen skall detta betraktas som en varningssignal om att förhållandena på serveringsstället kan vara otillfredsställande.

Bestämmelsen om matandelens storlek har dock vållat avsevärda problem i tillämpningen av lagen. Bl.a. måste länsstyrelserna genom restaurangernas halvårsrapporter följa hur relationen mellan mat- och alkoholservering ser ut på varje serveringsställe, ibland även i skilda verksamheter var för sig om det exempelvis rör sig om en lunchrestaurang som ordnar dans vissa kvällar i veckan.

Restaurangbranschen är i ständig utveckling med bland annat specialisering i olika riktningar. Det finns renodlade matställen, inriktade exempelvis på kinesisk, fransk, klassisk svensk matlagning, pizzerior, pubar och kvarterskrogar med eller utan underhållning, dans- och varitérestauranger. Detta innebär stora variationer i matserveringens andel av den totala omsättningen. Restauranger av nöjeskaraktär har ofta svårt att uppfylla den rekommenderade matandelen, vilket kan tyckas ligga i sakens natur. Dans- och nöjesrestauranger besöks inte i första hand för matens skull. Detta behöver inte innebära att det därmed uppstår problem med nykterhet och ordning. Mycket sällan återkallas serveringstillstånd enbart för att matandelen har varit för låg. Restaurangerna får behålla sina utskänkningsrättigheter, trots att de inte fyller lagens krav för tillstånd, eftersom länstyrelserna inte har funnit att den bristande matförsäljningen vållat några alkoholpolitiska olägenheter.

Det råder enligt regeringens uppfattning uppenbarligen stor skillnad mellan lagen och dess tillämpning när det gäller bedömningen av matandelens betydelse ur alkoholpolitsk synpunkt. Uppgiftslämnandet och kontrollen av försåld mat tar redan hårt ansträngda resurser i anspråk och syftet med en sådan detaljkontroll kan ifrågasättas.

Regeringen ansluter sig dock till kommissionens principiella syn på att matservering även fortsättningsvis skall vara ett krav för att serveringstillstånd skall kunna beviljas. Detta bör dock utformas på ett annat sätt än de nuvarande matandelskraven i LHD.

För att kunna behålla sambandet mellan matförtäring och alkoholservering utan varken måltidstvång eller matandelskrav måste enligt regeringens uppfattning restaurangen ha ett lämpligt avpassat kök och lagad mat skall kunna tillhandahållas under hela serveringstiden. Det skall även framöver krävas att gästerna erbjuds ett varierat och komplett utbud av såväl maträtter som drycker. Höga krav skall därför fortfarande ställas på restaurangernas kapacitet för matlagning. Köksutrustningen skall vara av sådan beskaffenhet att lagad mat i tillräcklig omfattning kan tillredas av råvaror. Vanliga lägenhetsspisar och mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerade maträtter kan exempelvis inte anses tillräckliga. Sammantaget gäller att lokalen skall vara godkänd för allsidig matlagning.

Vid tillståndsprövningen skall alltid miljöförvaltningens bedömning av lokalens livsmedelshygieniska förutsättningar inhämtas. Det är därvid viktigt att det av miljöförvaltningens yttrande framgår om lokalen med beaktande av köksutrustning, beredningsytor och övriga förutsättningar har kapacitet för en allsidig matlagning.

En vanlig företeelse i andra länder är att publiken på teatrar och konserthus har möjlighet att beställa en alkoholdryck i pausen. Detta har inte varit tillåtet i Sverige, därför att servering av spritdrycker, vin eller starköl inte får ske utan att lagad mat samtidigt tillhandahålls.

Regeringen anser liksom kommissionen att förbudet mot pausservering utan mattvång på teatrar och i konsertlokaler inte kan anses tillräckligt alkoholpolitiskt motiverat och föreslår därför att förbudet tas bort. Sådan servering skall dock självklart vara tillståndspliktig. Tillståndsmyndigheten skall i vanlig ordning pröva en sådan ansökan utifrån övriga tillståndskriterier med undantag för kravet på matservering. Exempelvis gäller kraven på lokalens beskaffenhet (toaletter, brandsäkerhet m.m.) och sökandens lämplighet. Regeringen anser också att serveringstillståndet endast får omfatta vin och starköl. Tillståndsmyndigheten kan förena tillståndet för exempelvis en konsertlokal med föreskrift om att alkoholservering inte får ske i samband med evenemang som vänder sig till en ungdomlig publik. Tillståndet skall naturligtvis kunna återkallas om det missköts. Genom tillsynsverksamheten får exempelvis kontrolleras att öl och vinserveringen endast sker i paus under pågående föreställning. Självfallet gäller även för denna tillståndskategori krav på att tillhandahålla alkoholfria drycker i tillräcklig omfattning.

Minibarer på hotell

Med minibar avses vanligen ett kylskåp som är uppställt i ett hotellrum för gästernas egen service och som innehåller olika slags drycker. Utomlands är det mycket vanligt att dessa kylskåp även innehåller alkoholdrycker. Länsstyrelserna har ända till år 1992 avslagit alla ansökningar om tillstånd för hotell att sälja alkoholdrycker från minibarer. Anledningen är att länsstyrelserna funnit att detta inte går att förena med flera av bestämmelserna i nuvarande lagstiftning.

I en dom den 21 november 1991 biföll kammarrätten i Stockholm ett överklagande och medgav att ett hotells serveringstillstånd utvidgades till att också gälla samtliga hotellrum. Därefter har länsstyrelserna bifallit ansökningar om inrättande av minibarer även i andra hotell.

I praxis har således redan medgivits att alkoholdrycker säljs genom minibarer på hotell.

Regeringen anser liksom kommissionen att alkoholservering från minibar bör kunna tillåtas i fortsättningen men bör då klart regleras i lagstiftningen. Alkoholservering från minibarer skall endast få bedrivas av hotell som har serveringstillstånd. Därmed finns ett visst samband mellan alkoholservering och mathållning. Sökandens lämplighet har också prövats. Det bör sedan ankomma på Alkoholinspektionen att i tillämpningsföreskrifter närmare ange villkoren för servering från minibarer på hotell.

Förslaget att tillåta minibarer förutsätter att det ingår som en naturlig del i hotellbokningen, att gästen redan vid ankomsten får beställa minibar och därmed erhåller en nyckel till minibaren. Det skall enligt rege-

ringens mening krävas ett aktivt val av hotellgästen vid incheckningen för att få tillgång till minibar med alkoholdrycker på hotellrummet. Hotellet måste också vid incheckningen kunna kontrollera att minibar t.ex. inte ställs till förfogande till personer som kan antas vara underåriga.

8.6 Självservering

Regeringens förslag: Självservering av spritdrycker, vin och starköl får enligt gällande lag bedrivas endast efter särskilt medgivande av tillståndsmyndigheten. Regeringen föreslår att denna bestämmelse upphävs. Detta innebär att självservering blir tillåten på samma villkor som annan servering.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En stor majoritet har tillstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 52 § LHD finns en bestämmelse om att självservering eller självbetjäning av alkoholdrycker i princip är förbjuden, om inte särskilt tillstånd till denna har utfärdats. Denna bestämmelse har tillkommit för att ge möjlighet för gästen att i samband med brickservering av mat även kunna ta med sig ett glas vin eller öl till bordet. Föreligger inget sådant tillstånd råder självserveringsförbud. Självservering kan emellertid även betyda att gästen "går omkring" i lokalen med alkoholdryck i handen. Detta är förbjudet om det inte sker i en drinkbarsavdelning eller om självserveringstillstånd har utfärdats.

Denna bestämmelse brukar ofta användas som exempel på krånglig detaljreglering när man vill förlöjliga de nuvarande serveringsbestämmelserna. Regeringen föreslår att nuvarande bestämmelse om särskilt medgivande för självservering upphävs. Om eventuella problem med ordning och nykterhet uppstår i samband med självservering så kan detta bli föremål för åtgärder i samma ordning som beträffande annan servering.

8.7 Serveringstider

Regeringens förslag: Idag gäller att servering av spritdrycker, vin och starköl får påbörjas klockan 12.00 och skall avslutas kl. 01.00. Tillståndsmyndigheten får dock förordna om andra tider för serveringens bedrivande. Regeringen föreslår en tidigareläggning av serveringstidens början till klockan 11.00 för att samordna denna med normal lunchtid.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Förutom att tidigarelägga serveringstidens början till klockan 11.00 föreslår kommissionen att som

senaste sluttid skall införas klockan 03.00.

Remissinstanserna: I stort sett samtliga instanser har tillstyrkt ett tidigareläggande av serveringstiden till klockan 11.00. När det gäller senaste sluttid är dock remissutfallet mycket blandat. En del tillstyrker här kommissionens förslag medan andra inte vill ha någon reglering alls i lagstiftningen utan vill överlämna detta till tillståndsmyndigheten att själv besluta om. Ytterligare andra anser att nuvarande reglering av sluttiden fungerar bra.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att bestämmelser om serveringstider fyller en viktig funktion genom att motverka nykterhets- och ordningsproblem. Detta gäller inte minst omgivningarna runt restaurangerna. De tidsgränser som i allmänhet bör gälla bör därför anges i lagstiftningen.

Tolvtiden för alkoholserveringens början är dock en bestämmelse som många har svårt att förstå det alkoholpolitiska syftet med. Det dricks inte mycket alkohol under lunchtid, men de som så skulle önska måste med nuvarande regel invänta tolvslaget. Lagstiftarens ursprungliga tanke med att tillåta servering av alkohol från klockan 12.00 var just att möjliggöra alkoholförtäring under lunchen. Restaurangernas normala lunchtid börjar i regel klockan 11.00 och om servering av alkohol skall vara tillåten under lunchen bör även serveringstiden flyttas till klockan 11.00. Regeringen anser därför att en tidigareläggning av serveringstidens början till klockan 11.00 är väl avvägd.

När det gäller sluttid anser regeringen att det inte finns någon anledning att ändra nuvarande reglering där serveringen skall vara avslutad senast klockan 01.00. Tillståndsmyndigheten får dock förordna om andra tider för serveringens bedrivande om detta är påkallat, dvs. det finns möjlighet att för det enskilda fallet besluta om såväl utvidgade som mera inskränkta serveringstider.

8.8 Serveringsansvarig personal

Regeringens förslag: Vid servering av alkoholdrycker skall antingen tillståndshavaren eller annan särskild utsedd person övervaka att serveringen sker i enlighet med lagens bestämmelser och vara närvarande under hela serveringstiden. Sådan serveringsansvarig personal skall med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften. Regeringen föreslår dock att den särskilda prövningen av föreståndare och ersättare slopas och ersätts med ett anmälningsförfarande till tillståndsmyndigheten.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remisstanserna: En klar majoritet har tillstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det huvudsakliga argumentet för att

behålla nuvarande system med föreståndare och ersättare är att det vid inspektionstillfällen alltid bör finnas en person som är ansvarig för alkoholserveringen och som skall kunna underrättas om eventuella missförhållanden i lokalen. Detta kan dock uppnås genom att tillstånds- havaren själv åläggs att utse serveringsansvarig personal för de fall då han själv inte är närvarande. Om tillståndshavaren bedömts lämplig att anförtros serveringstillstånd bör han även kunna anses lämplig att själv utse ansvarig serveringspersonal. Det ligger i tillståndshavarens eget intresse att utse personer med sådana kvalifikationer att de kan tillse att alkoholserveringen sker i överensstämmelse med lagens bestämmelser. Regeringen anser därför att det särskilda godkännandet av föreståndare och ersättare bör slopas och ersättas med att tillståndshavaren åläggs att själv utse serveringsansvarig personal. Dessa personer skall anmälas skriftligt till tillståndsmyndigheten och skyldighet skall också föreligga att anmäla förändringar vid byte av personal. Alkoholservering får inte förekomma om tillståndshavaren eller utsedd och rapporterad serveringsansvarig personal inte är närvarande på serveringsstället.

9 Öl klass II

Regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser får detaljhandel med och servering av öl, dvs. s.k. folköl, i princip endast bedrivas av den som har meddelats särskilt tillstånd till detta och som samtidigt säljer eller serverar mat. Regeringen föreslår att sambandet mellan ölförsäljning och försäljning av matvaror respektive servering av mat behålls, men att den särskilda tillståndsplikten för såväl detaljhandel, servering som partihandel med öl slopas. Åldersgränser och övriga restriktioner för ölhanteringen behålls samtidigt som en möjlighet att förbjuda fortsatt detaljhandel med eller servering av öl införs i lagstiftningen.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommissionen föreslog dock att partihandel med öl även fortsättningsvis skulle kräva tillstånd.

Remissinstanserna: En majoritet tillstyrker förslaget. Nykterhetsrörelsen och Socialstyrelsen anser dock att öl klass II är en ungdomsdryck och inkörsport till missbruk och att tillståndskravet därför bör vara kvar oförändrat.

Skälen för regeringens förslag: Detaljhandel med och servering av öl får idag endast bedrivas om tillstånd har utfärdats. Tillstånd för detaljhandel får endast meddelas den som till övervägande del säljer egentliga matvaror samt tillverkare av öl, lättöl eller läskedrycker. 1991 uppgick det totala antalet tillstånd för detaljhandel med öl till 12 985 stycken för hela riket. Tillståndsprövningen sker enbart hos länsstyrelsen. De vikti-

gaste förutsättningarna för att få tillstånd är att lokalen är godkänd för livsmedelshantering och att försäljningen till mer än 50 % omfattar livsmedel av ett någorlunda brett sortiment. Någon remiss till kommunen krävs ej för dessa ärenden. Någon uppföljning av försäljningens omfattning på olika varuslag sker praktiskt taget aldrig. Tillsyn sker idag endast på förekommen anledning, dvs. när klagomål angående olägenheter har inlämnats till länsstyrelsen.

Partihandel med öl är idag också tillståndspliktig. Även denna tillståndsprövning sker enbart hos länsstyrelsen utan remiss till kommunen. År 1991 uppgick antalet partihandelstillstånd med öl till 315 stycken för hela landet.

Prövning av ansökningar om tillstånd för servering av öl följer i stort sett samma regler som gäller för starkare drycker, fast med lägre krav på branschvana, lokalens utformning och matutbud. Det totala antalet serveringstillstånd för öl klass II uppgick 1991 till 5.498 stycken för hela landet.

Sammantaget beräknas handläggningen av ansökningar om öl klass II uppgå till 10 % av länsstyrelsernas arbete med LHD. Därtill kommer den arbetstid som behövs till kommunernas handläggning av ansökningar om servering av öl. Det är mycket ovanligt att ansökningar om öltillstånd avslås om lokalen är godkänd för försäljning eller servering av mat. De begränsade tillsynsresurserna hos länsstyrelser, kommuner och polismyndigheter används nästan uteslutande för kontroll av serveringar som har tillstånd för starkare drycker. Ansökningar om tillstånd för öl klass II prövas ofta summariskt och tillsyn av hur tillståndet sköts förekommer nästan aldrig. Mot denna bakgrund kan meningen med att behålla tillståndsplikten för handel med och servering av öl enligt regeringens uppfattning ifrågasättas.

Regeringen finner det förklarligt av alkoholpolitiska skäl att kommunernas och länsstyrelsernas tillsynsverksamhet idag huvudsakligen inriktas mot servering av spritdrycker, vin och starköl, eftersom risken för alkoholpolitiska olägenheter här är betydligt större än när det gäller detaljhandel med och servering av öl klass II. Regeringen kan lika litet som kommissionen finna några belägg för att ett slopande av nuvarande tillståndsplikt för öl i sig skulle medföra ordnings- eller nykterhetsproblem. Det finns däremot stora fördelar att vinna genom en minskad byråkrati hos tillståndsmyndigheten.

Det viktigaste kravet i dagens lagstiftning för att erhålla ett öltillstånd är att sökanden kan uppvisa att han är matvaruhandlare. Som sådan måste han ha en av miljöförvaltningen godkänd livsmedelslokal. Införs en bestämmelse om att detaljhandel med öl och ölservering endast får bedrivas av den som har en lokal som är godkänd av miljöförvaltningen för livsmedelshantering blir det i sak endast marginell skillnad mot idag. Ansökan om särskilt öltillstånd behöver då inte inlämnas till länsstyrelsen/kommunen. Administrativt skulle det innebära en inte obetydlig tidsbesparing hos tillståndsprövande myndigheter. Det blir då i praktiken de kommunala miljöförvaltningarna, som ger tillstånd till detaljhandelsförsäljning eller servering av öl, dvs. samma myndighet som ju ändå

skall godkänna lokalerna från livsmedelshygienisk synpunkt.

Regeringen föreslår därför att den som har en godkänd livsmedelslokal enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen även får rätt att bedriva detaljhandel med eller servering av öl klass II. I alkohollagen införs dessutom en bestämmelse om att detaljhandel med eller servering av öl endast får bedrivas om försäljning eller servering av matvaror också sker i lokalen. Nuvarande bestämmelser om att servering eller försäljning av öl inte får ske till personer som kan antas inte ha fyllt 18 år eller är märkbart påverkade av alkohol eller annat berusningsmedel behålls. Om sålunda tillståndskravet vid försäljning eller servering direkt till konsumenter upphör saknas det enligt regeringens mening skäl att behålla ett krav på särskilt tillstånd för partihandel med öl klass II.

De föreslagna ändringarna innebär troligen att öl kommer att kunna säljas och serveras i en del andra sammanhang än vad som är tillåtet för närvarande. Emellertid är ölförsäljningen redan idag utspridd, t.ex. finns öl på många bensinstationer och kvällsöppna närlivsbutiker. Den som vill köpa öl har knappast några större svårigheter att hitta inköpsställen. Även med en marginell ökning av antalet försäljningsställen för öl torde en utbyggd tillsynsverksamhet i och med kommunaliseringen och de särskilda sanktionsbestämmelserna som införs ge förutsättningar för en totalt sett bättre kontroll av ölhanteringen än vad som är fallet idag. Om t.ex. öl säljs till underåriga blir det möjligt att genom en administrativ sanktion förbjuda verksamheten under en viss tid. Dessutom kan den föreslagna straffbestämmelsen i 10 kap. 7 § alkohollagen bli tillämplig.

10 Tillsyn

Regeringens förslag: De ovan föreslagna förenklingarna och lättnaderna i tillståndsgivningen måste kombineras med en utökad kontroll av restaurangerna för att samhället skall kunna ingripa mot eventuella missförhållanden vid alkoholserveringen. Den direkta restaurangtillsynen skall skötas av kommunerna. Länsstyrelsen sköter den regionala tillsynen som innefattar tillsyn över kommunernas verksamhet och ansvaret för den regionala uppföljningen. Alkoholinspektionen övertar Socialstyrelsens nuvarande roll och skall utöva den centrala tillsynen över lagens tillämpning. Regeringen betonar värdet av en väl fungerande tillsyn och att särskilda resurser behöver avsättas för tillsynen.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag bortsett från, som tidigare har nämnts under 8.2, att kommissionen föreslår att länsstyrelserna skall ha hand om de administrativa ingripandena.

Remissinstanserna: Flera instanser kommenterar här främst rollfördelningen mellan kommunerna och länsstyrelsen och det är svårare att hitta egentliga tillstyrkanden eller avstyrkanden. En viss oklarhet över vilken roll som kommissionen tillskriver länsstyrelsen avspeglas generellt i instansernas svar. Det görs flera påpekanden om att länsstyrelserna bör ha ett övergripande ansvar. Några instanser förespråkar även att kommunerna endast bör ansvara för den yttre tillsynen. Förutsättningen att det finns resurser för tillsyn är också något som flera instanser understryker som viktig.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare nämnts skall Alkoholinspektionen bli central tillsynsmyndighet när det gäller alkohollagen och får således det nationella ansvaret för tillsynen över det nya regelverkets tillämpning. Socialstyrelsens nuvarande uppgifter på området övertas således av Alkoholinspektionen. Regional tillsyn skall utövas av länsstyrelserna och den lokala tillsynen av kommunerna. Alkoholinspektionens uppgifter som central tillsynsmyndighet beskrivs i avsnitt 7.1 och tas därför inte upp här.

Huvudansvaret för den regionala och lokala tillsynen ligger sedan lång tid tillbaka hos länsstyrelserna, som dessutom varit de enda som disponerat över administrativa sanktioner. Deras arbete har dock alltmer kommit att inriktas på tillståndsprövning och att avslöja ekonomiska oegentligheter. Fältverksamheten i syfte att motverka alkoholpolitiska missförhållanden har fått en allt mindre framträdande roll. Antalet serveringsställen har nämligen ökat så kraftigt att det i praktiken har blivit omöjligt för länsstyrelserna att upprätthålla en regelbunden inspektionsverksamhet av betydelse.

Det är närmast en självklarhet att länsstyrelserna med 35 alkoholhandläggare inte gärna med godtagbart resultat kan klara av att inspektera landets ca 8 000 serveringsställen. Därutöver har de tillsynsskyldighet över ca 200 trafikserveringstillstånd, ca 6 000 serveringstillstånd för öl klass II samt ca 13 000 detaljhandelstillstånd för öl klass II. Lagstiftarnas intentioner genom åren att förstärka tillsynen har således hindrats av att arbetet med tillståndsansökningar ökat och tagit en allt större del av länsstyrelsernas resurser i anspråk. Följden har blivit att det skett en gradvis förskjutning mot mer tillståndsprövning och mindre tillsyn.

Övervakning av nykterhet och ordning är normalt i första hand en kommunal angelägenhet, vilket bl.a. framgår av 11 § socialtjänstlagen. I kommunerna finns också vid sidan av polisens insatser personella resurser för detta ändamål och dessutom en betydande lokalkännedom. Ges kommunerna huvudansvaret för den direkta restaurangkontrollen kan denna uppgift naturligt knyta an till socialtjänstens uppsökande verksamhet. Kommunens motivation för tillsyn av restaurangerna bör öka vid en kommunalisering av tillståndsgivningen. Möjlighet finns också att ge kommunerna rätt att ta ut tillsynsavgifter för de kostsamma restauranginspektionerna som ofta måste utföras på obekväm arbetstid.

Regeringen vill understryka att en kraftfull och väl fungerande tillsyn av tillräcklig omfattning är en förutsättning för flera av de förslag till ändringar och förenklingar av lagstiftningen som läggs fram i proposi-

tionen. Enligt regeringens uppfattning bör kommunerna som tillståndsmyndighet ha huvudansvaret för den omedelbara tillsynen av restaurangverksamheten medan länsstyrelsens uppgift mer bör bli att övervaka och stödja kommunernas verksamhet. Detta bör ske både i form av råd och annan vägledning och i form av kontroll av hur en kommun handlägger enskilda ärenden, inbegripet möjligheten att vid anledning inspektera serveringsställen som kommunen lämnat tillstånd till. Detta hindrar heller inte att länsstyrelsen i rollen som regional samordnare av olika statliga och kommunala tillsynsmyndigheter gentemot restaurangbranschen också bedriver direkttillsyn av restaurangverksamheten. Några särskilda tvångsbefogenheter för länsstyrelsen gentemot kommunerna är dock enligt regeringens uppfattning inte mera motiverade på detta område än på t.ex. socialtjänstområdet. Länsstyrelserna skall inom såväl socialtjänstområdet som när det gäller serveringstillstånd följa den kommunala tillämpningen, ge råd och stöd åt kommunerna samt se till att de fullgör sin uppgift på ett ändamålsenligt sätt. Länsstyrelserna skall, som statens företrädare i länet, föra ut statsmakternas politik och följa upp att den får genomslag i länet.

Även om länsstyrelsen saknar direkta maktmedel förutsätter regeringen att länsstyrelsen i kraft av sin fackkompetens och bredare kunskap om lagstiftningens syfte och tillämpning har goda möjligheter att som tillsynsmyndighet påverka en kommunal praxis som inte ligger i linje med lagstiftningens intentioner. Den rollfördelning mellan länsstyrelse och kommun som regeringen här föreslår överensstämmer också med vad som i allmänhet gäller på andra rättsområden och med intentionerna i länsstyrelsereformen.

Länsstyrelsens roll på serveringsområdet blir således att dels övervaka och stödja kommunernas verksamhet, dels att på det regionala planet följa upp alkoholhanteringen och den verksamhet som bedrivs med stöd av alkohollagen. Det finns ett klart samband mellan den regionala tillsynen och uppföljningen. Tillsynen lokalt ger ofta information som ger anledning till en mer systematisk uppföljning regionalt. Den systematiska uppföljningen kan i sin tur ge anledning till inspektion av enskilda ärenden.

Länsstyrelsen i Stockholms län har som en följd av olika uppgifter om ekonomisk brottslighet, svart arbetskraft, olaga diskriminering och annan kriminell verksamhet inom restaurangbranschen tillsammans med polisen i länet tagit initiativ till vad man kallar Operation Krogsanering. Grundidén är att inom ramen för befintliga resurser samordna flera såväl statliga som kommunala myndigheters tillsynsarbete gentemot restaurangbranschen, som t.ex. länsstyrelsen, polisen, skattemyndigheten, kronofogdemyndigheten, yrkesinspektionen, brandförsvaret, miljöförvaltningen, socialförvaltningen, tullen, länsarbetsnämnden etc. Denna typ av samordnad tillsynsverksamhet har visat sig vara mycket effektiv. Regeringen har därför uppdragit åt samtliga länsstyrelser att på det regionala planet samordna sådana insatser. Länsstyrelserna bör enligt regeringens uppfattning även fortsättningsvis prioritera denna typ av samordnand regional tillsynsverksamhet.

När det gäller beslut om olika administrativa ingripanden så blir det kommunen som i fortsättningen blir den myndighet som skall svara för sådana. Det kan ibland uppstå sådana missförhållanden i en restaurangverksamhet att det är angeläget att snabbt ingripa med en kraftigt verkande sanktion. Ett omedelbart återkallande av ett tillstånd kan vara befogat både när en serveringsrörelse har vållat allvarliga alkoholpolitiska olägenheter och när omfattande ekonomiska oegentligheter har konstaterats. Regeringen vill här uppmärksamma kommunerna på vikten av att när man ser över sina delegationsbestämmelser vad gäller beslut i serveringsärenden enligt den nya alkohollagen också möjliggör beslut enligt 6 kap 36 § i kommunallagen.

Regeringen anser också att det är viktigt att ta till vara den erfarenhet och kompetens som under lång tid har byggts upp hos länsstyrelserna. Därför föreslås att särskilda regler skall gälla under en övergångstid innan kommunerna ges det fulla ansvaret för tillståndsgivningen. Under 1995 föreslås att länsstyrelserna efter hörande av kommunen fullgör kommunernas uppgifter. Under 1996 och 1997 skall länsstyrelserna yttra sig i alla ärenden om permanenta serveringstillstånd och i ärenden om återkallelse m.m. av tillstånd. Länsstyrelserna bör under denna tid även utöva en intensifierad tillsyn så att kommunerna ges erforderligt stöd fram till dess de byggt upp tillräcklig erfarenhet på området.

Med tanke på EES-avtalet och ett eventuellt framtida medlemskap i EU och de förändringar av alkoholpolitiken som detta föranleder är det också viktigt att förändringarna på serveringsområdet noga följs och utvärderas. Länsstyrelserna får här en viktig uppgift under de närmaste åren. Länsstyrelsernas uppföljning bör inriktas på den nya alkohollagens funktion och effekter inom länet med avseende på dels själva alkoholförsäljningen och frågor som hänger samman därmed, dels antalet serverings- och andra försäljningsställen liksom karaktären på dessa. Länsstyrelsen bör systematisera, sammanställa och analysera information från den regionala tillsynen som i sin tur kan utgöra grund för den nya Alkoholinspektionens nationella uppföljning och utvärdering av alkohollagens funktion och tillämpning.

11 Register

Regeringens förslag: I samband med dels avvecklandet av tillverknings- och partihandelsmonopolen dels kommunaliseringen av serveringstillstånden ställs krav på att den nya centrala alkoholmyndigheten kan utöva en effektiv tillsyn inom alla led i alkoholhanteringen. Myndigheten måste också redan i samband med prövningen av ansökningar om tillstånd enligt lagen ges möjlighet att kontrollera den sökandes vandel. Mot bakgrund härav skall hos Alkoholinspektionen inrättas ett centralt register, där uppgifter skall registreras om bl.a. dem som söker tillstånd enligt lagen.

Förslaget i departementspromemorian: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte berört förslaget i departementspromemorian att inrätta ett centralt tillståndsregister. Datainspektionen har dock framhållit bl.a. att särskild försiktighet är påkallad vid bl.a. registrering av brottsuppgifter.

Skälen för regeringens förslag: Av tidigare avsnitt har framgått att ett av de mest verkningsfulla medlen i den svenska alkoholpolitiken har varit alkoholmonopolen däribland tillverknings- och partihandelsmonopolet. Avvecklingen av dessa monopol och införandet av en ordning där flera tillverkare, importörer och partihandlare skall ges möjlighet att konkurrera på lika villkor ställer krav på dels att tillståndsmyndigheten ges möjlighet att rätt bedöma en sökandes förutsättningar att handha den socialt ansvarsfulla uppgiften att hantera alkoholdrycker, dels en effektiv och verkningsfull tillsyn. Vid tillståndsprövningen måste Alkoholinspektionen ha tillgång till uppgifter om den sökandes personliga och ekonomiska förhållanden i vid mening för att kunna göra en korrekt lämplighetsprövning. Likaså måste inspektionen fortlöpande kunna kontrollera att tillståndshavarna följer de för tillstånden gällande bestämmelserna i lagen och att deras agerande i näringsverksamheten inte är sådant att grund för omprövning av lämnat tillstånd föreligger. Vidare skall inspektionen ta över Socialstyrelsens samlade tillsynsansvar på alkoholområdet vilket kräver en bred informationsbas i den uppföljande, rådgivande och vägledande verksamheten. Alkoholinspektionens informationssystem skall omfatta samtliga tillståndshavare enligt alkohollagen, dvs. oavsett om tillståndet har meddelats av Alkoholinspektionen eller av en kommun. I den s.k. riktlinjepropositionen (prop.1993/94:136 s.20) framhölls också att alla ekonomiska aktörer inom alkoholområdet skulle åläggas att lämna uppgifter om tillverkning och försäljning till den nya myndigheten, som skulle få i uppgift att följa utvecklingen inom alla led i alkoholhanteringen. Genom ett heltäckande informationssystem skulle den nya myndigheten ha möjlighet till effektiv tillsyn och kontroll.

Ett tillståndsregister bör därför föras hos den nya centrala tillstånds- och tillsynsmyndigheten. Med hänsyn till att registret för sin funktion måste innehålla även vissa känsliga personuppgifter bör den grundläggande regleringen tas in i själva alkohollagen. Registret skall få användas för handläggning av ärenden om tillstånd hos myndigheten samt för tillsyn över de näringsidkare som fått tillstånd av myndigheten. Registret skall vidare få användas för tillsynsmyndigheternas allmänna tillsyn enligt lagen, för uppföljning och utvärdering av det nya regelsystemet samt för framställning av statistik beträffande ärenden enligt lagen.

Registret skall innehålla uppgifter om den som har tillstånd enligt lagen, den som har haft tillstånd enligt lagen, den som ansöker om tillstånd enligt lagen samt den som har ansökt om tillstånd enligt lagen. Beträffande dem som inte har någon tillståndsansökan under prövning eller något löpande tillstånd kan uppgifterna begränsas kraftigt. I andra fall bör registret kunna innehålla bl.a. personuppgifter, vissa uppgifter om brott, restförda skatter och avgifter samt närmare uppgifter om till-

ståndet, lämnade villkor och om tillsynsförrättningar som ägt rum enligt lagen. Uppgifter till registret skall kunna hämtas från bl.a. polis- och kronofogdemyndighet. Utlämnande av uppgifter skall också kunna ske i viss utsträckning i särskilt angivna fall till polis- och skattemyndighet. Uppgifter skall också kunna lämnas ut till kommun eller länsstyrelse i den mån uppgifterna är av betydelse för dessa organs tillståndsprövning eller tillsyn. I reglerna om registret bör vidare tas in bestämmelser om gallring av registerinformation efter viss tid efter det att uppgiften registrerats och om undantag härifrån. Vidare bör föreskrivas att tillståndshavare och sökande skall lämnas information om registret och om registrerade förhållanden.

12 Överklagande m.m.

Regeringens förslag: I och med att tillståndsgivningen kommunaliseras skall första överklagningsinstans bli länsrätten i stället för som nu kammarrätten. Prövningstillstånd skall krävas vid överklagande till kammarrätten. Bestämmelsen om prövningstillstånd skall dock träda i kraft först efter det att den nya lagen tillämpats under tre års tid.

Alkoholpolitiska kommissionens förslag: Förutom att länsrätten föreslås bli första instans föreslår kommissionen också att närboende skall ha rätt att överklaga ett beslut om serveringstillstånd. Länsstyrelsen ges också rätt att överklaga kommunens tillståndsbeslut.

Remissinstanserna: Av dem som yttrat sig i frågan har flera instanser olika åsikter om länsstyrelserna och de boendes besvärsrätt. Ett antal remissinstanser avstyrker länsstyrelsernas besvärsrätt. Den huvudsakliga motiveringen är att en besvärsrätt för länsstyrelserna är överflödig då länsstyrelserna kan utöva tillsyn. Däremot är de flesta instanser, som kommenterat förslaget, positiva till att de boende får besvärsrätt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande regler kan samtliga beslut av länsstyrelsen överklagas till kammarrätten. I det fall ett beslut om avslag grundar sig på ett s.k. kommunalt veto föreligger dock lagligt hinder för bifall. Detta binder då både länsstyrelsen och den domstol dit ett sådant beslut överklagas. Domstolsprövningen innebär därför i sådant fall inte en reell sakprövning. Detta är otillfredsställande från rättsäkerhetssynpunkt. Enskilda skall ha laglig möjlighet att överklaga beslut för att få felaktiga eller ogrundade beslut ändrade. Regeringen har därför föreslagit (se avsnitt 8.3) att det kommunala vetot avskaffas och ersätts med regler om överklagande av kommunens beslut i vanlig ordning.

En följd av denna regeländring blir att det kommer att ställas betydligt större krav på kommunerna att skaffa tillräckligt underlag för att kunna motivera sina beslut i varje enskilt ärende. Det gäller inte bara eventuella anmärkningar mot sökanden som person utan också kommunens all-

männa synpunkter på den tilltänkta verksamheten.

Regeringen föreslår att länsrätten blir första överklagningsinstans. Alla ärenden enligt alkohollagen bör således följa den för förvaltningsärenden normala instansordningen. Regler om prövningstillstånd bör införas vid överklagande till kammarrätten i enlighet med den ordning som numera eftersträvas, jämför prop.1993/94:133, bet.1993/94:JuU24, rskr.1993/94:319 och prop.1994/95:27. Rätten att överklaga länsrättens beslut till kammarrätt bör dock vara oinskränkt till dess en vägledande rättspraxis har utvecklats på området. Detta är angeläget inte minst mot bakgrund av bl.a. att det tidigare kommunala vetot hindrat en fullständig förvaltningsrättslig överprövning av ett avslagsbeslut på en ansökan om serveringstillstånd och att Alkoholinspektionens prövning inte har någon motsvarighet i gällande rätt. Bestämmelsen om prövningstillstånd skall därför träda i kraft först den 1 januari 1998.

Regeringen anser dock inte att länsstyrelsen skall ges rätt att överklaga beslut enligt alkohollagen. Det ter sig varken logiskt eller lämpligt att överflytta beslutsfunktionen, och därmed ansvaret för att ta tillvara allmänna intressen, till kommunerna samtidigt som staten genom länsstyrelsen förbehåller sig rätt att uppträda som kommunens motpart för att bevaka samma allmänna intresse. Inom ramen för den generella tillsynen ankommer det på länsstyrelsen att rapportera om utvecklingen på området och påtala brister till såväl den centrala som den lokala nivån, vilket borde vara tillräckligt för att garantera att lagstiftningens intentioner följs.

Beträffande närboendes rätt att överklaga anser regeringen inte heller att det är lämpligt att införa en sådan särreglering i alkohollagen. Av allmänna regler om överklagande av förvaltningsbeslut följer att den som direkt berörs av ett beslut har rätt att överklaga detta. Det är därför inte uteslutet att t.ex. grannar till en restaurang skulle anses ha rätt att överklaga ett beslut om tillstånd till alkoholservering redan enligt gällande rätt. Det får bli en fråga för rättspraxis att klargöra när så kan vara fallet.

13 Avgifter

Regeringens förslag: Alkoholinspektionens verksamhet skall finansieras genom att myndigheten tar betalt för de tjänster den tillhandahåller. Avgiften skall tas ut dels som en ansökningsavgift, dels som en löpande tillsynsavgift. Tillsammans skall dessa två avgifter täcka självkostnaden för tillstånds- och tillsynsverksamheten. Även kommunerna ges rätt att ta ut avgifter för kostnaderna för sin tillståndsprövning och tillsyn när det gäller serveringstillstånden.

Förslaget i departementspromemorian: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De som tagit upp frågan har alla tillstyrkt principen om att Alkoholinspektionen och kommunerna får ta ut avgifter som täcker kostnaderna för verksamheten.

Skälen för regeringens förslag: Redan i riktlinjepropositionen föreslogs att verksamheten vid den nya myndigheten skall finansieras genom ett avgiftssystem som utgår från principen om full kostnadstäckning. Avgifterna skall täcka myndighetens kostnader för de arbetsinsatser som krävs för att utreda och bedöma de verksamheter för vilka tillstånd söks samt efterföljande tillsyn och kontroll av verksamheten. Riksdagen har godkänt denna princip för den nya myndigheten.

I principen om full kostnadstäckning ligger också att en avgift inte får överstiga myndighetens kostnader för verksamheten i fråga. Avgiften skall därför tas ut dels i form av en ansökningsavgift, dels som en tillsynsavgift. Betalning av ansökningsavgift utgör en förutsättning för att en ansökan skall få behandlas. Ansökningsavgiften bör utformas så att den täcker de självkostnader som verket har i samband med beredningen av ett normalt tillståndsärende. Avgiften återbetalas inte vid avslag. En ansökan som avslås drar som regel lika stor handläggningskostnad som ett bifallsbeslut.

Ansökningsavgiften kompletteras sedan med en årlig tillsynsavgift som skall täcka kostnaderna för den tillsyn som utövas. Här bör även inräknas den kostnad som länsstyrelserna kan ha när det gäller att bistå inspektionen i tillsynen. Avgiften för tillsynen föreslås bli kopplad dels till den mängd alkohol som tillståndshavaren hanterar, dels till antalet tillverknings- och/eller försäljningsställen som tillståndshavaren disponerar. Ju mer alkohol en tillståndshavare hanterar och ju fler lager- och försäljningsställen som han disponerar desto mer omfattande kontroll krävs.

Regeringen skall fastställa avgifternas storlek. Förslag till konstruktion av avgiftssystem och avgiftsberäkning skall tas fram av den organisationskommitté som tillsatts av regeringen för att förbereda inrättandet av den nya myndigheten.

När det gäller kommunernas hantering av serverings- tillstånden bör enligt regeringens uppfattning också kommunerna beredas möjlighet att ta ut avgifter dels för arbetet med en ansökan om serveringstillstånd dels för tillsynsarbetet. Kommunernas möjligheter att ta ut ansöknings- och tillsynsavgifter måste naturligtvis också grunda sig på en självkostnadsprincip. Grunderna för avgiftsuttaget bör bestämmas av kommunfullmäktige. De avgifter som tas ut bör beräknas efter någon form av schablon och uppdelning på olika avgiftsklasser.

14 Kostnader

Som nämnts ovan skall verksamheten vid Alkoholinspektionen finansieras genom avgifter. Avgifterna skall bestämmas genom en schablonmässig beräkning av kostnaderna för handläggningen av de olika tillståndsärenden som kan komma ifråga samt efterföljande tillsyn och

kontroll av verksamheten. Det här är dock intäkter som kommer att finnas tillgängliga först sedan myndigheten etablerats och verksamheten ordentligt är igång. Initialt under det första verksamhetsåret har riksdagen därför beslutat (prop. 1993/94:150 bil. 5, bet. 1993/94:FiU20, rskr. 1993/94:454) att anvisa särskilda medel för etablerandet av myndigheten till dess verksamheten är i full gång. Under anslaget E 4 Alkohol- och drogpolitiska åtgärder finns därför reserverat medel för den nya myndighetens initiala behov under budgetåret 1994/95.

Under samma anslag finns också reserverat medel för vissa utbildnings- och informationsinsatser med anledning den föreslagna kommunaliseringen av hanteringen av serveringstillstånden. I samråd med Svenska Kommunförbundet bör en sådan utbildnings- och informationsinsats utformas och genomföras under 1995.

Som framgår av avsnitt 5.2 är Socialstyrelsen idag tillstånds- och tillsynsmyndighet för ärenden enligt LTD. Inom ramen för tillsynsverksamheten ingår bl.a. inspektionsbesök hos dem som har tillstånd att tillverka alkoholdrycker samt granskning av försäljningsrapporter.

Allmänna råd och annat informationsmaterial samt konferenser och utvecklingsinsatser riktade till kommunernas och länsstyrelsernas alkoholhandlägare är också en viktig del i dagens tillsyns- och uppföljningsarbete. En annan viktig uppgift för Socialstyrelsen i det sammanhanget är att samla in och gör sammanställningar av olika statistiska material som ger en bild över alkoholförsäljningens omfattning och utveckling.

I samband med att Alkoholinspektionen inrättas förs dessa uppgifter över från Socialstyrelsen till den nya myndigheten.

Av medel som riksdagen beslutat om för Socialstyrelsens verksamhet för budgetåret 1994/95 (prop. 1993/94:100 bil 6, bet. 1993/94:SoU20, rskr. 1993/94:248) står enligt regleringsbrev för budgetåret 1994/95 1 000 000 kr till regeringens disposition i avvaktan på riksdagens beslut om de närmare arbetsuppgifterna för och finansieringen av den nya alkoholmyndigheten. Medlen avser kostnader för personal, statistikfrågorna samt kurser och konferenser. Dessa medel bör föras över till Alkoholinspektionen.

Särskilda medel skall också beräknas för länsstyrelsens arbete med tillsynen. Beloppet skall tillgodoföras ramanslaget för länsstyrelserna. Utfallet får närmare följas upp i efterhand.

15 Ikraftträdande

Den nya alkohollagen träder ikraft den 1 januari 1995 då den nuvarande lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. (LTD) och lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD) upphör att gälla. Tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet skall gälla som tillstånd enligt den nya lagen.

Detta innebär att nu gällande serveringstillstånd efter den 1 januari 1995 skall ses som tillstånd enligt den nya lagen. Motsvarande gäller för tillverkningstillstånd som meddelats med stöd av LTD.

Systembolaget AB:s och V&S Vin & Sprit AB:s rätt enligt LTD och

LHD skall också gälla som tillstånd enligt den nya lagen intill dess nytt tillstånd erhållits. Den rätt för Systembolaget som avses är bolagets möjlighet att sälja till restauranger innan ansökan om partihandelstillstånd för denna verksamhet har hunnit behandlas av Alkoholinspektionen. Den rätt för V&S Vin & Sprit som avses är bolagets import-, export och tillverkningsrätt.

Import-, export-, tillverknings- och partihandelsmonopolen upphör formellt vid årsskiftet. Det kommer dock att dröja en tid innan Alkoholinspektionen, som kan börja sin verksamhet tidigast vid årsskiftet, hinner behandla och bevilja nya tillstånd. Under en övergångstid förutsätts därför att V&S Vin & Sprit AB fortsätter att importera och till Systembolaget tillhandahålla efterfrågat sortiment.

De konkurrensfördelar som kan uppstå för nämnda bolag är svåra att undvika i det inledande skedet.

V&S Vin & Sprit AB och de svenska vintillverkarna har dock inte idag någon rätt enligt LHD att sälja sina varor direkt till restauranger eller andra serveringsställen. För att något begränsa konkurrensfördelarna för dessa vid ikraftträdandet av den nya lagen föreskrivs att den som har serveringstillstånd är skyldig att köpa alla spritdrycker, allt vin och allt utländskt starköl antingen av Systembolaget eller av den som meddelats tillverknings- eller partihandelstillstånd av Alkoholinspektionen. V&S Vin & Sprit AB och de svenska vintillverkarna kan således inte med stöd av de gamla rättigheterna eller tillstånden idka försäljning till innehavare av serveringstillstånd.

Kommunerna måste också ges skäligt rådrum att förbereda sig inför uppgiften som ansvarig myndighet för ärenden gällande serveringstillstånd. Under år 1995 skall därför länsstyrelsen fullgöra kommunens uppgifter enligt den nya lagen bortsett från kommunernas tillsynsfunktioner. Det kommunala vetot upphör dock från och med ikraftträdandet av den nya lagen. Under 1995 får därför inte länsstyrelsen bifalla en ansökan om permanent serveringstillstånd innan kommunen har yttrat sig.

Under 1996 och 1997 skall kommunerna inhämta länsstyrelsernas yttrande innan beslut fattas när det gäller ansökningar om permanenta serveringstillstånd eller återkallelser av sådana tillstånd. Denna övergångsprocedur är motiverad av att det särskilt i mindre kommuner kan krävas ytterligare någon anpassningstid för att hinna bygga upp erforderlig kompetens för handläggning av mer komplicerade ärenden enligt lagen. Det är också angeläget att den erfarenhet som under lång tid byggts upp hos länsstyrelserna tas till vara i utvecklingsprocessen hos kommunerna. Länsstyrelserna bör därför också under övergångstiden genom en intensifierad tillsyn ge kommunerna det stöd som erfordras till dess kommunerna byggt upp sin egen kompetens. Länsstyrelserna bör också under den här perioden noga följa utvecklingen, utvärdera kommunernas verksamhet och till Alkoholinspektionen rapportera om utvecklingen och eventuella behov av lagändringar eller andra åtgärder.

Hänvisningar till det i LTD och LHD omnämnda partihandelsbolaget förekommer i olika lagar, t.ex. i lagen (1961:1819) om försäljning av teknisk sprit m.m. (LFT) och i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Konsekvensändringar måste göras i dessa lagar till följd av att begreppet *partihandelsbolaget* nu utmönstras ur alkohollagstiftningen.

De rättigheter som tidigare tillkommit partihandelsbolaget i ovan nämnda lagar tillkommer nu i stället dem som har tillstånd till hantering av alkoholdrycker efter beslut av Alkoholinspektionen eller i förekommande fall Läkemedelsverket. Angående den närmare regleringen hänvisas till författningskommentaren.

I avsnitt 5.7 har redogjorts för nuvarande ordning vad gäller handel med teknisk sprit m.m., dvs. sådan sprit som är avsedd att användas för tekniska, industriella m.fl. ändamål. Till teknisk sprit räknas också enligt den tillämpliga lagen (LFT) spritdrycker, vin och starköl som är avsedda att användas för sådana ändamål. Det kan vara fråga om användning av t.ex. spritdrycker vid livsmedelsframställning eller vid tillverkning av tobak. Läkemedelsverket är tillstånds- och tillsynsmyndighet enligt LFT.

Även om bestämmelserna i LFT inte har medfört några större problem i den praktiska tillämpningen, så har vid flera tillfällen framförts önskemål om en modernisering och omarbetning av lagtexten som i stora delar är föråldrad och osystematiserad. En omarbetning av lagen är emellertid inte påkallad på grund av EES-avtalet. Detta har sin grund i att partihandelsbolaget inte har givits någon monopolställning i LFT. Det är emellertid av rent praktiska skäl nödvändigt att utmönstra begreppet även ur LFT.

Det är önskvärt att en mer omfattande översyn av LFT kan ske inom en snar framtid, inte minst för att uppnå en modernisering av språket i lagen. Denna översyn är emellertid en stor uppgift som inte har kunnat rymmas inom den tid som har stått till buds för att anpassa den svenska alkohollagstiftningen till EES-avtalet. Förutom de rena följdändringar som har gjorts i lagen i samband med den allmänna utmönstringen av begreppet partihandelsbolaget, har innehållet i lagen därför endast justerats i sak dels vad gäller spritdrycker, vin och starköl avsedda för tekniska ändamål, dels vad gäller Läkemedelsverkets rätt enligt lagen att ta ut kontrollavgifter. Övervägande skäl talar för att den nya alkoholmyndigheten har tillstånds- och tillsynsfunktionerna över all partihandel med spritdrycker, vin och starköl, således även i de fall sådana drycker är avsedda att användas för tekniska m.fl. ändamål. Läkemedelsverket skall således inte längre ge tillstånd till införsel, inköp och försäljning av alkoholdrycker i dessa sammanhang. För att undvika att en och samma tillståndshavare får betala tillsyns- eller kontrollavgift dels till den nya alkoholmyndigheten, dels till Läkemedelsverket har vidare den ändringen gjorts att verket inte längre får ta ut kontrollavgift av den som har meddelats tillstånd till tillverkning av sprit. I samband härmed har emellertid införts möjlighet för verket att ta ut kontrollavgift, förutom av

dem som lämnats tillstånd till införsel av bl.a. teknisk sprit, även av dem som lämnats tillstånd till inköp eller försäljning av sådan vara. Angående den närmare lagtekniska utformningen av förändringarna hänvisas till författningskommentaren.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till Alkohollag

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

I paragrafens *första stycke* anges lagens tillämpningsområde. Lagen reglerar tillverkning av och handel med alkoholdrycker. Lagen reglerar vidare tillverkning av sprit. Begreppen sprit och alkoholdrycker definieras i 2 § respektive 3 §.

Alkohollagen utgör redaktionellt och innehållsmässigt i stora delar en sammanslagning av lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. – LTD och lagen (1977:293) om handel med drycker – LHD. En skillnad gentemot sist nämnda lagar är dock att den nya lagen inte reglerar tillverkning av och handel med alkoholfria drycker.

Sprit används, förutom för tillverkning av främst spritdrycker, även för en rad mycket skiftande ändamål inom industrin, hälsovården samt undervisnings- och forskningsverksamheten etc. Regler om användning av sprit i dessa sammanhang finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. – LFT. I *andra stycket* har därför tagits in en hänvisning till den lagen.

I *tredje stycket* erinras om att det finns ytterligare föreskrifter om marknadsföring av alkoholdrycker i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker.

2 §

Alkoholhalten uttrycks genomgående i alkohollagen i volymprocent i stället för som i LTD och LHD omväxlande i vikt- och volymprocent. 2,25 volymprocent motsvarar i alkoholstyrka 1,8 viktprocent. I sak ändras inte den nedre alkoholgränsen för sprit. Definitionen av sprit överensstämmer också i sak med den som finns i 1 § LTD.

I *andra stycket* har införts en definition av begreppet mäsk, vilket begrepp används i 10 kap. 1 § och 11 kap. 1 §.

Av *tredje stycket* framgår att med alkohol avses etylalkohol (etanol).

3 §

Paragrafen innehåller definitionen av begreppet alkoholdrycker. För att en dryck skall falla under lagen skall den innehålla mer än 2,25 volymprocent alkohol. Drycker vars alkoholhalt överstiger 2,25 volymprocent

delas av praktiska och alkoholpolitiska skäl in i de väl kända begreppen spritdrycker, vin, starköl och öl.

4 §

Enligt alkohollagen är spritdryck en alkoholdryck som innehåller sprit. Det bör uppmärksammas att definitionen inte överensstämmer med den som används i EG:s livsmedelslagstiftning, jämför Livsmedelsverkets kungörelse (SLV FS 1993:39) med föreskrifter och allmänna råd om spritdrycker. Begreppet spritdryck i alkohollagens mening är betydligt vidare än motsvarande begrepp i EG-rätten. Definitionen i alkohollagen är dock motiverad av alkoholpolitiska och inte jordbrukspolitiska skäl. Den kan inte uppfattas som innehållande något tekniskt handelshinder.

5 §

Vin är i den nya lagen ett samlingsbegrepp för alla drycker vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 22 volymprocent, och som inte heller är spritdrycker, starköl eller öl enligt 4 eller 6 §§. Till vin hänförs främst drycker som är framställda genom jäsning av druvor eller druvmust (druvvin). Vidare hänförs hit vin från bär, frukt och rabarber m.m. (fruktvin) men även cider, madeira, portvin, sherry och vermut. Uppräkningen är inte avsedd att vara uttömmande. Förskuret vin, dvs. vin som tillsatts sprit, är såvida alkoholhalten överstiger 22 volymprocent att anse som spritdryck.

I 3 § tredje stycket LTD görs åtskillnad mellan lättvin och starkvin. Begreppen har inte längre någon betydelse i legala sammanhang eftersom dryckesskatten numera är kopplad enbart till alkoholhalten. Inte heller från alkoholpolitisk synpunkt föreligger något reellt behov av att skilja på lättvin och starkvin. Begreppen har därför fått utgå.

Genom den tydliga uppdelning av begreppet vin som görs i paragrafen, bör begreppet kunna användas i denna vida och i Sverige vedertagna mening utan att komma i konflikt med EG:s definition av vin (artikel 1 i rådets förordning 822/87/EEG), enligt vilken definition vin skall vara framställt av druvor eller druvmust. Liksom framhållits under 4 § är syftena bakom alkohollagen av rent alkoholpolitisk karaktär i det att samhället genom styrning av alkoholkonsumtionen söker förebygga de samhälleliga, sociala och medicinska skadeverkningarna av alkoholmissbruk. Detaljföreskrifter om bl.a. varors sammansättning eller innehåll av den karaktär som återfinns inom gemenskapsrätten, vilka har som huvudsakligt ändamål att garantera varornas egenskaper och kvalitet, lämpar sig mindre väl för användning i alkoholpolitiska sammanhang. Alkohollagsförslaget bygger sålunda så långt som möjligt på i Sverige vedertagna och väl kända begrepp.

6 §

I förhållande till LTD och LHD har begreppet maltdryck utmönstrats. Med öl avses precis som idag s.k. folköl.

Det tidigare förbudet (14 § LHD) att i landet försälja starköl med en alkoholhalt som överstiger 4,5 viktprocent (5,6 volymprocent) upphävs. Ett upprätthållande av denna övre starkölsgräns skulle strida mot Sveriges åtaganden enligt EES-avtalet.

7 §

Uttrycket alkoholfri dryck har bytts ut mot det lämpligare uttrycket lättdryck. Lagen gäller inte dessa drycker, men innehåller ändå bestämmelser om att sådana drycker skall tillhandahållas vid sidan av alkoholdrycker vid bl.a. servering (3 kap. 6 §).

8 §

Paragrafen innehåller definitioner av olika begrepp som används i lagen. Enda ändringen i sak i förhållande till begreppen i LTD och LHD är att hänvisningen i 6 § LTD till partihandelsbolaget tagits bort. För den närmare innebörden av begreppet partihandel hänvisas till kommentaren under 4 kap. 5 §.

2 kap. Tillverkning

1 §

I paragrafen förbjuds uttryckligen all tillverkning av sprit och spritdrycker utan tillstånd.

Andra stycket är en följd av att EES-avtalet innehåller en bestämmelse om att starkare spritdrycker än 60 volymprocent alkohol inte får säljas i Sverige. Med hänsyn till regler i EES-avtalet och i EG-rätten om konkurrensneutralitet bör sådan spritdryck inte heller få tillverkas ens för export. Jämför vidare 3 kap. 1 § om försäljning av sådan dryck inom landet.

2 §

Bestämmelsen motsvarar 9 § LTD. Precis som idag får hemtillverkning av vin, starköl och öl äga rum utan särskilt tillstånd.

3 §

Närmare bestämmelser om tillverkning av sprit och alkoholdrycker meddelas av regeringen. De detaljerade bestämmelserna i 10 och 11 §§ LTD om tillverkning av vin, starköl och öl ersätts också med ett bemyndigande för regeringen att meddela sådana regler i förordning. Regeringen får delegera till Alkoholinspektionen att meddela hithörande föreskrifter.

Regeringens och Alkoholinspektionens föreskrifter bör innehålla regler för tillverkningen i syfte att undvika alkoholpolitiska olägenheter. Vidare bör i föreskrifterna behandlas hemtillverkning av vin och öl. Det måste dock understrykas att föreskrifterna skall ha ett strikt alkoholpolitiskt syfte. Föreskrifter som syftar till att skydda konsumenter mot ur hälsosynpunkt olämpliga livsmedel ligger i första hand inom Livsmedelsver-

kets ansvarsområde. I sak bör de föreskrifter som medddelas med stöd av alkohollagen innehålla bl.a. följande.

- Vin bör få tillverkas i hemmet för eget behov av även andra växtdelar än de som idag räknas upp i 3 § LTD. En möjlighet bör således öppnas för hemtillverkning av exempelvis maskrosvin. Tillverkningen skall dock ske uteslutande genom jäsning så att ingredienserna eller vid jäsningen uppkomna smak- och aromämnen tydligt framträder i drycken. Den färdiga drycken måste ha tydlig karaktär av de ingående råvarorna eller av smak- och aromämnen som uppkommer vid jäsningen. Det står därmed klart att en blandning av socker, jäst och vatten inte kan betraktas som vin. Så länge en sådan vätska i jäsning håller under 2,25 volymprocent är den mäsk. Över denna gräns är den sprit, se 1 kap. 2 §.
- För tillverkning av starköl och öl inom landet bör endast få användas torkat eller rostat malt, omältad spannmål, socker, honung samt humle, jäst och vatten.
- Vid tillverkning av starköl och öl bör inte mera socker eller honung få tillsättas än som i vikt motsvarar en tredjedel av vikten av använt malt. Extrakt eller koncentrat av malt får inte användas.

Alkoholinspektionen bör dock kunna få medge undantag från bestämmelserna om tillverkning av starköl och öl såvitt avser annan tillverkning än hemtillverkning.

Maximigränsen vid hemtillverkning av starköl är svårtillämpad och i praktiken så gott som omöjlig att upprätthålla. Den föreslås därför utgå. Detta ligger också i linje med att förbudet att i landet försälja starköl med en alkoholhalt som överstiger 4,5 viktprocent (5,6 volymprocent) har slopats.

I samband härmed förtjänar att framhållas att de detaljerade reglerna om bl.a. märkning i 14 § LTD har fått utgå. Detta mot bakgrund av att märkning av livsmedel är ett s.k. totalharmoniserat område inom den europeiska unionen. Sverige omfattas genom EES-avtalet av de gemenskapsrättsliga reglerna om märkning av livsmedel vilka för svenskt vidkommande finns publicerade i Livsmedelsverkets kungörelse (SLV FS 1993:19) med föreskrifter och allmänna råd om märkning och presentation av livsmedel. Ytterligare bestämmelser i ämnet i alkohollagen skulle kunna uppfattas som ett tekniskt handelshinder.

4 §

Bestämmelsen innehåller den grundläggande regeln för förfoganderätten över tillverkade *alkoholdrycker*.

Av 4 kap. 1 § framgår att tillverkare skall anses ha partihandelstillstånd för "motsvarande varor", d.v.s. dessa kan säljas till andra som är berättigade att bedriva partihandel, till företag eller personer med serveringstillstånd eller inköpstillstånd samt till detaljhandelsbolaget. Varorna får också exporteras.

5 §

Paragrafen motsvarar 12 § LTD och innehåller regler för förfoganderätten över tillverkad *sprit*. Sista ledet i paragrafen skall jämföras med 5 § 2 mom. LFT vari sägs att teknisk sprit får utan särskilt tillstånd säljas av den som tillverkat varan. Ett tillstånd av Alkoholinspektionen att tillverka sprit utgör också ett försäljningstillstånd för varan. Särskilt tillstånd för försäljning av sprit som är ämnad att användas för tekniska m.fl. ändamål behöver således inte sökas hos Läkemedelsverket. Bestämmelsen innebär således ett undantag från reglerna i LFT om att försäljning av teknisk sprit kräver tillstånd av Läkemedelsverket. En annan sak är att köpare av teknisk sprit, enligt 6 § LFT i princip alltid måste ha Läkemedelsverkets tillstånd för inköp av varan.

3 kap. Allmänna bestämmelser för försäljning

1 §

Av *första stycket* framgår att alkohollagen exklusivt reglerar rätten till försäljning av spritdrycker, vin och starköl. Detaljhandel med och servering av öl är inte tillståndspliktig verksamhet. I andra meningen erinras dock om att det finns särskilda bestämmelser för sådan verksamhet, jämför 5 kap. 6 § och 6 kap. 1 § andra stycket.

Andra stycket är en följd av att EES-avtalet innehåller en bestämmelse om att starkare spritdrycker än 60 volymprocent alkohol inte får säljas i Sverige. Bestämmelsen skall jämföras med 2 kap. 1 § andra stycket, som slår fast att sådana spritdrycker inte heller får tillverkas här i landet.

2 §

Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 4 § LHD. Den särskilda regleringen av alkoholservering på flyg, tåg och båtar i inrikes trafik bör dock avskaffas, jämför 7 kap. 5 §. Förslaget innebär att servering av spritdrycker på dessa trafikmedel skall kunna tillåtas enligt samma regler som gäller för all annan alkoholservering. Mot bakgrund härav bör servering av spritdrycker kunna ske även på tåg i internationell trafik. Till följd av att tillståndstvånget för servering av öl föreslås avskaffat saknas anledning att låta ifrågavarande undantagsbestämmelse innefatta sådan servering.

Den nuvarande regeln i 4 § LHD om att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om försäljning av vin för kyrkligt behov är obehövlig och har därför inte förts in i den nya lagen.

Andra stycket motsvarar 4 § andra stycket LHD. Bestämmelserna i andra stycket kommer vid ett medlemskap i EU att på sikt gälla endast i förhållande till tredje land.

3 §

Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 5 § LHD. Den ändring i lydelse som har gjorts är en följd av förslaget om att slopa det nuvarande till-

4 §
Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 7 § LHD. Begreppet trevnad som återfinns i 7 § andra stycket LHD är emellertid subjektivt och inbjuder till godtycke. Begreppet har därför inte förts in i alkohollagen. Begreppen ordning och nykterhet täcker dessutom väl in vad som avses.

5 §
Paragrafen motsvarar 8 § LHD men har delvis formulerats om och syftar bl.a. till att hindra att man skänker bort eller bjuder på alkoholdrycker som säljargument för andra varor. Det följer av bestämmelsen att man inte får ge bort eller bjuda på alkoholdrycker för reklamändamål, för att skapa goodwill eller för att på annat sätt främja försäljningen. Varuprover i form av alkoholdrycker får endast lämnas till tillståndshavare enligt alkohollagen.

Regleringen får dock inte ges en så vidsträckt innebörd att en allmänt godtagen representation i affärslivet förhindras. Inte heller skall bestämmelsen förstås så att det skulle vara förbjudet för arrangörer av mässor och liknande att vid en invigning bjuda på en alkoholdryck. Bestämmelsen är inte straffrättsligt sanktionerad men den tillståndshavare som bryter mot paragrafen kan drabbas av administrativt ingripande i enlighet med bestämmelserna i 7 kap.

6 §
Paragrafen motsvarar 9 § LHD och syftar bl.a. till att garantera att en kund eller en gäst som önskar ett alkoholfritt alternativ, lättdryck i alkohollagens mening, också skall kunna få detta i stället för en alkoholdryck.

7 §
Paragrafen motsvarar 10 § LHD och gäller tillståndshavare men inte försäljningspersonal. Om tillståndshavare har fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen, tillämpas 7 kap. 17 §.

8 §
Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 11 § LHD. *Fjärde stycket* har formulerats om något för att klarare markera den kontrollskyldighet som åvilar den som utlämnar alkoholdrycker. Om det föreligger tveksamhet beträffande en kunds ålder skall legitimation begäras. Om legitimation inte lämnas skall försäljning vägras. Det är angeläget att bestämmelsen tillämpas fullt ut även vid detaljhandel med och servering av öl.

9 §

Paragrafen motsvarar 12 § LHD och tar sikte på s.k. langning. *Andra stycket* innebär ett förbud mot att som gåva eller lån överlämna de angivna dryckerna till den som inte har fyllt 20 respektive 18 år. Stadgandet innefattar inte ett förbud att bjuda på alkohol dvs. låta den unge förtära alkohol. Det är i stället de gåvo- och lånetransaktioner som frånsett avsaknaden av vederlag ligger försäljningen nära, som åsyftas med förbudet. Ett överlämnande av en alkoholdryck för senare förtäring är därför i princip otillåtet.

Bestämmelsen utgör inte hinder för en förälder att vid något tillfälle bjuda sitt underåriga barn av en alkoholdryck. Även i andra situationer bör det vara tillåtet att bjuda unga av en alkoholdryck. Det är dock förenat med svårigheter att i lagtexten exakt avgränsa området för en straffsanktionerad regel som förbjuder tillhandahållande genom gåva eller lån men som gör det tillåtet att bjuda av drycken, jämför 10 kap. 6 §. Gränsdragningssvårigheter torde dock i praktiken kunna undvikas genom att ringa fall av brott mot regeln gjorts straffria, jämför 10 kap. 8 §.

10 §

Paragrafen, som motsvarar 66 § LHD, tar sikte på extraordinära förhållanden. Den avser dels krig och krigsfara et.c., dels större lokala arrangemang, såsom marknader, motortävlingar och midsommarfiranden.

I och med att kommunen föreslås bli ansvarig myndighet vad gäller ärenden om serveringstillstånd bör kommunen i stället för länsstyrelsen få besluta om förbud eller inskränkning av servering med stöd av andra stycket. Paragrafen är en undantagsbestämmelse och bör därför tillämpas med stor återhållsamhet. En kommuns beslut med stöd av bestämmelsen kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol, jämför 9 kap. 2 §.

4 kap. Partihandel m.m.

1 §

Paragrafen utgör en av de mest centrala bestämmelserna i den nya alkohollagstiftningen. Partihandel med spritdrycker, vin och starköl, dvs. försäljning av sådana drycker till annan tillståndshavare i och för hans rörelse eller till detaljhandelsbolaget, får endast bedrivas av den som har meddelats partihandelstillstånd av Alkoholinspektionen. Ett av inspektionen meddelat tillverkningstillstånd för sådana drycker gäller också som partihandelstillstånd. Den nya ordningen medför att alla nuvarande aktörer på marknaden, inklusive det i LTD och LHD omnämnda partihandelsbolaget, måste ansöka om partihandelstillstånd eller tillverkningstillstånd.

Det bör observeras att partihandel med öl inte är tillståndspliktig verksamhet enligt den nya lagen. Detta ligger i linje med förslaget om ett avskaffande av tillståndskravet för detaljhandel med och servering av öl. Partihandeln med öl som sådan kan knappast medföra alkoholpolitiska olägenheter. För det fall en partihandlare skulle bedriva försäljning till

konsument av öl utan iakttagande av de särskilda bestämmelserna i t.ex. 5 kap. 6 § eller om försäljningen skulle medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet, kan han förbjudas att fortsätta denna verksamhet med stöd av 7 kap. 21 §.

2 §

I *första stycket* anges att den som har meddelats tillverknings- eller partihandelstillstånd får importera spritdrycker, vin och starköl. Det har inte ansetts nödvändigt att i paragrafen uttryckligen ange att fråga endast är om yrkesmässig import.

Något *särskilt* tillståndskrav för import ställs inte upp. Inte heller uppställs några kvantitativa begränsningar. Motsvarande gäller för export, jämför 4 kap. 5 §. Importrätten knyts i stället till att importören i annat sammanhang ansetts lämplig att hantera alkoholdrycker. Regleringen medför att en utländsk tillverkare eller partihandlare måste ansöka om svenskt partihandelstillstånd om han vill etablera verksamhet här och själv importera alkoholdrycker. Motsvarande gäller den som har meddelats serveringstillstånd. Begränsningen av importrätten till endast den som har uppfyllt kriterierna för att ges tillverknings- eller partihandelstillstånd motiveras av såväl alkoholpolitiska som kontrollmässiga skäl.

Det förhållandet att ett tillverkningstillstånd ger partihandelsrättigheter framgår redan av 1 §. Att en tillverkare skall kunna agera på samma sätt och ha samma rättigheter som en licensierad partihandlare motiveras av bl.a. affärsmässiga skäl. Med tanke på de krav som uppställs för att någon skall kunna ges tillverkningstillstånd kan inte en sådan ordning anses diskriminerande gentemot utländska tillverkare som i stället får söka särskilt partihandelstillstånd.

Andra stycket motsvarar 18 § LHD och tar sikte på annan än yrkesmässig import. Punkt 2 i nämnda lagrum, vilken medgav att en handelsresande som medförde en alkoholdryck som prov, i och för sin rörelse, fick föra in varan i landet, har emellertid fått utgå. Skälet härtill är att importen av varuprover av vinagenter och motsvarande i dessas rörelser fortsättningsvis kan ske efter det att partihandelstillstånd har meddelats. Något behov av undantagsregeln i 18 § 2. LHD föreligger därför inte nu längre. Bestämmelserna om bl.a. privat införsel har också anpassats till ett EU-medlemskap. Till följd härav har också angivits att endast den som har fyllt 20 år är berättigad till privat införsel (jfr. 3 kap. 4 § lagen (1994:000) om frihet från skatt vid import, m.m.). Åldersgränsen gäller oberoende av om den resande anländer från ett annat EU-land eller från tredje land. Socialt motiverade åldersgränser för inköp eller införsel av spritdrycker, vin eller starköl är inte reglerade inom EG-rätten utan ses som nationella frågor. Av alkoholpolitiska skäl skall i Sverige även i fortsättningen gälla en 20-årsgräns för såväl inköp hos detaljhandelsbolaget som vid införsel till landet av spritdrycker, vin och starköl.

3 §

Paragrafen motsvarar efter viss bearbetning 17 § andra stycket LHD och har också anpassats till vad som krävs vid ett EU-medlemskap.

4 §

Sådant tillstånd som anges i paragrafen har tidigare meddelats av Läkemedelsverket. Mot bakgrund av att verkets uppgifter bör renodlas till den egentliga tekniska spriten bör hädanefter Alkoholinspektionen meddela tillstånd till inköp av spritdrycker, vin och starköl för användning i bl.a. industriell verksamhet.

5 §

Den som enligt 1 § är berättigad att bedriva partihandel, dvs. innehavare av partihandels- eller tillverkningstillstånd, får enligt *första stycket* sälja varor för vilka han har tillstånd till detaljhandelsbolaget, till den/annan som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för motsvarande varor, till den som har meddelats serveringstillstånd för motsvarande varor och till den som har meddelats särskilt inköpstillstånd för användning av varorna i viss angiven huvudsakligen industriell verksamhet. Tillståndshavaren får också exportera varorna. Bestämmelsen ger indirekt uttryck för ställningstagandet att något särskilt tillstånd för export inte bör föras in i lagstiftningen, jämför vad som sägs under 4 kap. 2 §.

I *andra stycket* anges att endast den som är berättigad att bedriva partihandel får omförpacka eller buteljera varorna. Bestämmelsen tar sikte på att göra s.k. bulkimport möjlig för tillverkare och partihandlare. Något annat skulle kunna utgöra ett diskriminerande handelshinder. Av bestämmelsen följer vidare att innehavare av serveringstillstånd inte får omförpacka eller buteljera varorna. Begreppet omförpackning får dock inte ges en sådan vidsträckt innebörd att det t.ex. inte skulle vara möjligt för en restauratör att hälla upp en flaska vin på karaff för att servera drycken som husets vin. Bestämmelsen är inte straffrättsligt sanktionerad men den tillståndshavare som bryter mot densamma kan drabbas av administrativt ingripande i enlighet med bestämmelserna i 7 kap. Rätten för en partihandlare att omförpacka eller buteljera (omtappa) varorna innefattar inte någon rätt till vidareförädling av varorna. Verksamhet som innebär vidarebehandling av alkoholdrycker, t.ex. filtrering, sötning eller blandning av olika produkter, för att förbättra produkternas kvalitet eller förändra deras karaktär kräver *tillverkningstillstånd.*

6 §

Överlåts en rörelse med verksamhet som är tillståndspliktig enligt alkohollagen, kan överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin och starköl till efterträdaren endast om denne har meddelats tillstånd för verksamheten. Någon förenklat förfarande motsvarande det som hittills gällt enligt 23 § tredje stycket LHD för överföring av tillstånd till servering av alkoholdrycker finns inte i den nya lagen. Försäljning av lager med

alkoholdrycker i samband med överlåtelse av rörelse kan således lagligen ske först sedan köparen av rörelsen har meddelats tillstånd att bedriva verksamheten.

Andra stycket skall jämföras med bl.a. 7 kap. 17 §, där det stadgas att ett tillstånd upphör att gälla vid konkurs. Sista ledet i andra stycket tar sikte på att en tillståndspliktig rörelse med ett lager av alkoholdrycker måste avvecklas. Situationen kan uppkomma t.ex. till följd av beslut om återkallelse av tillståndet. Ett annat tvingande skäl kan vara att någon nyckelperson lämnar verksamheten.

I *tredje stycket* anges att bestämmelserna i första och andra styckena i tillämpliga delar även gäller i fråga om öl. I praktiken innebär detta att bestämmelserna endast skall användas för tillverkare av öl eftersom övrig hantering av sådan dryck faller utanför det tillståndspliktiga området.

7 §

Paragrafens *första stycke* slår fast tillverkares och partihandlares skyldighet att kontrollera att köparen har rätt att återförsälja varan eller, i förekommande fall, tillstånd att inköpa varan. Sist nämnda situation uppkommer vid inköp av spritdrycker, vin eller starköl för tekniska, industriella m.fl. ändamål, dvs. sådan hantering av nämnda alkoholdrycker som tidigare kontrollerats av Läkemedelsverket.

Andra stycket i paragrafen innefattar ett krav på att det vid varje partihandelsställe, d.v.s. även hos tillverkare, skall finnas någon som förestår verksamheten, en s.k. föreståndare. I lämplighetskravet ligger bl.a. att varje föreståndare måste ha tillfredsställande kunskaper på alkohollagstiftningens område. Någon myndighetsprövning i förväg av föreståndaren föreskrivs inte, lika litet som i dag. Däremot kan sanktioner vidtas i efterhand om försäljningen eller verksamheten i övrigt föranleder problem med nykterhet och ordning eller sker i strid med lagens bestämmelser. Utlänning som vill etablera partihandel i Sverige är till följd av bestämmelsen skyldig att här utse en föreståndare för verksamheten. I praktiken torde det oftast bli nuvarande agenter eller ansvariga för dotterbolag eller försäljningskontor här i landet.

8 §

Bestämmelsen i 24 § tredje stycket LHD om att det vid partihandel med alkoholdrycker endast får anlitas anställd personal bör utgå. Detta mot bakgrund av bl.a. att regeln skulle bli problematisk i förhållande till utländska partihandlare som vill etablera verksamhet i Sverige. Dessa skulle på goda grunder kunna angripa regeln som ett diskriminerande handelshinder.

I *första stycket* har i stället införts en ny regel om att den som är berättigad att bedriva partihandel med spritdrycker, vin och starköl, dvs. innehavare av tillverknings- eller partihandelstillstånd för sådana drycker, ansvarar för att distributionen av varorna sker under betryggande former. Detta gäller också om någon utomstående anlitas för distributionen.

Ansvaret för distributionen av ifrågavarande varor är med andra ord strikt. En tillståndshavare kan inte urskulda sig med att ha saknat kontroll över att ett anlitat fristående transportföretag haft en mindre nöjaktig hantering av varorna. Begreppet distribution skall uppfattas i dess vidaste mening och omfattar såväl transporter som lagerhållning. Genom att tillståndshavaren har ett strikt ansvar för distributionen behöver inte någon föregående samhällelig prövning ske av fristående distributörer. Det ligger i stället i tillståndshavarens eget intresse att anlita sådana företag för distributionen att hanteringen av varorna inte föranleder Alkoholinspektionen att ifrågasätta tillverknings- eller partihandelstillståndet.

Enligt allmänna civilrättsliga regler övergår inte ansvaret för en vara förrän den är levererad. Motsvarande gäller enligt EG:s bestämmelser om punktskatter. *Andra stycket* i paragrafen tar sikte på den situationen att en tillståndshavare gör en beställning av en tillståndspliktig vara utomlands och låter det utländska företaget ombesörja hela transporten fram till mottagaren i Sverige. Det strikta distributionsansvaret för den svenske beställaren inträder likväl alltid från och med det att varan faktiskt har kommit in i landet.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela närmare föreskrifter om distribution av spritdrycker, vin och starköl. Genom subdelegation kan regeringen överlåta åt Alkoholinspektionen att meddela sådana föreskrifter. Regeringens och inspektionens föreskrifter bör främst ta sikte på olika säkerhetsaspekter i samband med transport och lagerhållning av tillståndspliktiga drycker.

5 kap. Detaljhandel

Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl

1 §

Paragrafen ersätter 15 och 16 §§ LHD. Bestämmelserna om partihandelsbolaget har dock tagits bort helt. Därutöver har i *andra stycket* föreskrivits att detaljhandelsbolaget inte får importera, exportera eller tillverka spritdrycker, vin eller starköl. Om bolaget har partihandelstillstånd får det endast utnyttja det till att sälja i parti till den som har serveringstillstånd. Bakgrunden till nämnda reglering framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 7.2.

Andra stycket i 16 § LHD om att bl.a. detaljhandelsbolaget är skyldigt att verka för att reklam och andra marknadsföringsåtgärder för spritdrycker, vin och starköl inte bedrivs på sätt som uppenbarligen står i strid med de grundläggande alkoholpolitiska målen föreslås utgå såsom överflödigt. I lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker finns bestämmelser bl.a. om att särskild måttfullhet skall iakttas vid marknadsföring av sådana drycker och att reklam o.d. inte får vara påträngande eller uppmana till bruk av alkohol. Detta gäller självfallet även detaljhandelsbolaget.

2 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 25 och 26 §§ LHD. En nyhet är dock att inte längre regeringen skall meddela grundläggande bestämmelser om förläggningen av detaljhandelsbolagets försäljningsställen. Av *andra stycket* följer i stället att sådana bestämmelser eller riktlinjer skall föras in i avtalet mellan staten och detaljhandelsbolaget.

3–5 §§

Paragraferna motsvarar i huvudsak 27–29 §§ LHD. Av den allmänna motiveringen, avsnitt 6.1, framgår att Sverige förbundit sig att tillse att en överprövning kommer till stånd av detaljhandelsbolagets beslut i de fall bolaget vägrat att ta in en vara för försäljning. De närmare formerna för överprövningen skall tas in i avtalet mellan staten och bolaget.

I avtalet mellan staten och bolaget skall också föras in bl.a. att försändning på rekvisition skall ske på begäran till köpare i ort där försäljningsställe saknas och att sådan försändning skall vara kostnadsfri för beställaren.

6 §

Tillståndsplikten för detaljhandel med öl, jämför 30 § LHD, har ersatts med att vissa grundförutsättningar måste vara uppfyllda för att sådan detaljhandel skall vara tillåten. Försäljningen skall ske i en livsmedelslokal som godkänts enligt bestämmelser vilka meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511). Det skall också bedrivas försäljning av matvaror i lokalen. Regeringen kan förordna att visst slag av lokal eller utrymme inte skall anses som livsmedelslokal. I livsmedelsförordningen (1971:807) finns närmare bestämmelser om vad som skall anses som livsmedelslokal. Enligt 37 § nämnda förordning får en livsmedelslokal inte tas i bruk förrän lokalen med dess inredning blivit färdigställd och godkänd av, vanligtvis, kommunen.

Sista meningen tar sikte på detaljhandelsbolagets möjlighet att sälja öl samt s.k. kringföringsförsäljning och innebär inga förändringar i förhållande till vad som gäller idag.

6 kap. Servering

1 §

För servering av spritdrycker, vin och starköl fordras enligt *första stycket* särskilt tillstånd. Sådant tillstånd kallas serveringstillstånd, oavsett vilka rättigheter som har meddelats.

Tillståndskravet för servering av öl har slopats. I *andra stycket* preciseras de allmänna villkoren för servering av öl. Angående livsmedelslokal hänvisas till kommentaren under 5 kap. 6 §.

Enligt förslaget till *tredje stycke* får den som har meddelats serveringstillstånd härutöver servera öl i enlighet med tillståndet. Det innebär att sådan servering är tillåten även om förutsättningarna enligt andra stycket inte är uppfyllda, t.ex. på teatrar och hotellrum med minibar eller vid

servering i slutna sällskap.

Före tillkomsten av LHD gällde särskilda regler för servering på militära mässar. Dessa upphörde att gälla 1977 med ett undantag; mässar ombord på örlogsfartyg. Någon särskild motivering varför dessa skulle undantas har inte lämnats. Undantagsregeln i LHD har därför inte tagits med i förslaget. De rent praktiska skäl som kan antas ligga bakom bestämmelsen om servering ombord på örlogsfartyg kan inte heller anses tillräckliga för att motivera en särreglering.

2 §

Paragrafen handlar om serveringens bedrivande sedan tillstånd meddelats och hör därför närmast hemma bland de allmänna bestämmelserna om servering i detta kapitel. Bestämmelsen gäller emellertid även servering av öl. Om tillståndshavaren inte iakttar denna bestämmelse kan tillståndet komma att återkallas enligt 7 kap. 19 §. För den som serverar öl kan förbud meddelas enligt 7 kap. 21 §.

3 §

Paragrafen motsvarar närmast 44 § och 45 § LHD.

Av *första och tredje styckena* framgår att den särskilda myndighetsprövningen av föreståndare och ersättare ersatts med att tillståndshavaren själv skall utse serveringsansvarig person. Dessa personer skall anmälas till tillståndsmyndigheten och skyldighet föreligger också för tillståndshavaren att anmäla förändringar vid personalbyte. Alkoholservering får inte förekomma om inte tillståndshavaren eller utsedd, och rapporterad, serveringsansvarig person är närvarande vid serveringsstället.

Enligt *andra stycket* skall serveringsansvarig person med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.

Enligt *fjärde stycket* får vid bedrivande av serveringsrörelse för spritdrycker, vin och starköl endast anlitas personal som är anställd av tillståndshavaren. Detta gäller redan i dag. En nyhet är dock det undantag som föreslås för restaurangskolor som även bedriver restaurangrörelse med serveringstillstånd. På dessa restaurangskolor ingår alkoholservering som ett led i utbildningen.

4 §

Paragrafen ersätter 46 och 47 §§ LHD. En viss tidigareläggning har skett av serveringstiden. Servering av andra alkoholdrycker än öl får påbörjas klockan 11.00 mot tidigare klockan 12.00. Vidare har till följd av de nya reglerna om serveringstillstånd för hotellrum med minibar tillagts att bestämmelsen om serveringstid inte skall gälla för sådan servering.

Regleringen av serveringstider syftar främst till att motverka olägenheter som onykterhet och oordning. I samband med tillkomsten av LHD uttalades att det allmänt sett var angeläget med enhetliga serveringstider för likvärdiga restauranger inom kommunen, eventuellt inom större områden eller inom hela länet. Detta främst för att undvika trafik av gäster

som när ett ställe stänger, söker sig till ett annat som fortfarande är öppet. Departementschefen uttalade också att med hänsyn till att tidpunkten för serveringens avslutande generellt bestämts till klockan 01.00 för spritdrycker, vin och starköl hade det framtida behovet av utsträckt serveringstid för dessa drycker begränsats (prop. 1976/77:108 s 83). Utvecklingen i framför allt storstäderna har emellertid gått mot alltmer utsträckta serveringstider. Företrädesvis har klockan 03.00 angetts som sluttid men exempel finns på än mer utsträckta serveringstider. Inte sällan har de riktigt sena sluttiderna lämnats under en prövotid efter godkännande av såväl kommunen som polismyndigheten. Utvecklingen visar således att det finns ett visst behov av lokal variation vad gäller serveringstidens förläggning. Mot bakgrund bl.a. härav saknas det för närvarande tillräckliga skäl att lagligen begränsa serveringstiderna till ett visst klockslag. Det måste dock kraftfullt understrykas att reglerna om serveringstider utgör en inte oväsentlig del av den svenska alkoholpolitiken och att sociala hänsyn därför skall ha klart företräde framför affärsmässiga eller konkurrensmässiga sådana. Enbart den omständigheten att en konkurrerande restaurang redan erhållit utsträckt serveringstid kan inte motivera bifall till en ansökning av ifrågavarande slag. Kommunen måste som tillståndsmyndighet i varje enskilt fall bedöma riskerna för olägenheter i samband med en utsträckning av serveringstiden. Polismyndighets och miljöförvaltnings yttranden och inställning skall alltid tillmätas stor betydelse vid bestämmande av serveringstider. Detta gäller inte minst vid prövning av ansökningar om tillstånd till servering efter klockan 01.00. Föreskrifter om serveringstider kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 9 kap. 2 §.

5 §

Paragrafen ersätter 49 § LHD. Den ändrade lydelsen är föranledd av förslaget att partihandel skall kunna drivas av den som har partihandelstillstånd eller tillverkningstillstånd för varan.

6 §

Paragrafen motsvarar delvis 50 § LHD. Relateringen till detaljhandelspriset för varan jämte skäligt tillägg för serveringskostnaderna har dock ersatts med inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. I skäligt tillägg inkluderas skatt samt kostnader för hantering och servering.

EG-domstolen har i målen C267 och 268/Keck och Mithousard, som gällde ett förbud i fransk lagstiftning att återsälja varor till ett pris som understeg inköpspriset, uttalat att tillämpningen på varor från andra medlemsländer av nationella regler, som förbjuder eller hindrar vissa metoder för avsättning av varor, inte utgör direkta eller indirekta, faktiska eller potentiella handelshinder. Förutsättningen är dock att de nationella reglerna tillämpas lika i förhållande till alla operatörer inom det nationella territoriet och att reglerna rättsligt och faktiskt har samma effekt på marknadsföringen av inhemska och importerade varor.

Inköpspriset är lämpligare att ha som utgångspunkt än detaljhandelspri-

set eftersom det inte är säkert att alla de drycker som serveras på restauranger kommer att finnas inom detaljhandeln.

7 §

Paragrafen motsvarar 53 § LHD. Det s.k. animeringsförbudet avser åtgärder som innebär en aktiv påverkan. Enbart en förfrågan från serveringspersonalens sida om ytterligare alkoholdrycker önskas innan kassan stängs strider inte mot förbudet. Se i övrigt kommentaren under 5 kap. 1 § och hänvisningen där till lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker.

8 §

Paragrafen ersätter 54 § LHD. Bestämmelsen syftar bl.a. till att förhindra att detaljhandelsmonopolet skall kunna kringgås. Tillståndsplikten för försäljning av öl föreslås upphävd, se 5 kap. 6 §. Till följd härav bör det vara möjligt för en restaurang att sälja öl på annat sätt än genom servering. En sådan försäljning kan bli aktuell för pizzarestauranger och liknande som säljer mat för avhämtning.

Den servering som sker på hotellrum med minibar har uttryckligen undantagits från paragrafens tillämpningsområde.

Den tidigare möjligheten, jämför 77 § LHD, att utdöma penningböter för gäst som från serveringsställe medför spritdrycker, vin eller starköl har inte ersatts med någon motsvarande bestämmelse i den nya lagen. Det är tillståndshavaren som svarar för att lagens bestämmelser följs vid serveringsstället.

9 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 56 § LHD. Enligt paragrafens *första stycke* är det i princip förbjudet att på ställen med serveringstillstånd dricka eller tillåta någon att dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet.

Andra stycket innehåller ett förbud mot att i vissa andra lokaler dricka eller tillåta någon att dricka alkoholdrycker överhuvudtaget.

Tredje stycket anger som huvudregel att alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i paragrafen inte heller får förvaras i en sådan lokal eller tillhörande utrymmen. Undantaget i tredje stycket tar sikte på bl.a. det fallet att en gäst lämnar in en medhavd alkoholdryck för förvaring hos garderobiären.

Möjligheten i 77 § LHD att utdöma penningböter för gäst som på serveringsställe dricker andra drycker än vad som är tillåtet bör inte ersättas med någon motsvarande bestämmelse i den nya lagen. Åtgärder för att komma till rätta med bl.a. illegala klubbar bör ges en annan utformning än en möjlighet att bötfälla besökaren.

Av *fjärde stycket* framgår att de förvarings- och förtäringsförbud som föreskrivs i paragrafen inte omfattar öl. Fjärde stycket har lagts till paragrafen efter påpekande av Lagrådet att sagda begränsning inte framgick

7 kap. Tillstånd m.m.

Tillverkningstillstånd, partihandelstillstånd och inköpstillstånd

1 §

Paragrafen ersätter 20 § LTD, som föreskriver vilka kriterier som gäller för tillverkningsstillstånd, men har utvidgats till att också gälla partihandelstillstånd och inköpstillstånd.

I *första stycket* har utöver de kriterier som gäller för tillverkningstillstånd i dag lagts *personliga förhållanden* och *lagringsmöjligheter. Omständigheter i övrigt* kan t.ex. vara kunskap om reglerna för alkoholhantering.

Genom den valda formuleringen framgår tydligt att det är sökanden som har bevisbördan och som skall visa att kriterierna för att erhålla tillstånd är uppfyllda (jfr kommentaren till 7 §).

Andra och tredje styckena har inte någon motsvarighet i 20 § LTD.

Vad som sägs i *andra stycket* om laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, är detsamma som gäller för serveringstillstånd, se 7 § andra stycket.

Enligt *tredje stycket* får tillståndets giltighet begränsas till viss tid om det föreligger särskilda skäl. Tillståndet får också förenas med villkor. Detsamma gäller för serveringstillstånd, se 5 § tredje stycket. Även efter det att tillstånd meddelats får tillståndsmyndigheten ge de nya villkor som behövs.

Angående den närmare innebörden av begreppet *personliga och ekonomiska förhållanden* hänvisas till kommentaren under 7 §.

2 §

I paragrafen föreskrivs att tillstånden kan gälla en eller flera av de tillståndspliktiga varorna. Motsvarande reglering såvitt gäller serveringstillstånd finns i 6 §.

I fråga om partihandel och annan försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat gäller LFT.

3 §

Enligt denna bestämmelse, som till sitt innehåll ersätter 23 § LTD, skall en ny myndighet, Alkoholinspektionen, besluta om tillverkningstillstånd, partihandelstillstånd och inköpstillstånd.

Ansökan om tillstånd skall göras skriftligen. Alkoholinspektionen bör ges möjlighet att meddela föreskrifter om vilken utredning som skall bifogas ansökan. Genom en ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m. ges inspektionen möjlighet att erhålla utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister, jfr avsnitt 17.6. Det skall inte vara möjligt för en person som är dömd för grov eller upprepad brottslighet att er-

hålla tillstånd enligt alkohollagen. Inspektionen kan inte begära att den enskilde sökanden företer utdrag av polisregister eftersom sekretessen för innehållet i ett sådant register även gäller gentemot den enskilde själv, jfr 7 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100).

4 §

Bestämmelsen ger Alkoholinspektionen möjlighet att ta ut avgifter av den som ansöker om tillstånd och av tillståndshavare. Bestämmelsen innebär att myndigheten förutom ansökningsavgift även kan ta ut avgift för den löpande tillsynen över verksamhet som bedrivs med tillstånd. Avgifterna är avsedda att täcka myndighetens kostnader för granskning av ansökningar och för tillsyn över tillståndshavare. Samma principer bör gälla för dessa avgifter som för de avgifter som kommunerna har rätt att ta ut i fråga om serveringstillstånden, se kommentaren under 13 §. Regeringen beslutar dock om avgifternas storlek.

Om tillståndshavare inte betalar avgifter som förfallit till betalning kan vid upprepad eller avsevärd sådan underlåtenhet återkallelse av tillståndet enligt 18 § komma i fråga.

Serveringstillstånd

5 §

I denna paragraf anges vilka olika typer av serveringstillstånd som kan ges. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 37 och 43 §§ LHD. Ändringar i lydelse i förhållande till LHD är huvudsakligen av redaktionell art. Bl.a har ordet klubb bytts ut mot företag, eftersom klubb och förening används synonymt. Ett företag kan också vara ett slutet sällskap. Någon ändring i sak är inte avsedd. Den slutliga utformningen av paragrafen överensstämmer med den lydelse som har föreslagits av Lagrådet.

I *andra stycket* föreskrivs liksom nu att tillståndsmyndigheten, om det finns särskilda skäl, får begränsa serveringstillståndets giltighet till viss tid. Sådana särskilda skäl kan vara att sökandens situation inte kan överblickas annat än för en begränsad tid eller att förändringar i verksamheten, vilka motiverar en förnyad prövning, kan förutses.

Enligt *tredje stycket* har tillståndsmyndigheten vidare möjlighet att förena serveringstillståndet med särskilda villkor för serveringen. Det kan gälla, förutom serveringstider (jfr 6 kap. 4 §), t.ex. serveringslokalernas beskaffenhet, särskilda villkor för utomhusservering och särskilda krav på övervakande personal eller ordningsvakter. Villkoren bör även kunna innebära t.ex. att servering av starkare drycker bara får ske vid tider då bordservering förekommer. Även efter det att tillstånd meddelats kan tillståndsmyndigheten ge de nya villkor som behövs. Nya villkor kan t.ex. vara påkallade när serveringen medfört alkoholpolitiska olägenheter som likväl inte är så allvarliga att grund för återkallelse av tillståndet föreligger. Villkoren kan emellertid också vara påkallade av yttre omständigheter. En sådan situation kan t.ex. föreligga för serveringar nära stora idrottsanläggningar eller motsvarande, där i samband med

större evenemang ordningsstörningar är att vänta. Beslut om tidsbegränsning av tillstånd eller om villkor kan överklagas enligt 9 kap. 2 §.

6 §

Paragrafen motsvarar 38 § första stycket LHD med den följdändring som krävs med anledning av att tillstånd inte längre ställs upp för servering av och detaljhandel med öl.

Någon motsvarighet till andra stycket i 38 § LHD finns inte med i paragrafen, eftersom all särreglering av alkoholservering på flyg, tåg och båtar i inrikes trafik tas bort.

7 §

Kommunernas möjlighet till veto enligt 61 § LHD har tagits bort. Detta medför att en ordning införs där kommunen noggrant måste motivera sitt avslag på en ansökan om serveringstillstånd.

Första stycket ställer högre krav på sökanden än dagens regler i och med att sökanden skall *visa* att han är lämplig att bedriva alkoholservering och att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §. Bevisbördan läggs alltså på sökanden. Detta medför att tillstånd inte kan beviljas t.ex. om ingenting är känt om sökandens tidigare verksamhet. Att inga anmärkningar framkommit är således inte tillräckligt. För tillstånd bör krävas en utredning som gör sannolikt att sökanden kommer att bedriva serveringen i enlighet med lagens bestämmelser.

Servering av alkoholdrycker är en socialt ansvarsfull uppgift. För att få tillstånd till sådan servering måste därför sökanden uppfylla högt ställda krav på lämplighet. När det gäller en juridisk person måste lämpligheteskraven även riktas mot den eller de fysiska personer som har ett betydande inflytande i rörelsen i egenskap av t.ex. verkställande direktör, styrelseledamot, bolagsdelägare eller aktieägare med betydande aktieinnehav. Även annan ekonomisk intressent bakom en rörelse kan komma att innefattas i prövningen.

Kravet på skötsamhet och personlig lämplighet kvarstår även efter det att tillstånd meddelats. Om brister konstateras föreligger inte längre de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd, vilket i princip innebär att åtgärd skall vidtas enligt 19 §. Detsamma gäller om bristen fanns redan vid tillståndsgivningen men uppdagas först senare.

Åtgärder kan vidtas mot en tillståndshavare som visar bristande lämplighet även om han skött serveringen av alkoholdrycker i enlighet med lagen. Administrativa ingripanden kan nämligen ske då en tillståndshavare inte längre anses lämplig att bedriva försäljning av alkoholdrycker. Sådan olämplighet hos en tillståndshavare som bör medföra att tillståndet återkallas är t.ex. brott som har anknytning till rörelsen, narkotikabrott, trafiknykterhetsbrott och våldsbrott. Vidare är ekonomisk misskötsamhet, även sådan som inte är brottslig, exempel på sådan personlig olämplighet som skall föranleda omprövning av tillståndet.

Prövningen av lämpligheten skall mot bakgrund av det ovan anförda avse sökandens personliga och ekonomiska förhållanden i vid mening.

Ekonomisk skötsamhet i allmänhet är en god indikation på att sökanden kan förväntas leva upp till lagens krav på tillståndshavare. Förutsättningar hos sökanden att kunna hålla en ordnad bokföring måste ges samma tyngd i prövningen som bl.a. hans branschkunnande. När en sökande har dömts för brott måste det förflyta en ganska lång tid innan tillstånd kan komma i fråga. Motsvarande gäller tillstånd för en sökande som varit inblandad i konkurs. Det är i detta sammanhang av mindre betydelse om konkursen inträffat i serveringsrörelse eller i annan näringsverksamhet. Misstanke om ekonomiska oegentligheter eller brottslig verksamhet bör också kunna leda till att tillstånd vägras. Det ankommer på sökanden att förete den utredning som behövs för att ändra en sådan bedömning. Det är därför av särskild vikt att avslag på ansökningar, helt eller delvis, motiveras noga. Om sökanden är en juridisk person skall, som nämnts, också de fysiska personerna som har det bestämmande inflytandet uppfylla lämplighetskravet.

Andra stycket föreskriver liksom i dag att tillståndsmyndigheten skall ta särskild hänsyn till att sökanden visar sig lämplig med avseende på laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

Rätten för en tillståndshavare är som framgått ovan inte ovillkorlig. För att ett tillstånd skall få meddelas eller behållas krävs ekonomisk skötsamhet. Ekonomiskt misskötsamma tillståndshavare kan på ett otillbörligt sätt skaffa sig konkurrensfördelar och göra det svårt för seriösa tillståndshavare att hävda sig, vilket leder till en för branschen osund utveckling. Detta kan också medföra risker att bl.a. servering av alkoholdrycker missköts. Den som drar sig undan från beskattning eller som i övrigt på ett betydande sätt missköter sina ekonomiska åligganden gentemot det allmänna är därför inte lämplig att inneha tillstånd enligt lagen. Som exempel kan nämnas misskötta skatte- och avgiftsinbetalningar och allvarligt åsidosättande av bokförings- och uppgiftsskyldighet. Av en tillståndshavare krävs således att han självmant fullgör sina åligganden när det gäller bl.a. skatter och avgifter och att han reglerar uppkomna skulder.

Ekonomisk misskötsamhet kan visa sig på många olika sätt. Den allvarligaste formen av ekonomisk misskötsamhet är ekonomisk brottslighet. Som exempel kan nämnas brott enligt skattebrottslagen, uppbördslagen samt bokföringsbrott. I det alkoholpolitiska sammanhanget får sådan brottslighet som har anknytning till rörelsen betraktas som särskilt allvarlig.

Även annan ekonomisk misskötsamhet kan medföra att tillstånd vägras eller att förutsättningar föreligger för återkallelse av redan meddelat tillstånd. Här avses både vårdslöshet i ekonomiska sammanhang och ett beteende som, utan att vara straffbelagt, innebär ett systematiskt åsidosättande av skyldigheter som medborgare eller näringsidkare. För att vägra ett tillstånd eller att initiera ett ingripande enligt lagen krävs således inte att misskötsamheten är uppsåtlig. Ett åsidosättande av ekonomiska förpliktelser mot samhället genom vårdslöshet kan alltså utgöra grund för att vägra ett tillstånd eller grund för att ingripa mot ett till-

stånd.

Enbart en eller ett fåtal restförda skatte- eller avgiftsskulder m.m. bör, såvida det inte rör sig om betydande belopp, normalt inte diskvalificera tillståndshavaren eller hindra en person från att få ett sökt tillstånd. Även en seriös företagare kan, t.ex. under en kortare tidsperiod, råka i ekonomiska svårigheter. Öppna kontakter med kronofogdemyndigheten och en välskött avbetalningsplan får normalt anses tyda på att tillståndshavaren eller personen ändå är seriös. Det är också väsentligt att bedöma hur skulden uppkommit, om det t.ex. rör sig om upprepade försummelser. Visad vilja från sökanden eller tillståndshavaren att betala bör också kunna beaktas. Betydande ekonomisk misskötsamhet som inte är brottslig kan vara av många olika slag. Som exempel kan nämnas upprepade restföringar, brutna avbetalningsplaner, ökande skuld trots avbetalning, stora slutliga räkningar på grund av uteblivna preliminära debiteringar, skattebetalning först vid konkursansökan eller fortsatt drift av en rörelse i likvidationspliktigt skick.

En viktig del av en rörelses skötsel är bokföringen. Den ligger till grund för bl.a. inkomsttaxering, redovisning av mervärdeskatt och löner, källskatt, arbetsgivaravgifter och kontrolluppgifter för anställda. En riktig bokföring är således ett krav för att en rörelse skall kunna skötas på ett seriöst sätt. En bristfällig bokföring eller avsaknad av bokföring kan föranleda att en tillståndshavare bedöms som olämplig att fortsatta den tillståndspliktiga verksamheten.

Avslutningsvis bör framhållas att det är tillståndshavarens eller den sökandens beteende innan en omprövning inletts eller en ansökan ingivits som främst har betydelse vid bedömningen av lämpligheten. Detta medför bl.a. att om en skuld betalas först efter det att tillståndsmyndigheten inlett sin omprövning, bör detta inte annat än i undantagsfall påverka lämplighetsbedömningen. Ett sådant fall kan vara att tillståndshavaren eller sökanden övertygande visar att han har vilja eller förmåga att seriöst sköta den tillståndspliktiga rörelsen i fortsättningen. Vad som här sagts gäller i motsvarande mån också den som ansöker om eller har beviljats tillverknings-, partihandels- eller inköpstillstånd.

8 §

I paragrafen, som till sitt innehåll motsvarar 41 och 48 §§ LHD, finns bestämmelser om att lagad mat skall kunna tillhandahållas vid servering av spritdrycker, vin och starköl. Tillsammans med 7 § regleras härmed de grundläggande förutsättningarna för att kunna få ett serveringstillstånd.

Nuvarande bestämmelse om att matserveringen skall utgöra en betydande del av rörelsen ersätts i *första stycket* med ett krav som, när det är fråga om servering till allmänheten, innebär att det skall finnas ett välutrustat restaurangkök som också skall användas.

Serveringsstället skall vara godkänt för *allsidig matlagning*. Detta innebär att lokalen åtminstone måste vara godkänd av den lokala miljöförvaltningen enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 22 § tredje

stycket livsmedelslagen. Ett tillstånd att servera spritdrycker, vin och starköl till allmänheten förutsätter att serveringsstället kan erbjuda sina gäster ett varierat utbud av maträtter. Lokalerna skall ha en sådan utformning och vara utrustade på så sätt att matservering kan ske.

Serveringsstället skall vidare ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster. Det är inte meningen att serveringstillstånd skall ges för gatukök och liknande miljöer.

Lagad mat skall i princip finnas att tillgå under hela den tid som servering av spritdrycker, vin och starköl pågår. I drinkbarer och på sen kvällstid behöver dock inte matutbudet vara lika varierat och komplett som i övrigt.

För servering i slutna sällskap eller vid enstaka tidsperioder eller enstaka tillfällen till allmänheten uppställs enligt *andra stycket* inte fullt samma krav. Även för dessa tillståndskategorier gäller dock att lagad mat måste tillhandahållas.

Av *tredje stycket* följer att drinkbar endast får utgöra en mindre väsentlig del av serveringsstället och att baren skall vara inrättad i nära anslutning till matsal.

Enligt *fjärde stycket* kan tillståndsmyndigheten medge servering av vin och starköl under paus i teater och konsertlokaler. Där behövs således inte något kök eller någon matservering. Det ligger i sakens natur att särskild restriktivitet skall iakttas vad gäller ansökningar om pausservering i samband med utpräglade ungdomsevenemang.

I det *femte stycket* föreskrivs att hotell med serveringstillstånd får inrätta s.k. minibarer. Det ankommer på Alkoholinspektionen att meddela närmare föreskrifter om serveringens bedrivande i dessa sammanhang. Föreskrifterna bör ta sikte på att undvika att underåriga får åtkomst till minibarer i samband med övernattningar och att garantera att den enskildes önskemål om att slippa en minibar vid hotellvistelse respekteras.

Av 6 kap. 4 § och 7 kap. 5 § följer att tillståndsmyndigheten kan begränsa serveringstiden för tillståndspliktiga drycker till exempelvis tider då lagad mat erbjuds. Motsvarande gäller då serveringsstället annars ändrar karaktär under öppethållandet.

9 §

Av paragrafen framgår att tillstånd får vägras om serveringen kan befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt, även om sökanden uppfyller kraven i 7 och 8 §§. Det finns alltså ingen generell "rätt" att få serveringstillstånd.

Kommunen skall i stället för den tidigare s.k. behovsprövningen bedöma riskerna för eventuella alkoholpolitiska olägenheter.

Polismyndighetens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och miljöförvaltningens bedömning av risken för att störningar uppkommer för närboende skall tillmätas stor vikt i tillståndsprövningen. Liksom i dag skall det för en kommun vara möjligt att förhindra restaurangetablering med servering av alkoholdrycker i särskilt känsliga områden, såsom i närhet av skolor, ungdomsgårdar eller

där många ungdomar annars brukar samlas, eller i områden med känd missbruksproblematik. Om antalet restauranger i ett område har ökat eller riskerar att öka till en sådan omfattning att påvisbara alkoholpolitiska olägenheter är för handen bör kommunen som tillståndsmyndighet kunna vägra nya serveringstillstånd i området.

Kommunen kan i t.ex. alkoholpolitiska program precisera vilka allmänna kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om en servering kan orsaka alkoholpolitiska olägenheter. En individuell prövning måste dock alltid ske med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Ett avslag på en ansökan om tillstånd måste också motiveras, antingen med hänvisning till sökanden eller serveringsstället eller med hänsyn till att alkoholpolitiska olägenheter kan befaras uppstå genom den tilltänkta serveringen. Skälen för bedömningen måste preciseras i beslutet. Ett avslag på en ansökan om serveringstillstånd kan således inte grundas enbart på att det kommunala alkoholpolitiska programmet förbjuder etablering på ett visst angivet sätt eller en viss angiven plats. Programmet kan inte bli föremål för prövning i samband med de förvaltningsbesvär som kan anföras över kommunens avslagsbeslut hos allmän förvaltningsdomstol enligt 9 kap. 2 §. För anförande av besvär över de alkoholpolitiska programmen gäller i stället den i 10 kap. kommunallagen (1991:900) föreskrivna ordningen.

Ibland ingår svåra avvägningar vid tillståndsprövningen där olika intressen ställs mot varandra. Alkohollagstiftningen har dock tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. Härav följer att i de fall alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska skall de alkoholpolitiska hänsynen ha företräde.

10 §

Paragrafen ersätter 36 § första stycket LHD och understryker att tillstånd till servering hänför sig till ett visst serveringsställe.

11 §

Paragrafen motsvarar 42 § LHD med undantag av att den särskilda regeln om drinkbarstillstånd har slopats, jämför 8 § tredje stycket. Bestämmelsen innehåller därmed endast ett krav på särskilt medgivande för ombyggnad av serveringsställe. Medgivande krävs dock endast vid väsentlig ändring av serveringslokalerna.

12 §

Ändringen i förhållande till den nuvarande regeln om tillståndsmyndighet i 58 § LHD innebär att det blir kommunen i stället för länsstyrelsen som får ansvaret för att lämna såväl tillfälliga som permanenta serveringstillstånd. Den slutliga utformningen av paragrafen överensstämmer med den lydelse som har föreslagits av Lagrådet.

De permanenta serveringstillstånden till restauranger, klubbar m.fl. är

de mest svårutredda och krävande tillståndsärendena enligt LHD. Det är inte uteslutet att vissa kommuner kan behöva förstärka sin kompetens för att kunna handlägga dessa på ett tillfredställande sätt. Ärendena kräver inte endast kunskaper inom t.ex. det sociala området samt miljö- och hälsoskyddsområdet utan också kunskaper om t.ex. bokföring, skatteregler, arbetsrättsliga förhållanden samt sedvänja inom näringslivet. Mycket av denna kompetens kan dock finnas på olika håll inom kommunens organisation. Det är självfallet viktigt att samordna och ta till vara hela denna kunskap vid handläggningen av frågor om serveringstillstånd. Mycket talar för att dessa ärenden bör handläggas centralt inom kommunen. Det är också viktigt att den politiska ledningen i kommunen får en samlad bild av kommunens praxis. De närmare riktlinjerna för handläggning och beslutsfunktioner bör med beaktande av vad som nu anförts utformas av kommunen själv, se 15 §.

Möjligheten att anlita annan kommun för fullgörande av utredningar m.m. i tillståndsärenden behandlas under 16 §.

13 §

Första stycket ersätter första stycket i 59 § LHD. "Tillståndsmyndigheten" har dock ersatts med "kommunen".

Andra och tredje styckena innebär en nyhet i förhållande till vad som gäller enligt 59 § LHD. Kommunen ges därmed rätt att ta ut avgift för prövningen av ansökningar om serveringstillstånd. Grunderna för avgiftsuttaget bör bestämmas av kommunfullmäktige och självfallet följa de allmänna krav som finns beträffade kommunala taxor (jfr RÅ 1986 ref.30). Rätten att ta ut avgift omfattar enligt förslaget såväl själva tillståndsprövningen som kostnaden för löpande tillsyn över tillståndshavarna. Avsikten är att avgiftsmöjligheten skall täcka också den utökade omedelbara tillsyn som kommer att falla på kommunen i och med att länsstyrelsens tillsyn får en delvis annan inriktning. Den avgift som tas ut för tillsyn förutsätts beräknas efter schablon och inte efter antal tillsynstillfällen som kommunen finner erforderligt i varje särskilt fall. Detta hindrar inte en uppdelning på olika avgiftsklasser med hänsyn till det varierande behov av tillsyn som kan föreligga för olika typer av serveringsställen.

14 §

Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 60 § LHD. Ändringen i *första stycket* är i första hand en anpassning till att kommunen själv föreslås besluta om tillstånd. Polismyndighetens yttrande, som hittills varit obligatoriskt i alla ärenden om permanenta serveringstillstånd, bör emellertid kunna underlåtas om en ansökan uppenbart ändå måste avslås av andra skäl. Detta har uttryckts så att en ansökan inte får bifallas utan att polismyndighetens yttrande inhämtats. En motsvarande ändring har gjorts i *andra stycket* beträffande yttrande från militär chef.

De yttranden eller andra uppgifter som inhämtas i ett tillståndsärende måste självfallet kommuniceras med den sökande i enlighet med regler-

na i 17 § förvaltningslagen (1986:223), jfr RÅ 1992 ref. 20. I det sammanhanget bör observeras att det inte föreslås någon rätt för kommunen att inhämta utdrag av kriminalregistret eller av polisregister i tillståndsärendena. Det får förutsättas att polismyndigheten i sitt yttrande redovisar sådana uppgifter i den mån de anses vara av beskaffenhet att de bör inverka på bedömningen av frågan om serveringstillstånd. Polismyndigheten skall med andra ord ange de omständigheter som ligger till grund för myndighetens ställningstagande till den aktuella ansökningen. Yttrandet skall i förekommande fall innehålla upplysning om att den sökande har dömts för brott eller att sökanden är misstänkt för brott. Enligt 8 § lagen (1965:94) om polisregister får polismyndighet utfärda intyg om bl.a. någons lämplighet för viss verksamhet till länsstyrelsen. Motsvarande skall naturligtvis gälla i förhållande till de kommunala nämnder som i fortsättningen skall handlägga ansökningar om serveringstillstånd. I andra meningen i första stycket föreskrivs därför att polismyndigheten i sitt yttrande skall avge ett utlåtande om den sökandes lämplighet för den sökta verksamheten, jämför 8 § 2. lagen om polisregister.

15 §

Enligt paragrafen skall kommunens uppgifter enligt lagen fullgöras av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.

16 §

Enligt paragrafen får en kommun träffa avtal med en annan kommun om att den senare skall fullgöra vissa kommunala uppgifter enligt lagen. Detta gäller dock inte själva beslutfattandet i ärenden om tillstånd eller ingripanden mot enskilda tillståndshavare. Avsikten är att ge främst mindre kommuner med ett begränsat antal ärenden enligt lagen möjlighet att anlita en annan kommun främst för tillsynsuppgifter och mera komplicerade tillståndsutredningar. Tillsynen kan härigenom inordnas i ett större organiserat schema och genomföras mera planmässigt och effektivt. I fråga om utredningar o.d. märks framför allt utredningar om vissa misstänkta ekonomiska oegentligheter, vilka kan kräva särskild sakkunskap. Det har emellertid inte bedömts lämpligt att låta en kommun kunna avhända sig även själva beslutsfunktionen i de enskilda ärendena och därmed ansvaret för att bevaka de allmänna alkoholpolitiska intressena.

En annan sak är att det inte föreligger något hinder för en kommun att anlita fristående expertis eller konsulter i tillståndsärenden så länge inte dessa anförtros uppgifter som innefattar någon form av myndighetsutövning. Detta följer av allmänna regler och påkallar inte någon särskild bestämmelse. Kommunen måste emellertid beakta de sekretessfrågor som därvid kan uppkomma.

17 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 63 § LHD.

Ändringarna i *första stycket* är föranledda av förslaget att slopa prövningen av föreståndares lämplighet. Bestämmelsen har också gjorts generellt gällande för alla tillstånd enligt lagen. Vad som händer vid konkurs regleras i andra stycket.

Även *andra stycket* gäller för alla tillstånd enligt lagen. Om innehavare av tillstånd försätts i konkurs upphör med omedelbar verkan tillståndet att gälla. Ett konkursbo skall dock kunna ansöka om att driva rörelsen vidare med möjlighet att bibehålla eller återfå tillståndet. En sådan ansökan skall behandlas av tillståndsmyndigheten med förtur. En rimlig handläggningstid för denna typ av ärenden är längst en vecka. Det har inte förskrivits någon särskild tid inom vilken boet skall ansöka om att få fortsätta verksamheten. För de fall förutsättningar föreligger för att fortsätta verksamheten kan antas att sådan ansökan ändå kommer att inges tämligen omgående efter konkursbeslutet.

Återkallelse m.m.

18 §

Enligt denna paragraf skall Alkoholinspektionen under vissa förutsättningar återkalla av myndigheten meddelat tillstånd till tillverkning, partihandel eller inköp. I förhållande till de återkallelsegrunder som gäller i dag för tillverkningstillstånd har som grund lagts till att de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd inte längre föreligger. Det bör vara fråga om mera påtagliga förändringar, så att tillstånd inte skulle ha meddelats i motsvarande situation.

Om en anmärkning är av mindre allvarligt slag och kan antas komma att rättas till, kan i stället varning komma i fråga. Höga krav måste dock ställas på dem som har tillstånd, bl.a. med hänsyn till deras rätt till omförpackning av varor, ansvar för skatteuppbörd m.m. Även mindre anmärkningar bör därför kunna utgöra skäl för återkallelse, särskilt om de upprepas. I övrigt hänvisas till kommentaren under 7 §. Vad som där anförs angående den närmare innebörden av begreppet *personliga och ekonomiska förhållanden* är avsett att kunna tillämpas för samtliga tillståndshavare enligt lagen.

19 §

I de fall olägenheter har uppstått vid servering av spritdrycker, vin och starköl föreslås detta utgöra grund för återkallelse om det inte endast är en tillfällig händelse. Grund för återkallelse föreslås vidare föreligga om de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd inte längre föreligger. I övrigt hänvisas till kommentaren under 7 §.

20 §

Denna bestämmelse ger Alkoholinspektionen respektive kommunen möjlighet att, om särskilda skäl föreligger, meddela varning i stället för att återkalla tillståndet.

Utgångspunkten för förslaget är alltså att återkallelse skall ske i de fall som anges i 18 och 19 §§. Om tillståndshavaren vidtar erforderliga åtgärder för att rätta till förhållandena så att det kan antas att verksamheten i fortsättningen kommer att bedrivas i enlighet med gällande föreskrifter och meddelade villkor kan dock ingripandet begränsas till varning. Även andra fall kan tänkas, t.ex. då en överträdelse av en föreskrift varit tillfällig eller berott på ett missförstånd, eller dylikt. I sammanhanget kan också erinras om tillståndsmyndighets möjlighet att meddela villkor enligt 7 kap. 1 § och 7 kap. 5 §.

Varning kan överklagas enligt 9 kap. 2 §.

21 §

Paragrafen ersätter 65 § LHD. Vid beslut om förbud mot i paragrafen angiven verksamhet gäller samma beslutsordning som vid återkallelse av serveringstillstånd. Ett förbud behöver inte vara totalt utan kan exempelvis vara begränsat till vissa tider under dygnet eller till att gälla endast under vissa omständigheter, exempelvis större konsert- eller idrottsevenemang. Beslutet som sådant gäller dock alltid i sex månader, räknat från delfåendet av beslutet. Därefter krävs i förekommande fall en ny prövning och ett nytt beslut.

Fullt samma krav kan inte ställas på en näringsidkare enligt denna paragraf som på den som fått tillstånd till servering av starkare drycker. Om ett förbud vid en samlad bedömning får anses vara en alltför ingripande åtgärd kan ingripandet begränsas till varning. Angivna förutsättning för att begränsa ett ingripande enligt paragrafen till varning har förordats av Lagrådet.

Ett förbud enligt 7 kap. 21 § är straffsanktionerat enligt 10 kap. 7 § andra stycket.

Beslut om förbud eller varning kan överklagas enligt 9 kap. 2 §.

8 kap. Tillsyn m.m.

1 §

Paragrafen reglerar huvuddragen i tillsynen enligt lagen.

I *första stycket* anges att Alkoholinspektionen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen. Inspektionens omedelbara tillsyn avser främst tillsyn över innehavare av tillverknings-, partihandels- eller inköpstillstånd (jfr 7 kap 3 §). Alkoholinspektionen skall också utfärda föreskrifter i den utsträckning regeringen bemyndigar inspektionen därtill samt allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen i dess helhet.

Regionalt utövar länsstyrelsen tillsyn och bistår på så sätt Alkoholinspektionen. I detta ligger också tillsyn över kommunernas tillämpning av

lagens bestämmelser om servering och deras tillståndsgivning till sådan verksamhet. Länsstyrelsen skall även bistå kommunerna med råd i deras verksamhet.

Av *tredje stycket* följer att den omedelbara tillsynen på det lokala planet över efterlevnaden av bestämmelserna i lagen om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten. Regleringen innebär inte någon inskränkning av Alkoholinspektionens eller länsstyrelsens möjlighet att utföra sin tillsyn på dessa områden. Länsstyrelsen kan alltså t.ex. göra punktinsatser på serveringsställen för att följa upp kommunernas tillståndsgivning och tillsyn. Det är dock inte meningen att Alkoholinspektionen och länsstyrelserna skall bedriva en med kommunernas tillsyn parallell verksamhet.

I tredje styckets andra mening anges att kommunen och polismyndigheten även skall bedriva tillsyn över servering av och detaljhandel med öl, dvs. icke tillståndspliktiga områden. Bestämmelsen hänger samman med förslaget att trots att tillståndsplikten tas bort för sådan detaljhandel och servering så skall sanktioner kunna tillgripas om dessa typer av alkoholhantering medför olägenheter.

Den löpande tillsynen enligt tredje stycket ankommer i första hand på kommunen. Polismyndigheternas tillsyn får liksom idag i huvudsak begränsas till de observationer myndigheterna gör i samband med ingripanden och kontroller i och kring serveringsställen.

2 §

På begäran av annan tillsynsmyndighet, dvs. av Alkoholinspektionen, länsstyrelsen eller polismyndigheten, har kommunen enligt *första stycket* en skyldighet att lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sin respektive tillsyn över efterlevnaden av lagen. Det säger sig självt att det är fråga om uppgifter som kommunen har tillgängliga på grund av sin egen tillstånds- eller tillsynsverksamhet och som inte behöver efterforskas särskilt. I lagen behöver inte särskilt anges att länsstyrelsen fortlöpande skall rapportera till Alkoholinspektionen.

Polismyndigheten skall enligt *andra stycket* underrätta annan tillsynsmyndighet – Alkoholinspektionen, länsstyrelsen, kommunen, annan polismyndighet – om förhållanden som är av betydelse för de senare myndigheternas tillsyn. I praktiken torde polismyndighetens rapporter, precis som idag, hänföra sig till olägenheter i samband med tillståndspliktig servering. Någon begränsning av rapporteringsskyldigheten till endast detta område finns emellertid inte och är inte heller önskvärd.

Tredje stycket anger att kronofogdemyndigheten skall underrätta vederbörande tillståndsmyndighet samt, efter begäran av länsstyrelsen, länsstyrelsen om den som har tillstånd brister i sina skyldigheter mot det allmänna på i paragrafen angivna sätt. I *fjärde stycket* föreskrivs att skattemyndigheterna på begäran av tillståndsmyndighet eller länsstyrelse skall lämna uppgifter som behövs för såväl tillståndsprövningen som tillsynen. Behöriga att motta eller begära uppgifter som avses i tredje och fjärde styckena är således Alkoholinspektionen och kommunen samt länsstyrel-

sen. Polismyndigheten kan inte med stöd av fjärde stycket begära uppgifter av skattemyndigheterna. Inte heller föreligger för kronofogdemyndigheten någon skyldighet enligt tredje stycket att underrätta polismyndighet. Ifrågavarande uppgifter – som på serveringssidan visat sig vara oerhört värdefulla för tillsynen – bör i första hand lämnas till de organ som har att initiera frågan om sanktioner eller som har ett löpande tillsynsansvar enligt lagen.

3 §

Skyldigheterna i paragrafen gäller all tillståndspliktig verksamhet. Anmälningsskyldighet föreligger för det fall den tillståndspliktiga verksamhetens omfattning förändras eller om det i övrigt sker någon förändring i verksamheten som är av betydelse för tillsynen. Sist nämnda anmälningsskyldighet tar sikte på bl.a. det fallet att exempelvis en partihandlare skaffar sig lagerlokaler på en ny ort. Tillverknings- eller partihandelstillståndet är inte knutet till ett visst "ställe". Det är därför av utomordentlig betydelse att tillståndsmyndigheten hålls underrättad om var den tillståndspliktiga verksamheten faktiskt bedrivs.

Alkoholpolitiska kommissionen har föreslagit en ändring i 36 § LHD av innebörd att den som förvärvat andel av rörelse med serveringstillstånd uppgående till minst 50 % av aktie- eller bolagskapitalet skall vara skyldig att anmäla detta till tillståndsmyndigheten. Här föreslås i stället att anmälningsskyldighet föreligger vid alla betydande förändringar av ägarförhållanden i tillståndspliktig verksamhet. Alkoholinspektionen kan genom verkställighetsföreskrifter och allmänna råd ge vägledning för vilka ägarförändringar som skall anmälas till respektive tillståndsmyndighet. Den som underlåter att iaktta i paragrafen föreskriven anmälningsskyldighet kan drabbas av administrativt ingripande enligt 7 kap. 18 § eller 7 kap. 19 §.

Anmälan skall enligt *andra stycket* göras i förväg. För det fall den händelse som föranlett anmälningsskyldigheten inte har kunnat förutses, t.ex. om en partihandlares lager har förstörts genom eldsvåda, skall anmälan i stället göras utan dröjsmål.

4 §

Skyldigheterna gäller all tillståndspliktig verksamhet och gäller i förhållande till samtliga tillsynsmyndigheter.

5 §

Skyldigheterna i paragrafen gäller liksom de i 4 § all tillståndspliktig verksamhet enligt lagen. Skyldigheterna gäller också i förhållande till samtliga tillsynsmyndigheter.

6 §

Tillsynsmyndighet kan med stöd av bestämmelsen begära upplysningar och handlingar och göra inspektioner även hos den som bedriver detaljhandel

med öl eller hos den som serverar sådan alkoholdryck, jämför 1 § tredje stycket andra meningen.

7 §

Enligt paragrafen skall polismyndigheten lämna det biträde som behövs för tillsynen enligt 4-6 §§, t.ex. att bereda tillträde till låsta lokaler eller utrymmen.

Enligt 24 § LTD kan viteshot riktas mot den tillverkare som vägrar att exempelvis lämna tillträde för olika kontroller. Mot bakgrund av bl.a. att polismyndigheten på annan tillsynsmyndighets begäran skall biträda vid tillsynen har det bedömts som obehövligt att i den nya lagen införa motsvarande bestämmelser om vite. Vidare riskerar den näringsidkare som inte vill medverka vid tillsynen att förlora sitt tillstånd, jämför 7 kap. 18–19 §§, eller att förbjudas att fortsätta sin verksamhet, jämför 7 kap. 21 §.

9 kap. Överklagande

1 §

Bestämmelsen motsvarar vad som gäller enligt 25 § LTD och 67 § LHD, med undantag för att det är andra beslutsmyndigheter. Alkoholinspektionen respektive kommunen bör i varje enskilt ärende enligt lagen överväga om verkställigheten av beslutet kan eller bör skjutas upp till dess det vunnit laga kraft. Mot bakgrund av lagstiftningens karaktär av social skyddslagstiftning föreskrivs dock som huvudregel att samtliga beslut enligt lagen skall gälla omedelbart, oberoende av om beslutet har vunnit laga kraft. I samband med överklagande till länsrätten kan i förekommande fall inhibition yrkas.

2 §

I *första stycket* slås fast att kommunens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, dvs. hos länsrätten. Även Alkoholinspektionens beslut bör överklagas hos länsrätten, i enlighet med den nya ordning för överklagande som numera eftersträvas. Detta medför att alla beslut enligt lagen som överklagas prövas av länsrätten som första instans. Av 22 § förvaltningslagen (1986:223) följer att Alkoholinspektionens och kommunens beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot, jämför avsnitt 12. I andra meningen klargörs att länsrätten inte får ändra ett beslut av Alkoholinspektionen eller av kommunen innan dessa har lämnats tillfälle att yttra sig över allt som tillförts målet.

I *andra stycket* slås fast att domstolens beslut får överklagas av Alkoholinspektionen respektive kommunen. Vem som i övrigt får överklaga domstolens beslut får avgöras med ledning av 33 § andra stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291). Lydelsen i andra stycket har föreslagits av Lagrådet. Det bör observeras att Alkoholinspektionen respektive kommunen kommer att inta ställning som part i processen i högre rätt.

Vid överklagande av länsrättens beslut bör krävas prövningstillstånd i

kammarrätten, jämför 34 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) som har trätt i kraft den 1 oktober 1994. Med beaktande av dels att kommunen i stället för länsstyrelsen skall besluta om meddelande och återkallelse av serveringstillstånd, dels den nya ordningen med framför allt tillverknings- och partihandelstillstånd bör det emellertid avvaktas med att införa prövningstillstånd i kammarrätt för mål enligt alkohollagen till dess det utvecklats en stabil vägledande rättspraxis. I ikraftträdandebestämmelserna har därför föreskrivits att *tredje stycket* i förevarande lagrum skall träda i kraft först den 1 januari 1998.

Alkoholinspektionens beslut skall överklagas hos länsrätten i Stockholms län. Detta behöver inte anges särskilt i lagen utan följer direkt av 14 § andra stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar i lagrummets lydelse från och med den 1 oktober 1994. För en sådan ordning talar behovet av en enhetlig nationell praxis vid tillståndsgivning och ingripanden avseende tillverkning och partihandel med alkoholdrycker. Antalet mål enligt ifrågavarande bestämmelser i lagen torde inte heller bli så stort att en uppdelning på landets samtliga länsrätter är motiverad.

Motsvarande frågeställning uppkommer inte vid överklagande av kommuns beslut, jämför 7 kap. 12 §.

10 kap. Ansvar m.m.

1 §

Paragrafen motsvarar 27 § första stycket LTD, med den skillnaden att bestämmelsen gäller förutom tillverkning av sprit även tillverkning av spritdrycker.

Den nuvarande möjligheten att utdöma straffskatt i 37 § LTD bör enligt betänkande (SOU 1994:74) av utredningen om en teknisk anpassning av mervärdeskatten och punktskatterna till EG tas bort eller ersättas med någon annan sanktionsform. Bestämmelsen om straffskatt har strukits med anledning därav och då det kan bedömas tillräckligt med det sanktionssystem som finns i övrigt. Förutom att den som olagligt tillverkar sprit kan få ett kännbart straff enligt denna bestämmelse så kan vinning av brottet förverkas enligt 11 kap. 1 §. Vid ett medlemskap i EU kommer också den ordningen att gälla att all tillverkning av sprit och spritdrycker blir punktskattepliktig. För en närmare redogörelse av EGs regler om punktskatter hänvisas till ovan nämnda betänkande.

2 §

Paragrafen motsvarar 72 § första stycket LHD. Bestämmelsen ger möjlighet att straffrättsligt ingripa mot bl.a. servering av "smuggelsprit" eller spritdrycker som härrör från hembränning eller renaturering.

3 §

Paragrafen, som motsvarar 27 § andra stycket LTD och 72 § andra stycket LHD, handlar om grovt sådant brott som anges i 1 eller 2 §.

4 §

Paragrafen motsvarar 28 § LTD och avser yrkesmässig tillverkning utan tillstånd.

5 och 6 §§

Paragraferna motsvarar 74 och 75 §§ LHD. I 6 § stadgas således ansvar för den som anskaffar alkoholdrycker åt någon som inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Förfarandet jämställs i fråga om påföljd med olovlig försäljning av alkoholdrycker, jämför 2 och 3 §§. Lagrådet har påpekat att lydelsen av 6 § i lagrådsremissen medför att det inte längre skulle vara möjligt att bedöma förfarande enligt paragrafen som grovt brott. Någon sådan inskränkning har inte varit avsedd varför bestämmelsen omarbetats i enlighet med den lydelse som har föreslagits av Lagrådet. Vid bedömande av om brott enligt 6 § skall anses som grovt brott skall, i linje med vad som gäller enligt 3 §, särskilt beaktas om gärningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

7 §

Paragrafen ersätter 76 § LHD. Begreppet alkoholdrycker i *första stycket* inbegriper även öl. Bestämmelsen har också omarbetats i linje med vad som gäller för 3 kap. 8 §.

I *andra stycket* har i förhållande till vad som gäller idag alkoholfria drycker ersatts med öl som en följd av den föreslagna lydelsen av 7 kap. 21 §. I nämnda bestämmelse har nämligen den nuvarande möjligheten till förbud i vissa fall mot försäljning av alkoholfria drycker ersatts med möjlighet till förbud i vissa fall mot försäljning av öl.

8 §

Paragrafen motsvarar, med endast redaktionella ändringar, 29 § LTD och 78 § första stycket LHD. Ringa brott kan det exempelvis vara om tillåten alkoholhalt överskridits endast i ringa mån. Brottet kan dock vara att betrakta som ringa även av andra orsaker.

9 §

Första stycket ersätter bl.a. 78 § andra stycket LHD. Förutom försök till sådana brott föreslås att också förberedelse skall vara straffbar. Därmed kan de nuvarande bestämmelserna om destillationsapparater och delar till sådana apparater liksom om aktiverat kol i 18, 30 och 31 §§ LTD tas bort. Förberedelse till olaglig tillverkning av sprit täcker t.ex. innehav av destillationsapparat, eller del av sådan apparat, som uppenbarligen är avsedd att användas för olaglig tillverkning av sprit. Detsamma gäller t.ex. innehav av aktiverat kol.

Lagrådet har framhållit att bestämmelsen i första stycket utvidgar det straffbara området. I LHD straffbeläggs nämligen försök till olovlig försäljning och olovligt anskaffande av alkoholdrycker medan förbere-

delse till sådana gärningar är straffritt. LTD innehåller överhuvudtaget inga bestämmelser om försök och förberedelse till brott. Lagrådet påpekar vidare att sist nämnda lag innehåller straffbestämmelser avseende vissa åtgärder med destillationsapparater och aktiverat kol. Som framhållits ovan har dessa bestämmelser inte förts över till alkohollagen. Sådana åtgärder kan dock i viss utsträckning omfattas av straffbestämmelsen i förevarande paragrafs första stycke, som dock enligt Lagrådet har en vidare tillämpning. Regeringen vill för sin del framhålla att ett avskaffande av bl.a. det uttryckliga förbudet i LTD mot att utan tillstånd inneha destillationsapparat, kräver en utvidgning av det straffbara området i enlighet med vad som föreslås i propositionen. Den som innehar destillationsapparat men saknar tillverkningstillstånd för sprit eller spritdrycker bör enligt regeringens mening kunna ställas till ansvar. Detta blir möjligt genom den föreslagna straffbestämmelsen om förberedelse till brott som avses i 10 kap. 1 § alkohollagen. Förberedelse till olovlig försäljning av alkoholdrycker eller olovligt anskaffande av alkoholdrycker, 10 kap. 2 och 6 §§, föreligger exempelvis då någon med uppsåt att främja sådant brott lämnar eller mottar pengar som vederlag för brottet.

Andra stycket motsvarar i sak 34 § LTD och 78 § tredje stycket LHD. Den slutliga utformningen av andra stycket överenstämmer med den lydelse som föreslagits av Lagrådet. Genom lagändring som trätt i kraft den 1 juli 1994 (SFS 1994:458) har den allmänna medverkansregleringen i 23 kap. brottsbalken utvidgtas till att gälla även gärningar utanför balken när fängelse är föreskrivet. Straffskalan för samtliga i alkohollagen straffbelagda gärningar innehåller fängelse. Särskilda bestämmelser i alkohollagen om medverkan till brott fyller därför inte någon självständig funktion och har därför på Lagrådets inrådan inte tagits med i det slutliga lagförslaget. Andra stycket i förevarande lagrum måste således läsas tillsammans med 23 kap. 4 § brottsbalken. Medverkansansvar skall dock, som framgår av förevarande lagrum, inte träffa den till vilken sprit, mäsk eller alkoholdrycker har anskaffats för personligt bruk.

10 §
Paragrafen motsvarar 73 § LHD.

11 kap. Förverkande

1 och 2 §§
Paragraferna motsvarar i huvudsak tillsammans med 3 §, efter vissa redaktionella ändringar, 35 § LTD och 79 § LHD.

3 §
Paragrafen ersätter 35 § fjärde stycket LTD och bestämmelsen i 79 § LHD om när ett förverkande är uppenbart obilligt. Den slutliga utformningen av bestämmelsen överensstämmer med Lagrådets förslag.

4 §
Paragrafen motsvarar i huvudsak 36 § LTD och 80 § LHD. Ändringen i ordalydelse är föranledd av att det i LTD och LHD omnämnda partihandelsbolagets särställning har avskaffats. Reglerna har också anpassats till vad som krävs vid ett medlemskap i EU.

5 §
Paragrafen motsvarar 81 § LHD. Bestämmelsen har ursprungligen tillkommit främst för att möjliggöra servering av skattefria varor vid främmande stats representation utanför beskickningen.

12 kap. Register

1 §
I kapitlet ges bestämmelser om det register som skall föras hos den centrala tillsynsmyndigheten. Bestämmelserna är helt nya. Några motsvarande bestämmelser har således inte funnits för Socialstyrelsens handläggning av tillståndsärenden.

I paragrafen anges att Alkoholinspektionen skall föra ett register för de ändamål som räknas upp i 2 §.

2 §
Det nya alkoholpolitiskt motiverade regelverket för tillståndsgivning, kontroll och tillsyn skapar behov av ett heltäckande informationssystem. I paragrafen anges detta systems ändamål. Registret får användas dels för handläggning av ärenden om tillstånd, dels för tillsyn över samtliga tillståndshavare och dels för uppföljning och utvärdering av lagens tillämpning samt framställning av statistik.

3 §
I bestämmelsen anges vilka fysiska eller juridiska personer som får registreras i registret. Punkten 4 är bl.a. föranledd av det samhälleliga intresset av att kunna förebygga bulvanförhållanden.

I 4 kap. 7 § andra stycket finns bestämmelser om föreståndare vid partihandelsställe, d.v.s. hos tillverkare eller partihandlare. Regeringen får med stöd av *andra stycket* i nu förevarande paragraf meddela föreskrifter om registrering av uppgifter angående sådana föreståndare. Regeringen får emellertid också meddela föreskrifter om registrering av uppgifter om andra företrädare för en verksamhet, exempelvis styrelseledamöter eller fullmaktshavare. Denna föreskriftsrätt för regeringen kan inte delegeras till Alkoholinspektionen.

4 §
Paragrafens *första stycke* innehåller en uppräkning av de uppgifter som får registreras beträffande tillståndshavare och dem som har ansökningar om tillstånd under prövning. Uppgift som avses i 2. får endast innefatta

uppgift om utgången i målet och uppgift om det lagrum som har tillämpats samt uppgift om domsnummer och domstol. Uppgift som avses i 3. skall endast innefatta en identifikationsbeteckning, exempelvis ett diarienummer, som kan ligga till grund för vidare utredning utan ytterligare hjälp av registret. På Lagrådets inrådan har angivna begränsningar tagits in i lagtexten. I förhållande till förslaget i lagrådsremissen har nu också uttryckligen angivits i 2. att uppgift avseende dom i brottmål även får innefatta utgången i målet, dvs. om den tilltalade fällts eller friats.

Av *andra stycket* framgår att uppgifter som avses i första stycket 2 och 3 endast får registreras i den mån de har betydelse för rätt till tillstånd enligt alkohollagen. Det innebär att uppgifterna kan behövas dels vid prövning av ansökningar om tillstånd, dels i den löpande tillsynsverksamheten. Uppgifterna måste således, för att få registreras, vara av betydelse för frågan om tillstånd eller för tillsyn enligt lagen.

Tredje stycket anger vilka uppgifter som får finnas registrerade beträffande dels dem som har haft tillstånd enligt lagen, dels dem som har ansökt om tillstånd enligt lagen men som t.ex. har fått avslag på ansökningen.

Att känsliga uppgifter måste gallras sedan ett tillståndsärende avslutats genom ett avslag eller en återkallelse framgår av 6 §.

Bemyndigandet till regeringen i punkt 8 begränsas till att avse uppgifter som har särskild betydelse för handläggningen av ärenden enligt lagen och får inte omfatta känsliga personuppgifter. På Lagrådets inrådan har angivna begränsningar tagits in i lagtexten.

Såvitt avser *tredje stycket* har Lagrådet föreslagit att hänvisningen i stycket i lagrådsremissen till 5 § bör utgå av redaktionella skäl. Regeringen delar Lagrådets bedömning. I förhållande till förslaget i lagrådsremissen har emellertid tillagts att registrering även får ske av uppgift som anges i första stycket 6. Denna utvidgning, vilken inte innefattar någon känslig personuppgift, fordrar inte någon ny behandling hos Lagrådet, jämför 6 § andra stycket.

5 §

Av *första stycket* följer att myndighetens eller förvaltningsdomstols slutliga beslut i ärenden enligt lagen alltid får registreras jämte hänvisning till tillämpligt lagrum. Med beslut avses domslutet eller motsvarande, inte t.ex. bakgrundsbeskrivning och domskäl.

Andra stycket innehåller bestämmelser om registrering av uppgifter av mer administrativ karaktär.

6 §

Första stycket innehåller allmänna regler om gallring av uppgifter ur registret.

Enligt *andra stycket* skall *integritetskänsliga* uppgifter gallras så snart ett beslut om återkallelse av tillstånd eller ett beslut om avslag på ansökan om tillstånd vunnit laga kraft. Regleringen utgör en avvägning mellan hänsynen till den enkildes integritet och ändamålet med registret.

I förhållande till förslaget i lagrådsremissen har tillagts att uppgift som avses i 4 § första stycket 6. inte behöver gallras, jämför 4 § tredje stycket. Bevarande av uppgifter om vilken typ av verksamhet som förekommit eller vilken typ av verksamhet som tillstånd sökts för är av stor betydelse vid prövning av en ny ansökan från en person som tidigare har förekommit i något ärende enligt lagen. Det bör observeras att uppgifter om den som har haft tillstånd enligt lagen endast får avse uppgifter som sägs i 4 § första stycket 1. och 6. samt 5 §. Andra uppgifter om denne kan tillföras registret först efter det att en ny ansökan om tillstånd givits in.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan enligt *tredje stycket* meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att gallra uppgifter ur tillståndsregistret. Undantaget tar dock endast sikte på sådant material som skall användas vid forskning. Material som undantas från gallring skall lämnas över till en arkivmyndighet.

7 §

Av paragrafen framgår att regeringen i förordning får föreskriva att uppgifter till registret får hämtas från förvaltningsmyndigheters register. Det har inte ansetts nödvändigt att särskilt ange att bemyndigandet inte får utnyttjas till att avse andra uppgifter än sådana som har betydelse för handläggningen av ärenden enligt lagen.

Angående vilka uppgifter som får inhämtas hänvisas till 4 §.

8 §

Uppgifter ur tillståndsregistret får för de ändamål som anges i paragrafen utlämnas till polismyndighet och skatte- eller tullmyndighet.

9 §

I paragrafen anges att Alkoholinspektionen är skyldig att på begäran av länsstyrelse eller kommun lämna ut uppgifter ur registret i den mån uppgifterna är av betydelse för tillståndsprövning eller tillsyn. Bestämmelsen skall ses mot bakgrund av förslaget i propositionen om en ny bestämmelse i sekretesslagen om skydd för uppgifter om enskilds förhållanden i förevarande sammanhang av såväl personlig som ekonomisk natur, 9 kap. 24 § sekretesslagen. Paragrafen skall läsas tillsammans med 14 kap. 1 § nämnda lag och utgör en s.k. sekretessbrytande bestämmelse. Den slutliga utformningen av paragrafen överensstämmer med den lydelse som har föreslagits av Lagrådet. Utlämnande av uppgifter enligt denna paragraf kan inte ske på ADB-medium.

10 §

Paragrafen innehåller regler om information angående registret till den som har eller den som söker tillstånd enligt lagen.

1.
Lagen träder i kraft den 1 januari 1995. Vid ikraftträdandet upphör LTD och LHD att gälla. Bestämmelsen om prövningstillstånd i kammarrätten träder dock inte i kraft förrän den 1 januari 1998, jämför kommentaren under 9 kap. 2 §.

Lagrådet har framhållit att det i övergångsbestämmelserna i lagrådsremissen saknas en bestämmelse med anledning av regleringen om prövningstillstånd i kammarrätten. Lagrådet har förordat att en sådan bestämmelse införs i en ny 3. och att bestämmelsen ges följande utformning. "I fråga om beslut som allmän förvaltningsdomstol har meddelat före den 1 januari 1998 tillämpas, i stället för 9 kap. 2 § tredje stycket i nya lagen, äldre bestämmelser om överklagande". Regeringen delar Lagrådets bedömning att en sådan bestämmelse måste föras in lagtexten. Regeringen anser dock att övergångsbestämmelsen kan föras in som ett *andra stycke* i 1. och att bestämmelsen kan ges den utformning som framgår av propositionen.

2.
Tillstånd som har meddelats med stöd av LTD och LHD skall gälla som tillstånd enligt den nya lagen. Detta innebär bl.a. att nu gällande serveringstillstånd efter den 1 januari 1995 skall ses som tillstånd enligt den nya lagen. Motsvarande gäller för tillverkningstillstånd som meddelats med stöd av LTD. Tillstånden gäller endast "i motsvarande omfattning". Tillståndshavarna ges med andra ord inte några rättigheter utöver dem som följer av de tillstånd som meddelats med stöd av LTD eller LHD. Tillsynsavgift tas ut från och med den 1 januari 1995. Eventuella sanktioner mot nu ifrågavarande tillstånd prövas enligt den nya lagen från och med ikraftträdandet. Motsvarande gäller också för de tillstånd till inköp av spridrycker, vin och starköl som har meddelats av Läkemedelsverket och som nu förs över till Alkoholinspektionens tilsynsområde, jämför övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

Ansökningar om tillstånd som är anhängiga hos Socialstyrelsen vid lagens ikraftträdande skall överlämnas till Alkoholinspektionen för vidare handläggning.

För det fall länsstyrelsen har meddelat beslut före ikraftträdandet som avser ingripande mot ett serveringstillstånd skall äldre bestämmelser tillämpas beträffande överklagande av beslutet och prövningen i överinstans. Detta innebär att bestämmelserna i LHD skall tillämpas och att kammarrätten är besvärsinstans. Ansökningar om serveringstillstånd som är anhängiga antingen hos länsstyrelsen eller, efter överklagande, hos kammarrätten vid ikraftträdandet prövas enligt den nya lagen. Den slutliga utformningen av *tredje stycket* i förevarande övergångsbestämmelse överensstämmer med den lydelse som har föreslagits av Lagrådet.

3.

Partihandelsbolagets och detaljhandelsbolagets rätt enligt LTD och LHD skall gälla som tillstånd enligt den nya lagen intill dess tillstånd erhållits. Den rätt för detaljhandelsbolaget som avses är bolagets möjlighet att sälja till restauranger innan ansökan om partihandelstillstånd för denna verksamhet har hunnit behandlas av Alkoholinspektionen, jämför 5 kap. 1 §. Bland de rättigheter som avses för V&S Vin och Sprit AB (partihandelsbolaget) återfinns bolagets tillverkningsrätt. De eventuella konkurrensfördelar som kan uppstå för nämnda bolag är svåra att undvika i det inledande skedet av den nya ordningen för tillverkning av och partihandel med alkoholdrycker. Ifrågavarande rättigheter gäller dock längst t.o.m. den 31 december 1995. Sanktioner avseende dessa tillstånd prövas enligt den nya lagen redan från och med ikraftträdandet. Likaså skall tillsynsavgift tas ut redan från och med den 1 januari 1995.

Lagrådet har framhållit att bestämmelsens utformning i lagrådsremissen inte tillräckligt tydligt anger att partihandelsbolagets respektive detaljhandelsbolagets rättigheter inte avser andra än sådana som bortfaller i den nya lagen och där ersätts med krav på tillstånd. Mot bakgrund härav har övergångsbestämmelsen nu givits den utformning som förordats av Lagrådet. Bestämmelsen ger bolagen övergångsvis de rättigheter som de har haft enligt LTD och LHD, varken mer eller mindre.

4.

Partihandelsbolaget och de svenska vintillverkarna har inte rätt enligt LHD att sälja sina varor direkt till restauranger eller andra serveringsställen (23 och 49 §§ LHD). Det har däremot de svenska starkölstillverkarna (23 § LHD). För att något begränsa konkurrensfördelarna för det förutvarande partihandelsbolaget och för de svenska vintillverkarna vid ikraftträdandet av den nya lagen föreskrivs att den som har serveringstillstånd är skyldig att köpa alla spritdrycker, allt vin och allt utländskt starköl antingen av detaljhandelsbolaget eller av den som av Alkoholinspektionen meddelats tillverknings- eller partihandelstillstånd för varorna. Partihandelsbolaget eller de svenska vintillverkarna kan således inte enbart med stöd av den nya lagen i sig idka försäljning i förhållande till innehavare av serveringstillstånd.

Ifrågavarande övergångsbestämmelse utgör ett förtydligande av vad som sägs i 3.

5.

Kommunerna måste ges skäligt rådrum att förbereda sig inför uppgiften som ansvarig myndighet för ärenden gällande serveringstillstånd. Under år 1995 skall därför länsstyrelsen fullgöra kommunens uppgifter enligt den nya lagen bortsett från kommunernas tillsynsfunktioner enligt 8 kap. Sist nämnda uppgifter har kommunerna redan idag enligt LHD. Det kommunala vetot upphör i och med ikraftträdandet av den nya lagen. Under år 1995 får dock inte länsstyrelsen bifalla en ansökning om permanent serveringstillstånd innan kommunen yttrat sig. Det är angeläget

att kommunen avger sådant yttrande utan dröjsmål. Inte annat än i undantagsfall bör kommunen ges längre tid för yttrande än en månad.

Kommunen kan överklaga länsstyrelsens beslut att meddela ett serveringstillstånd, jämför regeringsrättens årsbok 1992 ref. 26.

Andra stycket i 5. reglerar vad som skall gälla för ansökningar om serveringstillstånd som är anhängiga hos länsstyrelsen vid utgången av år 1995. Har de då inte prövats slutligt skall de överlämnas för handläggning hos vederbörande kommun.

6. och 7.

Övergångsbestämmelserna innebär en modifierad procedur i ärenden om permanenta serveringstillstånd och om bl.a. återkallelse av serveringstillstånd under år 1996 och 1997.

Kommunen skall i nämnda fall inhämta länsstyrelsens yttrande innan beslut fattas. Övergångsproceduren är motiverad av att det särskilt i mindre kommuner kan krävas ytterligare någon anpassningstid för att bygga upp erforderlig kompetens för handläggning av mer komplicerade ärenden enligt lagen. Det är vidare angeläget att den erfarenhet som under lång tid har byggts upp hos länsstyrelserna tas till vara i utveck lingsprocessen hos kommunerna. Länsstyrelserna bör därför också under övergångstiden genom en intensifierad tillsyn ge det stöd som erfordras till dess kommunerna byggt upp sin egen kompetens.

Länsstyrelsens obligatoriska yttrande enligt 6. och 7. bör avges utan dröjsmål, jämför vad som sägs under 5. Endast i undantagsfall bör länsstyrelsen ges längre remisstid än en månad. I fall som avser ingripande enligt lagen bör dock länsstyrelsen normalt avge yttrande inom några dagar.

17.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

För uppgifter om enskilds ekonomiska förhållanden som framkommer i ärenden om tillstånd enligt LHD gäller för närvarande sekretess enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen. Detta lagrum tar dock endast sikte på statliga myndigheters verksamhet. Vid en överföring av tillståndsprövningen till kommunerna krävs därför en kompletterande sekretessbestämmelse. Vidare måste beaktas att tillstånds- och tillsynsmyndigheterna enligt alkohollagen kommer att handha en del känsliga personuppgifter, jämför 12 kap. 4 § alkohollagen. Nämnda förhållanden talar sammantaget för ett införande av en ny bestämmelse i 9 kap. sekretesslagen som handlar om skyddet för enskilds förhållanden av såväl personlig som ekonomisk natur.

Den nya bestämmelsen gäller såväl statlig som kommunal myndighet. Skaderekvisitet är utformat som ett rakt skaderekvisit, vilket innebär att presumtionen är för offentlighet. Uppgifter om vem som är tillståndshavare, vad tillståndet avser och vilka eventuella villkor som föreskrivits för tillståndet är exempel på uppgifter som normalt torde kunna lämnas

ut. Konkreta uppgifter om en sökandes ekonomi eller en tillståndshavares personliga vandel är exempel på sådana uppgifter som bör omfattas av sekretess.

Det är angeläget att bl.a. sådana frågor som kommunens praxis vid tillståndsprövning enligt alkohollagen kan bli föremål för allmän debatt. Sekretessen omfattar därför inte själva besluten i ärenden rörande tillstånd.

Sekretesstiden har bestämts till femtio år.

17.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker

1 och 4 §§

I paragraferna hänvisas till alkohollagen i stället för som tidigare till LTD respektive LHD.

17.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

1 §

Spritdrycker, vin och starköl som är avsedda att användas för industriella m.fl. ändamål skall inte längre följa bestämmelserna för handel med teknisk sprit i LFT. Alkoholinspektionen skall i stället för Läkemedelsverket meddela inköpstillstånd vad gäller användning av ifrågavarande varor även för tekniska ändamål, exempelvis inom livsmedelsindustrin, jämför 4 kap. 4 § och 7 kap. 3 § alkohollagen. Till följd härav har sista meningen i *första stycket* fått utgå.

I *fjärde stycket* har hänvisningen till LHD ändrats till alkohollagen.

I förtydligande syfte har ett nytt *femte stycke* tillförts paragrafen. Genom tillägget framgår tydligare att all tillverkning av sprit liksom all handel med alkoholdrycker regleras i alkohollagen.

4 §

Det i LTD och LHD omnämnda partihandelsbolagets särställning har tagits bort även i LFT. Även om bolaget inte har haft en monopolställning i sist nämnda lag är det lämpligt att likställa de konkurrerande företagen även på marknaden för handel med teknisk sprit. Till följd härav utgör *första stycket* numera en omarbetning av nuvarande första och andra styckena.

5 § 2 mom.

Ändringen är en följd av att partihandelsbolagets särställning har avskaffats.

8 §

Till följd av att partihandelsbolagets särställning har avskaffats har *tredje stycket* fått omarbetas. Har tillstånd enligt LFT återkallats eller har tillståndshavare avlidit, åligger det numera tillståndshavaren respektive dödsboet att sälja sitt lager av teknisk sprit till någon som har tillstånd till försäljning av varan.

8 a §

Hänvisningen till partihandelsbolaget har tagits bort. Vidare saknas i fortsättningen möjlighet för Läkemedelsverket att ta ut tillsynsavgift av den som meddelats tillstånd till tillverkning av sprit. Sådan tillsynsavgift skall i stället tas ut av Alkoholinspektionen, jämför 7 kap. 4 § alkohollagen. Läkemedelsverkets möjlighet att ta ut avgifter för sin tillsyn har emellertid utvidgats till att omfatta även dem som av verket har beviljats tillstånd till försäljning eller inköp av teknisk sprit.

9 och 10 §§

Hänvisningarna i paragraferna till LTD och LHD har ändrats till att gälla motsvarande bestämmelser i alkohollagen.

17.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

2 §

Till följd av att begreppet *partihandelsbolaget* har utmönstrats föreskrivs i stället i förevarande lag att beslagtagna alkoholdrycker får säljas till den som har tillverkningstillstånd eller partihandelstillstånd för varorna. Konstruktionen i alkohollagen medför dock att beslagtaget öl endast kan säljas till tillverkare av sådan dryck.

17.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m.

3 §

Alkoholinspektionen tillförs den krets av myndigheter som alltid har rätt att erhålla utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister, jfr 8 § 1 i polisregisterlagen.

För att kunna fullgöra sina uppgifter som central alkoholpolitisk tillstånds- och tillsynsmyndighet är det nödvändigt att inspektionen såväl vid sin egen tillståndsprövning som vid den allmänna tillsynen enligt alkohollagen ges möjlighet att kontrollera vandeln hos de personer som ansöker om att få bedriva eller redan bedriver verksamhet enligt lagen.

Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds 1994:92) En ny alkoholpolitisk tillsyns- och tillståndsmyndighet samt förslag till ny alkohollag

Remissinstanser

Promemorian remissbehandlades under perioden 24 juni-8 augusti 1994. Följande instanser har beretts möjlighet att lämna synpunkter på rapporten:

Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Rikspolisstyrelsen, Domstolsverket, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Konsumentverket, Livsmedelsverket, Konkurrensverket, Generaltullstyrelsen, Läkemedelsverket, Juridiska fakulteten, Stockholms Universitet, Kommerskollegium, Riksdagens ombudsmän, Barnombudsmannen, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Göteborgs- och Bohus län, Länsrätten i Malmöhus län, Länsrätten i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Göteborgs- och BohuslänLänsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarna, Länsstyrelsen i Hallands län, Polismyndigheten i Stockholm, Polismyndigheten i Göteborg, Polismyndigheten i Malmö, Polismyndigheten i Umeå, Polismyndigheten i Norrköping, Skattemyndigheten i Stockholms län, Skattemyndigheten i Malmöhus län, Skattemyndigheten i Kopparbergs län, Svenska kommunförbundet, Stockholms kommun, Göteborgs kommun, Malmö kommun, Örebro kommun, Umeå kommun, Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare (SHR), Svenska Bryggareföreningen,Svenska Restauratörsförbundet, Föreningen Länsstyrelsens Alkoholhandläggare, Systembolaget AB, V&S Vin och Sprit AB, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), Nykterhetsrörelsens landsförbund, IOGT-NTO, De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse, Ungdomens Nykterhetsförbund (UNF), Internationella institutet för alkoholpolitik, Munskänkarna, DAGAB, Grossistförbundet, Kooperativa förbundet, ICA-handlarna, Provinum distribution AB, Datainspektionen.

Därutöver har yttranden inkommit från *Utländska Vin och Spritproducenters Ombud i Sverige (UVOS) och Mörbylånga kommun.* Fyra instanser svarar att de inte har några synpunkter eller avstår från att kommentera promemorian då innehåll och förslag i allt väsentligt behandlar frågor som ligger utanför instansens område: *Landstingsförbundet, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Kommerskollegium och Barnombudsmannen.*

Skattemyndigheten i Malmöhus län hänvisar till Riksskatteverkets yttrande. *Svenska Kommunförbundet* hänvisar till tidigare remissyttranden. *Vin & Sprit* och *Provinum Distribution AB* lämnar ett gemensamt yttrande.

10 remissinstanser har inte inkommit med svar: *Riksrevisionsverket,*

Kammarrätten i Stockholm, Skattemyndigheten i Kopparbergs län, Göteborgs kommun, Örebro kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), De Kristna samfundens Nykterhetsrörelse, Munskänkarna, DAGAB och *ICA-handlarna.*

1 Inledning och sammanfattning

Med anledning av riksdagens beslut (rskr 1993/94:249) samt prop 1993/94:136 om Riktlinjer för ett nytt tillståndssystem för import, export tillverkning och partihandel med alkoholdrycker har promemorian, Ds 1994:92 *En ny alkoholpolitisk tillsyns- och tillståndsmyndighet samt förslag till ny alkohollag*, utarbetats under februari till maj 1994. Den nya myndigheten föreslås utöva tillsyn över alkoholhanteringen och svara för den centrala tillståndsgivningen enligt den nya alkohollagen som planeras träda i kraft den 1 januari 1995. Arbetsgruppen har valt att avvakta med att behandla frågor rörande teknisk sprit. I förslaget till ny alkohollag har för helhetssynens skull, i görligaste mån, tagits med sådana delar av tidigare utredningsförslag som bör ingå i en ny lag inom alkoholområdet som ska ersätta lagen (1977:239) om handel med drycker (LHD) och lagen (1977:297) om tillverkning av drycker, m.m. (LTD). Utredningens förslag kan dock behöva övervägas ytterligare.

Den kommande sammanställningen har huvudsakligen koncentrerats på remissinstansernas invändningar eller förslag till justeringar av arbetsgruppens förslag. Det är endast när instansen i klartext uttalar att man tillstyrker arbetsgruppens förslag som detta har noterats. De flesta remissinstanser har begränsat yttrandet till instansens verksamhetsområde. I huvudsak är remissinstanserna positiva till arbetsgruppens förslag och har inget att erinra mot den nya myndighetens arbetsuppgifter och organisation samt förslaget till ny alkohollag. Flera av remissinstanserna pekar dock på vikten av att ansvarsfördelningen mellan de inom området berörda myndigheterna ytterligare tydliggörs.

Som ovan nämnts berör delar av lagstiftningen tidigare utredningsförslag vilket föranleder några remissinstanser att hänvisa till tidigare remissyttranden över LHD/LVM-utredningens betänkande *Kommunernas roll på alkoholområdet (SOU 1993:31)* och alkoholpolitiska kommissionens delbetänkande *Serveringsbestämmelser (SOU 1993:50)*. Hänvisningar görs även till kommande remissyttrande över alkoholpolitiska kommissionens huvudbetänkande *Svensk alkoholpolitik (SOU 1994:24)*. Det område som föranleder flest kommentarer berör just de tidigare remissbehandlade frågorna angående ansvaret för tillstånd, tillsyn och återkallelse av serveringstillstånden. Här är det framförallt när det gäller återkallelse remissinstanserna anmäler avvikande åsikter. Nio remissinstanserna avstyrker förslaget att länsrätten ska besluta om återkallelse av serveringstillstånden. Flera remissinstanser anmärker även att en kommunaliseringen av serveringstillstånden den 1 januari 1995 ger kommunerna för kort tid på sig för förberedelser. Man föreslår istället att kommunaliseringen av serveringstillstånden skjuts upp ett halvt till ett år.

Domstolsverket, Rikspolisstyrelsen, Generaltullstyrelsen, Kammarrätten i Göteborg, Länsstyrelsen i Stockholm, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarna, Länsstyrelsen i Hallands län, Polismyndigheten i Stockholms län, Polismyndigheten i Göteborgs och Bohus län, Polismyndigheten i Malmöhus län, Polismyndigheten i Norrköping, Skattemyndigheten i Stockholms län, Malmö kommun, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Svenska Bryggareföreningen, Föreningen Sveriges Alkoholhandläggare, Systembolaget, Vin & Sprit, Grossistförbundet Svensk Handel, Kooperativa förbundet och *Stockholms kommun* tillstyrker i allt väsentligt arbetsgruppens förslag och har inget att erinra mot den nya myndighetens arbetsuppgifter och organisation. Flera av remissinstanserna påpekar dock vikten av att ansvarsfördelningen mellan de berörda myndigheterna ytterligare tydliggörs.

Socialstyrelsen instämmer i den del av utredningens förslag som rör inrättandet av en ny myndighet och anser även att ansvaret för handel med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat bör tillfalla den nya myndigheten.

Folkhälsoinstitutet anser att betänkandet i det väsentliga kan läggas till grund för den nya myndigheten. I den kommande propositionen bör dock oklarheter i ansvarsfördelningen mellan den nya myndigheten och andra myndigheter undanröjas. Folkhälsoinstitutet har svårt att se några skäl för att skapa ytterligare en samordningsfunktion förutom den ledningsgrupp som Folkhälsoinstitutet på regeringens uppdrag (30 juni 1994) ska bilda. Folkhälsoinstitutet anmärker med anledning av den uppdelning av områden; vård, förebyggande och marknad, som görs i kapitel 2 att förebyggande arbete är överordnat och i sig innefattar vård och marknad.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning har liknande synpunkter. *Folkhälsoinstitutet* anser att det internationella samarbete som den nya myndigheten ska engagera sig i bör avgränsas till området "marknaden"samt den lagtillämpning och kontroll som är aktuell för området.

Stadskontoret har i huvudsak inget att erinra mot arbetsgruppens förslag men vill reservera sig för eventuell omprövning av vissa frågor i samband med att alkoholpolitiska kommissionens förslag remissbehandlas. Stadskontoret anser dock att ansvarsfördelningen mellan den nya myndigheten och andra myndigheter inte tillfredsställande har utretts i föreliggande betänkande. Den nya myndighetens ansvarsområde är enligt Stadskontorets mening främst frågor som rör hanteringen av alkoholhaltiga drycker samt alkohollagens efterlevnad. Även det samordningsansvar som åligger den nya myndigheten bör främst avgränsas till verkets primära verksamhet.

Även *Konsumentverket (KO)* varnar för det dubbelarbete som kan bli följden av att marknadsföringsfrågorna enligt arbetsgruppens förslag ska utredas först under 1995 när den nya myndigheten redan är verksam. En

ökad risk för att detta sker är enligt Konsumentverket att det är oklart vad som menas med att "följa marknadsföringen". Konsumentverket föreslår att det övervägs om det är mest ändamålsenligt attmarknadsföringsreglerna är knutna till marknadsföringslagen och om Konsumentverket/KO även i framtiden ska ha ansvaret för tillsynen. Konsumentverket menar att detta inte behöver vara självklart då alkoholreklamreglerna bärs upp av folkhälsointresset snarare än av ett renodlat konsumentintresse.

Livsmedelsverket anser att det bör klargöras att den nya myndighetens tillsynsuppgift avser de alkoholpolitiska aspekterna av hanteringen för alkohol. Tillsynen över de livsmedelshygieniska aspekterna och renlighetsaspekterna tillfaller de myndigheter som har tillsyn enligt livsmedelslagen (Ds 1994:92 s.47) I promemorian redogörs för att det nya verket kan komma att utforma bl.a. föreskrifter som framställning av vin, tillverkning av starköl och märkning av starköl (s.48). Livsmedelsverket vill i detta sammanhang betona att det är Livsmedelsverket som har "föreskriftsrätten" inom dessa områden när det gäller regler som syftar till att skydda konsumenterna mot ur hälsosynpunkt olämpliga livsmedel eller att främja redlighet i handeln.

Läkemedelsverket tillstyrker att en ny myndighet med i huvudsak de uppgifter utredningen föreslår inrättas. Läkemedelsverket föreslår att tillverkningen av sprit flyttas till lagen om försäljning av teknisk sprit m.m. samt att all handel med alkoholhaltiga drycker överförs till alkohollagen för att åstadkomma en tydligare ansvarsfördelning mellan den nya myndigheten och Läkemedelsverket samt ett mer trovärdigt avgiftssystem. Läkemedelsverket efterlyser även en mer utförlig beskrivning av effekterna av EG:s punktskatter (kap. 2.2.). Man påpekar även att förfarandet med skatt på etylalkohol (SOU 1994:74) kan innebära ett förändrat behov av tillsynsinsatser.

Även *Svenska Bryggareföreningen* påpekar att punktskatterna inte behandlats tillfredsställande. Man anser att om Sverige går in i EU och inte, i takt med att gränsskyddet avvecklas, anpassar punktskatterna på alkoholdrycker till den i Danmark (och Tyskland) gällande nivån omöjliggörs verkets tillsynsuppgift och tillståndsuppgiften kommer att sakna praktisk betydelse. Svenska Bryggareföreningen påpekar att den tänkta budget på 25 milj kr/år som beskrivs i betänkandet skulle kunna innebära en prisökning på ca. 20 milj kr i konsumentledet. Man föreslår därför att tillståndshavaren kan göra avdrag för avgiften till den nya myndigheten vid deklarationen av dryckesskatt alternativt att dryckesskatten sänks med ett belopp motsvarande avgiften till verket.

Länsrätten i Stockholm är mycket kritisk mot uppläggningen av arbetet på en översyn av den svenska alkoholpolitiken och alkohollagstiftningen. Man tillstyrker alltjämt förslagen om att den nya myndigheten beslutar om tillstånd för tillverkning och partihandel och återkallelse av sådana tillstånd med överklagningsrätt till länsrätt.

Polismyndigheten i Umeå anmärker att alkoholpolitikens förverkligande fodrar att det finns en myndighet med detta utpekade ansvar. Ansvarsfördelningen mellan den nya myndigheten och Folkhälsoinstitutet bör på

denna punkt tydliggöras. Enligt polismyndigheten bör såväl huvudansvar som samordning av det förebyggande arbetet läggas på den nya myndigheten och inte på Folkhälsoinstitutet, vilket antyds i promemorian.

Även *Systembolaget* anser att den nya myndighetens viktigaste uppgift är av förebyggande karaktär. Systembolaget anmärker att den uppdelning av aktörer och ansvarsområden som görs i promemorian (s.16-17) förefaller konstlad. Man anför att det grundläggande för den nordiska alkoholpolitiken är att de mest väsentliga förebyggande åtgärderna har formen av ingrepp i marknaden som t.ex. prisinstrumentet, monopollagstiftningen och andra regleringar Systembolaget anser att den nya myndigheten i utgångsläget har sin uppgift inom den befolkningsinriktade strategin, d.v.s. inom den restriktiva alkoholpolitiken.

Systembolaget föreslår även att det skapas en särskild nämnd som kan behandla överklaganden av Systembolagets sortimentsbeslut och att en sådan nämnd tillsätts och admininstreras av den nya myndigheten.

Vin & Sprit konstaterar med tillfredsställelse den nya myndighetens kraftfullt samordnande funktion. Vin & Sprit förordar en uppbyggnad av en branschspecifik kompetens inom den nya myndigheten och ett tydligt regelverk för bransch och myndigheter att följa. Icke branschspecifika frågor hanteras däremot bäst av de expertmyndigheter (Konkurrensverket och Konsumentverket) som finns etablerade.

IOGT-NTO anser att den nya myndighetens verksamhet bör ta sin utgångspunkt i att även måttlig alkoholkonsumtion ger upphov till skador och problem. Den nya myndigheten bör vidare kraftfullt motverka marknadsföringen av alkoholdrycker och ta initiativ till kampanjer mot illegal alkohol. Den nya myndigheten bör även ansvara för kontrollen och tillståndsgivningen för öl klass II. Det bör vidare finnas en speciell utbildning att genomgå innan man kan söka om tillstånd med avläggande av prov.

Ungdomens Nykterhetsförbund har liknande synpunkter.

Nykterhetsrörelsens Landsförbund anmärker att även om utredningen har en restriktiv anda ur alkoholpolitisk synpunkt återfinns få alkoholpolitiska instrument. T.ex. föreslås inte möjligheter att begränsa tillgängligheten genom att begränsa serveringstillstånden och försäljningen av öl klass II, vilket särskilt motiveras av ungdoms- och trafikpolitiska skäl. Nykterhetsrörelsens Landsförbund anser även att Systembolaget skall vara ensam distributör av sprit, vin och starköl till de som har serveringstillstånd.

Nykterhetsrörelsens Landsförbund anser att den nya myndigheten bör handlägga frågor om marknadsföring. Man förespråkar även kraftfullt att den nya myndigheten skall ha en styrelse i enlighet med andra verk inom sektorn.

Även *Internationella institutet för alkoholpolitik* förespråkar att den nya myndigheten ska ha en stark styrelse som vid behov kan backa upp den verkställande ledningen. Institutet anser också att det vore naturligt att samordningsansvaret ifråga om alkoholpolitiken och kontakterna med EU i dessa frågor tillfaller den nya myndigheten. Även frågor som idag handhas av Konkurrens- och Konsumentverket borde kunna överföras till

myndigheten.

Grossistförbundet Svensk Handel avstyrker förslaget att granskning av marknadsföringen skall läggas på den nya myndigheten vars uppgift bör koncentreras till den centrala funktionen att bevilja tillstånd och utöva tillsyn över aktörerna på området. För mer detaljerade synpunkter på promemorian hänvisar Grossistförbundet till det yttrande som avlämnats av *UVOS-Vinagenterna.*

Umeå kommun yrkar avslag på arbetsgruppens redovisade förslag inklusive inrättandet av ny alkoholpolitisk tillsyns- och tillståndsmyndighet. I övrigt åberopas kommunens tidigare remissyttranden över SOU 1993:31 och SOU 1993:50.

Konkurrensverket vill ifrågasätta behovet av att en ny myndighet inrättas. De delar av promemorian som verket inte yttrar sig över är inte automatiskt tillstyrkta.

3 Alkohollagen

Folkhälsoinstitutet, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Polismyndigheten i Stockholm, Polismyndigheten i Göteborgs och Bohus län Länsstyrelsen i Dalarna Länsstyrelsen i Hallands län, Malmö kommun, SACO, Svenska Bryggareföreningen, Systembolaget och *Kooperativa förbundet* tillstyrker i huvudsak förslaget till ny alkohollag. *Polismyndigheten i Umeå* hänvisar till tidigare remissyttranden över SOU 1993:50.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker förslaget om en ny alkohollag. Styrelsen vill dock understryka de ökade krav på polisiära insatser som den förändrade alkoholpolitiska lagstiftningen i sin helhet kan innebära.

Systembolaget vill framhålla att det tillståndssystem och förslag till ny alkohollag som framläggs i promemorian utgör ett väl sammanhållet förslag, som representerar ett mycket gott arbete, i synnerhet i beaktande av den korta tid som stått till buds.

Stockholms kommun anser att uppdelningen av lagstiftningen i olika kapitel gör lagen mer överskådlig än t.ex. LHD vilket underlättar särtryck för olika ändamål och framtida tillägg eller slopande av lagparagrafer.

Enlig *Länsrätten i Stockholm* behöver lagförslaget omarbetas ur systematisk synpunkt. Det gäller i synnerhet 7 kap. 4-15 § som bör inledas med en bestämmelse om att serveringstillstånd meddelas av kommunen. Därefter bör förutsättningarna för tillstånd anges i en eller flera paragrafer. Länsrätten i Stockholm kommenterar i sitt remissvar mycket utförligt frågor som berör länsrättens verksamhet samt i en bilaga olika enskildheter i förslaget till ny alkohollag.

Länsrätten i Malmöhus län påpekar att problematiken med "motpart" i tillståndsärenden m.m., samt frågan om omprövning av myndighets beslut inte tas upp i alkohollagen. Länsrätten efterlyser bestämmelser och regler rörande dessa frågor.

Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län anser att den nya alkohollagstiftningen inte infriat länsstyrelsens förhoppningar om klara regler för

likvärdiga bedömningar. Länsstyrelsen anser att det är ett allvarligt misslyckande mot bakgrund av att tillståndsgivning och tillsyn ska flyttas från länsstyrelserna till närmare 300 kommuner.

Grossistförbundet Svensk handel anmärker att förslaget till ny alkohollag utmärks av samma restriktioner och onödiga förbud som Grossistförbundet redan i andra yttranden avstyrkt t.ex. inskränkningar av alkoholservering vid teatrar.

IOGT-NTO påpekar att det lagstiftningsförslag som föreligger baserar sig på ännu ej remissbehandlade utredningar. Därför bör alkohollagen justeras endast på de punkter som krävs för att genomföra monopolförändringen.

3.1 Inledande bestämmelser kap. 1

Med anledning av förslagen i 1 kap. alkohollagen förespråkar *Riksskatteverket* en harmonisering av de svenska reglerna på alkoholområdet till EG:s regler då de gränsvärden (t.ex.lägsta volymprocent på öl och vin) som används i EG för beskattning skiljer sig från de svenska. Även om Sverige inte går med i EU har en anpassning av de svenska definitionerna betydelse vid kontakter med EU-länderna.

Även *Generaltullstyrelsen* ifrågasätter om inte definitionerna avseende vin och öl i den nya alkohollagen bör anpassas till EG:s definitioner i punktskattelagstiftningen.

Livsmedelsverket gör liknande anmärkningar och påminner om att definitionerna av "spritdryck" i lagförslaget 1 kap. 3 §, 7 § och definitionen av "vin" i 1 kap 4 § skiljer sig från definitionerna i EG:s förordning 1576/89/EEG och 822/87/EEG. I och med EES- avtalet har förordningen satts i kraft genom Livsmedelsverkets kungörelse (SLV FS 1993:39) med föreskrifter och allmänna råd om spritdrycker.

Läkemedelsverket gör samma påpekanden som Livsmedelsverket och anför att EG:s regler även kan tolkas så att etanolhaltiga livsmedel, t.ex. frukt i lag med hög alkoholhalt omfattas av lagstiftningen. Läkemedelsverket anser även att det är viktigt att närmare klargöra vad som menas med begreppet "tillverkning"(1 kap. 7 §) då denna definition redan i dag leder till tolkningssvårigheter. Läkemedelsverket nämner en rad exempel där etanol kan sägas ha framställts eller utvunnits utan tillstånd t.ex återanvändning inom färgindustri o.dyl. eller i forskningssammanhang. Alternativt skulle tillståndsmyndigheten kunna föreskriva om att viss tillverkning inte kräver tillstånd.

Riksdagens ombudsmän påpekar att det av definitionen av vin i 1 kap. 4 § framgår att t.ex. maskrosor inte kan vara utgångsråvara för vintillverkning. Man anför att detta inte synes vara avsett med hänsyn till vad som sägs i kommentaren till 2 kap. 3 §. Riksdagens ombudsmän ifrågasätter vidare om de föreskrifter som ska kunna meddelas, enligt 2 kap. 3 § om bl.a. vintillverkning, kan meddelas då dessa knappast kan anses stå i överensstämmelse med definitionen av vin i 1 kap. 4 §.

3.2 Tillverkning kap. 2

Läkemedelsverket anser att det är olyckligt att två myndigheter ska behandla ärenden som rör teknisk sprit (2 kap. 5 §). Man anför att det finns risk för olika bedömningar. Eftersom Läkemedelsverket utövar kontroll över försäljningen av teknisk sprit (2§ LFTA) måste den nya myndigheten dessutom lämna utförlig information om vilka som fått medgivanden och vilka bedömningar som gjorts. Läkemedelsverket lämnar även förslag till ytterligare förändringar i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit med m.m.

Generaltullstyrelsen utför i sina laboratorier analyser åt polismyndigheter i samband med misstanke om olovligt tillverkad sprit och har därför några synpunkter som rör den tillverkning som tillåts i hemmet (författningskommentar 2 kap. 3 §). Generaltullstyrelsen befarar att det kan bli svårt att bedöma om den färdiga drycken har "tydlig karaktär av de ingående råvarorna eller av smak- och aromämnen som uppkommer vid jäsningen". Då även den s.k. sockerregeln slopas kan det bli omöjligt att med säkerhet fastställa om en vätska utgör hemtillverkat vin eller sprit/-mäsk. Generaltullstyrelsen föreslår att utredningsförslaget i denna del övervägs ytterligare.

3.3 Allmänna bestämmelser för försäljning kap. 3

Socialstyrelsen efterlyser en bearbetning av regleringen av "varuprover" 3 kap. 6 § då det finns anledning att befara att den ökade konkurrensen på marknaden kan innebära försök att kringgå lagstiftningen.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser att bestämmelsen i 3 kap. 6 § bör få straffrättslig sanktion då länsstyrelsen i sitt tillsynsarbete erfarit att försäljning av presentartiklar t.ex. i butik, på marknader, till företag m.m. kan innehålla spritflaskor av mindre storlek.

3.4 Partihandel, import och export 4 kap

IOGT-NTO anser det inte vara självklart att man har rätt att importera och exportera alkohol när man fått tillverknings- eller partihandelstillstånd. För att kunna upprätthålla en god kontroll av alkoholmarknaden bör det krävas speciella tillstånd även för en sådan verksamhet.

Utländska Vin och Spritproducenters Ombud i Sverige (UVOS) anmärker att för flertalet av UVOS medlemmar torde endast import- och partihandelsfunktionerna vara intressanta efter en avmonompolisering. Om ansöknings- och tillsynsavgifter anpassas till ett sådant mer begränsat tillstånd anser UVOS att det vore att föredra.

Generaltullstyrelsen påpekar att det i 4 kap 2 § inte regleras vilka som får ta hem sprit, vin och öl, lägga upp dem på tullager m.m. Generaltullstyrelsen föreslår att en reglering sker på motsvarande sätt som i 17 § andra stycket LHD. I remissvaret redovisas förslag på kompletteringar till 4 kap. 2 §.

Livsmedelsverket anser att de i alkohollagen (2 kap. 6 § och 4 kap. 3 §) föreslagna märkningsbestämmelserna inte bör införas då reglerna avviker från EG:s direktiv och märkning är ett s.k. totalharmoniserat område. Reglerna om märkning återfinns i Livsmedelsverkets kungörelse (SLV FS 1993:19) med föreskrifter och råd om märkning och presentation av livsmedel. Ytterligare bestämmelser på området skulle kunna uppfattas som tekniskt handelshinder, enligt Livsmedelsverket.

Länsstyrelsen i Blekningen län påpekar att bestämmelsen i 4 kap. 4 § kan innebära att allmänheten gör inköp från bryggerierna när tillfälligt serveringstillstånd lämnats till slutet sällskap. Länsstyrelsen föreslår ett tillägg till 4 § som avser att förhindra sådan försäljning.

IOGT-NTO och Ungdomens Nykterhetsförbund anser att regleringen i 4 kap. 6 § även bör gälla för partihandel med öl klass II.

3.5 Detaljhandel kap. 5

Riksskatteverket anser att Systembolagets partiförsäljning till restauranger behöver regleras ytterligare. I 5 kap. 1 § alkohollagen bör skillnaden mellan bolagets detalj- och partihandel tydliggöras. Systembolaget kan även bli upplagshavare (lagerhållare) med rätt att köpa obeskattade varor från EU-länderna samt importera och lagra varor skattefritt från tredje land. Systembolaget kan således få samma rätt som Vin & Sprit att skattefritt hålla lager. Riksskatteverket föreslår att Systembolagets partiförsäljning sker genom ett dotterbolag.

Konkurrensverket anser att Systembolagets partihandelsverksamhet skall begränsas så mycket som möjligt då det finns en uppenbar risk för att konkurrensen med andra aktörer inte kommer att ske på lika villkor. Behovet av ett särskilt tillstånd för Systembolaget bör enlig Konkurrensverket övervägas.

Länsstyrelsen i Dalarna och *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser att tillståndskravet för detaljhandel med öl ska finnas kvar.

3.6 Servering 6 kap.

Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län avstyrker förslaget (i 6 kap.3 §) att tillståndshavaren ska anmäla till tillståndsmyndigheten vilka personer som har utsetts till ansvariga för alkoholserveringen. Länsstyrelsen anför att förslaget inte innebär någon förenkling.

Systembolaget föreslår med anledning av 6 kap. 5 § att den som har tillfälliga serveringstillstånd eller tillstånd till servering till slutna sällskap (enligt 7 kap. 4 § 2 punkten) endast bör få köpa vin, sprit och starköl genom detaljhandelsbolaget.

Länsrätten i Malmöhus län anser att innebörden i 6 kap. 7 § att "åtgärder inte får vidtas i syfte att förmå gäst till inköp av alkoholdrycker" är svårtolkad och bör utgå. Bestämmelsen i 6 kap. 2 § bör vara tillräcklig.

Systembolaget anser att den av kommissionen föreslagna bestämmelsen om måttfullhet i resturangernas marknadsföring av alkoholdrycker

bör antas och ingå i alkohollagens avsnitt om serveringstillstånd. Det kommer då med tydlighet framgå att en otillbörlig marknadsföring av alkoholdrycker kan äventyra serveringstillståndet.

Länsstyrelsen i Örebro län påpekar att skrivningen i 6 kap. 8 § inte inkluderar öl klass II vilket innebär att det blir möjligt att handla med sig öl klass II från krogen.

3.7 Tillverknings- och partihandelstillstånd 7 kap

Socialstyrelsen anser som alkoholpolitiska kommissionen att tillståndstvång för partihandel med öl klass II bör behållas. Partihandlaren bör dessutom vara skyldig att kontrollera att återförsäljaren uppfyller lagens krav på "godkänd livsmedelslokal". *Socialstyrelsen* anser i motsats till utredningen att nya partihandels- och tillverkningsställen endast ska få inrättas efter medgivande av tillståndsmyndigheten så att säkerhet och lagermöjlighet tillgodoses.

IOGT-NTO och Ungdomens Nykterhetsförbund påpekar att det inte finns några beslut i riksdagen om att tillståndskravet för öl klass II ska tas bort. Man anser att den nya myndigheten bör ansvara för kontrollen och tillståndsgivningen för öl klass II.

Konkurrensverket anser att de kriterier för att få tillverknings- och partihandelstillstånd som anges i 7 kap 1 § inte är tillräckligt väl definierade. I synnerhet gäller det "personliga egenskaper".

Kammarrätten i Göteborg anser att lagrummen i 7 kap. 1 § och 7 kap. 6 § bör utformas annorlunda. Kammarrätten anför att sökandens "lämplighet" är en bedömningsfråga, medan bevisbördan endast torde kunna avse bestämda rättsfakta. Rent generellt gäller i ansökningsärenden att sökanden får avslag om utredningen inte "visar" att kriterierna för bifall är uppfyllda. Kammarrätten föreslår, enligt körkortslagens modell, att tillstånd får meddelas den som "kan anses lämplig".

Länsrätten i Malmöhus län har liknande synpunkter och vill ifrågasätta de allmänt hållna krav som ställs på sökanden när det gäller att "bevisa" sina "personliga egenskaper", vilket kan leda till svårigheter i tillämpningen. Även den "laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna", som beskrivs i 1 § och 6 §, bör preciseras.

Riksdagens ombudsmän hänvisar till tidigare remissyttranden och vidhåller att det framstår som oegentligt att på sätt som föreslås ålägga sökanden att "visa att han är lämplig" att bedriva servering med alkoholdrycker. Med anledning av de avgifter som tillverkaren enligt 7 kap. 3 § skall betala påpekar

Läkemedelsverket att de företag som tillverkar sprit också måste betala avgifter till Läkemedelsverket. Även de som importerar drycker som ska användas för tekniskt bruk måste betala dubbla avgifter då de omfattas av begreppet teknisk sprit i lagen om försäljning av teknisk sprit m.m.

IOGT-NTO och *Ungdomens Nykterhetsförbund* påpekar att frågan huruvida teatrar och konsertlokaler ska få servera alkohol i pausen eller inte ännu inte har behandlats av riksdagen och avvisar bestämt förslaget i 7 kap. 7 §.

Länsrätten i Göteborgs och Bohus län vill ifrågasätta om bestämmelsen i 7 kap. 8 § är utformad på ett sätt som går att förena med EU-kommissionens krav på objektiva regler. Länsrätten föreslår att uttrycket "ur alkoholpolitisk synpunkt" ersätts med en beskrivning av de situationer när serveringstillstånd kan vägras enlig 7 kap. 8 § alkohollagen.

Länsrätten i Malmöhus län har liknande synpunkter.

Systembolaget anser att det borde ingå en rätt för tillståndsmyndigheten att vägra tillverknings- och partihandelstillstånd med hänvisning till alkoholpolitiska olägenheter, motsvarande den bestämmelse som finns när det gäller serveringstillstånd (7 kap. 8 §).

Serveringstillstånd

Alkohollagen bör enligt *Socialstyrelsen* överarbetas så att det på ett mer tydligt sätt framgår att lagad mat skall tillhandahållas i samband med servering av alkohol (7 kap. 7 §). *Länsstyrelsen i Örebro län, Svenska Restauratörsförbundet, Föreningen Sveriges Alkoholhandläggare (FLA)* och *Nykterhetsrörelsens Landsförbund* anser att länsstyrelserna bör vara den instans som skall göra den alkoholpolitiska bedömningen av antalet serveringstillstånd. Förslaget i 7 kap. 11 § avstyrks. *FLA* anser att det är högst beklagligt att intryck inte tagits av de instanser som ställt sig avvisande till förslaget. *Länsstyrelsen i Dalarna* är tveksam till förslaget i 7 kap. 12 § att ansökan om serveringstillstånd ska göras hos kommunen. Länsstyrelsen anför att det kan finnas en risk att det alkoholpolitiska intresset får stå tillbaka för det näringspolitiska i kommunens bedömning. *Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län* gör liknande anmärkningar. *Stockholms kommun* föreslår att tillsynsavgiften (7 kap. 12 §) måste betalas för att serveringstillstånden skall gälla. Kommunen anför att man annars kan få inleda utredning om eventuell sanktion hos länsrätten för varje restaurang som inte betalar tillsynsavgiften.

Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare (SHR) avstyrker förslaget att avgift skall utgå för tillsynen. Tillsynen bör enligt SHR finansieras av skattemedel.

Riksdagens ombudsmän efterlyser att de sekretessfrågor, som kan uppkomma vid avtal då kommunen överlåter uppgifter på annan kommun, fristående expertis eller konsulter, belyses.

Överlåtelse av rörelse m.m.

Riksskatteverket efterlyser ett förtydligande av 7 kap. 16 § så att det framgår om överlåtelse sker från näringsidkaren eller den fysiska person som tillståndet knutits till.

Återkallelse

Domstolsverket avstyrker förslaget i 7 kap. 19 § alkohollagen att länsrätten beslutar om återkallelse av serveringstillstånd efter ansökan av kommun eller länsstyrelse. Enligt Domstolsverket talar såväl rättssäker-

hets- som kostnadsskäl för att besluten bör ligga kvar hos länsstyrelse.

Även *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker arbetsgruppens förslag som rör återkallelse av serveringstillstånd. Länsstyrelsen instämmer med alkoholpolitiska kommissionens förslag att besluten om administrativa ingripanden även i fortsättningen bör handhas av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Blekingen län och *Länsstyrelsen i Blekinge län* är av samma åsikt.

*Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län, Svenska Restauratörsförbundet (SRF)*och *Föreningen Sveriges Alkoholhandläggare* efterlyser ett sammanhållet ansvar för tillstånd, tillsyn och återkallelse av tillstånd. Länsstyrelserna anses av SRF vara mest lämpade att handha återkallelseärenden och möjligen även länsrätterna. SRF tillstyrker således inte heller förslaget att ge kommunerna möjlighet att interimistiskt återkalla tillstånd. *Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län* föreslår att den kommunala nämndens beslut överklagas till länsstyrelsen. *Länsrätten i Göteborg och Bohuslän* anser att kommunen själv bör kunna besluta om återkallelse av serveringstillstånd och om förbud mot detaljhandel och servering av öl. Länsrätten avstyrker alltså förslaget att länsrätten skall pröva återkallelse av serveringstillstånd. Om förslaget ändå genomförs bör länsstyrelsen inte ges möjlighet att istället för kommunen ansöka om återkallelse av serveringstillstånd. Länsrätten anser inte att länsstyrelsen överhuvudtaget ska ges talerätt i mål enligt alkohollagen då länsstyrelsens roll som tillsynsmyndighet bör renodlas. Även *Malmö kommun* och *Stockholms kommun* anser att beslut om återkallelse av serveringstillstånd bör fattas av kommunen.

Kammarrätten i Göteborg tillstyrker förlaget att serveringstillstånd skall återkallas av länsrätten. Däremot vill kammarrätten ifrågasätta om "de särskilda föreskrifter" som ska kunna meddelas i stället för återkallelse 7 kap. 20 § (författningskommentar) är möjliga att foga till ett tidigare lämnat tillstånd som är ett gynnande beslut. Lagen bör enligt kammarrätten i stället innehålla uttryckliga regler som gör det möjligt att motverka missförhållanden med nya föreskrifter. Kammarrätten i Göteborg tillstyrker förslaget i 7 kap. 21 § men kan inte förstå det uttalande som görs i anslutning till förslaget om att interimistisk återkallelse i avvaktan på slutligt beslut är möjlig med stöd av förvaltningsprocesslagen. Kammarrätten anför att interimistiska beslut enlig 28 § förvaltningsprocesslagen endast kan komma i fråga i besvärsmål som är anhängiga hos förvaltningsdomstol.

Länsrätten i Malmöhus län ifrågasätter om det inte är bättre med ett förfarande med underställning i analogi med 7 § lagen (1990:52) om vård av unga, när det gäller omedelbar återkallelse av serveringstillstånd.

Stockholms kommun har liknande synpunkter och föreslår att kommunen får besluta direkt om omedelbar återkallelse och att beslutet sedan kan överklagas till länsrätten.

Länsrätten i Stockholm motsätter sig, i en inledande praxis- och erfarenhetsskapande period, inte den förslagna ordningen med återkallelse. Länsrätten anmärker dock att man skulle kunna tänka sig att kommunerna fattar de grundläggande återkallelsebesluten med rätt att vid behov

förordna om omedelbar verkställighet. Korrektionsbehovet borde kunna tillgodoses genom ansökan av länsstyrelsen till länsrätten.

Länsstyrelsen i Hallands län, Svenska Restauratörsförbundet och *Sveriges Alkoholhandläggare* anser att den stipulerade tiden på fyra veckor, när det gäller omedelbar återkallelse av serveringstillstånd 7 kap. 21 §, är för lång. Den av instanserna föreslagna tiden varierar mellan en vecka till 14 dagar. *Länsstyrelsen i Dalarna* anser att kommunerna bör åläggas att ge aktuell och fortlöpande information till länsstyrelsen för att länsstyrelsen ska kunna ta ställning till ansökan om återkallelse, förbud eller överklagande.

3.8 Tillsyn m.m. 8 kap.

Länsstyrelsen i Dalarna, Länsstyrelsen i Hallands län och *Stockholms kommun* understryker vikten av att länsstyrelsens tillsynsansvar klargörs.

Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län anser att de olika formuleringarna i den allmänna kommentaren (s.48) och i 8 kap. 1 §, när det gäller beskrivningarna av den nya myndighetens och länsstyrelsernas arbetsuppgifter, avspeglar osäkerhet om rollfördelningen mellan myndigheterna.

Polismyndigheten i Göteborgs och Bohus län påpekar att det bör framgå av lagtexten eller författningskommentaren att den rutinmässiga kontrollen på fältet utövas av kommunen. Polismyndigheten bör endast utföra kontroll på förekommen anledning.

Föreningen Sveriges Alkoholhandläggare påpekar att statens kostnader för tillsyn kommer att öka avsevärt då den nuvarande finansieringen via avgifter faller bort vid en kommunalisering.

3.9 Överklagande 9 kap.

Domstolsverket och *Riksdagens ombudsmän* avstyrker att länsstyrelsen ges rätt att överklaga kommunens beslut om beviljande av serveringstillstånd 9 kap. 2 § alkohollagen. Domstolsverket hänvisar till de skäl mot detta som anförts i LHD/LVM-utredningen samt att den enskilde riskerar att hamna i en process mellan två myndigheter. Vidare påpekar Domstolsverket att förslagen om utvidgad domstolsprövning innebär att domstolarnas resurser behöver förstärkas, i synnerhet om länsrätterna ska besluta om återkallelse av serveringstillstånd.

Länsrätten i Stockholm har synpunkter på frågan om partsställning och överklagningsrätt. Länsrätten anför bl.a. att 9 kap. 2 § förefaller ge överklagningsrätt över såväl beslut enligt 8 kap. som vägrat "medgivande" enligt 2 kap. 5 §. Man anser att länsrätten inom processramen borde kunna besluta om delvis bifall, t.ex. genom att besluta om föreskrifter eller villkor. Länsrätten i Stockholm anser även att prövningstillstånd borde krävas vid överklagande av varning och i mål som fullföljs efter överklagande till länsrätt.

Även *Länsrätten i Göteborg och Bohus län* anser att det bör krävas prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. Enligt länsrätten

har arbetsgruppen inte anfört några egentliga skäl för att prövningstillstånd inte ska krävas.

IOGT-NTO och *Ungdomsrörelsens Nykterhetsförbund* anser att det av den nya alkohollagen klart bör framgå att kommunmedborgare och ideella organisationer ska ha rätt att överklaga beslut angående serveringstillstånd.

3.10 Ansvar m.m. kap 10

IOGT-NTO och *Ungdomens Nykterhetsförbund* föreslår att uppenbarhetsrekvisitet stryks i 10 kap. 2 §. Vidare föreslås att om man säljer alkohol till de som ännu inte uppnått lagstadgad ålder ska brottet betraktas som grovt (10 kap. 3 §).

3.11 Registrering m.m. kap. 12

Riksdagens ombudsmän anser att det, av integritetsskyddsskäl, bör framgår av bestämmelserna i 12 kap. för vilka ändamål registret får föras och vilka tillståndshavare som får registreras där.

Riksskatteverket (RSV) anför att samarbetet med den nya myndigheten fodrar vissa ändringar i 1 § utsökningsregisterlagen (1986:617). Den nya myndigheten bör få tillgång till kronofogdemyndigheternas utsökningsregister för att kunna bedöma sökandens lämplighet. Riksskatteverket förordar ett centralt utlämnande av uppgifter från RSV som har riksåtkomst till registret.

Datainspektionen påpekar att den reglering som finns i 12 kap. 6 § angående från vilka register som uppgift får hämtas inte innebär någon upggiftsskyldighet för registerinnehavarna. Den innebär inte heller att sambearbetning får ske. Om utlämnande på ADB-medium är avsett krävs ändringar i berörda registerförfattningar och ev. föreskrifter om uppgiftsskyldighet. Får sedan uppgifterna enligt 12 kap. registreras får de också tillföras tillsynsregistret. Datainspektionen anser även att det i författningsarbetet finns anledning att överväga vilka samkörningar mellan tillsynsregistret och andra register som ska vara tillåtna.

Riksskatteverket efterlyser även en koppling i alkohollagen till 2 § lagen (1993:89) om indrivning av statliga fordringar m.m. Alkohollagen 12 kap. 7 § bör kompletteras så att även kronofogdemyndigheterna får uppgifter från tillståndsregistret.

Livsmedelsverket kommenterar samma paragraf i alkohollagen (12 kap. 7 §) och anför att det vore av stort värde för Livsmedelsverkets tillsynsarbete om verket kunde få uppgift om tillstånd som beviljas för tillverkning och partihandel. Livsmedelsverket föreslår därför att man inkluderas bland de myndigheter som har rätt att få uppgifter på ADB-medium.

Generaltullstyrelsen anför att det mot bakgrund av de i rapporten uttryckta önskan om samverkan är förvånande att tullverket inte nämns vare sig i 8 kap. 2 §, med bestämmelser om uppgiftslämnande, eller i 12 kap. 6 §. Man påpekar dock att förslagen innebär undantag från sekretesslagens bestämmelser och bör tolkas restriktivt. I 12 kap. General-

tullstyrelsen påpekar även att det i 4 § finns dessutom en olämplig begränsning av uppgifter som får registreras i tillståndsregistret vilken rör "uppgift om brott...som är föremål för polisutredning". Här bör ett tillägg göras så att även brott som utreds av tullmyndigheten ingår.

3.12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Socialstyrelsen menar att det finns anledning att vänta med kommunaliseringen av serveringstillstånden. Kommunerna får, vid ett ikraftträdande av lagen 1 januari -95 och den nya Alkohollagen på senhösten 1994, en mycket kort tid på sig för förberedelser. Styrelsen föreslår därför att kommunaliseringen flyttas fram till 1 januari 1996, vilket även skulle möjliggöra informations- och utbildningsinsatser från den nya myndigheten och Kommunförbundet.

Stadskontoret, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Dalarna och *Länsstyrelsen i Göteborg och Bohuslän* gör liknande påpekanden.

Svenska Kommunförbundet kan omöjligt acceptera att den nya alkohollagen redan träder i kraft den 1 januari 1995. Kommunförbundet anser att kommunaliseringen av tillståndsprövningen bör skjutas upp till den 1 juli 1995, bl.a. av rättsäkerhetsskäl måste kommunerna få längre tid på sig att genomföra den nya ordningen. Även *Stockholms kommun* understryker att kommunaliseringen av serveringstillstånden bör skjutas upp till 1995-07-01.

Socialstyrelsen efterlyser att övergångsbestämmelserna i LHD harmoniseras med utredningsförslaget så att det framgår vilka LHD-regler som ska gälla. En effekt av nuvarande skrivning i punkt 2 övergångsbestämmelserna skulle innebära att en stor del av marknaden skulle vara hänvisade till att fortsätta att handla från Systembolaget (49 § LHD).

Stadskontoret har liknande synpunkter.

Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare begär att serveringstillstånd som har meddelats med stöd av LHD från och med 1995 skall anses var utfärdat enligt den nya lagen.

Sveriges Alkoholhandläggare (FLA) kan inte inse varför nuvarande tillstånd som gäller tills vidare skall begränsas till att gälla längst t.o.m. 1996. Om skälet är att få ompröva samtliga tillstånd så rekommenderar FLA i stället en fortsatt aktiv samordnad tillsyn som t.ex. "operation krogsansering".

Socialstyrelsen och *Stadskontoret* understryker att Vin & Sprits övergångsrätt att driva partihandel (innan tillstånd meddelats) inte får överskrida bolagets nuvarande partihandel. Vin & Sprit kan annars under övergångsperioden skaffa sig konkurrensfördelar genom att utöka sin försäljning till restaurangerna.

3.13 Övriga synpunkter

Länsrätten i Stockholm anser att lagens innehåll inte motiverar rubriken utan att "tillverkning och handel med alkoholdrycker" är mer adekvat.

Vidare efterlyser man en samlad bild av behovet av delegation och framhåller att det i frågor som ligger inom det primära lagområdet krävs uttrycklig delegation och subdelegationsrätt från riksdagen.

Riksskatteverket påpekar att den skattemässiga registreringen och den alkoholpolitiska tillståndsgivningen handläggs under olika förutsättningar vilket försvårar ett samarbete.

Skatteförvaltningen kan t.ex. endast ta hänsyn till objektiva kriterier och inte de subjektiva förutsättningar (personlig lämplighet) som föreslås i alkohollagen.

Nykterhetsrörelsens Landsförbund föreslår att Vin & Sprit AB ska ha staten som majoritetsägare, vilket bör regleras i förslaget till ny alkohollag.

Datainspektionen anmärker att de uppgifter som hanteras hos den nya myndigheten är av en sådan natur att sekretess måste gälla i ärendena. En sekretessbestämmelse finns i 8 kap. 6 § sekretesslagen (1980:100) som skyddar ekonomiska förhållanden. Datainspektionen anser att ett skydd för personliga förhållanden även bör övervägas.

Socialstyrelsen förespråkar att ansvaret för tillämpningen av lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker bör flyttas från Konsumentverket till den nya myndigheten, så att en förbättrad effektivitet och samordning blir möjlig. *Socialstyrelsen* anser i motsats till utredningen att det i Alkohollagen bör finnas en uttrycklig förbudsbestämmelse mot innehav av destillationsapparater och aktivt kol. Styrelsen hänvisar bl.a. till förslaget i alkoholpolitiska kommissionens betänkande 18 §.

Förslag till Alkohollag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller tillverkning av alkoholdrycker och handel med sådana varor. Lagen gäller också tillverkning av sprit.

Bestämmelser om införsel och försäljning av teknisk sprit finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Föreskrifter om marknadsföring av alkoholdrycker finns, förutom i denna lag, även i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker.

2 § Med *alkoholdrycker* förstås spritdrycker, vin, starköl och öl.

3 § Med *spritdryck* förstås sprit som är avsedd att förtäras som dryck.

4 § Med vin förstås dryck som är framställd genom jäsning av saft från druvor, bär, frukt eller rabarber och som innehåller mer än 2,25 volymprocent men högst 22 volymprocent alkohol.

5 § Med *starköl* förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och som innehåller mer än 3,5 volymprocent alkohol.

Med öl förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent.

6 § Med lättdryck förstås dryck som antingen är fri från alkohol eller innehåller högst 2,25 volymprocent alkohol.

7 § Med *sprit* förstås en vara, som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställes eller utvinnes. Vin, starköl eller öl anses dock inte som sprit. Inte heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Med mäsk förstås en jäsande vätska som blir sprit om den får fortsätta att jäsa så att alkoholhalten överstiger 2,25 volymprocent.

Med *alkohol* avses i denna lag etylalkohol.

8 § Tillverkare kallas den som driver yrkesmässig tillverkning enligt denna lag.

Med *försäljning* förstås varje form av tillhandahållande av dryck mot ersättning.

Försäljning till konsument benämnes *detaljhandel* eller, om den sker för förtäring på stället, *servering*. Annan försäljning benämnes *partihandel*.

2 kap. Tillverkning

1 § Sprit och spritdrycker får inte tillverkas utan tillstånd.
Spritdrycker med högre alkoholhalt än 60 volymprocent får inte tillverkas.

2 § Vin, starköl eller öl får inte tillverkas utan tillstånd om det inte gäller tillverkning i hemmet för eget behov.

3 § Närmare bestämmelser om tillverkning av alkoholdrycker och sprit meddelas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Alkoholverket.

4 § Tillverkare av alkoholdrycker får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt denna lag.

5 § Tillverkare av sprit får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för export och, efter medgivande av Alkoholverket, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

6 § Kärl eller behållare som innehåller starköl eller öl skall vara försedda med uppgift om dryckestillverkarens namn och om varuslag (starköl eller öl). Närmare bestämmelser om märkning av starköl och öl meddelas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Alkoholverket.

3 kap. Allmänna bestämmelser för försäljning

1 § Alkoholdrycker får inte säljas om det inte föreligger rätt till det enligt denna lag.
Spritdrycker med högre alkoholhalt än 60 volymprocent får inte säljas.

2 § Om försäljning av spritdrycker, vin och starköl för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller likartat ändamål gäller lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

3 § Utan hinder av denna lag får spritdrycker, vin och starköl serveras till passagerare på järnvägståg i internationell trafik.
Genom vad som föreskrivs i denna lag görs inte inskränkningar i den rätt till försäljning som följer av gällande bestämmelser om tullager som har inrättats för förvaring av proviant m.m. samt till försäljning av obeskattade varor i exportbutik.

4 § Om rätt att förfoga över spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på fartyg och luftfartyg i internationell trafik gäller särskilda bestämmelser.

5 § Försäljning av drycker som omfattas av denna lag skall skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras.
Den som tar befattning med försäljning av alkoholdrycker skall tillse att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället.

6 § Den som tillverkar, säljer eller förmedlar försäljning av alkoholdrycker får i sin rörelse lämna sådan dryck som gåva endast i form av varuprov.

Vid försäljning av annan vara än alkoholdryck får sådan dryck inte lämnas som gåva.

7 § Vid detaljhandel med och servering av alkoholdrycker skall lättdrycker finnas att tillgå i tillfredsställande urval och omfattning.

8 § Den som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bedriva försäljning av alkoholdrycker.

9 § Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får vara inte säljas eller utlämnas till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte har fyllt 18 år.

Alkoholdrycker får inte säljas eller utlämnas till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Utlämning av alkoholdrycker skall vägras om det finns särskild anledning att antaga att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

Den som utlämnar alkoholdrycker skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått den ålder som anges i första stycket.

10 § Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 9 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Spritdrycker, vin eller starköl får inte som gåva eller lån överlämnas till den som inte har fyllt 20 år. Öl får inte som gåva eller lån överlämnas till den som inte har fyllt 18 år. Vad nu sagts gäller inte när någon bjuder av en alkoholdryck för förtäring på stället.

11 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får om synnerliga skäl föreligger förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

Kommunen får för visst tillfälle, om det anses påkallat för ordningens upprätthållande, förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

4 kap. Partihandel, import och export

1 § Partihandel med spritdrycker, vin eller starköl får bedrivas av den som har meddelats partihandelstillstånd. Den som har tillverkningstillstånd för spritdrycker, vin eller starköl skall anses ha partihandelstillstånd för motsvarande varor.

2 § Spritdrycker, vin och starköl får införas till landet av den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för sådana varor.

Utöver vad som anges i första stycket får spritdrycker, vin och starköl införas

1. av den som har rätt till tullfrihet enligt 6 § lagen (1987:1069) om tullfrihet m.m.,

2. av handelsagent om varan utgör prov i och för dennes rörelse, enligt bestämmelser som meddelas av regeringen,

3. av resande eller av person, som utför arbete på transportmedel, för eget bruk eller som gåva till närstående för dennes eller dennes familjs personliga bruk enligt bestämmelser som meddelas av regeringen,

4. i form av enstaka gåvoförsändelse till enskild person för dennes eller dennes familjs personliga bruk enligt bestämmelser som meddelas av regeringen,

5. som proviant på fartyg eller luftfartyg enligt särskilda bestämmelser,

6. av enskild person, som flyttar in till landet eller återvänder hit efter längre tids vistelse utomlands, om dryckerna är avsedda för eget eller familjens personliga bruk, enligt bestämmelser som meddelas av regeringen,

7. av enskild person som har mottagit dryckerna i arv eller genom testamente, om dryckerna är avsedda för eget eller familjens personliga bruk, enligt bestämmelser som meddelas av regeringen.

Spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på järnvägståg i internationell trafik, får införas i den utsträckning som krävs för servering av passagerare under tågets färd inom landet.

3 § Starköl och öl som införs till landet skall vara försett med uppgift om tillverkarens namn samt om varuslag på sätt som anges i 2 kap. 6 §.

För oförtullat starköl eller öl som inte är försett med uppgift enligt första stycket gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Generaltullstyrelsen får för visst fall medgiva undantag från bestämmelserna i denna paragraf.

4 § Den som enligt 1 § är berättigad att bedriva partihandel får sälja varorna till detaljhandelsbolaget, till den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för motsvarande varor och till den som har meddelats serveringstillstånd för sådana varor. Varorna får också exporteras.

Endast den som är berättigad att bedriva partihandel får omförpacka eller buteljera varorna.

5 § Överförs tillverknings-, partihandels- eller serveringstillstånd enligt 7 kap. 16 § på någon annan, får överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin eller starköl till sin efterträdare.

För konkursbo eller dödsbo får utan hinder av bestämmelserna i denna lag spritdrycker, vin eller starköl säljas till den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för sådana drycker eller till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller även då en tillståndspliktig verksamhet måste avvecklas till följd av att tillståndet återkallats eller andra tvingande skäl.

Bestämmelserna i första och andra stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om öl.

6 § Vid partihandel med spritdrycker, vin och starköl är säljaren skyldig att förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja varan.

Vid varje partihandelsställe skall, om innehavaren inte är enskild person som själv förestår verksamheten, finnas en för uppgiften lämplig person som har tillsyn över försäljningen (föreståndare).

7 § Den som är berättigad att bedriva partihandel med spritdrycker, vin eller starköl ansvarar för att distributionen av varorna sker under betryggande former. Detta gäller också om någon utomstående anlitas för distributionen.

Tillståndshavare som nämns i första stycket och som låter importera sådan vara har från och med att varan kommit in i landet motsvarande ansvar för distributionen av denna.

Närmare föreskrifter om distribution av spritdrycker, vin och starköl meddelas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Alkoholverket.

5 kap. Detaljhandel

Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl

1 § För detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl skall finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget), som staten äger.

Detaljhandelsbolaget får inte importera, exportera elier tillverka drycker som anges i första stycket.

Detaljhandelsbolaget får, med partihandelstillstånd, bedriva försäljning till den som har serveringstillstånd.

Föreskrifter om detaljhandelsbolagets verksamhet och drift samt om särskild kontroll från statens sida skall intas i avtal som upprättas mellan staten och bolaget.

2 § Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får bedrivas endast av detaljhandelsbolaget.

Detaljhandelsbolaget beslutar om försäljningsställenas förläggning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

3 § Försäljning får ske antingen som försäljning till avhämtning eller genom försändning på rekvisition.

Försändnng på rekvisition skall på begäran ske till köpare i ort där försäljningsställe saknas.

För försändningen får detaljhandelsbolaget inrätta särskilt utlämningsställe. Saknas också utlämningsställe, skall varan sändas med post eller allmänt kommunikationsmedel till lämplig hållplats eller station.

4 § Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får vara inte utlämnas till köpare förrän den har betalats.

5 § Spritdryck, vin eller starköl som inte hålls i lager skall på begäran anskaffas om inte detaljhandelbolaget finner att hinder härför föreligger.

Detaljhandel med öl

6 § Detaljhandel med öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att lokalen, där verksamheten bedrivs, är godkänd som livsmedelslokal enligt 22 § livsmedelslagen (1971:511) samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Detaljhandel med öl får även bedrivas av detaljhandelsbolaget samt tillverkare av öl eller lättdrycker.

6 kap. Servering

1 § Servering av spritdrycker, vin och starköl får ske endast om serveringstillstånd har meddelats enligt bestämmelserna i 7 kap.

Servering av öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att lokalen, där verksamheten bedrivs, är godkänd

som livsmedelslokal enligt 22 § livsmedelslagen (1971:511) samt att servering av mat samtidigt bedrivs i lokalen. Motsvarande gäller för den som enligt 23 § nämnda lag har meddelats särskilt tillstånd att yrkesmässigt hantera livsmedel.

Den som har meddelats serveringstillstånd får härutöver servera öl i enlighet med tillståndet.

2 § Servering som äger rum med tillstånd enligt denna lag skall ske med återhållsamhet och får inte föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.

3 § På ställe med serveringstillstånd enligt denna lag, skall tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig personal utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden.

Serveringsansvarig personal skall med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.

Tillståndshavaren skall till tillståndsmyndigheten anmäla vilka personer som har utsetts till ansvariga för alkoholserveringena

För servering av spritdrycker, vin eller starköl får endast anlitas personal som är anställd av tillståndshavaren. Restaurangskolor med serveringstillstånd får dock i utbildningssyfte även anlita restaurangskolans elever.

4 § Servering av öl får påbörjas tidigast klockan 07.00 och servering av andra alkoholdrycker tidigast klockan 12.00. Servering av alkoholdrycker skall avslutas senast klockan 01.00. Tillståndsmyndigheten får dock förordna om andra tider för serveringens bedrivande.

Serveringsställe skall vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång (stängningstid).

Första stycket gäller inte för trafikservering och hotellrum med minibar.

5 § Den som har serveringstillstånd är skyldig att köpa alla spritdrycker, allt vin och allt starköl som behövs för rörelsen av någon som har partihandelstillstånd för varan.

6 § Priser på alkoholdrycker får vid servering inte sättas lägre än inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. Priserna skall avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas.

7 § På serveringsställe får åtgärder inte vidtas i syfte att förmå gäst till inköp av alkoholdrycker.

8 § Från serveringsställe får inte någon medföra eller tillåtas medföra spritdrycker, vin eller starköl. Detta gäller inte hotellrum med minibar.

9 § På ställe med serveringstillstånd får inte någon dricka eller tillåtas dricka andra alkoholdrycker än vad som har serverats i enlighet med tillståndet. Detta gäller dock inte på hotellrum.

Inte heller får någon dricka eller tillåtas dricka alkoholdrycker på serveringsställe där alkoholdrycker inte får serveras eller i lokal, som yrkesmässigt upplåts för anordnande av sammankomster i slutna sällskap vid vilka mat eller dryck tillhandahålls av innehavaren eller genom dennes försorg och där servering av alkoholdrycker inte är tillåten.

Alkoholdrycker som inte får serveras i lokal som avses i denna para-

graf får inte heller förvaras i sådan lokal eller därtill hörande utrymme annat än om det är uppenbart att drycken inte är avsedd att drickas på stället.

7 kap. Tillstånd m.m.

Tillverkningstillstånd och *partihandelstillstånd*

1 § Tillverkningstillstånd och partihandelstillstånd får endast meddelas den som visar sig lämplig att utöva verksamheten med hänsyn till ekonomiska förhållanden,lagermöjligheter, personliga egenskaper och omständigheter i övrigt.

Tillståndsmyndigheten skall ta särskild hänsyn till om sökanden visar sig lämplig med avseende på laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

Tillståndsmyndigheten får om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid, samt meddela de föreskrifter som behövs.

Tillverkningstillstånd kan gälla sprit, spritdrycker, vin, starköl och öl eller begränsas till en eller flera av dessa varor. Partihandelstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller begränsas till en eller två av dessa drycker.

2 § Tillverkningstillstånd och partihandelstillstånd meddelas av Alkoholverket. Ansökan om tillstånd skall göras skriftligen. Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Alkoholverket meddelar närmare föreskrifter om vilken utredning som skall bifogas ansökan.

3 § Den som hos Alkoholverket ansöker om tillstånd enligt denna lag skall betala ansökningsavgift. Den som beviljas tillstånd skall även betala en årlig tillsynsavgift.

Regeringen beslutar om avgifternas storlek och får meddela ytterligare föreskrifter om sådana avgifter. Efter bemyndigande av regeringen får Alkoholverket meddela sådana ytterligare föreskrifter om avgifter som inte gäller avgifternas storlek.

Serveringstillstånd

4 § Serveringstillstånd kan avse servering

1. till allmänheten året runt, årligen under viss tidsperiod, vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod,
2. till förening, företag eller annat slutet sällskap året runt, årligen under en viss tidsperiod, vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod.

Serveringstillstånd kan avse servering på luftfartyg, fartyg eller järnvägståg i inrikes trafik (trafikservering).

Tillståndsmyndigheten får om det finns särskilda skäl begränsa serveringstillståndets giltighet till viss tid, samt meddela de föreskrifter som behövs.

5 § Serveringstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller begränsas till en eller två av dessa drycker.

6 § Den som söker serveringstillstånd skall visa att han är lämplig att bedriva servering av alkoholdrycker och att serveringsstället uppfyller kraven i 7 §.

Tillståndsmyndigheten skall ta särskild hänsyn till om sökanden visar sig lämplig med avseende på laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

7 § Tillstånd för servering till allmänheten får endast meddelas om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och kan tillhandahålla lagad mat.

Serveringsstället skall ha ett tillfredställande antal sittplatser för gäster.

Tillstånd för tillfällig servering eller till slutet sällskap får meddelas om serveringsstället tillhandahåller lagad mat.

Utan hinder av första eller andra stycket får serveringstillstånd meddelas för vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal. Alkoholserveringen får dock endast ske i pauser under pågående föreställning.

Servering av alkoholdrycker från minibarer på hotellrum får ske på hotell med serveringstillstånd. Regeringen, eller efter regeringens bestämmande, Alkoholverket får meddela närmare bestämmelser om serveringens bedrivande.

8 § Om serveringen kan befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt får serveringstillstånd vägras även om sökanden uppfyller kraven i 6 och 7 §§.

9 § Serveringstillstånd hänför sig till viss lokal eller annat avgränsat utrymme.

10 § Ombyggnad av serveringsställe som medför väsentlig ändring av serveringslokalerna kräver särskilt medgivande av tillståndsmyndigheten. Drinkbar skall vara en mindre väsentlig del av restaurangen, inrättad i nära anslutning till matsal.

11 § Tillstånd till annan servering av spritdrycker, vin och starköl än trafikservering meddelas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Tillstånd till trafikservering meddelas av den kommun, där det företag som vill bedriva serveringen har sitt säte. Har företaget inte säte inom landet, meddelas tillstånd av Stockholms kommun.

12 § Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen hos kommunen.

Kommunen får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Av dem som av kommunen erhållit tillstånd enligt denna lag får kommunen även ta ut avgift för tillsyn enligt 8 kap.

13 § En ansökan om serveringstillstånd enligt 4 § första stycket, som inte avser ett enstaka tillfälle eller enstaka tidsperiod får inte bifallas utan att polismyndighetens yttrande inhämtas.

Om en ansökan om serveringstillstånd avser servering inom eller invid militärt område får den dessutom inte bifallas utan att yttrande inhämtats från vederbörande militära chef.

Bestämmelsen i första stycket gäller även i fråga om överföring av serveringstillstånd enligt 16 §.

14 § Kommunens uppgifter enligt denna lag fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.

15 § Kommunen får träffa avtal med en annan kommun om att uppgifter som enligt denna lag åvilar kommun, skall helt eller delvis ombesörjas av den andra kommunen. Kommunen får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlåta befogenhet att avgöra ärenden enligt 7 kap. 11-17, 19, 21 och 22 §§ samt 3 kap. 11 §.

Överlåtelse av rörelse m.m.

16 § Överlåter tillståndshavare rörelsen, kan tillståndsmyndigheten överföra tillståndet på förvärvaren.

17 § Har den som fått tillstånd enligt denna lag avlidit eller fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen och vill dödsboet eller förvaltaren fortsätta rörelsen, skall anmälan göras till tillståndsmyndigheten. Anmälan skall ha inkommit senast två månader efter dödsfallet eller beslutet om förvaltare. Har anmälan inte kommit in inom föreskriven tid, upphör tillståndet att gälla den dag anmälningstiden utgick.

Har den som fått tillstånd försatts i konkurs, upphör tillståndet att gälla. Vill konkursboet eller konkursförvaltaren fortsätta rörelsen skall ansökan därom göras till tillståndsmyndigheten. Tillståndsmyndigheten skall behandla en sådan ansökan med förtur.

Återkallelse m.m.

18§ Alkoholverket skall återkalla tillverknings- och partihandelstillstånd om

1. rätten enligt tillståndet inte längre utnyttjas,
2. de för sådant tillstånd gällande bestämmelserna i denna lag, eller i föreskrifter meddelade med stöd av denna lag, inte följs, eller
3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd inte längre föreligger.

19 § Länsrätten skall på ansökan av kommunen återkalla serveringstillstånd om

1. det inte endast tillfälligt uppkommer sådan olägenhet som avses i 6 kap. 2 s.
2. de för serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag, eller i föreskrifter meddelade med stöd av denna lag, inte följs, eller
3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 6 och 7 §§ inte längre föreligger.

Om inte kommunen ansökt om återkallelse av serveringstillstånd får länsstyrelsen göra ansökan enligt första stycket.

20 § I stället för återkallelse enligt 18 eller 19 § kan tillståndshavaren, om särskilda skäl föreligger, meddelas varning.

21 § Kommunen får besluta att omedelbart återkalla ett serveringstillstånd, om

1. det är sannolikt att tillståndet kommer att återkallas vid slutlig prövning, och
2. rättens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till risken för fortsatta olägenheter i samband med serveringen.

Beslut om omedelbar återkallelse upphör att gälla om inte ansökan om återkallelse kommit in till länsrätten inom fyra veckor efter det att beslutet fattades.

22 § Föranleder detaljhandel med eller servering av öl olägenheter i fråga om ordning och nykterhet, eller följs inte bestämmelserna i denna lag, får länsrätten på ansökan av kommunen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om mildrande omständigheter föreligger, meddela honom varning.

Ansökan görs av den kommun där försäljningsstället är beläget. Saknas fast försäljningsställe äger ll § andra stycket motsvarande tillämpning.

Om inte kommunen ansökt om förbud att fortsätta verksamhet får länsstyrelsen göra ansökan enligt första stycket.

8 kap. Tillsyn m.m.

1 § Alkoholverket utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och kan utfärda allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen.

Länsstyrelsen utövar tillsynen inom länet.

Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i lagen om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten. Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering av och detaljhandel med öl.

2 § På begäran av annan tillsynsmyndighet skall kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för tillsyn enligt denna lag.

Polismyndigheten skall underrätta annan tillsynsmyndighet om förhållanden som är av betydelse för dessa myndigheters tillsyn.

Kronofogdemyndigheten skall underrätta vederbörande tillståndsmyndighet samt länsstyrelsen om den som har tillstånd enligt denna lag brister i sina åligganden att erlägga skatter eller socialavgifter.

På begäran av tillståndsmyndighet eller länsstyrelse skall skattemyndigheter och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som tillståndsmyndigheten eller länsstyrelsen behöver för tillståndsprövning eller tillsyn enligt denna lag.

3 § Den som erhållit tillstånd enligt denna lag skall hos tillståndsmyndigheten i förväg anmäla när han tänker påbörja verksamheten. Sådan anmälan skall även göras om verksamheten läggs ned eller om avbrott görs i den. Anmälan skall också göras i de fall verksamhetens omfattning förändras eller om det i övrigt sker någon förändring i verksamheten som är av betydelse för tillsynen.

Anmälningsskyldighet föreligger även vid betydande förändringar av ägarförhållanden.

4 § Om tillsynsmyndighet begär det skall tillståndshavare medge tillträde till driftsställe med tillhörande lokaler, tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som rör verksamheten, utan ersättning biträda med handräckning vid tillsynen, lämna varuprover som behövs samt redovisa uppgifter om verksamhetens omfattning och utveckling.

5 § Bokföring i rörelse som är tillståndspliktig enligt denna lag skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av tillsynsmyndighet förete bok-

föringen i rörelsen. Han är dessutom skyldig att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter regeringen, eller efter regeringens bestämmande, Alkoholverket meddelar.

6 § Tillsynsmyndighet har rätt att på anfordran få upplysningar och handlingar som behövs för tillsyn enligt denna lag. För fullgörande av åliggandena enligt 1 § är tillsynsmyndighet berättigad till tillträde till rörelsens lokaler.

Polismyndigheten skall på begäran lämna det bistånd som behövs för tillsynen.

9 kap. Överklagande

1 § Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

2 § Alkoholverkets och kommunens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Länsstyrelsen får överklaga kommunens beslut om beviljande av serveringstillstånd.

10 kap Ansvar m.m.

1 § Den som

1. olovligen tillverkar sprit eller spritdrycker,
2. bereder mäsk i uppenbart syfte att olovligen tillverka sprit eller spritdrycker eller
3. forslar, döljer eller förvarar sprit eller spritdrycker, som uppenbarligen är olovligt tillverkade, eller mäsk, som uppenbarligen är avseddda för olovlig tillverkning av sprit eller spritdrycker, döms till böter eller fängelse i högst två år.

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. säljer alkoholdrycker utan tillstånd eller, om tillstånd inte behövs, utan rätt enligt denna lag,
2. serverar spritdrycker, vin eller starköl som har anskaffats på annat sätt än som sägs i 6 kap. 5 § , döms för olovlig försäljning av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år.

3 § Är brott som anges i 1 eller 2 § grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

4 § Den som olovligen tillverkar vin, starköl eller öl döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 § Den som innehar spritdrycker, vin eller starköl i uppenbart syfte att olovligen sälja dem döms för olovligt innehav av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst ett år.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar alkoholdrycker åt annan i strid med 3 kap. 10 § döms för olovligt anskaffande av alkoholdrycker till påföljd som anges i 2 §.

7 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid med 3 kap. 9 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, eller vid partihandel underlåter att på sätt som föreskrivs i 4 kap. 6 § första stycket förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja varan, döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olovlig dryckeshantering dömes också den som försäljer öl i strid med förbud som meddelats enligt 7 kap.

22 § eller tillåter alkoholförtäring i strid med 6 kap. 9

8 § Är gärning som avses i 1, 2 och 4-7 §§ att anse som ringa skall inte dömas till straff.

9 § För försök eller förberedelse till brott som avses i 1, 2 och 6 §§ dömes till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Har flera medverkat till gärning som avses i 1-7 §§ eller vid försök eller förberedelse till brott enligt första stycket, äger 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken motsvarande tillämpning. Den till vilken sprit, mäsk eller alkoholdrycker har överlåtits för personligt bruk skall dock vara fri från ansvar.

10 § Om ansvar för olovlig införsel och utförsel av alkoholdrycker finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

11 kap. Förverkande och beslag

1 § Sprit, alkoholdrycker och mäsk som har varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade. Förverkande av alkoholdrycker kan ske även hos den som är fri från ansvar från brottet enligt 10 kap. 9 § andra stycket andra meningen.

2 § Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats enligt denna lag skall även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage i vilket varorna har förvarats, förklaras förverkade. Likaså skall förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit förklaras förverkat.

3 § Om ett förordnande om förverkande skulle vara obilligt, får förverkandet helt eller delvis efterges.

4 § I fråga om sprit, alkoholdryck eller mäsk som kan antas bli förverkad enligt denna lag gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. i tillämpliga delar. Alkoholdryck som har lagts upp på tullager skall anses som förverkad om den inte har tagits ut från upplaget inom 30 dagar från uppläggningen. Vad som nu har sagts gäller även i fråga om sådan dryck som för tillfällig förvaring har omhändertagits av tullmyndighet utan att läggas upp på tullupplag,

5 § Chefen för utrikesdepartementet får med undantag från 6 kap. 5 och 9 §§ på begäran av främmande stat och internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

12 kap. Registrering m.m.

1 § Alkoholverket skall för de ändamål som anges i 2 § föra ett tillståndsregister.

2 § Tillståndsregistret får användas för
1. handläggning av ärenden om tillstånd
2. tillsyn över tillståndshavare samt
3. tillsyn, uppföljning, utvärdering och framställning av statistik beträffande ärenden enligt lagen.

3 § Tillståndsregistret får innehålla uppgifter om
1. den som har tillstånd enligt lagen,
2. den som har haft tillstånd enligt lagen,
3. den som ansöker om tillstånd enligt lagen och
4. den som har ansökt om tillstånd enligt lagen. Regeringen får meddela föreskrifter om registrering av uppgifter även i fråga om olika företrädare för en verksamhet.

4 § I registret får beträffande den som avses i 3 § registreras
1. uppgift om namn, person- eller registreringsnummer, adress och telefonnummer,
2. uppgift om brott för vilket den registrerade dömts eller brott för vilket åtal väckts eller som är föremål för polisutredning,
3. uppgift om registrering av mervärdeskatteskyldighet, punktskatteskyldighet och upplagshavare enligt skattelagstiftningen,
4. uppgift om restförda skatter och avgifter,
5. uppgift om den verksamhet som tillstånd avser eller söks för och om särskilda föreskrifter som kan ha meddelats för denna,
6. uppgift om brott mot föreskrifter, företagna inspektioner och andra omständigheter av betydelse för tillsyn av verksamheten och
7. i den utsträckning regeringen närmare föreskriver, annan uppgift som har betydelse för handläggningen av ärenden enligt denna lag.

5 § I tillståndsregistret får anges myndighetens beslut i ärenden enligt lagen, liksom domstols beslut, och de bestämmelser som har tilämpats.
Registret får också innehålla uppgifter om tidpunkt för registrerade förhållanden samt tekniska och administrativa uppgifter, om uppgifterna behövs för att tillgodose ändamålet med registret.

6 § Uppgifter till tillståndsregistret får hämtas från
1. polisregister,
2. register hos kronofogdemyndighet,
3. register hos kommun som rör serveringstillstånd och
4. olika skatteregister.
Regeringen får föreskriva att uppgifter till registret får hämtas även från andra register som förs av statlig eller kommunal myndighet.

7 § Utlämnande av uppgifter i tillståndsregistret på medium för automatisk databehandling får ske för de ändamål och i den utsträckning som anges nedan till följande mottagare

Mottagare	*Uppgifter*	*Ändamål*
Polismyndighet	Uppgift om misstanke om brott enligt	Utredning och lagföring
Skattemyndighet	Uppgift om verksamhet som Omfattas av denna lag	Beskattning

8 § Uppgifter ur registret får lämnas ut till kommun och länsstyrelse i den mån uppgifterna är av betydelse för tillståndsprövning eller tillsyn.

9 § Gallring av registerinformation som inte behövs för handläggning av ett ärende enligt denna lag skall göras under femte kalenderåret efter det att uppgiften registreras.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från gallring för att bevara ett urval av material för forskningens behov. Sådant material skall lämnas över till en arkivmyndighet.

10 § Tillståndshavare och de som söker tillstånd skall på lämpligt sätt ges information om registret. Informationen skall innehålla en beskrivning av de uppgifter som registret innehåller samt upplysningar om

1. ändamålet med registret,
2. rätten att få registerutdrag och rättelse till stånd enligt datalagen (1973:289),
3. de begränsningar i fråga om utlämnande av uppgifter på medium för automatisk databehandling och bevarande av uppgifter som gäller för registret.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995 då lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall upphöra att gälla

2. Serveringstillstånd som har meddelats före ikraftträdandet fortsätter att gälla under 1995 och 1996 om inte illstånd enligt den nya lagen meddelats dessförinnan. I fråga om sådant äldre tillstånd gäller fortfarande bestämmelserna i lagen (1977:293; om handel med drycker.

3. Andra tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet, liksom partihandelsbolagets och detaljhandelsbolagets rätt enligt äldre bestämmelser, skall gälla som tillstånd enligtden nya lagen till dess nytt tillstånd erhållits, dock längst t.o.m. den 31 december 1995.

Sammanställning av remissyttranden över alkoholpolitiska kommissionens delbetänkande Serveringsbestämmelser – Förslag till ändringar i lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD) SOU 1993:50

Remissinstanser

Delbetänkande remissbehandlades under perioden Juni-Oktober 1993. Följande instanser har beretts möjlighet att lämna synpunkter på rapporten:

Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Rikspolisstyrelsen, Överbefälhavaren, Domstolsverket, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Skolverket, Livsmedelsverket, Konsumentverket, Konkurrensverket, Riksdagens ombudsmän (JO), Kommerskollegium, Näringsfrihetsombudsmannen, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholm, Länsrätten i Göteborgs- och Bohus län, Länsrätten i Örebro län, Länsrätten i Hallands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Älvsborgs län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Polismyndigheten i Stockholm, Polismyndigheten i Göteborg, Polismyndigheten i Umeå, Polismyndigheten i Norrköping, änsstyrelsen i Östergötlands län, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Göteborgs kommun, Stockholms kommun, Haninge kommun, Uppsala kommun, Linköpings kommun, Kalmar kommun, Malmö kommun, Borlänge kommun, Sundsvalls kommun, Kalix kommun, Halmstads kommun, Östersunds kommun, Norrköpings kommun, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Hotell- och Restauranganställdas förbund, Handelstjänstemannaförbundet, Sveriges Hotell- och Restaurangförbund (SHR), Svenska Bryggareföreningen, Föreningen Sveriges socialchefer (FSS), Föreningen Länsstyrelsens Alkoholhandläggare, Alkoholproblematikernas riksorganisation (ALRO), Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), Scandinavien Airlines System, Statens Järnvägar, Systembolaget AB, Trafikresturanger AB, Nykterhetsrörelsens landsförbund, IOGT-NTO, De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse, Sveriges Blåbandsförbund.

Därutöver har spontana yttrande inkommit från: *MHF-Ungdom, Statstjänstemannaförbundet, Kristna Socialdemokraterna, Länsstyrelsernas Socialtjänstförening (LSF), Umeå kommun, Grossistförbundet Svensk Handel, Helsingborgs stad, Lärarnas missionsförening, Riksförbundet Kristen fostrans lokalavdelning i Stockholm, Vita Bandet Stockholmsdistriktet, Kristdemokratiska samhällspartiets kvinnoförbunds lokalförening i Stockholms stad och län samt Teatrarnas Riksförbund.*

Åtta stycken remissinstanser svarar att de inte har några synpunkter eller avstår från att lämna synpunkter på Alkoholpolitiska kommissionens förslag: *Överbefälhavaren, Statskontoret, Riksrevisionsverket,*

Skolverket, Kommerskollegium, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Uppsala kommun och Statens Järnvägar. Ytterligare två instanser har avstått från att yttra sig men gör ändå några anmärkningar, det är *Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)* och *Svenska Bryggarföreningen.*

Sex instanser har inte svarat: *Haninge kommun, Halmstads kommun, Handelstjänstemannaförbundet, Alkoholproblematikernas riksorganisation (ALRO) Skandinavien Airlines System.*

1 Inledning

Alkoholpolitiska kommissionen tillsattes 1991 med uppdrag att utvärdera den hittillsvarande alkoholpolitiken och lägga fram ett förslag till en strategi för framtiden. I uppdraget ingick även att se över de regler som nu finns för tillståndsgivning till restauranger, liksom bestämmelserna om hur serveringen skall bedrivas. Lagstiftningen tillämpning skulle även analyseras. Kommissionens utredning av serveringspolitiken lades fram i det här aktuella delbetänkandet, *Serveringsbestämmelser – Förslag till ändringar i lagen om handel med drycker (SOU 1993:50).*

Den kommande sammanställningen har huvudsakligen koncentrerats på remissinstansernas invändningar eller förslag till justeringar av kommissionens förslag. Det är endast när instansen i klartext uttalar att man tillstyrker kommissionens förslag som detta har noterats. Ett stort antal instanser har endast kommenterat några få förslag och säger sig i övrigt inte ha några invändningar eller kommentarer. Det är alltså fler instanser som tillstyrker kommissionens förslag än vad som här redovisas.

I huvudsak är remissinstanserna positiva till kommissionens förslag. Många instanser anser i synnerhet att det är positivt att det görs en översyn av LHD och att onödiga detaljregleringar avskaffas samtidigt som det sker en skärpning av lagen på vissa områden. De anmärkningar som görs är mer inriktade på form än sakinnehåll.

Nykterhetsrörelsen har flera invändningar till kommissionens förslag utom i de delar som innebär en skärpning av nuvarande regler. IOGT-NTO anser sig även ha svårt att bedöma förslagen då det av delbetänkandet inte framgår hur kommissionen tänkt sig att den alkoholpolitiska strategin i stort bör utformas. Nykterhetsrörelsens största invändning är annars att man tolkar det som att alkoholens tillgänglighet, och därmed även den totala alkoholkonsumtionen, kommer att öka med kommissionens förslag. Generellt så gör dock inte länsstyrelserna och kommunerna denna tolkning av kommissionens förslag.

Flera instanser gör inte några kommentarer angående de eventuella alkoholpolitiska konsekvenserna av kommissionens förslag utan begränsar sina synpunkter till de förslag som rör instansens verksamhetsområde. De områden som särskilt föranlett kommentarer och även invändningar från flera instanser är *Matens andel av försäljningen, Tillståndsprövning, Besvärsrätt, Tillsyn* och *Sanktionssystem.* I anslutning till dessa avsnitt i görs i denna sammanställning korta sammanfattningar

av de synpunkter som instanserna framfört.

I det följande görs inramade referat av kommissionens olika förslag så som de presenteras i delbetänkandet (SOU 1993:50 s. 10-17). För kommissionens förslag till lagparagrafer, samt utförligare resonemang kring förslagen, hänvisas till betänkandet. Remissinstansernas synpunkter har organiserats enligt principen att tillstyrkanden refereras först och avstyrkanden sist. I mittpartiet har instanser som endast gör vissa påpekanden, samt de som har vissa förbehåll samlats.

2 Mindre krångel och detaljreglering

2.1 Matens andel av försäljningen

Idag gäller att servering av mat måste uppgå till en "betydande del av rörelsen" för att man skall få servera starkare drycker än öl klass II. Detta leder till en resurskrävande detaljkontroll, med begränsat alkoholpolitiskt värde. Kommissionen anser att "den svenska modellen" med ett samband mellan mat och alkoholservering skall finnas kvar, men enklare utformad. För tillstånd bör det räcka med ett godkänt restaurangkök och att lagad mat tillhandahålls.

Sammanfattning

I huvudsak är remissinstanserna positiva till kommissionens förslag. Flera instanser påpekar dock att förslaget att kräva *ett godkänt restaurangkök och att lagad mat tillhandahålls* kan innebära en skärpning av nuvarande regler på ett sätt som kanske inte varit kommissionens avsikt. Restauranger som t.ex. utnyttjar mikrovågsugn eller cateringföretag skulle inte få serveringstillstånd.

Remissinstanserna synpunkter

MHF-Ungdom, *Statstjänstemannaförbundet* och *Umeå kommun* instämmer i behovet av förenkling av serveringsbestämmelserna och tillstyrker kommissionens förslag i denna del. Det ses även som viktigt att kopplingen mellan mat- och alkoholservering finns kvar.

Även *Länsstyrelsen i Jämtlands län* är positiv till kommissionens förslag. Länsstyrelsen tillägger att man förordar en helhetssyn på rörelsen vid tillståndsgivning och att det bör krävas av ett serveringsställe att man i sin annonsering och framtoning betonar att mat serveras:

En uppenbar risk föreligger annars att en förskjutning i konsumtionsmönstret mot ökad dryckeskonsumtion kommer att ske i redan befintliga

restauranger. Det är mycket viktigt att en restaurang även i fortsättningen måste kunna tillhandahålla mat under hela den tid som servering av alkoholdrycker pågår.

Länsstyrelsen i Norrbottens län påpekar däremot att "förslaget beträffande matens andel av försäljningen inte ger utrymme för renodlade pubar. Eftersom sådana serveringsställen idag finns och även i framtiden kommer att vara efterfrågade bör det i lagen öppnas en möjlighet att ge tillstånd för sådana."

Statens Livsmedelsverk har synpunkter på vad som avses med "kök som är godkänt" och lämnar följande kommentar angående 41 §:

I 41 § i förslaget anges att tillstånd för servering till allmänheten för endast meddelas den som har ett serveringsställe med kök som är godkänt för allsidig matlagning och som tillhandahåller lagad mat. Med "kök som är godkänt" torde avses en livsmedelslokal som är godkänd för storhushållsverksamhet. Kravet på att lagad mat skall tillhandahållas kan uppfyllas av ett mottagningskök. I ett sådant kök sker ingen eller mycket begränsad beredning av mat. Färdig mat kan tas från annat kök, exempelvis cateringkök, i mottagningsköket sker endast uppläggning av maten och dylikt. Det kan gälla ganska omfattande servering som smörgåsbord eller julbord.

Konkurrensverket ser positivt på kommissionens förslag men har invändningar mot det föreslagna kravet på utbud av lagad mat:

Konkurrensverket kan inte finna att kommissionen övertygande har motiverat de till synes skärpta kraven vad gäller krav på allsidig matlagning och restaurangkökets utformning. Denna detaljreglering riskerar att försvåra försök till effektivisering genom t.ex. förenklad, effektiv och nyskapande mathållning/../.

Förslaget kan även innebära att verksamhet som utnyttjar cateringföretag som leverantörer inte får tillstånd att servera alkohol. Konkurrensverket anser "att utöver en strikt alkoholpolitisk bedömning samt lämplighetsprövning av sökanden och dennes lokal bör ingen ytterligare detaljstyrning av verksamheten ske".

Kammarrätten i Sundsvall har liknande invändningar vad gäller kravet på restaurangköket och påpekar att modern matlagning innebär olika krav på köksutrustning och att det därför förefaller onödigt att specificera dessa.

Avgörande för rätten till tillstånd bör i stället vara att sökanden avser att tillhandahålla vad som enligt normalt språkbruk är att anse som lagad mat och möjligen därutöver att köksutrustningen är sådan att den medger att sådan mat kan serveras under betryggande former.

Även *Sveriges Hotell- och Restaurangförbund (SHR)* har invändningar mot delar av förslaget och avstyrker att restaurangerna måste ha ett eget kök. Däremot tillstyrks att lagad mat skall serveras för att få ett serveringstillstånd.

Restaurangen måste fritt få bestämma hur och var maten produceras. Det viktigaste är att gästerna får tillgång till matservice och inte att restaurangen har ett eget kök. Kommissionens resonemang på denna del menar man binder restaurangnäringen på ett olyckligt och för framtiden

hämmande sätt./.../ Matutbudet bör dock vara en varaktig del i rörelsen så att det är en permanent, inte tillfällig service.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser som ovanstående instanser att förslaget innebär en skärpning av nuvarande regler på ett sätt som inte kan ha varit kommissionens avsikt. Förslaget att lagad mat ska kunna tillredas av råvaror skulle innebära att flera Restauranger som i dag har tillstånd inte skulle ha tillräckligt kvalificerade kök. Förutom att problem kan skapas vid förslagets genomförande så kan det finnas risk för att "det uppstår rörelser med 'utställningskök' tillkomna endast för att visas upp vid myndigheternas inspektionsbesök". Kravet att tillhandahålla mat under hela serveringstiden uppfylls inte heller av de många kvällsöppna Restauranger, som stänger köket vid 23-tiden. Länsstyrelsen i Östergötlands län efterlyser vidare en samordning mellan LHD och livsmedelslagen:

Detta kunde möjligen ske så att miljöförvaltningarnas godkännande skulle resultera i en "klassificering" av restauranger i grupper. I lagen om handel med drycker och i kommunens riktlinjer fick sedan anges vilka alkoholdrycker de olika grupperingarna skulle vara kvalificerade för. En bedömning med samtliga tillståndskriterier skulle därefter få göras från denna utgångspunkt. En sådan ordning skulle också göra det möjligt för handläggande tjänstemän på de olika myndigheterna/förvaltningarna att visa upp ett "gemensamt ansikte" mot sökanden.

Föreningen Länsstyrelsernas Alkoholhandläggare (FLA) anför i stort sett samma motiv och argument för en harmonisering mellan LHD och livsmedelslagen. Även FLA förordar någon sorts indelning av restaurangerna i klasser enligt typ av alkoholtillstånd.

Socialstyrelsen anmärker att "41 § bör omformuleras så att det tydligare framgår att lagad mat måste tillhandahållas under hela tiden som servering av spritdrycker, vin eller starköl pågår."

Även *Kammarätten* anser att 40 § bör bearbetas lagtekniskt då det sista stycket i förslaget framstår som obegripligt mot bakgrund av innehållet i det första stycket. Språket i det första stycket bör även ses över.

2.2 Självservering och drinkbarer

S.k. självservering av spritdrycker, vin och starköl är förbjuden utan särskilt tillstånd. Självservering kan betyda att gäst i samband med brickservering av mat även får ta med sig ett glas vin eller öl till bordet. Detta kan också betyda att gäster "går omkring i lokalen med glas i handen", vilket i princip inte är tillåtet. För att få inrätta en drinkbar krävs också särskilt tillstånd. *Kommissionen föreslår* att dessa förbud tas bort. Drinkbarer får emellertid inte bli alltför dominerande. Därför behålles en regel om att de skall utgöra en mindre del av restaurangrörelsen.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Jämtland och Statstjänstemannaförbundet och *Umeå kommun* tillstyrker kommissionens förslag. *Länsstyrelsen i Värmland* tillstyrker förslaget och betonar att det viktiga är att "restaurangkaraktären bibehålles under hela tiden som serveringsverksamheten pågår". *Umeå kommun* tillstyrker förslaget men anser att "relationen mellan drinkbar och matserveringsutrymme borde dock ha klargjorts bättre".

Länsstyrelsen i Östergötlands län tillstyrker förslaget om slopat drinkbarstillstånd och tillägger att bestämmelsen om att *drinkbar skall vara en mindre väsentlig del av restaurangen, inrättad i nära anslutning till matsal* också bör utgå för att regeln ska bli praktiskt tillämpbar. Länsstyrelsen påpekar även att "bardisk" är ett i dag mer korrekt språkbruk än "drinkbar".

IOGT-NTO-rörelsen anser att det är viktigt att alkoholserveringen kopplas till mat. Därför bör drinkbarer ej tillåtas.

2.3 Föreståndare och ersättare

All servering av alkoholdrycker skall övervakas av en föreståndare eller, vid dennes frånvaro, en ersättare. Deras lämplighet prövas på i princip samma sätt som tillståndshavarens. Personalomsättningen inom restaurangbranschen är mycket stor, vilket för med sig många nya ansökningar. Att godkänna föreståndare och ersättare tar därför mycket tid i anspråk hos tillståndsmyndigheten. Det är inte meningsfullt att använda myndighetsresurser till denna hantering. Om alkholserveringen inte sköts på ett tillfredsställande sätt är det ändå alltid *tillståndshavaren* som har ansvaret, även om han inte är personligen närvarande. Det ligger därför i tillståndshavarens eget intresse att alltid ha ansvarig personal på plats. *Kommissionen föreslår* att tillståndhavaren själv får utse serveringsansvarig personal.

Remissinstansernas synpunkter

Umeå kommun, Sveriges Hotell- och Restaurangförbund och *Statstjänstemannaförbundet* tillstyrker kommissionens förslag. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* tillstyrker förslaget men påpekar att "prövningen av tillståndshavarens lämplighet blir genom dennes ökade ansvar ännu viktigare och måste uppmärksammas särskilt".

Kalmar kommuns socialnämnd tillstyrker förslaget men vill betona att det är viktigt att det alltid finns en serveringsansvarig personal som är rapporterad till tillståndsgivaren. "Detta för att man t.ex. vid tillsyn kan vända sig till denna person med synpunkter och förfrågningar."

Nykterhetsrörelsens Landsförbund samt *De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse (DKSN)* anför att det bör vara obligatoriskt för den person som ansvarar för alkoholserveringen att ha den utbildning som kommis-

sionen föreslår i betänkandet.

Om en nyanställd inte har denna kompetens bör dispens för t.ex. tre veckor kunna utfärdas. Den kostnad som resturangägaren därvid åsamkas skall ses som en avgift för att hantera alkoholhaltiga drycker. I andra sammanhang finns ju utomordentligt stränga regler för att t.ex. undvika matförgiftning. Det finns skäl att vidmakthålla regler för att undvika "dryckesförgiftning", d.v.s. fylleri, olaglig servering m.m.

Även *MHF-Ungdom* förespråkar krav på utbildning av personalen som en ersättning för det nuvarande systemet. I utbildningen bör ingå "vilka bestämmelser LHD innehåller, hur de är tänkta att tillämpas samt, inte minst viktigt, vilka syften som ligger bakom dem. Utbildningen bör också innehålla information om alkohol och dess skadeverkningar." Det bör enligt MHF-ungdom räcka med en kurs på ett par dagar. Om inte detta krav kan tillgodoses bör det gamla systemet behållas.

Polismyndigheten i Stockholm avstyrker förslaget med motiveringen att det är en större fördel att det vid inspektion alltid finns en "godkänd serveringsansvarig", än de "rationaliseringsvinster" som åstakoms med förslaget. Den nuvarande ordningen anses även ha en "preventiv verkan" när serveringsansvariga utses.

Sveriges Blåbandsförbund avstyrker kommissionens förslag och kräver utbildning för samtlig personal.

2.4 Alkoholservering på teater

Det är f.n. inte tillåtet att servera vin eller starköl i pausen på teatrar utan att samtidigt servera lagad mat. Detta innebär i praktiken ett förbud. *Kommissionen föreslår* att tillstånd för pausservering av vin, starköl och öl utan krav på lagad mat skall kunna ges till teatrar och konsertlokaler.

Remissinstansernas synpunkter

Föreningen Sveriges Socialchefer, Statstjänstemannaförbundet och *Sundsvalls kommun* tillstyrker förslaget.

Kammarrätten i Sundsvall vill framhålla att "avsaknaden av en traditionell foajé inte bör utesluta att serveringstillstånd meddelas för vin och starköl i teater eller konsertlokal. Servering bör också kunna ske före och efter en föreställning under förutsättning att lämpliga utrymmen för detta finns."

Länsstyrelsen i Värmland tillstyrker förslaget med motiveringen att den nuvarande bestämmelsen är svår att alkoholpolitiskt försvara "då besökarna besöker lokalen i annat syfte än att inta alkoholdryck". Länsstyrelsen anser även att det enligt samma motiv kan anses onödigt att begränsa tillståndet till vin och starköl. Däremot anses en begränsning naturlig när det gäller servering under barn- och ungdomsföreställningar.

Länsstyrelsen i Östergötlands län instämmer i kommissionens förslag men "ifrågasätter det rimliga i att t.ex. ställa samma krav på sökandens branscherfarenhet som vid ett 'vanligt' restaurangtillstånd. Länsstyrelsen anser det inte heller vara alkoholpolitiskt motiverat att serveringstillståndet endast får omfatta starköl och vin.

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund anser att förslaget skulle kunna utsträckas till servering av alkohol omedelbart före och efter föreställningen. SHR förespråkar också servering av spritdrycker.

Teatrarnas Riksförbund (TR) som tillstyrker förslaget har samma synpunkter som SHR. Det är särskilt begränsningen till pausservering som man anser gör förslaget till en "halvmeseyr". I stället bör begreppet vara "servering i anslutning till teaterföreställning, konsert eller liknande". TR anser det vara en internationellt spridd företeelse att "tidigt anlända besökare i samband med att t.ex. biljetter hämtas ut i god tid kan få tillgång till service i väntan på föreställningens eller konsertens början utan att behöva uppsöka restaurang.

Polismyndigheten i Stockholm påpekar att "alkoholförsäljning i samband med vissa rockkonserter kan vara mindre lämpligt ur ordningssynpunkt. Att förena dessa tillstånd med villkor som säger att servering inte får ske när evenemangen riktar sig till en ungdomlig publik kan medföra praktiska tillämpningsproblem."

Nykterhetsrörelsens Landsförbund (NLF)samt DKSN avstyrker förslaget och hänvisar bl.a till alkoholens sövande inverkan:

Det är också en logisk kullerbytta att hävda att flygtiderna på inrikes flyg är korta, varför inte behov föreligger, medan man i pausen på en pjäs som varar 1½ timma skulle under 15 minuter förtära en dryck som i grunden rent biologiskt verkar sövande, när det oftast i slutet av pjäser krävs intellektuell skärpa för att få ut behållning och budskap från författaren.

IOGT-NTO-rörelsen, Sveriges Blåbandsförbund, Lärarnas missionsförening, Vita Bandet och *Riksförbundet Kristen Fostrans lokalavdelning i Stockholm* avstyrker förslaget.

MHF-Ungdom anser att förslaget är mycket dåligt och vill understryka att "alkohol och kultur inte hör ihop".

För alkoholservering på flyg, tåg och båtar i inrikes trafik gäller särskilda regler. Tillståndet får inte omfatta spritdrycker, om inte särskilda skäl föreligger. Några serveringstider gäller inte. Tillstånd till restauranger på nöjes- och idrottsplatser får också endast ges om det finns särskilda skäl. I praktiken har dock så många undantag från denna regel gjorts att det inte är meningsfullt att behålla den. *Kommissionen föreslår* att särregleringen slopas och att ansökningar om trafikservering och om servering i restauranger på nöjes-och idrottsplatser skall prövas på samma grunder som övriga serveringsställen. Kommunerna kan ange närmare riktlinjer för tillstånd till restauranger vid idrottsplatser i sina alkoholpolitiska program och även förena ett eventuellt tillstånd med föreskrifter.

Remissinstansernas synpunkter

SJ via *AB Trafikrestauranger, Statstjänstemannaförbundet* och *Konkurrensverket* tillstyrker kommissionens förslag. *Länsstyrelsen i Värmland* instämmer i förslaget men vill betona vikten av att kraven för att få tillstånd bör vara detsamma som för vanliga restauranger.

Rikspolisstyrelsen "finner det olyckligt att kommissionen föreslår slopande av den restriktiva särbestämmelsen om serveringstillstånd vid nöjes- och idrottsplatser". Anledningen till detta är att man anser att bestämmelsen har haft en "god nykterhetspedagogisk effekt" i synnerhet på ungdomar. Vidare anser Rikspolisstyrelsen att "kommissionen i sitt delbetänkande gör en skönbeskrivning av verkligheten genom att jämföra förhållanden vid stora nöjes- och idrottsanläggningar med förhållanden vid vissa högklassiga krogar".

Polismyndigheten i Stockholm avstyrker förslaget med motiveringen att "det är viktigt att markera att idrott och alkohol inte hör ihop". Ett ytterligare argument är "den alkoholkultur som en del unga fotbollssupporters har idag".

Nykterhetsrörelsens Landsförbund samt DKSN avstyrker förslaget. I motiveringen nämns att vid korta flygresor bör man inte fresta de som ska fortsätta resan med bil att dricka alkohol. Man anser det även anmärkningsvärt att kommissionen lättar på bestämmelserna kring servering av alkohol på nöjes- och idrottsplatser. Dels då alkohol av idrotten klassas som ett dopingmedel och dels då "EG nu skärper tonen kring hur alkohol skall få främjas i form av reklam kring ungdoms- och idrottsanläggningar".

MHF-Ungdom anser att det är viktigt att betona att alkohol och idrott inte hör ihop samt att idrottsplatser inte får bli ekonomiskt beroende av alkoholservering. Vidare anser MHF-ungdom att "det är ett steg i fel riktning" att öka tillgängligheten på alkohol istället för att minska den.

Här tas även argumentet om fortsatt färd med bil upp som ett argument mot försäljning av alkohol på tåg och flyg.

Polisen i Umeå, Umeå kommun, IOGT-NTO-rörelsen, Lärarnas missionsförening och *Sveriges Blåbandsförbund* avstyrker förslaget om slopandet av särbestämmelser för idrotts- och nöjesplatser med liknande argument som redan refererats.

2.6 Minibarer på hotell

Utomlands är det vanligt att hotellrummen har s.k. minibarer med alkoholdrycker. Det har sedan länge varit förbjudet i Sverige. Kammarrätten i Stockholm biföll dock i slutet av 1991 ett överklagande från ett hotell i Stockholm. Även andra hotell har nu fått tillstånd till minibarer, trots att det egentligen strider mot LHD:s bestämmelser. Det råder oklarhet om lagtillämpningen i dessa ärenden. *Kommissionen förslår* att minibarer på vissa villkor tillåts på hotell med serveringstillstånd.

Remissinstansernas synpunkter

Föreningen Sveriges Socialchefer och *Sundsvalls kommun* tillstyrker förslaget. *Sveriges Hotell- och Restaurangförbund (SHR)* tillstyrker förslaget som man anser är "en självklar anpassning till internationella förhållanden". SHR anser även att gästerna själva bör få avgöra om de vill ha tillgång till minibar eller inte. Vidare anser SHR att förslagen angående "förfarandet vid bokning" och "särskilda föreskrifter" är onödiga. *Grossistförbundet Svensk Handel* anser att minibarer bör få finnas även på hotell utan restaurang.

Kammarrätten i Sundsvall förordar att grundläggande bestämmelser om serveringens bedrivande tas in i lagtexten istället för det vidsträckta bemyndigande för regeringen eller Socialstyrelsen att meddela närmare bestämmelser efter det att serveringstillstånd meddelats.

Länsstyrelsen i Malmöhus län påpekar att det är viktigt att gästen vid incheckningen kan välja om han vill ha tillgång till minibar eller inte. Vidare bör "bestämmelserna kring minibar utformas så att de inte strider mot andra paragrafer i LHD".

Länsstyrelsen i Värmland anser att en förutsättning för att minibarer ska tillåtas är vissa ändringar i lagstiftningen.

För närvarande kan de som har minibarer med alkoholdryck komma att bryta mot förbuden om förvarings- och förtäringsförbud samt tidsfrister för servering. Det är vidare obekant för Länsstyrelsen om de gäster som har med egen alkoholdryck på ett hotellrum "insynat" för minibar upplyses om att de kan komma att göra sig skyldiga till brott.

Föreningen Länsstyrelsernas Alkoholhandläggare (FLA) har synpunkter på förslagets konstruktion:

Tillstånd till försäljning av alkoholdrycker hänför sig till viss lokal eller annat avgränsat utrymme – som disponeras av tillståndshavaren. På ett hotellrum kan svårligen någon form av serveringstillstånd medges utan att detta kommer i konflikt med nuvarande bestämmelser i 46, 47, 54, 56 och 71 §§ LHD. Som kommissionens förslag utformats är det oklart om försäljning från minibar är att betrakta som servering eller detaljhandel eftersom på hotellrum inköpt alkoholdryck skulle få medföras från lokalen utan hinder av nu gällande förbud mot ett sådant förfarande. När det gäller den sistnämnda försäljningsformen erinras också om att systembolaget har monopol på detaljhandel med starköl, vin och spritdrycker. Inte heller kan bestämmelserna i 11 § LHD om vilka som får serveras alkohol annat än med svårighet efterlevas, än mindre kan efterlevnaden av dessa regler kontrolleras.

FLA tillstyrker förslaget men för att kommissionens målsättning att förenkla lagstiftningen ska uppnås bör förslaget omformuleras enligt följande i 41 § 4 st och 71 § 2 st:

På hotell med serveringstillstånd får i hotellrum, utan hinder av bestämmelserna i 25 och 30 §§ försäljning av sådana alkoholdrycker som serveringstillståndet omfattar ske från s.k. minibar.

Följdändring i 71 § 2 st:

Bestämmelsen gäller inte uthyrt hotellrum med s.k. minibar.

IOGT-NTO-rörelsen avstyrker med motiveringen att det är viktigt att alkoholserveringen kopplas till mat samt att alkohol i form av drinkbarer på hotellrum skulle innebära en stor frestelse för människor med alkoholproblem.

Nykterhetsrörelsens landsförbund samt *De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse (DKSN)* avvisar förslaget om minibarer med skärpa och pekar på en rad alkoholpolitiska konsekvenser:

- Åldersgränsen 18 år upphör i princip.
- Sociala risker (t.ex. för rehabiliterade alkoholister).
- Risk för ökat rattfylleri.
- Ökad risk för störning av andra hotellgäster.
- Förslaget verkar kostnadsdrivande för rumshyran.
- En grundläggande regel i alkoholpolitiken är non-profit. (För fullständiga motiveringar under varje punkt hänvisas till remissvaret.)

MHF-Ungdom avstyrker förslaget. Om förslaget ändå går igenom anser MHF-ungdom att det är ett absolut krav att "man skriver in i LHD att det krävs ett aktivt val av hotellgästen för att han ska få alkoholhaltiga drycker i sin minibar".

Sveriges Blåbandsförbund, Lärarnas missionsförening, Riksförbundet Kristen Fostrans lokal avdelning i Sthlm och *Vita bandet* avstyrker kommissionen förslag.

Servering och detaljhandel med öl klass II får enligt LHD endast bedrivas av den som har meddelats särskilt tillstånd. Tillstånd får bara ges till den som säljer eller serverar mat. Sambandet mellan ölförsäljning och försäljning av matvaror respektive servering av mat bör behållas, men *kommissionen föreslår* att den särskilda tillståndsplikten slopas med undantag för partihandel med öl. Åldersgränsen behålls och även övriga restriktioner i huvudsak. En möjlighet att förbjuda fortsatt detaljhandel med eller servering av öl införs i lagstiftningen. Brister i nykterhet och ordning eller försäljning till underåriga kan vara svåra att förutse vid tillståndsgivningen, som av resursskäl ofta är mycket summarisk. Missförhållanden skall i stället mötas med en effektiv tillsynsverksamhet, administrativa sanktioner och straffrättsliga påföljder.

Remissinstansernas synpunkter

Statstjänstemannaförbundet och *Sveriges Hotell- och Restaurangförbund* tillstyrker förslaget. *Umeå kommun* tillstyrker förslaget med förbehåll att inköpsåldern även i fortsättningen är 18 år. *Länsstyrelsen i Jämtland* tillstyrker förslaget med samma förbehåll och tillägger att endast restauranger och butiker som miljöförvaltningen godkänt bör får tillstånd. Tillsynsmyndigheten bör även vid behov kunna ingripa.

Länsstyrelsen i Malmöhus län understryker det ökade behovet av tillsyn om tillståndsplikten försvinner. "Kommunerna bör i sina alkoholpolitiska program särskilt uppmärksamma ungdomar och ungdomarnas fritidsaktiviteter i alkoholfria miljöer för att motverka underårigas inköp av öl."

Länsstyrelsen i Värmland som tillstyrker förslaget har liknande synpunkter. T.ex. bör "det finns ett verkningsfullt sanktionssystem mot de handlare som exempelvis överträder bestämmelserna och säljer till minderåriga".

Socialstyrelsen förordar en ändring med lydelsen: "Partihandlare bör vid handel med öl klass II ha skyldighet att kontrollera att det finns en godkänd livsmedelslokal enligt 22 § livsmedelslagen eller 16 eller 37 § livsmedelsförordningen." Det är enligt Socialstyrelsens mening olämpligt att helt slopa partihandlares kontrollplikt vad gäller öl klass II, då det finns stor risk att t.ex. vanliga kiosker börjar handla med öl.

Svenska Bryggareföreningen anser att kravet på att försäljning av öl klass II endast får ske i godkända livsmedelslokaler bör slopas. Ett exempel man anför är att redan idag kan öl klass II köpas på många bensinstationer och kvällsöppna närlivsbutiker. Ett annat skäl är att "förbudet innebär att detaljhandel specialiserad på enbart försäljning av öl, vatten och läskedrycker omöjliggörs. Sådan detaljhandel utgör i EG en väsentlig och kostnadseffektiv del av konkurrensen på dryckesmarkna-

den. Förslaget torde strida mot konkurrenslagar i EG och i Sverige.

Systembolaget uttrycker en viss tveksamhet inför förslaget som man menar kan leda till en "okontrollerade försäljning". Systembolaget anför att Försäljning av öl klass II står för 20 % av den totala alkoholförsäljningen och det kan missbrukas av barn och unga. *IOGT-NTO-rörelsen* avstyrker bestämt förslaget med samma motivering.

Nykterhetsrörelsens Landsförbund samt DKSN avstyrker förslaget då svårigheten att göra ålderskontroll vid inköp ökar om antalet försäljningsställen blir fler. *MHF-Ungdom* anser att förslaget är ett av kommissionens sämsta. Man anför i huvudsak samma argumentation som nykterhetsrörelserna och avstyrker med skärpa.

Sveriges Blåbandsförbund och *Riksförbundet Kristen Fostrans lokalavdelning i Stockholm, Lärarnas missionsförbund och Vita Bandet* samt *Kristdemokratiska Samhällspartiets kvinnoförbund (lokal-förening i Sthlm stad)* avstyrker kommissionens förslag.

3 Tydligare regler

3.1 Tillståndsprövning

Enligt nuvarande ordning skall det kommunala vetot användas för att förhindra överetablering av restauranger. Vetot kan ej överklagas. Emellertid bör tillståndsprövningen flyttas från länsstyrelserna till kommunerna. Kommunerna kan då ha inflytande över serveringsverksamheten utan veto. Vetot kan också ifrågasättas ur ett folkrättsligt perspektiv. Det är inte förenligt med Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna, som Sverige har anslutit sig till. Såväl tillståndsbeslut som ingripanden av olika slag måste kunna prövas av domstol. Vetot bör därför avskaffas. "Behovet" av en restaurang är ett svårtolkat begrepp. Utan koppling till vetot blir behovsprövningen otydlig. *Kommissionen föreslår* därför att veto och behovsprövning ersätts med att tillståndsmyndigheten vid prövningen av ansökningar om serveringstillstånd skall inrikta prövningen i denna del på att undvika att en etablering medför *alkoholpolitiska olägenheter*. Kommunerna bör i alkoholpolitiska program närmare utveckla hur lagens kriterier skall tillämpas. Varje ansökan skall med omsorg och ansvar bedömas från dessa utgångspunkter.

Sammanfattning

I huvudsak är remissinstanserna positiva till kommissionens förslag. Flera instanser yttrar sig främst om förslaget att överföra tillståndsprövningen till kommunerna. Ett antal instanser uttrycker tveksamhet inför en kommunalisering av tillståndsprövningen eller avstyrker helt detta. Det

görs även påpekanden om att det finns behov av att förtydliga vad som menas med *alkoholpolitiska olägenheter* för att detta skall kunna fungera som grund för avslag.

Remissinstansernas synpunkter

Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Hallands län, Länsstyrelsen i Värmland, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Svenska kommunförbundet, Linköpings kommun, Malmö kommun, Norrköpings kommun , Sundsvalls kommun, Umeå kommun, Systembolaget och *Folkhälsoinstitutet* tillstyrker kommissionens förslag. *Stockholms kommun* tillstyrker förslaget men anser det vara en stor nackdel att det kommunala vetot avskaffas.

Föreningen Sveriges Socialchefer tillstyrker att tillståndsprövningen överförs till kommunerna men förordar att reformens finansiering klargöras innan den genomförs.

Konkurrensverket tillstyrker förslaget. Verket understryker att en viktig förutsättning för att tillståndsprövningen överflyttas till kommunerna är att behovsprövningen avskaffas. Det kan annars uppstå "en konfliktsituation mellan kommunens roll som tillståndsgivare och kommunens eventuella ekonomiska intressen".

Länsstyrelsen i Malmöhus län ansluter sig till kommissionens förslag men vill understryka att det "vid en kommunalisering av tillståndsprövningen ställs ökade krav på att göra tydligt vad som ingår i prövningen. Avslag på ansökan måste motiveras, eftersom alla beslut i fortsättningen kan få en sakprövning om de överklagas till domstol."

Länsstyrelsen i Östergötlands län tillstyrker förslaget att föra över tillståndsprövningen till kommunerna men påpekar att det kommer att innebära att polisens utredningsansvar ökar. Länsstyrelsen bedömer även att det kan bli svårt för tillståndsmyndigheten att hävda trolig "alkoholpolitisk olägenhet" som grund för avslag.

Länsstyrelsen i Jämtland ansluter sig till kommissionens förslag med ett undantag. Länsstyrelsen ifrågasätter om förslaget att ersätta behovsprövningen med en bedömning av om serveringen riskerar att "medföra alkoholpolitiska olägenheter" verkligen innebär ett förtydligande:

Att dessutom på föreslaget sätt överlåta åt kommunerna att i alkoholpolitiska program (som kan variera från en kommun till en annan) närmare utveckla hur lagens kriterier skall tillämpas är inte bra. Förslaget till ändring av 40 § LHD bör omarbetas och kriteriet "medföra alkoholpolitiska olägenheter" bör utgå. – Kan det befaras (på grund av vad som framkommit under utredningen) att en restaurangetablering kommer att medföra ordnings- eller nykterhetsproblem eller förorsaka störningar för närboende skall tillstånd kunna vägras. Behövs lagstöd för ett sådant ställningstagande kan det lämpligen ske genom att ett stadgande härom får ersätta sista stycket i § 40 LHD i dess föreslagna nya lydelse.

Polisen i Umeå anser att om det kommunala vetot slopas så kommer det bli svårt att "upprätthålla en sträng etableringskontroll". Detta menar man kan leda till en stor ökning av antalet krogar och alkoholrelaterad brottslighet. Vad gäller de alkoholpolitiska programmen så måste det i

lagtexten framgå vilken "rättslig verkan och tyngd" de har. I så fall skulle dessa kunna fylla en veto funktion.

IOGT-NTO-rörelsen föreslår att varje kommun ska fastställa ett maximerat antal serveringsställen och om behov föreligger ett kösystem. Man föreslår även omprövning av serveringstillstånd vart femte år. IOGT-NTO-rörelsen påpekar också vikten av att det finns god kompetens och kunskap på den kommunala nivån så att inte andra intressen väger tyngre.

Statstjänstemannaförbundet har liknande synpunkter och anser att en kommunalisering enligt kommissionens förslag inte tillvaratar länsstyrelsernas kompetens.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län tillstyrker förslaget med förbehåll att länsstyrelserna fortsätter att handha frågor om administrativa ingripanden. *Borlänge kommun* däremot tillstyrker förslaget men anser att kommunen också bör få ansvaret att sköta administrativa ingripanden. *Föreningen Länsstyrelsernas Alkoholhandläggare* är principiellt emot att flytta tillståndsfrågorna från länsstyrelserna. Men om detta är oundvikligt så kan FLA tänka sig den konstruktion av ansvarsfördelningen som kommissionen föreslagit.

Rikspolisstyrelsen är mycket tveksam till förslaget i sin helhet och tillstyrker endast med förbehåll att polismyndigheten får större "påverkansmöjligheter". "Särskilt förslagen i §§ 40, 64 och 65 bör kompletteras på sådant sätt att polismyndigheten får möjlighet att spela en aktiv roll i dessa sammanhang." Vidare är man mycket tveksam till att flytta tillståndsgivningen från länsstyrelserna till kommunerna då antalet restauranger kan öka och således även alkoholrelaterad brottslighet. Man är också tveksam till de alkoholpolitiska program som kommunerna enligt förslaget bör utforma, då kommunerna kan låta sig påverkas av de "fria marknadskrafterna".

Även *Landsorganisationen i Sverige (LO)* anser det vara orimligt att kommunerna själva ska överta tillståndsgivningen samtidigt som många kommuner har egenintresse i restaurangbranschen.

Kammarrätten i Stockholm avstyrker en kommunalisering av tillståndsprövningen. Man menar att de skäl som kommissionen redovisat för att länsstyrelsen fortsättningsvis ska vara beslutsmyndighet för de administrativa ingripandena enligt LHD - att handläggningen kräver stor noggrannhet, opartiskhet och juridiskt kunnande - talar mot en kommunalisering. Kammarrätten delar däremot kommissionens uppfattning att samhällets resurser för tillämpningen av LHD måste föras över från tillståndsprövning till inspektionsverksamhet och kontroll. Kammarrätten delar även kommissionens uppfattning att det kommunala vetot bör avskaffas.

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund avstyrker kommissionens förslag om kommunalisering av tillståndsgivningen. Kommissionens förslag att det kommunala vetot ej bör bibehållas tillstyrks däremot.

Polismyndigheten i Stockholm, Nykterhetsrörelsens Landsförbund anser, *De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse (DKSN)* samt *Sveriges Blåbandsförbund* anser att länsstyrelsen även i fortsättningen skall vara tillstånds- och tillsynsmyndighet.

3.2 Lämplighets- och lokalprövning

Sökanden skall vara lämplig, bl.a. ekonomiskt skötsam, för den socialt ansvarsfulla uppgiften att servera spritdrycker, vin eller starköl. *Kommissionen föreslår* ingen ändring därvidlag. De krav som gäller för den personliga lämpligheten skall dock klart anges på förhand och sökanden bör åläggas att själv förete nödvändiga ansökningshandlingar. Även lokalprövningen skall följa strikta regler. Vissa grundförutsättningar måste vara uppfyllda. Lokalernas inredning skiftar dock ofta i takt med trenderna i restaurangbranschen och variationer i lokalernas utformning bör därför kunna tillåtas.

Remissinstansernas synpunkter

Nykterhetsrörelsens Landsförbund och IOGT-NTO-rörelsen och *Sveriges Blåbandsförbund* stödjer kommissionens förslag.

Konkurrensverket tillstyrker kommissionen förslag med motivationen att risken minskar att "andra hänsyn än alkoholpolitiska kommer att ligga till grund för besluten och ökar förutsättningarna för ett varierat marknadsutbud".

Länsstyrelsen i Värmland tillstyrker förslagen och tillägger att det skärpta kravet på utbildning "är en nödvändighet med hänsyn till den stora omsättningen av restauranger såväl nyetableringar som byten av innehavare". Länsstyrelsen förespråkar vidare någon form av "körkort" för dem som skall driva alkoholservering liknande de krav som länder i Europa redan infört för den personal som ska servera alkohol.

Även *MHF-Ungdom* tillstyrker kommissionens förslag och tillägger att "utbildning om alkoholens skadeeffekter och svensk alkoholpolitik borde vara ett krav för att få tillstånd".

Umeå kommun tillstyrker förslagen men efterlyser också en starkare koppling mellan utbildning och serveringstillstånd. Utredningen borde ha lagt ett "konkretare" förslag. "Så har exempelvis Stockholms kommun tidigare presenterat ett förslag till 'körkort' för krögare där uppfyllandet av vissa utbildningskrav är en förutsättning för erhållande av serveringstillstånd."

Riksdagens ombudsmän (JO) har invändningar mot att sökanden enligt 40 § andra stycke ska *visa att han är lämplig.* JO menar att det slutligen bör vara en uppgift för tillståndsmyndigheten att bedöma lämpligheten och för den sökande att till sin ansökan bifoga handlingar som förbättrar hans chans att få tillstånd:

Bestämmelsens andra stycke bör därför ges en annorlunda utformning än i förslaget. Vilka intyg och övriga handlingar som en sökande skall åläggas att förete torde kunna regleras i förordning eller myndighetsföreskrifter. På de grunder som här anförts angående utformningen av bestämmelsens andra stycke bör även dess tredje stycke omformuleras och i sak utformas i överensstämmelse med bestämmelsens nu gällande andra stycke. I ett fjärde stycke föreslås att tillstånd under viss förutsättning skall få vägras även om sökanden uppfyller kraven i första stycket. Hänvisningen i första stycket är svårförståelig, eftersom där inte uppställs några uttryckliga krav. Möjligen avses här i stället de krav som uppställs i andra stycket.

Länsstyrelsen i Jämtland anser att även kronofogdemyndigheten bör yttra sig vid en lämplighetsprövning och att det bör tas in ett stadgande om detta i 60 § LDH. Länsstyrelsen anför att "enbart av sökande ingivna utdrag från kronofogdemyndigheten kan inte anses tillräckligt för att få en bild av sökandens förmåga att sköta sin ekonomi och fullgöra sina förpliktelser gentemot det allmänna".

3.3 Serveringstider

I dag gäller att servering av spritdrycker, vin och starköl får påbörjas klockan 12.00 och skall normalt avslutas 01.00, även om undantag förekommer. Någon rekommenderad sluttid finns inte, förutom att serveringen "normalt" skall avslutas klockan 01.00. Dessa bestämmelser har lett till osäkerhet om vad som egentligen gäller. *Kommissionen föreslår* att tillståndsmyndigheten fritt får bestämma tider för alkoholserveringen, dock att servering skall få påbörjas tidigast klockan 11.00 och avslutas senast klockan 03.00. Vid prövningen av serveringens sluttid skall särskild hänsyn tas till risken för att närboende störs.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Jämtland, Sundsvalls kommun och MHF-Ungdom tillstyrker kommissionens förslag.

Konkurrensverket betonar "vikten av att särskilda hänsyn tas till krav på konkurrensneutralitet mellan och likabehandling av restaurangföretag". Olika öppethållandetider i erhållna serveringstillstånd är ofta avgörande för konkurrensförhållandet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasätter om det finns anledning att reglera serveringstiderna i samband med tillståndsgivningen då det föranleder en mängd ärenden som endast handlar om förlängt öppethållande. Länsstyrelsen anser att det bör räcka med en lagreglering om serveringstid till senast 03.00.

På samma sätt anser Polismyndigheten i Göteborg att serveringstiderna inte bör lagstadgas utan kan avgöras lokalt. Polismyndigheten delar re-

servanten Sten Svenssons uppfattning att paragraf 46 bör tas bort i sin helhet. Detsamma anser *Sveriges Hotell- och Restaurangförbund* som annars förslår serveringstid mellan 08.00-05.00. *Även Stockholm stad* anser att serveringstiderna bör kunna avgöras lokalt av kommunen med hänsyn till miljö, närboende e.t.c.

Helsingborgs stad påpekar att närheten till kontinenten och Danmarksfärjorna gör staden speciell - det finns möjlighet att köpa sprit hela natten. Ett förlängt öppethållande får enligt Helsingborg stad först effekt om det gäller "riktiga" restauranger som drar en vuxen publik. Polismyndighetens erfarenhet är att efter stängningstiden 03.00. så strömmar människor till både färjor och illegala klubbar. För att minska denna tendens föreslår Helsingborg att:

/.../man i den nya lagstiftningen ger möjlighet att meddela dispens efter klockan 03.00. För att inte risken att sluttiden förskjuts genom en mängd dispenser bör dispensmöjligheten begränsas mycket snävt, möjligen genom en procentuell fördelning inom staden. Det är för övrigt bara Helsingborg och de tre storstäderna, Stockholm, Göteborg och Malmö som skulle behöva använda sig av dispensmöjligheten. För Helsingborgs del skulle en dispensmöjlighet ge större möjlighet till kontroll av alkoholserveringen eftersom den då sker på restauranger med tillstånd och tillsyn.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker förslaget med förbehållet att polisen får större möjligheter att påverka alkoholserveringen. Då skulle man även kunna tänka sig att skötsamma restauranger skulle kunna ha ett ännu senare öppethållande i syfte att motverka "svartklubbarna". Annars är man tveksam "till att generellt tillåta kl. 03.00 som sluttid eftersom erfarenheten säger att en sådan tidsangivelse kommer att förskjuta kroglivet till efternatten – med ökad risk för störningar och därmed ökade kostnader för tillsyn och ordningshållning". Även *Polisen i Umeå* och *Umeå kommun* är tveksam till en senareläggning av serveringstiden utifrån samma argument. Kommunen avstyrker denna del av förslaget.

Kammarrätten i Stockholm instämmer i kommissionens resonemang kring prövningen av serveringstid men är också tveksam till förslaget att införa en senaste sluttid men av en annan orsak. Anledningen är att man avvakta utvärderingen av en försöksverksamhet i Stockholm med öppettid till 05.00.

Polismyndigheten i Stockholm kan för närvarande inte tillstyrka förslaget. Man hänvisar till ovan nämnda försöksverksamhet vilken i ett par fall givit ett negativt utfall. En slutlig utvärdering har dock ännu inte gjorts.

Länsstyrelsen i Värmland instämmer i kommissionens argumentation men betonar att servering efter 03.00 inte bör tillåtas. Länsstyrelsen anser det inte heller vara något hållbart argument att man via sent öppethållande kan motarbeta "svartklubbar".

Länsstyrelsen i Östergötland påpekar att förslaget kan leda till att den förskjutning av serveringstiderna som redan har skett ökar ytterligare. Även *Föreningen Länsstyrelsernas Alkoholhandläggare (FLA)* befarar att serveringstiden kommer att förskjutas och undrar om det är "önskvärt".

Göteborgs kommun anser att frågan om möjlighet att kunna medge undantag för servering till senare än klockan 03.00 bör utredas ytterligare.

Nykterhetsrörelsens Landsförbund, De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse (DKSN), Kristna Socialdemokraterna, Broderskapsrörelsen, Kristdemokratiska Samhällspartiets kvinnoförbund (lokalavdelning i Stockholm) och *IOGT-NTO-rörelsen* tillstyrker att servering får påbörjas 11.00 men anser att sluttiden bör vara 01.00. *Sveriges Blåbandsförbund* avvisar kommissionens förslag.

3.4 Tillståndsbevis

En vanlig regel i andra länder är att de meddelade rättigheterna skall anslås i lokalen. Detta är en upplysning för både restauranggäster och myndigheter. *Kommissionen menar* att det finns skäl för att införa motsvarande ordning även i Sverige, dvs. att tillståndsbeviset skall anslås på väl synlig plats i serveringslokalen.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Värmland anser att förslaget är positivt om tillståndsbeviset anslås på väl synlig plats i serveringslokalen. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser att däremot att det är tillräckligt om tillståndet på begäran kan uppvisas. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* berättar att man redan har denna ordning och att det underlättar vid tillsynsmyndigheternas besök.

Sundsvalls kommun tillstyrker förslaget och tillägger att anslaget även kan innehålla såväl "väsentliga faktauppgifter, som information till gäster och tillsynsmyndigheter".

Nykterhetsrörelsens Landsförbund, Sveriges Hotell- och Restaurangförbund samt *MHF-Ungdom* tillstyrker kommissionens förslag.

3.5 Prövotider

Ett tidsbegränsat tillstånd (även kallat tillstånd med prövotid) används ofta då tveksamheter föreligger. Enligt nuvarande regler skall dock denna möjlighet användas restriktivt och förnyade prövotider får i princip inte förekomma. *Kommissionen föreslår* att tillståndsmyndighetens möjligheter att använda prövotider utvidgas. De är t.ex. användbara för restauranger med tydlig inriktning på ungdomar, och där tillståndsmyndigheten behöver en längre tid på sig innan slutlig ställning kan tas till ansökan om alkoholservering.

Remissinstansernas synpunkter

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund, Nykterhetsrörelsens Landsförbund och Sundsvalls kommun tillstyrker kommissionens förslag. *MHF-Ungdom* anser att alla permanenta tillstånd borde föregås av en prövotid.

Länsrätten i Hallands län anser att möjligheten att tidsbegränsa ett tillstånd till en prövotid (37 § LHD) bör tas bort:

En enskild person som får tillstånd att servera alkoholdrycker behöver ofta göra stora och kostsamma investeringar i lokaler och andra anordningar för att serveringen skall kunna ske under trevliga och betryggande former. Övervägande rättssäkerhetsskäl talar för att han bör kunna utgå från att han får behålla tillståndet om han inte missköter sig innan sådana investeringar görs. Eventuella tveksamheter om lämpligheten att i ett visst fall ge tillstånd bör kunna undanröjas i en utvidgad utredning och tillsyn.

3.6 Festivaler och tillfälliga arrangemang

Ansökningarna om tillfälliga serveringstillstånd har ökat kraftigt på senare år. Servering till allmänheten vid "festivaler" av olika slag står för en betydande del av denna ökning. Hur reglerna skall tillämpas råder det delade meningar om. *Kommissionen föreslår* att kommunerna bör utforma särskilda riktlinjer om festivaler och andra större evenemang som vänder sig till allmänheten. Dessa riktlinjer kan ingå i kommunens alkoholpolitiska program. För servering till allmänheten bör samma krav på bransch-vana och matutbud gälla för tillfälliga tillstånd som för tillsvidaretillstånd.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Norrbottens län påpekar att ansökningarna om tillfälliga tillstånd tar mycket tid då kriterier för tillståndsgivning saknas. Länsstyrelsen anser dock att det i lagen ska anges vilka förutsättningar som ska finnas för tillståndsgivning då dessa ansökningar har ökat i antal och gäller både stora och små arrangemang.

Länsrätten i Stockholms län kritiserar kommissionens förslag främst då de särskilda riktlinjer som kommunerna föreslås utforma inte har något större värde i en förvaltningsrättslig process.

En kommun kan inte med rättslig verkan i en förvaltningsbesvärsprocess ställa upp andra krav eller ytterligare krav utöver de som ställs upp i lag. Program och riktlinjer kan vidare leda till problem när det gäller att identifiera besvär som kommunalbesvär eller förvaltningsbesvär.

Länsrätten föreslår i stället att uppstramningen av ansökningsförfarandet åstadkoms genom att Socialstyrelsen ges i uppdrag att utfärda allmänna råd i denna fråga.

Länsstyrelsen i Jämtland anser att kommissionen förslag får konsek-

vensen att tillfälliga tillstånd endast kan ges till dem som har ett serveringsställe som tillhandahåller lagad mat (enligt 41 § andra stycket LHD). Länsstyrelsen ifrågasätter om denna begränsning varit kommissionens avsikt då det i dag är vanligt med sökande som endast "tillfälligt hyr en lokal för en tillställning". Länsstyrelsen i Jämtland gör annars samma påpekanden som länsstyrelsen i Norbottens län med undantag för att man inte har något förslag hur problemet ska lösas.

MHF-Ungdom anser att det är positivt med ökningen av festivaler och folkfester men anser det "olyckligt att dessa så starkt kommit att förknippas med en friare tillgång till alkohol". MHF-Ungdom efterlyser en attitydförändring så att inte "alla folknöjen kräver 'öl-tält' för att bli så festliga som de borde vara". Följden kan bli ökat gatuvåld, rattfylleri m.m.

3.7 Utbildning för restaurangpersonal

Kommissionen anser det mycket angeläget att personer som driver alkoholservering är kompetenta för sin uppgift. Ett rimligt krav för att få serveringstillstånd är att tillståndshavaren har gått igenom någon form av branschutbildning. Idag finns restaurangskola, dvs. endast en längre utbildning. *Kommissionen föreslår* att Socialstyrelsen får i uppdrag att utarbeta en lämplig kortare utbildning för restaurangpersonal. Utbildningen bör ge ökat företagskunnande och även innehålla avsnitt om alkoholens skadeverkningar samt om hur en ansvarsfull och återhållsam alkoholservering kan bedrivas. Genomgången utbildning skall sedan gälla som ett krav för att kunna få tillstånd för servering till allmänheten. Kostnaderna för genomförande av utbildningen skall täckas med kursavgifter från deltagarna.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att förslaget är bra och fyller ett viktigt behov inte minst vad det gäller de alkoholpolitiska frågorna. *Länsrätten i Jämtland, Kalmar kommuns socialnämnd, IOGT-NTO-rörelsen, Sveriges Blåbandsförbund* och MHF-Ungdom tillstyrker också förslaget.

Göteborgs kommun och *Statstjänstemannaförbundet* anser att det är angeläget att en kortare utbildning införes som komplement till restaurangskolan.

Nykterhetsrörelsens Landsorganisation samt *DKSN* tillstyrker förslaget och föreslår att det förläggs som uppdragsutbildning på studieförbund och folkhögskolor. *Systembolaget* tillstyrker kommissionens förslag och vill gärna "ge synpunkter på uppläggningen och eventuellt medverka i utbildningen". *Umeå kommun* vill understryka kommissionen förslag angående utbildning som krav för att erhålla serveringstillstånd.

Länsrätten i Stockholm anser att förslaget är onödigt och "främst medför ökad byråkrati, varför någon sådan utbildning inte bör införas". Länsrätten anser att den kunskap som efterlyses redan är ett krav för att få serveringstillstånd och i annat fall kan behovet tillgodoses genom informationsmaterial.

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund (SHR) informerar om att ett utbildningsprogram som SHR nu lanserar uppfyller kommissionens krav. SHR föreslår därför att det räcker om Socialstyrelsen "övervakar" att utbildningen fortsätter.

3.8 Handläggningstider

En ansökan om serveringstillstånd är ofta förenad med stora ekonomiska investeringar. Det är rimligt att en sökande bör kunna få svar på en ansökan inom viss angiven tid. Det är också rimligt att tillståndsmyndigheten får skälig tid för tillståndsprövningen. *Kommissionen föreslår* att Socialstyrelsen i allmänna råd anger skäliga ansökning- och handläggningstider med ledning av vad kommissionen har anfört i detta betänkande.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Jämtland, MHF-Ungdom tillstyrker kommissionens förslag.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att den handläggningstid vid överföring av serveringstillstånd (1-2 månader)vid ägarbyten som föreslås av kommissionen är för lång. "Om handläggningen tar mer än 3-4 veckor är risken stor att sökanden 'tar saken i egna händer'. Länsstyrelsen bedömer att ett överföringsärende, om ansökan är komplett, idag tar ca. två veckor. Korta handläggningstider i enlighet med ovan torde i kommunen kräva delegation till tjänstemannanivå."

Systembolaget efterlyser ett "snabbare administrativt förfarande" då butikerna ofta får vänta länge på besked från länsstyrelserna om förändringar i tillståndsverksamheten.

Övervakning av nykterhet och ordning är normalt i första hand en kommunal och polisiär angelägenhet. I kommunerna finns också personella resurser för tillsynsändamål och dessutom en betydande lokalkännedom. Kommunerna bör ges rätt att ta ut tillsynsavgifter för de kostsamma restauranginspektionerna som ofta måste utföras på obekväm arbetstid. *Kommissionen anser* att kommunerna skall sköta den direkta tillsynen av restaurangerna och att den naturligt kan knyta an till socialtjänstens uppsökande verksamhet. Kommissionen betonar att särskilda resurser bör avsättas för tillsynen, bl.a. för att kontrollera ordning och nykterhet samt tillståndshavarnas ekonomiska skötsamhet.

Sammanfattning

I huvudsak är remissinstanserna positiva till kommissionens förslag. Flera instanser kommenterar främst rollfördelningen mellan kommunerna och länsstyrelsen och det är svårare att hitta egentliga tillstyrkanden eller avstyrkanden. En viss oklarhet över vilken roll som kommissionen tillskriver länsstyrelsen avspeglas generellt i instansernas svar. Det görs flera påpekanden om att länsstyrelserna bör ha ett övergripande ansvar. Några instanser förespråkar även att kommunerna endast bör ansvara för den yttre tillsynen. Förutsättningen att det finns resurser för tillsyn är även något som flera instanser understryker.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Älvsborg, Linköpings kommun tillstyrker kommissionens förslag. *Socialstyrelsen* anför att en nödvändig förutsättning för förslaget är att det finns kompetens och resurser hos länsstyrelserna för att klara av tillsyn och uppföljning. Det är även viktigt då de regionala uppföljningarna bildar underlag för Socialstyrelsens nationella uppföljning.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att länsstyrelsen bör få en "formell samordningsroll" för att garantera att tillsynen sköts på ett "enhetligt och rättssäkert sätt". Man vill i detta sammanhang även påminna om Länsstyrelsens nya uppgifter inom konkurrensområdet (4 § konkurrensförordningen 1993:173) som också kräver samordningsansvar.

Länsstyrelsen i Värmland betonar vikten av en fungerande tillsyn och påpekar att de tre myndigheter/organ som idag har ansvaret för tillsynen "samarbetar i mycket varierande grad". Tillsynsverksamheten har i praktiken ofta utförts av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Jämtland sympatiserar med kommissionens intentioner att skapa tydliga och enkla regler men kan inte ansluta sig till kommissionen strategi att föra över resurser från tillståndprövning till inspektionsverksamhet och kontroll.

Det är nödvändigt att prövningstillstånden av ansökningar om serveringstillstånd även i fortsättningen sker med noggrannhet och med iakttagande av de rättsregler och den praxis som finns på området. Det krävs som regel starkare skäl för att återkalla ett tillstånd än för att avslå en ansökan om tillstånd. Det är rimligen ett betydligt men för den enskilde att tvingas avbryta en redan etablerad verksamhet än att inte få tillstånd att sätta igång en ännu inte påbörjad verksamhet. Olämpliga serveringsställen/restauratörer bör rensas bort redan vid tillståndsprövningen. En nedrustning av verksamheten med tillståndsgivningen vore olycklig.

Annars anser man att kommunen bör ha huvudansvaret för tillsynen på lokal nivå och länsstyrelsen på regional nivå, med uppgifter av mer övergripande och samordnande art. Länsstyrelsen förordar att "särskilda resurser avsätts för tillsynen, bl.a. för kontroll av ordning och nykterhet samt tillståndshavarens ekonomiska skötsamhet".

Svenska kommunförbundet anser att "Alkoholpolitiska kommissionen kan kritiseras för att den inte tillräckligt ventlierat rollfördelningen mellan de brottsbekämpande myndigheterna och den myndighet som har att hantera LDH". Kommunförbundet utgår vidare från att ekonomisk brottslighet är en uppgift för polis-, skatte- och kronofogdemyndigheter och att detta tydligt kommer framgå av propositionstext (§ 64 LDH).

Statskontoret, Stockholms kommun, Sundsvalls kommun, Statstjänstemannaförbundet och *Föreningen Sveriges socialchefer* förespråkar att ansvaret för tillsynen delas mellan kommunerna och länsstyrelserna. I huvudsak bör kommunerna ansvara för den yttre tillsynen och länsstyrelserna för den inre. Flera av instanserna understryker vikten av att kommuner och länsstyrelser utvecklar former för samarbete. Vidare föreslår Stadskontoret att en närmare ansvarsfördelning kan prövas i samband med att Socialtjänstkommitténs förslag behandlas.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att länsstyrelsen ska vara tillsynsmyndighet med motiveringen att där finns fackkompetens och bred erfarenhet bl.a. av ekonomisk brottslighet.

Polisen i Umeå anser att Kommissionens tilltro till kommuner och statliga myndigheters förmåga att kunna åstadkomma en effektiv tillsyn är "blåögd". Man anför att de sektorer som förväntas utöva tillsyn är föremål för kraftiga nedskärningar och minskning av resurserna och det förefaller därför paradoxalt att tro att tillsynen ska kunna öka under sådana omständigheter. Polisen i Umeå menar därför att "ökad tillsyn" inte kan motverka "de olägenheter som kan följa av den liberalisering av tillståndsgivningen som föreslås". Vidare påpekar polisen att en ökad tillsyn som endast innebär att en "överförfriskad restaurangkund som körs ut på gatan utgör en större riskfaktor för ordningen och säkerheten än om han fått sitta kvar och nyktra till på restaurangen".

Rikspolisstyrelsen föreslår att polisen bör kunna ta ut ersättning för tillsynen med hänvisning till kommande besparingar. Vidare bör länspolismästaren få en mer framträdande roll.

Kalmar kommun anser att en förutsättning för att kommunen ska överta fler uppgifter är att avgifter kan tas ut för ansökningar och tillsyn. *Föreningen Länsstyrelsernas Alkoholhandläggare* anser att såväl central

styrning och måluppföljning som särskilda anslag är en absolut förutsättning för att länsstyrelsen ska bli en effektiv tillsynsmyndighet efter en kommunalisering av tillsynen.

Även *Länsstyrelsen i Östergötland* påtalar att resursbrist utgör ett hinder för tillsyn. Här gäller det dock Socialstyrelsen som man anser kan få svårigheter att klara sina uppgifter med nuvarande resurstilldelning.

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund föreslår att kommissionen i sitt fortsatta arbete bör överväga om inte aktiebolag ska vara en obligatorisk form för företag med serveringstillstånd. Det argument man anför är att tillsyn, kontroll och insyn är mycket bättre i aktiebolag än i andra företagsformer.

MHF-Ungdom instämmer i Owe Larssons reservation (att tillstånd och tillsyn ej ska handhas av kommunen). Annars gör man även här samma påpekande som flera instanser att det är en absolut förutsättning att det vid en kommunalisering av tillsynen anvisas särskilda medel för denna och att Socialstyrelsen bör se till att kommunerna utför sina uppgifter.

Sveriges Blåbandsförbund avvisar kommissionens förslag. *IOGT-NTO-rörelsen, Nykterhetsrörelsens Landsförbund* samt *DKSN* avstyrker förslaget med motiveringen att små och medelstora kommuner kan få svårt både med finansiering och med att utöva effektiv tillsyn. Man påpekar också att det kan bli svårigheter då kommuner kan ha olika alkoholpolitik och regler.

3.10 Besvärsrätt

Vid tillståndsprövningen för en tilltänkt restaurangetablering skall stor uppmärksamhet ägnas åt polisens yttrande om ordningsläget i området samt miljöförvaltningens bedömning av risken för att närboende störs. Detta gäller vid prövningen av nyetablering men även vid ansökningar om tillstånd för sena serveringstider. *Kommissionen föreslår* dessutom att skyddet för de närboende skall innefatta rätten att överklaga ett beslut om serveringstillstånd. Detta skrivs in i lagen. Länsstyrelsen ges också rätt att överklaga kommunens tillståndsbeslut om länsstyrelsen i sin tillsyn finner att beslutet inte överensstämmer med lagstiftningens intentioner.

Sammanfattning

I huvudsak är remissinstanserna positiva till kommissionens förslag. Flera instanser har olika åsikter om länsstyrelsernas och de boendes besvärsrätt. Ett antal remissinstanser (ca. tio stycken) avstyrker länsstyrelsernas besvärsrätt. Den huvudsakliga motiveringen är att en besvärsrätt för länsstyrelserna är överflödig då länsstyrelserna kan utöva tillsyn. Däremot är de flesta instanser som kommenterat förslaget positiva till att de boende får besvärsrätt.

Remissinstansernas synpunkter

Socialstyrelsen instämmer i kommissionens förslag angående besvärsrätten men påpekar att det är mycket viktigt att det finns en bestämmelse om att beslut om serveringstillstånd kungörs i ortstidningen. Motiveringen till det är att de berörda annars kan förbli omedvetna om beslutet och sin rätt att överklaga.

Folkhälsoinstitutet anser att förslaget är bra då länsstyrelsens besvärsrätt kan fungera som en garanti för att man vid tillståndsprövning verkligen ser till de alkoholpolitska konsekvenserna."Det finns skäl att understryka betydelsen av denna besvärsrätt, eftersom LHD/LVM-utredningen samtidigt har avvisat tanken på att länsstyrelsen ska ges en sådan rätt." *MHF-Ungdom* tillstyrker kommissionens förslag med liknande motivering. *Sveriges Blåbandsförbund* tillstyrker förslaget.

Länsstyrelsen i Jämtland tillstyrker förslaget angående boendes besvärsrätt. Man anser även att länsstyrelserna bör få besvärsrätt om kommunerna blir tillståndsmyndighet. *Göteborgs kommun* och *Statstjänstemannaförbundet* anmärker att det är mycket viktigt att de boendes besvärsrätt regleras i lagen. *IOGT-NTO-rörelsen* anser att utöver kommissionens förslag angående närboendes besvärsrätt "ska slås fast den vidsträckta besvärsrätt som gällde fram till 1990".

Länsrätten i Stockholm tillstyrker länsstyrelsernas besvärsrätt men inte de boendes. De störningar som boende kan utsättas för kan åtgärdas via "bestämmelserna om sanitär olägenhet och polisens verksamhet för att upprätthålla den allmänna ordningen". Länsrätten förespråkar i stället att man skapar " utrymme för länsstyrelseaktiviteter för återkallelse av tillstånd". I detta får man medhåll av *Länsrätten i Örebro län.*

Länsstyrelsen i Malmöhus län avstyrker, med liknande argument som länsrätten i Stockholm, de boendes besvärsrsrätt. Man påpekar dessutom att eventuella störningar för de boende redan i dag skall vägas in vid tillståndsprövningen. Länsstyrelsen anser att överklagningsrätt i beslut om serveringsärende enbart bör gälla den sökande.

Länsrätten i Göteborgs- och Bohus län samt länsrätten i Hallands län avstyrker däremot länsstyrelsernas besvärsrätt men tillstyrker de boendes. Länsrätten i Göteborgs- och Bohuslän förordar även att kungörelseförfarandet behålls.

Kalmar kommuns socialnämnd ifrågasätter länsstyrelsernas besvärsrätt med hänvisning till att länsstyrelsernas tillsynsmöjligheter ändå ökar då de avlastas ärenden. Kommunen efterlyser däremot ytterligare klarläggandeen av de boendes besvärsrätt och vill inte ta ställning i frågan.

Statskontoret avstyrker länsstyrelsernas besvärsrätt med motiveringen att det är onödigt när närboende har besvärsrätt och länsstyrelsen ansvarar för intern tillsyn och för administrativa ingripanden.

Polismyndigheten i Stockholm har liknande synpunkter och anför att "om kommunerna blir tillstånsmyndighet bör länsstyrelsen av hänsyn till de sökande utöva sitt tillsynsansvar på annat sätt än genom överklagandeinstitutet".

Domstolsverket avstyrker förslaget om länsstyrelsernas besvärsrätt med

hänvisning till LHD/LVM-utredningen (SOU 1993: 31, s. 100). Vidare har man kritik mot utformningen av 68 §. Det framgår inte vad som anses med *närboende* och det är även oklart vilka tillståndsbeslut som länsstyrelsen får överklaga. Även *Sundsvalls och Umeås kommuner* avstyrker länsstyrelsernas besvärsrätt.

Länsstyrelsernas socialtjänstförening (LSF) avstyrker förslaget om länsstyrelsernas besvärsrätt med motiveringen att ändringen principiellt avviker från länsstyrelsernas "förhållningssätt mot kommunala beslut". En sådan besvärsrätt för länsstyrelserna existerar dessutom inte i någon annan lag.

Kammarrätten i Sundsvall avstyrker besvärsrätten både för de närboende och länsstyrelserna. Kammarrätten anser att kommissionen inte har framfört några skäl som motiverar "att införa från den normala förvaltningsprocessen avvikande regler om överklagande av beslut enligt LHD". Man anser även att länsstyrelserna bör kunna "fullgöra sin tillsynsfunktion utan en sådan överklagningsrätt". Även *Riksdagens ombudsmän (JO)*avstyrker förslaget i dessa bägge delar.

Länsstyrelsen i Värmland har ett förslag för att undvika ett "alltför tillkrånglat beslutssystem". Förslaget förutsätter att kommunerna får tillståndsprövningen och primär tillsyn:

* Kommunalt beslut överprövas av länsstyrelse. Om kommun finner felaktigheter m.m. hos tillståndshavaren meddelas detta till länsstyrelse som självständigt har att pröva om fog finns för sanktion eller ingripande.
* Länsstyrelse utövar regional tillsyn med samma befogenheter som kommun. Länsstyrelse behöver då inte ha möjlighet att överklaga kommuns beslut. Prövar överklagade kommunala beslut.
* Länsstyrelses beslut oavsett vilken åtgärd det är överklagas till kammarrätt.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser inte att länsstyrelsernas besvärsrätt ska skrivas in i lagstiftningen. Länsstyrelsen anser dock att polismyndigheten bör ha besvärsrätt då ett tillstånd "befaras allvarligt komma att störa den allmänna ordningen och säkerheten". Vidare anför man att "enligt 22 § förvaltningslagen får ett beslut överklagas av den som beslutet angår". Närboende bör alltså enligt "förvaltningsrättslig praxis" kunna överklaga tillstånd och därför behöver detta inte heller anges i lagtext. Ett ytterligare argument är att oklarhet kan uppstå om "andra som beslutet kan angå har sådan rätt". Detta bör dock kunna klarläggas genom "motivuttalanden".

4 Skärpta krav där det behövs

4.1 Restaurangklubbar

Lagen tillåter att serveringstillstånd kan ges till slutna sällskap. Allmänt gäller då lägre krav på både branschvana, lokaler och matutbud. De slutna sällskap som här avses är t.ex. ideella föreningar och företag. Genom att konstruera ett slutet sällskap som endast har till syfte att bedriva restaurangverksamhet kan reglerna för tillståndsgivningen kringgås. Givetvis är dessa sammanslutningar inte att betrakta som slutna sällskap i lagstiftarens mening. En företeelse som har blivit allt vanligare är de s.k. restaurangklubbarna. Dessa klubbar är som regel inriktade på diskoteksverksamhet med medlemskort, som berättigar till inträde. Restaurangklubbarna använder ofta lokaler som endast har tillstånd för servering till slutna sällskap. Klubbverksamheten drivs till övervägande del av personer utan tillräcklig branschvana. Vid sidan av de helt illegala spritklubbarna konkurrerar de med de etablerade restaurangerna om delar av restaurangpubliken. Eftersom de åsidosätter de regler som gäller för vanliga restauranger bedriver de en osund konkurrens. *Kommissionen föreslår* att tillståndsmyndigheten alltid vid ansökningar från slutna sällskap skall ta de av föreningsstadgar, styrelse- eller årsmöteprotokoll, verksamhetsberättelse, m.m., för att pröva om det rör sig om en verklig förening eller en konstruerad sammanslutning i syfte att servera alkohol.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Malmöhus län instämmer i kommissionen resonemang och framhåller att det finns ett behov av skärpta krav vid tillståndsprövning för slutna sällskap samt att dessa bör anges i föreskrifter eller allmänna råd till lagstiftningen.

Länsstyrelsen i Jämtlands län tillstyrker förslaget och tillägger att man inte har några större problem med dessa ärenden. Länsstyrelsen tillämpar redan i dag kommissionens förslag.

Systembolaget tillstyrker kommissionens förslag och understryker "de svårigheter som systembutikerna har för att avgöra om ett stort inköp är avsett för privat bruk eller för en illegal verksamhet".

Länsrätten i Stockholm anser att kommissionens förslag inte är ändamålsenligt då även s.k. "verkliga" föreningar som har stadgar, styrelseprotokoll m.m. kan bedriva resturangklubbar. Det föreslagna systemet har redan tillämpats i olika län till synes utan större framgång. Enligt länsrättens mening borde restaurangklubbarna med enklare medel kunna förhindras genom ett förtydligande av vad som avses med slutna sällskap i lagens om handel med drycker mening."

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund har i en bilaga (bilaga 3, skrivelse 1993-01-19) föreslagit en ändring av tillståndstyperna som

man anser vara "enklare och tydligare" än kommissionens förslag. I denna bilaga klargörs även gränsdragningen mellan privata och kommersiella tillställningar.

Sveriges Blåbandsförbund föreslår att möjligheten att erhålla serveringstillstånd för slutna sällskap avskaffas.

4.2 Inköp från bryggeri

När möjligheten att sälja starköl direkt till restauranger infördes 1977 var det enligt kommissionens bedömning inte lagstiftarens avsikt att detta skulle innebära att bryggerierna även kunde sälja direkt till konsumenterna. Det är emellertid vad som sker genom att flera har upptäckt att det finns ett "kryphål" i lagstiftningen, nämligen att konstruera ett tillfälligt slutet sällskap som därefter ansöker om serveringstillstånd. Inköp från bryggerierna kan medföra väsentliga rabatter samt möjlighet att få disponera en s.k. ölpump. *Kommissionen föreslår* att lagstiftningen i denna del skärps. Endast innehavare av tillstånd för *stadigvarande* servering bör få köpa starköl direkt från bryggeri. Detta innebär att de som tillfälligt får servera alkoholdrycker hänvisas till Systembolaget även när det gäller inköp av starköl.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Värmland och *Länsstyrelsen i Jämtland, MHF-Ungdom* och *Umeå kommun* tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* instämmer i kommissionens förslag men påpekar att tillstånd för stadigvarande servering bör inkludera restauranger som meddelats tillstånd under en prövoperiod. Denna synpunkt delar även *Länsstyrelsen i Östergötlands län* som också tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen vill däremot ifrågasätta termen *stadigvarande* serveringstillstånd då den både i betänkandet och i andra sammanhang vanligaste benämningen är *permanent* tillstånd.

IOGT-NTO-rörelsen och *Sveriges Blåbandsförbund* stödjer reservationen av ledamoten Owe Larsson och vill återinföra förbudet för svenska och utländska bryggerier att ha partihandel med starköl.

4.3 Anmälningsskyldighet vid ägarbyten

Kommissionen finner det otillfredsställande att personer med bristande lämplighet, som exempelvis gjort sig skyldiga till ekonomiska brott eller serverat underåriga, kan förvärva restauranger med serveringstillstånd utan att detta skall anmälas till tillståndsmyndigheten. *Kommissionen föreslår* att en anmälningsskyldighet av förvärv införs för de fall då det dominerande ägarinflytandet väsentligt har förändrats. Denna skyldighet bör inträffa när en ny ägares andel eller ägarinflytande uppgår till minst 50 % av restaurangrörelsen. Brister den nye tillståndshavarens lämplighet kan tillståndet dras in.

Remissinstansernas synpunkter

Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Umeå, IOGT-NTO-rörelsen och *Länsstyrelsen i Malmö* tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen påpekar dock att den föreslagna regeln kan "kringgås t.ex. på så sätt att två personer vardera förvärvar en andel strax under 50%, och därigenom tillsammans får ett dominerande ägarinflytande utan att tillståndsmyndigheten får vetskap om förhållandet. Kostnaderna för tillsyn kommer att öka p.g.a utökade kontakter med PRV som tar ut avgifter för förfrågningar från länsstyrelsen."

Sundsvalls kommun och *MHF-Ungdom.* anser att det bör övervägas att införa anmälningsskyldighet vid mindre ägarbyte än andel kring 50 %, eftersom ett stort antal restaurangrörelser har flera delägare. *Föreningen Länsstyrelsernas Alkoholhandläggare* och *Umeå kommun* förespråkar obligatorisk omprövning vid förändrade ägarförhållanden.

Även *Polismyndigheten i Stockholm* anser att kommissionens förslag är otillräckligt. Myndigheten anför att då en aktie kan ha 10 gånger större röstvärde än en annan så kan "en person utan att äga 50 % av aktiekapitalet ha majoritet av rösterna. En aktieägare som på så vis förfogar över ett serveringstillstånd borde ha en skyldighet att anmäla sig till tillståndsmyndigheten."

Landsorganisationen i Sverige (LO) förespråkar att samma regler som vid konkurser ska gälla då administration och tillförlitlighet förbättras om reglerna är enhetliga.

Ett problem som ofta uppmärksammas vid inspektioner är att personer som inte har uppnått lagstadgad serveringsålder inte heller har legitimation med sig. Det kan därför vara svårt att konstatera om personen i fråga är underårig eller inte. Ord står mot ord. En naturlig åtgärd är att serveringspersonalen begär att personer som kan antas inte ha fyllt 18 år styrker sin ålder med legitimationshandling. Det sker också vanligen, men långt ifrån alltid. Vid inköp av alkoholdrycker på Systembolaget är det fullt accepterat att personalen begär legitimation i tveksamma fall. Krav på att uppvisa legitimation förekommer också som ett naturligt inslag i många andra sammanhang. I 11 § LHD stadgas att innan alkoholdrycker lämnas ut skall mottagaren på begäran styrka sin ålder. (Denna bestämmelse omfattar även servering.) Det borde därför inte uppfattas som ett alltför stort intrång i den personliga integriteten om denna regel används vid restaurangbesök i samma utsträckning som på Systembolaget. *Kommissionen återkommer* till frågor om ungdom och alkohol i slutbetänkandet.

Remissinstansernas synpunkter

Länsstyrelsen i Värmland, Länsstyrelsen i Stockholms län och *Sundsvalls kommun* tillstyrker förslaget och föreslår att legitimationsplikten kombineras med rätten för länsstyrelsen och kommunens inspektörer att begära legitimation. *Umeå kommun* anser att legitimationsplikt är ett minimikrav.

Systembolaget menar att en metod liknande deras egen, där personalen är instruerad att begära legitimation av de kunder som ser ut att vara under 25 år, borde kunna tillämpas inom restaurangbranschen.

MHF-Ungdom, Sveriges Blåbandsförbund, Lärarnas missionsförening, Vita Bandet och Kristdemokratiska Samhällspartiets Kvinnoförbund (lokal-förening i Stockholm stad), IOGT-NTO-rörelsen samt DKSN anser att åldersgränserna för inköp och servering av alkohol bör samordnas till 20 eller 21 år.

I dag kan en restaurang fortsätta att servera alkoholdrycker efter att rörelsen gjort konkurs. Erfarenheten har visat att mindre seriösa tillståndshavare efter en konkurs inte är lika noga med att följa gällande bestämmelser. Osunda restaurangföretag kan också på fördelaktiga villkor fortsätta att konkurrera med seriösa tillståndshavare en lång tid efter en konkurs, bland annat med hjälp av lönegarantin. *Kommissionen föreslår* att serveringstillståndet automatiskt skall upphöra vid konkurs. Serveringen kan fortsätta först efter att en ny ansökan beviljats.

Remissinstansernas synpunkter

Konkurrensverket, Landsorganisationen i Sverige (LO) samt *Länsstyrelserna i Värmland, Jämtland, Norrbottens* och *Malmöhus län* tillstyrker kommissionens förslag. Malmöhus län tillägger att "Tingsrätt eller konkursförvaltare bör åläggas att meddela tillståndsmyndigheten när ett restaurangföretag har försatts i konkurs, eljest kan vid en fortsatt försäljning konkurrensfördelar komma att uppstå".

Sundsvalls kommun tillstyrker att serveringstillståndet automatiskt skall upphöra vid konkurs men är "tveksam till att en ansökan från en konkursförvaltare om att återfå serveringstillståndet skall behandlas med förtur". *IOGT-NTO-rörelsen, DKSN* samt *Sveriges Blåbandsförbund* tillstyrker kommissionens förslag. *Umeå kommun* hälsar förslaget att serveringstillstånden skall upphöra vid konkurser med tillfredsställelse.

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund tillstyrker förslaget om att ett serveringstillstånd automatiskt skall upphöra vid konkurs men anser att förslaget om förtur bör övervägas ytterligare så att tiden innan nytt serveringstillstånd erhålles blir densamma som för en ny rörelse.

Riksdagens ombudsmän (JO) avstyrker förslaget med motiveringen att de problem som ofta uppstår vid konkurser inte är något unikt för denna bransch. JO anser att missbruk av konkursinstitutet bör "bekämpas genom allmängiltiga regler och andra åtgärder, vilka täcker hela fältet av ekonomisk brottslighet i näringsverksamhet och inte genom punktvisa branschinsatser". Man anser även att de flesta konkurser har naturliga anledningar som t.ex. konkurrens, konjunkturnedgång och inte kan "misstänkas vara planerade som ett led i något brottsligt förfarande". JO anför vidare att det inte föreligger några hinder i 63 § första stycket att förkorta den tidsram inom vilken anmälan om konkurs ska göras om den bedöms vara för lång.

En av de grundläggande principerna i regelsystemet är att om försäljning av alkoholdrycker leder till brister i nykterhet och ordning eller om bestämmelserna i lagen inte efterföljs skall lagstiftningen innehålla möjligheter till administrativa ingripanden. *Kommissionen föreslår* att sanktionssystemet görs effektivare genom att medge möjligheter att under en begränsad tid dra in tillståndet (suspension) och att omedelbart återkalla serveringstillståndet vid allvarliga överträdelser. Länsstyrelserna bör även i fortsättningen vara beslutsmyndighet för administrativa ingripanden.

Sammanfattning

I huvudsak är remissinstanserna positiva till kommissionens förslag. Av de instanser som yttrat sig är det ungefär lika många som tillstyrker att länsstyrelserna ska handha de administrativa ingripandena, som avstyrker detsamma. Den vanligaste motiveringen vid ett avstyrkande är att ansvaret för sanktioner, tillståndsgivning och tillsyn bör vara sammanhållet. Några instanser har även synpunkter på den lagtekniska utformningen.

Remissinstansernas synpunkter

Konkurrensverket, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Värmland, Länsstyrelsen i Jämtland, Polismyndigheten i Umeå, Systembolaget, Länsrätten i Örebro, Landstingsförbundet, LO, Statskontoret, IOGT-NTO-rörelsen och Sveriges Blåbandsförbund tillstyrker kommissionens förslag.

Sundsvalls kommun tillstyrker kommissionens förslag och anför att "länsstyrelsen har en organisation för att smidigt, opartiskt och juridiskt korrekt besluta om sanktioner" och kommunerna "slipper inrätta resurskrävande organisationer för detta". Sundsvalls kommun menar att den kommunala beslutsprocessen är dåligt anpassad till denna typ av ärenden. *Föreningen Sveriges Socialchefer och Föreningen Länsstyrelsernas Alkoholhandläggare* anför liknande argument och tillstyrker kommissionens förslag.

Statstjänstemannaförbundet anser att tungt vägande argument för att sanktionsbesluten ska ligga på länsstyrelserna är att beslutsvägen annars kan bli längre vilket kan blir ett hinder när det finns behov av snabba ingripanden.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker förslaget men anser att det bör skärpas ytterligare. I uppräkningen av orsaker som ligger till grund för återkallelse saknas "vanlig grov brottslighet ex.vis grova stölder, hälerier, narkotikabrott, våldsbrott m.m. Rikspolisstyrelsen anser att även dessa uppräknade brottstyper bör utgöra återkallelsegrunder."

Domstolsverket skriver att den föreslagna lydelsen av 64 § första stycket, andra meningen bör utformas enligt följande:

Uppkommer sådan olägenhet eller iakttas att inte bestämmelserna i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter skall länsstyrelsen besluta om sanktion enligt denna paragraf. Kraftigare sanktion får inte användas än vad som krävs för att åstadkomma rättelse.

Länsrätten i Stockholm tillstyrker i huvudsak den föreslagna utformningen av sanktionssystemet, men avstyrker att "varning införs som en särskild sanktionsform med överklagningsrätt till domstol". Länsrätten anser att "först när det blivit fråga om begränsningar i eller återkallelser av tillstånd bör saken kunna bli föremål för domstolsprövning".

Även *Länsrätten i Hallands län* instämmer i kommissionens förslag men har synpunkter på den lagtekniska utformningen:

Länsrätten föreslår att begreppet interimistisk återkallelse inte införs som en särskild sanktion. I stället bör införas en regel som möjliggör återkallelse tills vidare av ett tillstånd. Denna åtgärd kan om man så vill kallas interimistisk återkallelse. Förutsättningarna för att tillämpa regeln bör utformas så att det skall vara sannolikt att ett tillstånd kommer att återkallas och att kommunens (länsstyrelsens) beslut om återkallelse inte kan avvaktas med hänsyn till ärendets brådskande natur. Av rättsäkerhetsskäl bör ett beslut om återkallelse tills vidare vara begränsat i tiden eller förenat med villkor om att omprövning av beslutet skall ske inom viss tid.

Riksdagens ombudsmän (JO) anmärker att "tankegången bakom angivandet av 'särskild föreskrift' som en sanktion är svårförståelig". JO anför att tillståndsmyndigheten bör kunna skärpa föreskrifterna via sin tillsyn när det bedöms som nödvändigt. JO framhåller även att det bör framgå av lagtexten att sanktionen "suspension" inte gäller längre tid än en månad.

Göteborgs kommun anser inte att det är rationellt att återkallelse av tillstånd ligger på en statlig myndighet vilket bl.a. kan försena handläggningen. Kommunen anser även att socialstyrelsen bör utfärda allmänna råd och föreskrifter för när sanktioner skall tillgripas. "Utvecklingen kan annars leda till att varje åtgärdande myndighet tvingas utfärda egna interna riktlinjer med delvis olika innehåll."

Även *Kammarrätten i Sundsvall, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Linköpings kommun* anser att kommunerna ska ha befogenheten att besluta om administrativa ingripanden.

Polismyndigheten i Göteborg, SACO, Stockholms stad, Norrköpings kommun, Malmö kommun, Umeå kommun, Kalix kommun och *Borlänge kommun* anser att såväl sanktioner som tillsyn och tillståndsgivning m.m. bör handläggas av samma myndighet - kommunen. Den huvudsakliga motiveringen är att dessa funktioner bör vara samlade. Stockholms stad understryker att finansieringen av kommunernas merkostnader för de nya uppgifterna och övriga förberedelser måste vara klara innan bestämmelsen träder i kraft.

Kalmar kommuns socialnämnd anför att om man har för avsikt att förändra nuvarande förhållanden och ej urholka lagstiftningen, så bör

rätten att fatta beslut om tillstånd höra samman med rätten att ingripa med sanktioner.

Även *Länsstyrelsernas socialtjänstförening (LSF)* anser att ovan nämnda funktioner bör vara samlade och att länsstyrelsens roll ska vara att "genom tillsyn och uppföljning stödja kommunen så att lagstiftningen tillämpas enligt lagstiftarens intentioner".

Stockholms kommun instämmer med ovanstående instanser och anför som motiv att: "Sanktionsmöjligheten är en viktig del i alkoholpolitiken och bör därför finnas hos tillståndsgivaren. Eftersom mycket talar för att ansvaret för den inre och yttre granskningen av tillstånden bör delas mellan kommunen och länsstyrelsen är det angeläget att finna smidiga samarbetsformer som gör det möjligt för kommunen att snabbt agera."

4.7 Illegala spritklubbar

Klubbar med illegal verksamhet, bland annat alkoholservering utan tillstånd, har funnits länge. De illegala spritklubbarna betalar ingen skatt, inga sociala avgifter och har dåligt utrustade lokaler. På dessa grunder kan de hålla lägre priser än restauranger med serveringstillstånd och klubbarna konkurrerar därmed illojalt med de seriösa tillståndshavarna. Återkommande gör polismyndigheten tillslag mot dessa klubbar för att stoppa den olagliga verksamheten. Trots beslag av både alkoholdrycker och kontanter är det inte ovanligt att lokalen kort tid efter polisens tillslag på nytt används till samma verksamhet som tidigare. Lokalen finns ju kvar och andra personer tar över driften. *Kommissionen föreslår* att fastighetsägare/hyresvärdar som medvetet upplåter lokal till olaglig alkoholservering genom en ny lagregel görs straffansvariga.

Remissinstansernas synpunkter

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund Sveriges Blåbandsförbund, Nykterhetsrörelsens Landsförbund samt DKSN tillstyrker kommissionens förslag. Enligt NLFs och DKSNs uppfattning borde man i ett tillägg utforma en paragraf som innebär att lokalen kan förslutas av polismyndigheten.

Polismyndigheten i Stockholm påpekar att en rättslig process i dessa fall kan ta lång tid och att den illegala verksamheten då ofta fortgår. "Det är angeläget att rättsläget skärskådas med sikte på att i författning ge polisen ett uttryckligt stöd att hindra vidare alkoholservering i lokalen. Polismyndigheten föreslår därför att denna fråga utreds noggrant".

Rikspolisstyrelsen anser att kommissionens förslag i huvudsak är bra men menar att den föreslagna ansvarsregeln måste kompletteras för att bli effektiv. Man föreslår att ett sekundäransvar ska finnas" för den som faktiskt handhar fastighetsskötseln, eftersom ägar- och hyresförhållanden i olika bolagsformer erfarenhetsmässigt är mycket svåra att fastställa".

Konsekvensen skulle annars kunna bli att "ägare" till spritklubbar "av rent formella skäl kan driva gäck med polismyndigheter och övriga myndigheter".

Även *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att kommissionens förslag går i rätt riktning men är otillräckligt. Länsstyrelsen anför att en då en förutsättning är att "upplåtaren skall ha vetskap om att olaga servering av alkoholdrycker förekommer" kommer problem uppstå med bevisning. En komplettering bör därför göras i form av någon slags "underrättesleskyldighet gentemot fastighetsägaren" när t.ex. polisen har funnit att olaga servering förekommer.

Riksdagens ombudsmän (JO) har synpunkter på de straffbestämmelsen som kommissionen föreslår i 72 § tredje stycket. I remissvaret finns ett mycket utförligt resonemang kring paragrafer i LHD och Brottsbalken. JO föreslår en annan utformning av 72 § tredje stycket där hyresvärdens ansvar tydligare regleras och där det finns en bättre överensstämmelse med de regleringar som finns för den som hyrt ut en lägenhet där dobbleri har förekommit.

Får den som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet vetskap om att lägenheten används för sådan servering som avses i första stycket och underlåter han att göra vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, skall han, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt vad som föreskrivits om medverkan i 78 § tredje stycket.

I. Förteckning över instanser som yttrat sig

Av de remissinstanser som anmodats eller erbjudits att inkomma med synpunkter på rubricerat betänkande har följande inkommit med synpunkter;

Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Kriminalvårdsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Statistiska centralbyrån, Livsmedelsverket, Konsumentverket, Konkurrensverket, Statens institutionsstyrelse, Kommerskollegium, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholm, Länsrätten i Göteborgs- och Bohuslän, Länsrätten i Örebro län, Länsrätten i Hallands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Riksdagens ombudsmän, Polismyndigheten i Stockholm, Polismyndigheten i Göteborg, Polismyndigheten i Umeå, Polismyndigheten i Norrköping, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Stockholms läns landsting, Göteborgs- och Bohus läns landsting, Malmöhus läns landsting, Skaraborgs läns landsting, Stockholms kommun, Haninge kommun, Uppsala kommun, Linköpings kommun, Kalmar kommun, Malmö kommun, Borlänge kommun, Sundsvalls kommun, Halmstad kommun, Östersunds kommun, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund (SKTF), Statstjänstemannförbundet, Sveriges psykologförbund, Sveriges socionomers, personal- & förvaltningstjänstemäns riksförbund (SSR), Landsorganisationen i Sverige (LO), Föreningen Sveriges socialchefer, Alkoholproblematikers riksorganisation (ALRO).

Därutöver har tillkommit yttrande från Riksförbundet för behandlingshem (RFB), Länsstyrelsernas Socialtjänstförening (LSF), Sällskapet Länkarnas Riksförbund, Svenska Restauratörförbundets arbetsgivarförening (SRA), Länkens Kamratförbund, IOGT-NTO, Sveriges Hotell- och restaurangförbund (SHR), Sveriges läkarförbund, Umeå kommun och Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohus län.

Totalt inkomna remissvar: 58 stycken

Tillstyrker utredarens förslag:	33
Avstyrker utredarens förslag:	8
Avstår:	12
Samordnar remissvaret med Serveringsbestämmelser	5

Lagen om handel med drycker (LHD)

Enligt förslaget skall kommunen ta över ansvaret för prövning av frågor om tillstånd till detalj- och partihandel med öl klass II samt alla typer av tillstånd till servering av alkoholdrycker. Det framhålls att flertalet av dessa ärenden inte är komplicerade från juridisk synpunkt. Svårigheter kan främst uppstå i ärenden om s.k. permanenta serveringstillstånd. De bedöms dock möjliga att bemästra genom samordning av den specialkompetens som finns på olika håll i en kommunal förvaltning. Kommunen förutsätts själv avgöra lämplig organisation för att tillgodose kraven på tillräcklig kompetens.

I utredningen framhålls det nära sambandet mellan tillståndsgivning, löpande tillsyn över tillståndshavare samt olika former av ingripanden mot tillståndsinnehavare som inte följer givna föreskrifter. De tre funktionerna ger varandra inbördes stöd och information och måste följa samma principiella kriterier. Enligt utredningen talar såväl rättssäkerhetsskäl som praktiska och ekonomiska skäl för att dessa funktioner skall hållas samman hos en och samma myndighet. Kommunen föreslås därför få ett utökat ansvar för tillsyn enligt LHD samt ansvaret för återkallelse m.m. av meddelade tillstånd.

Länsstyrelsernas tillsyn får därmed ett delvis ändrat innehåll och kan mera inriktas på stöd till kommunerna och övervakning av deras ärendehandläggning, inbegripet möjligheter till kontroll av enskilda ärenden.

Förslaget innebär vidare en ändring av gällande regler för besvärsprövning såtillvida att det s.k. kommunala vetot försvinner. Det bedöms inte möjligt att behålla en sådan ordning om kommunen får beslutanderätten i fråga om tillståndsgivningen. Det framhålls att detta aktualiserar frågan om klarare lagregler ifråga om förutsättningarna för tillstånd, främst beträffande den s.k. behovsprövningen. Det finns i annat fall en risk för att överklaganden av avslagsbeslut så småningom kan leda till en alltför liberal praxis som inte i tillräcklig grad beaktar lagens alkoholpolitiska syften. I utredningen framhålls också nödvändigheten av att kommunernas beslut är sakligt väl underbyggda och motiverade i varje enskilt fall.

I övrigt föreslås inga ändringar i reglerna för överklagande, som sålunda förutsätts följa allmän förvaltningsrättslig praxis. Besvär föreslås dock anföras hos länsrätten som första instans. Förslaget innebär också att utredningen inte vill ge länsstyrelsen en särskild rätt att överklaga kommunens beslut i enskilda ärenden. Skälen härför är såväl principiella som praktiska och ekonomiska. Länsstyrelsens inflytande över tillståndsgivningen bör enligt utredningen utövas genom dess tillsynsfunktion och inte genom ingripanden i enskilda ärenden.

För att skapa möjligheter till en successiv kompetensuppbyggnad hos kommunerna och därvid ta tillvara den erfarenhet och expertis som finns hos länsstyrelserna föreslås vissa övergångsregler gälla under en tid av

tre år. Under den tiden skall länsstyrelsen höras innan kommunen fattar beslut i ärenden och meddelande av permanent serveringstillstånd och i ärenden och återkallelse eller begränsning av tillstånd. Vidare förutsätts länsstyrelsen under övergångstiden utöva en intensifierad tillsyn till stöd för kommunerna.

Kommunernas merarbete till följd av de nya uppgifterna enligt LHD bedöms till följd av rationaliseringsvinster kunna bli mindre än den avlastning som sker på länsstyrelserna. Kommunerna föreslås få rätt att ta ut avgift för prövning av ansökningar om tillstånd och även för den löpande tillsynen.

En följdändring föreslås i sekretesslagen

III. Synpunkter på betänkandet

Tillstyrker förslaget

Av de inkomna remissvaren tillstyrker 33 remissinstanser utredarens förslag att kommunen skall ta över ansvaret för prövning av frågor om tillstånd till detalj- och partihandel med öl klass II samt alla typer av tillstånd till servering av alkoholdrycker.

Den övervägande delen av remissinstanserna är positiva utredarens förslag eller har inte något att erinra mot förslaget och Alkoholpolitiska kommissionen som ger sin syn i delbetänkandet (SOU 1993:50) instämmer i LHD/LVM-utredningens betänkande då det gäller tillståndsprövningen. Däremot har Alkoholpolitika kommissionen samt flera remissinstanser annan inställning till vilken myndighet som skall sköta tillsynen och utfärda sanktioner.

Svenska kommunförbundet påtalar att kommunen bör vara beslutsmyndighet vid tillståndsprövningen mot bakgrund bl.a. av att kommunen har den bästa kännedomen om de lokala förhållandena. Svenska kommunförbundet ansluter sig vidare till det resonemang som förs i LHD/LVM-utredningen vad gäller frågan om återkallelse av tillstånd/sanktioner. Det finns ett naturligt samband mellan tillsyn- och återkallelsefunktionerna. Tillståndsmyndigheten vet vad som uppgivits i samband med tillståndsbeslutet och vad som behöver uppmärksammas vid tillsynen. Denna information är nödvändig för att bedöma om en återkallelse är rätt åtgärd, exempelvis krävs det snabba beslut och ingripanden vid otillåten servering till ungdom. Dessutom säger man att ur den enskildes perspektiv är det angeläget att det sker en konsekvent bedömning så att vederbörande inte råkar ut för ingripanden från "en annan myndighet med en annan uppfattning i samma frågor".

Stockholm stad ansluter sig till utredarens förslag och menar att det är klokt att låta kommunerna ta över tillståndsprövningen då den är en viktig del för kommunernas möjlighet att bedriva en aktiv alkoholpolitik. Kommunens ansvar för tillståndsprövningen gör det naturligt att kommunerna även skall handha rätten att återkalla tillstånd. Sanktionsmöjligheten är en viktig del i alkoholpolitiken och bör därför

finnas hos tillståndsgivaren. Samtidigt sägs i remisssvaret att mycket talar för att ansvaret för den inre och yttre granskningen av tillstånden bör delas mellan kommunen och länsstyrelsen och att det därför är angeläget att finna smidiga samarbetsformer, så att kommunen får möjlighet att agera snabbt.

Skaraborgs läns landsting ansluter sig till utredningens förslag om att hålla samman de tre funktionerna, tillståndsgivning, löpande tillsyn och återkallelse. Man menar att det blir ett enkelt och tydligt system, inte minst för ansökaren.

Kriminalvårdsstyrelsen instämmer i utredningens förslag att kommunerna får det fulla ansvaret för tillståndsgivning, tillsyn av och återkallelse av tillstånd för alkoholutskänkning. Länsstyrelsernas frigjorda resurser kan i första hand användas för vägledning och stöd samt viss begränsad tillsyn i enskilda ärenden.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) tillstyrker med viss tvekan utredarens förslag, och säger vidare att en rättslig reglering av den typ som LHD utgör förutsätter en strikt myndighetsutövning såväl genom tillståndsgivning som genom en fortlöpande kontroll, vilket skulle kunna medföra förbättringar i dessa avseenden om utredarens förslag genomförs.

Kammarrätten i Sundsvall förordar att tillståndsärenden och administrativa ingripanden enligt LHD prövas av kommunen, under förutsättning att den materiella lagstiftningen utformas på ett sätt som inte ger utrymme för godtyckliga bedömningar.

Länsrätten i Stockholm anser att strävandena bör inriktas mot en långtgående förenkling av regelverket och länsrätten delar utredarens uppfattning om att det är viktigt att hålla samman de tre funktionerna tillståndsgivning, tillsyn och återkallelse av tillstånd hos en och samma ansvariga myndighet, främst ur den enskilde tillståndshavarens synpunkt. Man säger vidare att kommunerna bättre än de flesta andra samhällsorgan kan känna till vem som är pålitlig respektive opålitlig alkoholutskänkare. Länsrätten i Göteborgs- och Bohus län instämmer i detta. Länsrätten i Hallands län tillstyrker utredningen i dess helhet under förutsättning att övergångsbestämmelserna införs, varigenom länsstyrelserna under en övergångstid får spela en aktivt vägledande roll och kommunerna ges tillfälle att bygga upp den kompetens som erfordras.

Polismyndigheten i Norrköping instämmer i utredarens bedömningar och tillstyrker förslaget. Polismyndigheten vill särskilt markera vikten av att funktionerna hålls samman hos en och samma myndighet. Den rollfördelning mellan kommun och länsstyrelse som föreslås och de befogenheter länsstyrelsen erkänns i sin övervakande verksamhet bedömer polismyndigheten som väl avvägda.

Flera instanser förordar att kommunen och länsstyrelsen delar tillsynen och att de administrativa ingripandena ligger kvar hos länsstyrelsen.

Socialstyrelsen anser liksom utredaren att ansvaret för handläggning av tillståndsärenden bör föras över till kommunerna, man vill dock förorda att länsstyrelserna även fortsättningsvis har ansvaret för att sanktioner

mot tillståndshavare vidtas vid olika missförhållanden.

Statskontoret tillstyrker att kommunen övertar ansvaret för tillståndsgivningen enligt LHD. Av detta följer automatiskt att kommunens vetorätt mot serveringstillstånd upphör. Att funktionsmässigt dela tillsynsansvaret mellan kommun och länsstyrelse så att kommunen står för fälttillsynen enligt LHD-lagen medan länsstyrelsen i huvudsak står för tillsynen över tillståndshavarens ekonomiska skötsamhet är att föredra, anser Statskontoret och avvisar utredningens förslag att kommunen även skall ta över ansvaret för de administrativa ingripandena.

Länsrätten i Örebro anser att om kommunerna får överta beslutanderätten när det gäller serveringstillstånd bör nuvarande ordning bibehållas vad gäller huvudansvaret för tillsynen och de administrativa ingripandena. Sanktionsärenden innebär myndighetsutövning av mycket känslig och ingripande art med högt ställda rättssäkerhetskrav. Denna kompetens menar länsrätten innehas av länsstyrelserna.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Landstingsförbundet tillstyrker förslaget vad gäller tillståndsgivningen. Däremot avstyrker man förslaget i den del som avser att administrativa ingripanden skall beslutas av kommun. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att länsstyrelsen även ges ett formellt ansvar för samordning av tillsynen. Detta alldeles särskilt om utredningens förslag om överflyttande av administrativa ingripanden till kommunen genomförs. Länsstyrelsen avstyrker att administrativa ingripanden skall beslutas av kommunen och hänvisar här till alkoholpolitiska kommissionens förslag att länstyrelsen bör vara den myndighet som handhar administrativa ingripanden.

Landstingsförbundet tillstyrker att kommunerna tar över ansvaret för prövning och tillståndsgivning för detalj- och partihandel och servering av alkoholdrycker, samt löpande tillsyn, däremot är man tveksam när det gäller sanktionsmöjligheterna.

Sundsvalls kommun tillstyrker förslaget att tillståndsprövningen övertlyttas från länsstyrelsen till kommnnen. Däremot vill man se ett delat ansvar mellan kommun och länsstyrelse vad gäller tillsynen, där den yttre tillsynen kan utföras av kommunen och den inre tillsynen av länsstyrelsen vilken samarbetar med kronofogde- och skattemyndigheter för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Avstyrker förslaget

Av de 58 inkomna remissvaren avstyrker 8 remissinstanser utredarens förslag. Följande remissinstanser avstyrker förslaget; Kammarrätten i Stockholm, Länsstyrelsen i Värmlands län, Polismyndigheten i Stockholm, Polismyndigheten i Umeå, Landsorganisationen (LO), Alkoholproblematikers riksorganisation (ALRO), Svenska Restauratörförbundets arbetsgivareförening (SRA), Sveriges Hotell- och Restaurangförbund (S H R).

Kammarrätten avstyrker utredningens förslag att kommunerna skall ta över ansvaret för prövning av frågor om dels tillstånd till detalj- och

partihandel med öl klass II, dels tillstånd till servering av alkoholdrycker. Domstolen är också kritisk till utredningens förslag att kommunerna skall ges ansvaret för återkallelse m.m. av meddelade tillstånd. Kammarrätten anser att särskilt följande förhållanden talar mot en kommunalisering av tillståndsgivningen. Det ställs stora krav vid tillståndsprövningen på att de prövande organen besitter kunskaper i såväl sociala som ekonomiska frågor. Vidare krävs ett väl utvecklat samarbete med polis-, kronofogde-, och skattemyndigheter. Det är vanligt förekommande att kommunerna har egna intressen i hotell- och restaurangnäringen vilket medför en inte obetydlig risk för intressekonflikter vid prövning av tillståndsfrågor. Kammarrätten ifrågasätter om de grundläggande intentionerna bakom alkohollagstiftningen kan upprätthållas vid den omfattande uppdelning på tillståndsmyndigheter som blir följden av en kommunalisering. Risken för en oenhetlig tillämpning är uppenbar. Kammarrätten anser att den nu rådande och väl fungerande ordningen med länsstyrelsen som tillståndsmyndighet bör bibehållas. Kammarrätten delar utredningens uppfattning att oavsett om tillståndsbesluten kommunaliseras så bör reglerna om det kommunala vetot ses över. För det fall en kommunalisering skulle ske av tillståndsgivningen anser kammarrätten likväl att rättssäkerhetskäl påkallar att länsstyrelsen även i fortsättningen skall vara beslutsmyndighet för administrativa ingripanden.

Länsstyrelsen i Värmlands län avstyrker utredningens förslag om överförandet av besluts- och tillsynsfunktioner till kommunerna men tillstyrker de förslag till förenklingar som föreslås. Enligt länsstyrelsens mening bör en reformerad lagstiftning innebära att kommunernas roll tydliggörs genom att de sociala aspekterna i serveringsfrågorna lyfts fram genom en aktiv tillsyn och förebyggande verksamhet. En annan myndighet, lämpligen länsstyrelsen, bör pröva ansökningar och ha en övergripande tillsyn i dessa frågor. Oavsett om beslutanderätten överförs till kommunerna eller ej är det länsstyrelsens uppfattning att det kommunala vetot bör avskaffas.

Polismyndigheten i Stockholm tillstyrker inte förslaget att på alkoholområdet föra över tillståndsgivning och tillsynsansvar m.m. från länsstyrelse till kommunerna, eftersom antalet beslutsmyndigheter då blir fler och polismyndigheten anser att länsstyrelsen spelar en viktig roll för att skapa och vidmakthålla en enhetlig tillämpning. Att länsstyrelsen bör ha tillsynsansvaret motiveras bl.a av krav på ökad samordning av kontrollen över den ekonomiska brottsligheten inom restaurangbranschen samt att länsstyrelsen besitter den juridiska kompetensen som krävs. Polismyndigheten i Stockholm avslutar med att påpeka att om förslaget om ny tillståndsmyndighet genomförs så bör tillståndsgivning och tillsynsansvar ankomma på en och samma myndighet.

Polisen i Umeå menar att en tydlig, enhetlig och rättssäker tillståndspraxis vad avser LHD förutsätter att länsstyrelsen även fortsättningsvis är tillståndsmyndighet i dessa ärenden. Polisen i Umeå skriver vidare att en kommunalisering av tillståndsprövningen kommer att ställa krav på personella resurser, samtidigt som det faktum att kommunerna har resursbrist gör att man antar att tillståndsprövningen kommer att ta mer-

parten av kommunernas resurser inom detta område och att tillsynen därför kan förväntas bli eftersatt.

LO och Hotell- och Restauranganställdas förbund delar inte utredarens uppfattning att kommunen skall få ett utökat ansvar för tillsyn samt ansvaret för återkallelse m.m. utan vill istället hänvisa till alkoholpolitiska kommissionens betänkande där tillsyn och sanktioner föreslås ligga kvar hos länsstyrelsen.

ALRO menar att det är av central betydelse att den av riksdagen fastlagda alkoholpolitiken tillämpas på ett enhetligt sätt, så att rättssäkerheten inte äventyras. ALRO menar att en likformig tillståndsprövning försvåras då antalet beslutsmyndigheter utökas vid en kommunalisering. Man påpekar dessutom att de alkoholpolitiska aspekterna kan få stå tillbaka för näringspolitiska aspekter, där risken för otillbörliga hänsynstaganden är särskilt stor om kommunen har ett ekonomiskt intresse i någon serveringsrörelse på orten. ALROs uppfattning är att det är mycket tveksamt om ens möjligt för kommunerna att bygga upp en organisation med motsvarande kompetens som länsstyrelserna idag besitter. ALRO ser det som ett oförsvarligt slöseri med resurser att slå sönder en väl fungerande organisation som länsstyrelsen till förmån för något som enligt vår uppfattning inte har någon möjlighet att fås att fungera i den nu rådande kommunala samhällsekonomin.

Svenska Restauratörförbundets Arbetsgivareförening (SRA) anser att en kommunalisering av tillståndsgivning och tillsyn avseende handel med drycker innebär starka betänkligheter ur rättssäkerhetssynpunkt. Dessutom anser man att bekämpningen av oseriositet inom branschen försvåras bl.a. avseende ekonomisk brottslighet och tillhörande illojal konkurrens. SRA tycker att länsstyrelserna har en effektiv hantering av ärenden enligt LHD och ett omfattande samarbete med andra myndigheter. Förenklingar i LHD skulle emellertid kunna leda till ännu bättre resultat.

Sveriges Hotell- och restaurangförbund begär att tillståndsgivning och kontroller ligger kvar hos länsstyrelserna med hänvisning till ovan förda resonemang.

12 remissinstanser svarar att de inte har några synpunkter eller avstår från att lämna synpunkter på utredarens förslag. De remissinstanser vilka avstått från att svara är;

Statistiska centralbyrån, Livsmedelsverket, Konsumentverket, Kommerskollegium, Stockholms läns landsting, Malmöhus läns landsting, Uppsala kommun, Sveriges socionomers, personal- och förvaltningstjänstemäns riksförbund, Riksförbundet för behandlingshem (RFB), Sällskapet Länkarna, Länkens Kamratförbund och Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Samordnar remissvaret med remissen Serveringsbestämmelser SOU 1993:50;

Folkhälsoinstitutet, Riksrevisionsverket, Riksdagens ombudsmän, Kalmar kommun och IOGT-NTO har aviserat samordnade remissvar.

1.1 Förslag till Alkohollag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller tillverkning av alkoholdrycker och handel med sådana varor. Lagen gäller också tillverkning av sprit.

Bestämmelser om införsel och försäljning av teknisk sprit finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

Föreskrifter om marknadsföring av alkoholdrycker finns, förutom i denna lag, även i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker.

2 § Med *sprit* förstås en vara som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin, starköl eller öl anses dock inte som sprit. Inte heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Med *mäsk* förstås en jäsande vätska som blir sprit om den får fortsätta att jäsa så att alkoholhalten överstiger 2,25 volymprocent.

Med *alkohol* avses i denna lag etylalkohol.

3 § Med *alkoholdrycker* förstås drycker som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol. Alkoholdrycker delas in i spritdrycker, vin, starköl och öl.

4 § Med *spritdryck* förstås i denna lag en alkoholdryck som innehåller sprit.

5 § Med *vin* förstås i denna lag alkoholdrycker som är framställda genom jäsning av druvor eller druvmust, drycker som är framställda av bär, frukt, rabarber eller liknande samt andra alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent alkohol och som inte är spritdrycker enligt 4 § eller starköl eller öl enligt 6 §.

6 § Med *starköl* förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och som innehåller mer än 3,5 volymprocent alkohol.

Med *öl* förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent.

7 § Med *lättdryck* förstås dryck som antingen är fri från alkohol eller innehåller högst 2,25 volymprocent alkohol.

8 § *Tillverkare* kallas den som driver yrkesmässig tillverkning enligt denna lag.

Med *försäljning* förstås varje form av tillhandahållande av dryck mot ersättning.

Försäljning till konsument benämns *detaljhandel* eller, om den sker för förtäring på stället, *servering*. Annan försäljning benämns *partihandel*.

2 kap. Tillverkning

1 § Sprit och spritdrycker får inte tillverkas utan tillstånd.
Spritdrycker med högre alkoholhalt än 60 volymprocent får inte tillverkas.

2 § Vin, starköl eller öl får inte tillverkas utan tillstånd om det inte gäller tillverkning i hemmet för eget behov.

3 § Närmare bestämmelser om tillverkning av alkoholdrycker och sprit meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen.

4 § Tillverkare av alkoholdrycker får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt denna lag.

5 § Tillverkare av sprit får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för export och, efter medgivande av Alkoholinspektionen, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

3 kap. Allmänna bestämmelser för försäljning

1 § Spritdrycker, vin eller starköl får inte säljas om det inte föreligger rätt till det enligt denna lag. Särskilda bestämmelser gäller för detaljhandel med och servering av öl.
Spritdrycker med högre alkoholhalt än 60 volymprocent får inte säljas.

2 § Utan hinder av denna lag får spritdrycker, vin och starköl serveras till passagerare på järnvägståg i internationell trafik.
Genom vad som föreskrivs i denna lag görs inte inskränkningar i den rätt till försäljning som följer av gällande bestämmelser om tullager som har inrättats för förvaring av proviant m.m. samt till försäljning av obeskattade varor i exportbutik.

3 § I fråga om rätt att förfoga över spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på fartyg och luftfartyg i internationell trafik gäller särskilda bestämmelser.

4 § Försäljning av drycker som omfattas av denna lag skall skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras.
Den som tar befattning med försäljning av alkoholdrycker skall se till att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället.

5 § Den som tillverkar, säljer eller förmedlar försäljning av alkoholdrycker får i sin rörelse lämna sådan dryck som gåva endast i form av varuprov.
Vid marknadsföring av tjänster eller vid försäljning av andra varor än alkoholdrycker får sådana drycker inte lämnas som gåva.

6 § Vid detaljhandel med och servering av alkoholdrycker skall lättdrycker finnas att tillgå i tillfredsställande urval och omfattning.

7 § Den som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bedriva försäljning av alkoholdrycker.

8 § Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får varor inte säljas eller lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte har fyllt 18 år.

Alkoholdrycker får inte säljas eller lämnas ut till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Alkoholdrycker får inte lämnas ut om det finns särskild anledning att anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

Den som lämnar ut alkoholdrycker skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått den ålder som anges i första stycket.

9 § Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 8 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Spritdrycker, vin eller starköl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 20 år. Öl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 18 år. Vad nu sagts gäller inte när någon bjuder av en alkoholdryck för förtäring på stället.

10 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får om synnerliga skäl föreligger förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

Kommunen får för visst tillfälle, om det anses påkallat för ordningens upprätthållande, förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

4 kap. Partihandel m.m.

1 § Partihandel med spritdrycker, vin eller starköl får bedrivas av den som har meddelats partihandelstillstånd. Den som har tillverkningstillstånd för spritdrycker, vin eller starköl skall anses ha partihandelstillstånd för motsvarande varor.

2 § Spritdrycker, vin och starköl får föras in till landet av den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för sådana varor.

Utöver vad som anges i första stycket får spritdrycker, vin och starköl föras in

1. av den som har rätt till tullfrihet enligt 4 § lagen (1994:000) om tullfrihet m.m.,
2. av resande eller av person, som utför arbete på transportmedel, som har fyllt 20 år, för eget bruk eller familjens bruk eller som gåva till närstående för dennes eller dennes familjs personliga bruk och
3. som proviant på fartyg eller luftfartyg enligt särskilda bestämmelser.

Spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på järnvägståg i internationell trafik, får föras in i den utsträckning som krävs för servering av passagerare under tågets färd inom landet.

3 § Spritdrycker, vin eller starköl får inte tas om hand på sätt som avses i 7 § första stycket tullagen (1994:000) av annan än den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för varorna. Sådana varor får av annan än den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för varorna inte förvaras på annat tullager än sådant som har inrättats för

förvaring av proviant m.m. I övrigt gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

4 § Inköpstillstånd får ges i fråga om spritdrycker, vin eller starköl som används i teknisk, industriell, medicinsk, vetenskaplig eller liknande verksamhet. Inköpstillstånd medför rätt att köpa in varorna hos den som är berättigad att bedriva partihandel med sådana varor.

5 § Den som enligt 1 § är berättigad att bedriva partihandel får dels sälja varorna till detaljhandelsbolaget, till den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för motsvarande varor och till den som har meddelats serveringstillstånd för sådana varor, dels exportera varorna. Varorna får också säljas till den som fått sådant särskilt tillstånd till inköp av varorna som avses i 4 §.

Endast den som är berättigad att bedriva partihandel får omförpacka eller buteljera varorna.

6 § Överlåts rörelse med verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag, får överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin eller starköl till sin efterträdare om efterträdaren har beviljats tillstånd för verksamheten.

För konkursbo eller dödsbo får utan hinder av bestämmelserna i denna lag spritdrycker, vin eller starköl säljas till den som har tillverknings- eller partihandelstillstånd för sådana drycker eller till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller även då en tillståndspliktig verksamhet måste avvecklas till följd av att tillståndet återkallats eller andra tvingande skäl.

Bestämmelserna i första och andra stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om öl.

7 § Vid partihandel med spritdrycker, vin och starköl är säljaren skyldig att förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller köpa in varan.

Vid varje partihandelsställe skall, om innehavaren inte är enskild person som själv förestår verksamheten, finnas en för uppgiften lämplig person som har tillsyn över försäljningen (föreståndare).

8 § Den som är berättigad att bedriva partihandel med spritdrycker, vin eller starköl ansvarar för att distributionen av varorna sker under betryggande former. Detta gäller också om någon utomstående anlitas för distributionen.

Tillståndshavare som nämns i första stycket och som låter importera sådana varor har från och med att varorna kommit in i landet motsvarande ansvar för distributionen av dem.

Närmare föreskrifter om distribution av spritdrycker, vin och starköl meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen.

5 kap. Detaljhandel

Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl

1 § För detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl skall det finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget), som staten äger.

Detaljhandelsbolaget får inte importera, exportera eller tillverka drycker som anges i första stycket.

Detaljhandelsbolaget får, med partihandelstillstånd, bedriva försäljning till den som har serveringstillstånd.

Bestämmelser om detaljhandelsbolagets verksamhet och drift samt om särskild kontroll från statens sida skall tas in i det avtal som upprättas mellan staten och bolaget.

2 § Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får bedrivas endast av detaljhandelsbolaget.

Detaljhandelsbolaget beslutar om försäljningsställenas förläggning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

3 § Försäljning får ske antingen som försäljning till avhämtning eller genom försändning på rekvisition.

4 § Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får vara inte lämnas ut till köpare förrän den har betalats.

5 § Spritdrycker, vin eller starköl som inte hålls i lager skall på begäran anskaffas om inte detaljhandelsbolaget finner att det finns hinder mot det.

Detaljhandel med öl

6 § Detaljhandel med öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att lokalen, där verksamheten bedrivs, är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Detaljhandel med öl får även bedrivas av detaljhandelsbolaget samt av tillverkare av öl eller lättdrycker.

6 kap. Servering

1 § Servering av spritdrycker, vin och starköl får ske endast om serveringstillstånd har meddelats enligt bestämmelserna i 7 kap.

Servering av öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att lokalen, där verksamheten bedrivs, är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 22 § tredje stycket livsmedelslagen (1971:511) samt att servering av mat samtidigt bedrivs i lokalen. Motsvarande gäller för den som enligt 23 § samma lag har meddelats särskilt tillstånd att yrkesmässigt hantera livsmedel.

Den som har meddelats serveringstillstånd får dessutom servera öl i enlighet med tillståndet.

2 § Servering av alkoholdrycker skall ske med återhållsamhet och får inte föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.

3 § På ställe med serveringstillstånd enligt denna lag skall tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig personal utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden.

Serveringsansvarig personal skall med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.

Tillståndshavaren skall till tillståndsmyndigheten anmäla vilka personer som har utsetts till ansvariga för alkoholserveringen.

För servering av spritdrycker, vin eller starköl får endast anlitas personal som är anställd av tillståndshavaren. Restaurangskolor med serveringstillstånd får dock i utbildningssyfte även anlita restaurangskolans elever.

4 § Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får servering av öl påbörjas tidigast klockan 07.00 och servering av andra alkoholdrycker tidigast klockan 11.00. Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat skall servering av alkoholdrycker avslutas senast klockan 01.00.

Serveringsställe skall vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång (stängningstid).

Första stycket gäller inte för hotellrum med minibar.

5 § Den som har serveringstillstånd är skyldig att köpa alla spritdrycker, allt vin och allt starköl som behövs för rörelsen av någon som har partihandelstillstånd för varan.

6 § Priser på alkoholdrycker får vid servering inte sättas lägre än inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. Priserna skall avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas.

7 § På ett serveringsställe får åtgärder inte vidtas i syfte att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker.

8 § Från ett serveringsställe får inte någon medföra eller tillåtas medföra spritdrycker, vin eller starköl. Detta gäller inte hotellrum med minibar.

9 § På ställe med serveringstillstånd får inte någon dricka eller tillåtas dricka andra alkoholdrycker än vad som har serverats i enlighet med tillståndet. Detta gäller dock inte på hotellrum.

Inte heller får någon dricka eller tillåtas dricka alkoholdrycker på ett serveringsställe där alkoholdrycker inte får serveras eller i en lokal, som yrkesmässigt upplåts för anordnande av sammankomster i slutna sällskap vid vilka mat eller dryck tillhandahålls av innehavaren eller genom dennes försorg och där servering av alkoholdrycker inte är tillåten.

Alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i denna paragraf får inte heller förvaras i sådan lokal eller tillhörande utrymme annat än om det är uppenbart att drycken inte är avsedd att drickas på stället.

7 kap. Tillstånd m.m.

Tillverkningtillstånd, partihandelstillstånd och inköpstillstånd

1 § Tillverkningstillstånd, partihandelstillstånd och inköpstillstånd får endast meddelas den som visar sig lämplig att utöva verksamheten med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden, lagringsmöjligheter och omständigheter i övrigt.

Tillståndsmyndigheten skall ta särskild hänsyn till om sökanden visar sig lämplig med avseende på laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna. Tillståndsmyndigheten får om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid, samt meddela de

villkor som behövs. Villkor får ges i samband med beslut om tillstånd eller senare under tillståndstiden.

2 § Tillverkningstillstånd kan gälla sprit, spritdrycker, vin, starköl och öl eller begränsas till en eller flera av dessa varor. Partihandelstillstånd och inköpstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller begränsas till en eller två av dessa drycker.

3 § Tillverknings-, partihandels- och inköpstillstånd meddelas av Alkoholinspektionen. Ansökan om tillstånd skall göras skriftligen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar närmare föreskrifter om vilken utredning som skall bifogas ansökan.

4 § Den som hos Alkoholinspektionen ansöker om tillstånd enligt denna lag skall betala ansökningsavgift. Den som beviljas tillstånd skall även betala en årlig tillsynsavgift.

Regeringen beslutar om avgifternas storlek och får meddela ytterligare föreskrifter om sådana avgifter. Efter bemyndigande av regeringen får Alkoholinspektionen meddela sådana ytterligare föreskrifter om avgifter som inte gäller avgifternas storlek.

Serveringstillstånd

5 § Serveringstillstånd kan avse servering

1. till allmänheten året runt, årligen under viss tidsperiod, vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod,
2. till förening, företag eller annat slutet sällskap året runt, årligen under en viss tidsperiod, vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod.

Serveringstillstånd kan avse servering på luftfartyg, fartyg eller järnvägståg i inrikes trafik (trafikservering).

Tillståndsmyndigheten får om det finns särskilda skäl begränsa serveringstillståndets giltighet till viss tid, samt meddela de villkor som behövs. Villkor får ges i samband med beslut om tillstånd eller senare under tillståndstiden.

6 § Serveringstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller begränsas till en eller två av dessa drycker.

7 § Serveringstillstånd får endast meddelas den som visar sig lämplig att utöva verksamheten med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden. Sökanden skall också visa att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §.

Tillståndsmyndigheten skall ta särskild hänsyn till om sökanden visar sig lämplig med avseende på laglydnad och benägenhet att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

8 § Tillstånd för servering till allmänheten får endast meddelas om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och kan tillhandahålla lagad mat. Serveringsstället skall ha ett tillfredsställande antal sittplatser för gäster.

Tillstånd för tillfällig servering eller till slutet sällskap får meddelas om serveringsstället tillhandahåller lagad mat.

Om det finns en drinkbar skall den vara en mindre väsentlig del av serveringsstället, inrättad i nära anslutning till matsal.

Utan hinder av första eller andra stycket får serveringstillstånd meddelas för vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal. Alkoholserveringen får dock endast ske i pauser under pågående föreställning.

Servering av alkoholdrycker från minibarer på hotellrum får ske på hotell med serveringstillstånd. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen får meddela närmare bestämmelser om serveringen.

9 § Om serveringen kan befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt, får serveringstillstånd vägras även om sökanden uppfyller kraven i 7 och 8 §§.

10 § Serveringstillstånd gäller viss lokal eller annat avgränsat utrymme.

11 § Ombyggnad av serveringsställe som medför väsentlig ändring av serveringslokalerna kräver särskilt medgivande av tillståndsmyndigheten.

12 § Tillstånd till annan servering av spritdrycker, vin och starköl än trafikservering meddelas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Tillstånd till trafikservering meddelas av den kommun där det företag som vill bedriva serveringen har sitt säte eller där den person som vill bedriva serveringen har sitt hemvist. Har företaget inte säte inom landet eller personen inte hemvist inom landet, meddelas tillstånd av Stockholms kommun.

13 § Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen hos kommunen.

Kommunen får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Kommunen får även ta ut avgift för tillsyn enligt 8 kap. av den som fått tillstånd av kommunen enligt denna lag.

14 § En ansökan om serveringstillstånd enligt 5 § första stycket, som inte avser ett enstaka tillfälle eller enstaka tidsperiod, får inte bifallas utan att polismyndighetens yttrande inhämtas. Polismyndigheten skall i yttrandet redovisa de omständigheter som ligger till grund för myndighetens bedömning samt avge utlåtande om sökandens allmänna lämplighet för verksamheten.

Om en ansökan om serveringstillstånd avser servering inom eller invid militärt område skall yttrande dessutom inhämtas från vederbörande militära chef innan ansökan får bifallas.

15 § Kommunens uppgifter enligt denna lag fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.

16 § Kommunen får träffa avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt denna lag skall ombesörjas helt eller delvis av den andra kommunen. Kommunen får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlåta befogenhet att avgöra ärenden enligt 7 kap. eller 3 kap. 10 §.

Upphörande av tillstånd i vissa fall

17 § Har den som fått tillstånd enligt denna lag avlidit eller fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen och vill dödsboet eller förvaltaren fortsätta rörelsen, skall anmälan göras

till tillståndsmyndigheten. Anmälan skall ha kommit in senast två månader efter dödsfallet eller beslutet om förvaltare. Har anmälan inte kommit in inom föreskriven tid, upphör tillståndet att gälla den dag anmälningstiden gick ut.

Har den som fått tillstånd försatts i konkurs, upphör tillståndet att gälla. Vill konkursboet eller konkursförvaltaren fortsätta rörelsen skall ansökan göras till tillståndsmyndigheten. Tillståndsmyndigheten skall behandla en sådan ansökan med förtur.

Återkallelse m.m.

18 § Alkoholinspektionen skall återkalla tillverknings-, partihandels- eller inköpstillstånd om

1. rätten enligt tillståndet inte längre utnyttjas,
2. tillståndshavaren inte följer de för tillståndet gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag, eller
3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd inte längre föreligger.

19 § Kommunen skall återkalla serveringstillstånd om

1. det inte endast tillfälligt uppkommer sådan olägenhet som avses i 6 kap. 2 §,
2. tillståndshavaren inte följer de för servering eller serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag, eller
3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 och 8 §§ inte längre föreligger.

20 § I stället för återkallelse enligt 18 eller 19 § kan tillståndshavaren meddelas varning, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.

21 § Föranleder detaljhandel med eller servering av öl olägenheter i fråga om ordning och nykterhet, eller följs inte bestämmelserna i denna lag, får kommunen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om mildrande omständigheter föreligger, meddela honom varning.

Ett förbud enligt första stycket kan inskränkas till att gälla för vissa närmare angivna tider eller under vissa närmare angivna omständigheter. Förbud gäller i sex månader, räknat från det att den som bedriver försäljningen fått del av beslutet.

Den kommun där försäljningsstället är beläget beslutar om ingripande enligt denna paragraf. Saknas fast försäljningsställe skall 12 § andra stycket tillämpas.

8 kap. Tillsyn m.m.

1 § Alkoholinspektionen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och kan utfärda allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen.

Länsstyrelsen utövar tillsynen inom länet. Länsstyrelsen skall också följa kommunernas tillämpning av denna lag samt biträda kommunerna med råd i deras verksamhet.

Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i lagen om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten. Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering av och detaljhandel med öl.

2 § På begäran av någon annan tillsynsmyndighet skall kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för tillsyn enligt denna lag.

Polismyndigheten skall underrätta andra tillsynsmyndigheter om förhållanden som är av betydelse för dessa myndigheters tillsyn.

Kronofogdemyndigheten skall underrätta vederbörande tillståndsmyndighet om den som har tillstånd enligt denna lag brister i sina skyldigheter att erlägga skatter eller socialavgifter. På begäran från länsstyrelsen skall samma underrättelse ges till länsstyrelsen.

På begäran av tillståndsmyndighet eller länsstyrelse skall skattemyndigheter och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som tillståndsmyndigheten eller länsstyrelsen behöver för tillståndsprövning eller tillsyn enligt denna lag.

3 § Den som beviljats tillstånd enligt denna lag skall hos tillståndsmyndigheten i förväg anmäla när han tänker påbörja verksamheten. Sådan anmälan skall även göras om verksamheten läggs ned eller om avbrott görs i den. Anmälan skall också göras i de fall verksamhetens omfattning förändras eller om det i övrigt sker någon förändring i verksamheten som är av betydelse för tillsynen. Även betydande förändringar av ägarförhållanden skall anmälas.

4 § Om en tillsynsmyndighet begär det skall en tillståndshavare lämna tillträde till driftsställe med tillhörande lokaler, tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som rör verksamheten, utan ersättning hjälpa till vid tillsynen, lämna varuprover som behövs samt redovisa uppgifter om verksamhetens omfattning och utveckling.

5 § Bokföring i rörelse som är tillståndspliktig enligt denna lag skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av en tillsynsmyndighet förete bokföringen i rörelsen. Han är dessutom skyldig att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar.

6 § En tillsynsmyndighet har rätt att på anfordran få upplysningar och handlingar som behövs för tillsyn enligt denna lag. Tillsynsmyndighet har också rätt att få tillträde till rörelsens lokaler för att kunna utöva sin tillsyn enligt 1 §.

7 § Polismyndigheten skall på begäran lämna det biträde som behövs för sådan tillsyn som nämns i 4-6 §§.

9 kap. Överklagande

1 § Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

2 § Alkoholinspektionens och kommunens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det överklagade beslutet får

inte ändras utan att Alkoholinspektionen respektive kommunen har lämnats tillfälle att yttra sig.

Domstolens beslut får överklagas av Alkoholinspektionen respektive kommunen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

10 kap Ansvar m.m.

1 § Den som

1. olovligen tillverkar sprit eller spritdrycker,
2. bereder mäsk i uppenbart syfte att olovligen tillverka sprit eller spritdrycker eller
3. forslar, döljer eller förvarar sprit eller spritdrycker, som uppenbarligen är olovligt tillverkade, eller mäsk, som uppenbarligen är avsedd för olovlig tillverkning av sprit eller spritdrycker, döms till böter eller fängelse i högst två år.

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. säljer alkoholdrycker utan tillstånd eller, om tillstånd inte behövs, utan rätt enligt denna lag,
2. serverar spritdrycker, vin eller starköl som har anskaffats på annat sätt än som sägs i 6 kap. 5 §, döms för olovlig försäljning av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år.

3 § Är brott som anges i 1 eller 2 § grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

4 § Den som olovligen tillverkar vin, starköl eller öl döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 § Den som innehar spritdrycker, vin eller starköl i uppenbart syfte att olovligen sälja dem, döms för olovligt innehav av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst ett år.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar alkoholdrycker åt annan i strid med 3 kap. 9 § döms för olovligt anskaffande av alkoholdrycker till påföljd som anges i 2 §.

7 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid med 3 kap. 8 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, eller vid partihandel underlåter att på sätt som föreskrivs i 4 kap. 7 § första stycket förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller inköpa varan, döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olovlig dryckeshantering döms också den som försäljer öl i strid med förbud som meddelats enligt 7 kap. 21 § eller tillåter alkoholförtäring i strid med 6 kap. 9 §.

8 § Är gärning som avses i 1, 2 och 4-7 §§ att anse som ringa, skall inte dömas till straff.

9 § För försök eller förberedelse till brott som avses i 1, 2 och 6 §§ döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Har flera medverkat till gärning som avses i 1-7 §§ eller vid försök eller förberedelse till brott enligt första stycket, skall 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken tillämpas. Den till vilken sprit, mäsk eller alkoholdrycker har överlåtits för personligt bruk skall dock vara fri från ansvar.

10 § Bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och utförsel av alkoholdrycker finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

11 kap. Förverkande och beslag

1 § Sprit, alkoholdrycker och mäsk som har varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade. Förverkande av alkoholdrycker kan ske även hos den som är fri från ansvar från brottet enligt 10 kap. 9 § andra stycket andra meningen.

2 § Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats enligt denna lag skall även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, förklaras förverkade. Likaså skall förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit förklaras förverkat.

3 § Om ett förordnande om förverkande skulle vara obilligt, får förverkandet helt eller delvis efterges.

4 § I fråga om sprit, alkoholdryck eller mäsk som kan antas bli förverkad enligt denna lag gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. i tillämpliga delar. Alkoholdryck som har lagts upp på sådant tillfälligt lager som nämns i 24 § tullförordningen (1994:000) skall anses som förverkad om den inte har tagits ut från lagret inom 30 dagar från uppläggningen. Vad som nu har sagts gäller även i fråga om sådan dryck som för tillfällig förvaring har omhändertagits av tullmyndighet utan att läggas upp på tillfälligt lager.

5 § Chefen för utrikesdepartementet får medge undantag från 6 kap. 5 och 9 §§ på begäran av främmande stat och internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

12 kap. Register

1 § Alkoholinspektionen skall för de ändamål som anges i 2 § föra ett tillståndsregister på medium för automatisk databehandling.

2 § Tillståndsregistret får användas för
1. handläggning av ärenden om tillstånd,
2. tillsyn över tillståndshavare samt
3. uppföljning, utvärdering och framställning av statistik beträffande ärenden enligt lagen.

3 § Tillståndsregistret får innehålla uppgifter om
1. den som har tillstånd enligt lagen,

2. den som har haft tillstånd enligt lagen,
3. den som ansöker om tillstånd enligt lagen och
4. den som har ansökt om tillstånd enligt lagen.

Regeringen får meddela föreskrifter om registrering av uppgifter även i fråga om olika företrädare för en verksamhet.

4 § I registret får beträffande den som avses i 3 § första stycket 1 och 3 registreras

1. uppgift om namn eller firma, person-, registrerings- eller organisationsnummer, adress och telefonnummer,
2. uppgift om dom i brottmål,
3. uppgift om förekomst av ärende hos polis- eller åklagarmyndighet,
4. uppgift om registrering av mervärdeskatteskyldighet, punktskatteskyldighet och upplagshavare enligt skattelagstiftningen,
5. uppgift om konkurser, restförda skatter och avgifter,
6. uppgift om den verksamhet som tillstånd avser eller söks för och om särskilda villkor som kan ha meddelats för denna,
7. uppgift om brott mot föreskrifter och meddelade villkor och om utförda inspektioner och
8. i den utsträckning regeringen närmare föreskriver, annan uppgift som har betydelse för handläggningen av ärenden enligt denna lag.

Uppgifter som avses i första stycket 2 och 3 får endast registreras i den mån de har betydelse för rätt till tillstånd enligt denna lag.

I registret får beträffande den som avses i 3 § första stycket 2 och 4 registreras uppgift som sägs i första stycket 1 samt uppgift som avses i 5 §.

5 § I tillståndsregistret får anges myndighetens beslut i ärenden enligt lagen, liksom domstols beslut, och de bestämmelser som har tillämpats.

Registret får också innehålla uppgifter om tidpunkt för registrerade förhållanden samt tekniska och administrativa uppgifter, om uppgifterna behövs för att tillgodose ändamålet med registret.

6 § Registerinformation som inte behövs för handläggning av ett ärende eller för tillsyn enligt lagen skall gallras under femte kalenderåret efter det att uppgiften registrerats.

Om tillstånd återkallas eller om sökt tillstånd vägras skall så snart beslutet vunnit laga kraft, alla uppgifter utom sådana som avses i 4 § första stycket 1 och 6 samt 5 § gallras ur registret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från gallring för att bevara ett urval av material för forskningens behov. Sådant material skall lämnas över till en arkivmyndighet.

7 § Regeringen får föreskriva att uppgifter till registret får hämtas från register som förs av statlig eller kommunal myndighet.

8 § Uppgifter i tillståndsregistret får lämnas ut på medium för automatisk databehandling för de ändamål och i den utsträckning som anges nedan till följande mottagare

Mottagare	*Uppgifter*	*Ändamål*
Polismyndighet	Uppgift om misstanke om brott enligt denna lag	Utredning och lagföring
Skattemyndighet och tullmyndighet	Uppgift om verksamhet som omfattas av denna lag	Beskattning eller påförande av tull

9 § Uppgifter ur registret får lämnas ut till kommun och länsstyrelse i den utsträckning uppgifterna är av betydelse för tillståndsprövning eller tillsyn.

10 § Tillståndshavare och de som söker tillstånd skall på lämpligt sätt ges information om registret. Informationen skall innehålla en beskrivning av de uppgifter som registret innehåller samt upplysningar om

1. ändamålet med registret,
2. rätten att få registerutdrag och rättelse till stånd enligt datalagen (1973:289),
3. de begränsningar i fråga om utlämnande av uppgifter på medium för automatisk databehandling och bevarande av uppgifter som gäller för registret.

---

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 9 kap. 2 § tredje stycket den 1 januari 1998 och i övrigt den 1 januari 1995 då lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall upphöra att gälla.

2. Tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet skall gälla som tillstånd enligt den nya lagen.

Ansökningar om andra tillstånd än serveringstillstånd som inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet skall överlämnas för handläggning hos Alkoholinspektionen.

Mål som väckts i kammarrätten av enskild före ikraftträdandet och som avser ingripande mot ett serveringstillstånd prövas enligt äldre bestämmelser.

3. Detaljhandelsbolagets och det i lagen (1977:293) om handel med drycker omnämnda partihandelsbolagets rätt enligt äldre bestämmelser, skall gälla som tillstånd enligt den nya lagen till dess nytt tillstånd erhållits, dock längst t.o.m. den 31 december 1995.

4. Den som har serveringstillstånd är skyldig att köpa alla spritdrycker, allt vin och allt utländskt starköl som behövs för rörelsen hos detaljhandelsbolaget eller hos den som har fått tillverknings- eller partihandelstillstånd enligt den nya lagen genom beslut av Alkoholinspektionen.

5. Under år 1995 skall länsstyrelsen fullgöra de uppgifter som åligger kommunen enligt den nya lagen utom de som anges i 8 kap. Under denna tid får länsstyrelsen inte bifalla en ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 5 § första stycket innan kommunen yttrat sig, utom i de fall ansökan avser ett enstaka tillfälle eller en enstaka tidsperiod.

Ansökningar om tillstånd till servering som inte har prövats slutligt den 1 januari 1996 skall överlämnas för handläggning hos vederbörande kommun.

6. Under år 1996 och 1997 skall kommunen underrätta länsstyrelsen om alla ansökningar om tillstånd enligt 7 kap. 5 § första stycket utom

sådana som avser ett enstaka tillfälle eller en enstaka tidsperiod. En sådan ansökan får under nämnda tid inte bifallas innan länsstyrelsen yttrat sig.

7. Under år 1996 och 1997 skall kommunen, när fråga uppkommer om återkallelse av serveringstillstånd eller förbud som nämns i 7 kap. 21 §, underrätta länsstyrelsen. Sådan åtgärd får under nämnda inte beslutas innan länsstyrelsen yttrat sig.

1.2 Förslag till
Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100)[1] skall införas en ny paragraf, 9 kap. 24 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 kap. 24 § *Sekretess gäller hos tillstånds- eller tillsynsmyndighet enligt alkohollagen (1994:000) för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende om tillstånd.* *I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

[1]Lagen omtryckt 1992:1474

1.3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker att 1 och 4 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
Denna lag gäller näringsidkares marknadsföring som avser alkoholdrycker och som vänder sig till konsumenter.	
Med alkoholdrycker förstås spritdrycker, vin, starköl och öl i den betydelse dessa beteckningar har i *lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.*	Med alkoholdrycker förstås spritdrycker, vin, starköl och öl i den betydelse dessa beteckningar har i *alkohollagen (1994:000).*
4 §	
Om förbud mot vissa marknadsföringsåtgärder finns bestämmelser i *lagen (1977:293) om handel med drycker.*	Om förbud mot vissa marknadsföringsåtgärder finns bestämmelser i *alkohollagen (1994:000).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

1.4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1961:1819 om försäljning av teknisk sprit m.m.[1] att 1 §, 4 §, 5 § 2 mom, 8 §, 8 a §, 9 § och 10 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Med teknisk sprit förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenr 22.07 eller 22.08 B. 1 eller B. 2 tulltaxelagen (1987:1068). *Vad som sägs i denna lag om teknisk sprit skall också gälla spritdrycker, vin och starköl, avsedda för ändamål som nu sagts.*	Med teknisk sprit förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenr 22.07 eller 22.08 B. 1 eller B. 2 tulltaxelagen (1987:1068)

Med alkoholhaltigt preparat förstås vara som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol och som inte är hänförlig till tulltaxenr 22.03-22.07 eller 22.08 B.1 eller B. 2. tulltaxelagen och inte heller är sådant läkemedel, som omfattas av läkemedelslagen (1992:859).

Med alkoholhaltigt läkemedel förstås ett läkemedel som omfattas av läkemedelslagen (1992:859) och som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol.

Beteckning i denna lag har samma betydelse som i *lagen (1977:293) om handel med drycker.*	Beteckning i denna lag har samma betydelse som i *alkohollagen (1994:000).* *Bestämmelser om tillverkning av sprit och om handel med alkoholdrycker finns i alkohollagen (1994:000).*

[1]Lagens rubrik ändrad genom 1994:956

[2]Senaste lydelse 1994:956

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[3]	
Teknisk sprit må utan särskilt tillstånd införas till riket av partihandelsbolaget. Tillstånd erfordras ej heller i fall då denaturerad teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat av resande införes annorledes än i handelssyfte eller för yrkesmässig förbrukning.	*Teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat får föras in till landet endast av den som har meddelats särskilt tillstånd av Läkemedelsverket. Tillstånd erfordras dock inte i de fall då denaturerad teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat förs in av resande annat än i handelssyfte eller för yrkesmässig förbrukning.*
För annan införsel av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat än som avses i första stycket kräves särskilt tillstånd av läkemedelsverket.	

I fråga om hantering av oförtullad teknisk sprit och oförtullade alkoholhaltiga preparat gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. Läkemedelsverket äger föreskriva begränsning av rätten att hantera oförtullad vara.

5 § 2 mom.[4]	
Teknisk sprit må, förutom av *partihandelsbolaget och* detaljhandelsbolaget, utan särskilt tillstånd säljas av den som tillverkat varan. För annan försäljning, som äger rum annorledes än från apotek, erfordras Läkemedelsverkets tillstånd.	Teknisk sprit må, förutom av detaljhandelsbolaget, utan särskilt tillstånd säljas av den som tillverkat varan. För annan försäljning, som äger rum annorledes än från apotek, erfordras Läkemedelsverkets tillstånd.

8 §[5]

Iakttages icke bestämmelserna i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter må läkemedelsverket meddela vederbörande varning. Därest rättelse ej vinnes eller varning ej anses vara tillfyllest, må verket förbjuda försäljning eller, där tillstånd till försäljning, införsel eller inköp meddelats, återkalla sådant tillstånd.

Har tillstånd återkallats eller har tillståndshavaren avlidit, åligger det tillståndshavaren eller dödsboet att, i den mån läkemedelsverket därom förordnar, sälja sitt lager av teknisk sprit till *partihandelsbolaget, vilket är skyldigt att till skäligt pris inköpa varan.*	Har tillstånd återkallats eller har tillståndshavaren avlidit, åligger det tillståndshavaren eller dödsboet att, i den mån Läkemedelsverket därom förordnar, sälja sitt lager av teknisk sprit till *någon som har tillstånd till försäljning av spriten.*

[3]Senaste lydelse 1990:433
[4]Senaste lydelse 1994:956
[5]Senaste lydelse 1990:433

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 a §[6]	
För att täcka statens kostnader för kontrollen enligt denna lag skall den som har fått tillstånd till införsel av teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat betala särskilda avgifter i den omfattning som bestäms av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, läkemedelsverket. Detsamma skall gälla *partihandelsbolaget och den som har fått tillstånd att tillverka sprit enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.*	För att täcka statens kostnader för kontrollen enligt denna lag skall den som har fått tillstånd till införsel av teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat *eller tillstånd till inköp eller försäljning av teknisk sprit* betala särskilda avgifter i den omfattning som bestäms av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Läkemedelsverket.
9 §[7]	
Den som säljer teknisk sprit utan att äga rätt därtill enligt denna lag eller överskrider dylik rätt eller bryter mot bestämmelserna i 7 § dömes för olovlig försäljning av teknisk sprit till påföljd som angives i *72 § lagen (1977:293) om handel med drycker.*	Den som säljer teknisk sprit utan att äga rätt därtill enligt denna lag eller överskrider dylik rätt eller bryter mot bestämmelserna i 7 § dömes för olovlig försäljning av teknisk sprit till påföljd som angives i *10 kap. 2 § eller 10 kap. 3 § alkohollagen (1994:000).*
10 §[8]	
Den som olovligen borttager eller försvagar denatureringsmedel i teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat dömes för för olovligt förfarande med teknisk sprit till påföljd som angives i *27 § lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.*	Den som olovligen borttager eller försvagar denatureringsmedel i teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat dömes för för olovligt förfarande med teknisk sprit till påföljd som angives i *10 kap. 1 § eller 10 kap. 3 § alkohollagen (1994:000).*
För den som säljer eller tillhandagår med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat varmed vidtagits åtgärd enligt första stycket äger *72 § lagen (1977:293) om handel med drycker* motsvarande tillämpning. Detsamma gäller för den som forslar, döljer eller förvarar sådan vara.	För den som säljer eller tillhandagår med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat varmed vidtagits åtgärd enligt första stycket äger *10 kap. 2 § och 10 kap. 3 § alkohollagen* motsvarande tillämpning. Detsamma gäller för den som forslar, döljer eller förvarar sådan vara.

[6]Senaste lydelse 1991:408
[7]Senaste lydelse 1977:294
[8]Senaste lydelse 1977:294

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2. Tillstånd till införsel, inköp eller försäljning av spritdrycker, vin eller starköl som har meddelats före ikraftträdandet skall gälla som tillstånd enligt alkohollagen (1994:000). Tillståndet gäller dock endast för den tid som Läkemedelsverket föreskrivit.

3. Om en ansökan som avses i 2. inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet skall ansökningen överlämnas för handläggning hos Alkoholinspektionen.

1.5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 § första stycket 1. lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med följande avvikelser:	Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med följande avvikelser:
1. Beslagtagen egendom må bevisligen förstöras om dess värde är ringa eller egendomens förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall må egendomen försäljas, spritdrycker, vin *eller starköl till det i lagen (1977:293) om handel med drycker omnämnda partihandelsbolaget, öl till tillverkare av sådan vara* och annan egendom på sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet finnes lämpligt. Belopp, som erhållits vid försäljning av beslagtagen egendom, tillfaller kronan.	1. Beslagtagen egendom må bevisligen förstöras om dess värde är ringa eller egendomens förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall må egendomen försäljas, spritdrycker, vin, *starköl och öl till den som är berättigad att tillverka eller att bedriva partihandel med sådana varor enligt alkohollagen (1994:000)* och annan egendom på sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet finnes lämpligt. Belopp, som erhållits vid försäljning av beslagtagen egendom, tillfaller kronan.

Beslut om förstörande eller försäljning meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren. I fall som avses i 23 kap. 22 § första stycket första punkten rättegångsbalken får sådant beslut meddelas även av polismyndigheten.

Går beslag åter och är egendomen jämlikt denna paragraf förstörd eller såld, skall ersättning av allmänna medel utgå med belopp, som motsvarar egendomens pris vid försäljning till allmänheten eller eljest finnes skäligt.

Beslut om ersättning meddelas av åklagaren. Är den som drabbats av beslaget missnöjd med beslut om ersättning, äge han inom en månad från det han erhöll del av beslutet påkalla rättens prövning därav. Ansökan härom göres vid den domstol, som ägt upptaga fråga om beslagets bestånd.

Ersättning utbetalas av länsstyrelsen efter framställning av åklagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

[1]Senaste lydelse 1980:582

1.6 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1965:94) om polisregister m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	
Utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister skall meddelas, när framställning därom görs av	
1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlännningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, polismyndighet *eller allmän åklagare;*	1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlännningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, polismyndighet, *allmän åklagare eller Alkoholinspektionen;*

2. annan myndighet, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd därtill;

3. enskild, om han behöver utdraget för att ta till vara sin rätt i främmande stat, för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat eller för att pröva fråga om anställning eller uppdrag i verksamhet, som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet eller för förebyggandet eller beivrandet av brott, och regeringen i förordning medgivit att utdrag eller upplysning lämnas för sådant ändamål eller, i annat fall, om den enskilde styrker att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och regeringen medger att upplysningen meddelas.

Regeringen kan förordna att en myndighet som avses i första stycket får ha terminalåtkomst till polisregister.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1994-10-24

Närvarande: justitierådet Torkel Gregow, justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt en lagrådsremiss den 15 september 1994 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. alkohollag,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
3. lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker,
4. lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.,
5. lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.,
6. lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Christian Groth.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet:*

Förslaget till alkohollag

6 kap.
9 §

Enligt paragrafens första stycke är det i princip förbjudet att på ställen med serveringstillstånd dricka eller tillåta någon att dricka andra alkoholdrycker än sådana som serverats i enlighet med tillståndet. Andra stycket innehåller ett förbud mot att i vissa andra lokaler dricka eller tillåta någon att dricka alkoholdrycker överhuvudtaget. Enligt en bestämmelse i paragrafens tredje stycke förbjuds vidare viss förvaring av alkoholdrycker. Enligt den bestämmelsen gäller som huvudregel att alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i paragrafen inte heller får förvaras i en sådan lokal eller tillhörande utrymme.

Vid föredragningen inför Lagrådet har upplysts att de olika förbuden inte är avsedda att gälla i fråga om öl. Denna begränsning framgår inte av lagtexten. Lagrådet förordar därför den ändringen i paragrafen att det i ett nytt fjärde stycke slås fast att förbuden inte gäller i fråga om öl. I övrigt förordar Lagrådet vissa redaktionella jämkningar.

På grund av det anförda kan paragrafen ges förslagsvis följande lydelse:

"På serveringsställe där serveringstillstånd gäller får inte någon dricka eller tillåtas dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet. Detta gäller dock inte på hotellrum.

Inte heller får någon dricka eller tillåtas dricka alkoholdrycker på ett serveringsställe där alkoholdrycker inte får serveras eller i en lokal, som yrkesmässigt upplåts för anordnande av sådana sammankomster i slutna sällskap vid vilka mat eller dryck tillhandahålls av innehavaren eller genom dennes försorg och där servering av alkoholdrycker inte är tillåten.

Alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i denna paragraf får inte heller förvaras i sådan lokal eller tillhörande utrymmen i annat fall än när det är uppenbart att drycken inte är avsedd att drickas på stället.

Förbuden enligt denna paragraf gäller inte i fråga om öl."

7 kap.
5 §

I paragrafen anges vilka olika slag av serveringstillstånd som kan ges. Enligt första stycket, som är uppdelat på två punkter, kan tillstånd meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånden kan avse servering året runt, årligen under viss tidsperiod, vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod. Av andra stycket framgår att serveringstillstånd kan avse s.k. trafikservering, varmed avses servering på vissa transportmedel. I tredje stycket anges att tillståndsmyndigheten kan om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid samt meddela de villkor som behövs. Villkoren får meddelas i samband med tillståndsbeslutet eller senare under tillståndstiden.

Bestämmelsen i andra stycket om trafikservering fyller ingen självständig funktion i förevarande paragraf. Den bör därför utgå och i stället fogas in i 12 § andra stycket, som anger vilken myndighet som meddelar tillstånd till trafikservering.

Vad som sägs i tredje stycket om begränsning av ett tillstånds giltighet har sin bakgrund i att tillstånd till servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod gäller tills vidare. För att förståelsen av bestämmelsen skall underlättas bör detta förhållande framgå direkt av lagtexten. Stycket bör därför kompletteras med en bestämmelse av innebörd att nämnda tillstånd gäller tills vidare.

I paragrafen bör därutöver göras vissa redaktionella ändringar.

Med hänsyn till det anförda föreslår Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

"Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt, årligen under en viss tidsperiod, under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle.

Tillstånd, som avser servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets gilighet till viss tid.

I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten meddela de villkor som behövs."

12 §

Som anförts under 5 § bör vad som anges i den paragrafens andra stycke om trafikservering fogas in i andra stycket i förevarande paragraf. Vissa redaktionella ändringar bör vidare göras i paragrafens första stycke.

Lagrådet föreslår att paragrafen ges följande lydelse:

"Tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl meddelas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Serveringstillstånd, som avser servering i inrikes trafik på fartyg, luftfartyg eller järnvägståg (trafikservering), meddelas dock av den kommun där det företag som vill bedriva serveringen har sitt säte eller där den person som vill bedriva serveringen har sitt hemvist. Har företaget inte säte inom landet eller personen inte hemvist inom landet, meddelas tillstånd av Stockholms kommun."

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om ingripande från kommunens sida mot försäljning av öl, när denna inte äger rum på tillfredsställande sätt. I första stycket anges sålunda att, om detaljhandel med eller servering av öl föranleder olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller bestämmelserna i den föreslagna lagen inte följs, kommunen får förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om mildrande omständigheter föreligger, meddela honom varning.

Vad som anges som förutsättning för att varning skall komma i fråga – att mildrande omständigheter föreligger – ger närmast intryck av att ingripande enligt paragrafen har straffrättslig karaktär. I författningskommentaren uttalas att mildrande omständigheter kan vara att olägenheterna inte beror på näringsidkaren själv eller är svåra för honom att påverka eller förhindra, t.ex. tillfälliga besök av störande ungdomar.

Även om ingripande enligt paragrafen får en straffliknande effekt, är syftet därmed uppenbarligen ett annat nämligen att förhindra att försäljning av öl sker under olämpliga former. Med hänsyn härtill passar uttrycket "om mildrande omständigheter föreligger" mindre väl. Med anledning av vad som anförts i författningskommentaren kan för övrigt framhållas att meddelande av varning framstår som en tämligen meningslös åtgärd i fall då olägenheterna inte beror på näringsidkaren själv och denne har svårt att påverka eller förhindra dem.

Mot bakgrund av det sagda föreslår Lagrådet att bestämmelsen i det berörda hänseendet utformas på följande sätt:

"--------- eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela honom varning."

10 kap.

6 §

Enligt paragrafen döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar alkoholdrycker åt annan i strid med 3 kap. 9 § för olovligt anskaffande av alkoholdrycker till "påföljd som anges i 2 §". Vid föredragningen inför Lagrådet har upplysts att det är avsett att även straffskalan i 3 § för

grovt brott skall vara tillämplig vid brott enligt förevarande paragraf. Den avsedda innebörden framgår dock inte av lagtexten. Mot denna bakgrund förordar Lagrådet att förevarande paragraf ges följande lydelse:

"Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar alkoholdrycker åt annan i strid med 3 kap. 9 § döms för *olovligt anskaffande av alkoholdrycker* till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år."

9 §

I första stycket anges att för försök eller förberedelse till brott som avses i 1, 2 och 6 §§ (olovlig tillverkning av sprit m.m., olovlig försäljning av alkoholdrycker och olovligt anskaffande av alkoholdrycker) döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Andra stycket innehåller i första meningen en föreskrift om att 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken skall tillämpas om flera medverkat till en straffbelagd gärning. Enligt andra meningen skall den till vilken sprit, mäsk eller alkoholdrycker har överlåtits för personligt bruk dock vara fri från ansvar.

Lagrådet konstaterar att genom bestämmelsen i första stycket utvidgas det straffbara området. I lagen om handel med drycker straffbeläggs sålunda försök till olovlig försäljning och olovligt anskaffande av alkoholdrycker medan förberedelse till sådana gärningar är straffritt. Lagen om tillverkning av drycker m.m. innehåller inga bestämmelser om försök och förberedelse till brott. I lagen finns emellertid straffbestämmelser avseende vissa åtgärder med destillationsapparater och aktiverat kol vilka bestämmelser inte förs över till alkohollagen. Dessa gärningar kan i viss utsträckning omfattas av straffbestämmelsen i första stycket av förevarande paragraf som dock har en vidare tillämpning.

Författningskommentaren innehåller endast mycket kortfattade motiv till paragrafen. Några skäl för en ökad kriminalisering av förfaranden med alkoholdrycker anges inte. Enligt Lagrådets mening bör en vidgad kriminalisering komma till stånd först efter att behovet härav närmare analyserats. Lagrådet förutsätter att så sker under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Beträffande därefter paragrafens andra stycke har genom en lagändring som trätt i kraft den 1 juli 1994 (SFS 1994:458, prop. 1993/94:130) den allmänna medverkansregleringen i 23 kap. brottsbalken utvidgats till att gälla även gärningar utanför balken när fängelse är föreskrivet. Straffskalan för samtliga i alkohollagen straffbelagda gärningar innehåller fängelse. Bestämmelserna i första meningen om medverkan fyller därför inte någon självständig funktion och bör utgå. I andra meningen bör vidare göras vissa redaktionella ändringar.

Mot bakgrund av det anförda förordar Lagrådet att paragrafens andra stycke ges följande lydelse:

"Den till vilken sprit, mäsk eller alkoholdrycker har anskaffats för personligt bruk skall vara fri från ansvar för medverkan till brott som avses i detta kapitel."

11 kap.
3 §
Mot bakgrund av bestämmelserna om förverkande av alkoholdrycker m.m. i 1 och 2 §§ i föreslås i förevarande 3 § att, om ett förordnande om förverkande skulle vara obilligt, förverkandet får helt eller delvis efterges.

I enlighet med vad som gäller i flertalet andra liknande fall bör undantaget vara tillämpligt endast då förverkande skulle vara *uppenbart* obilligt. Även i övrigt torde saknas anledning att utforma bestämmelsen annorlunda än vad som i allmänhet är fallet med motsvarande bestämmelser av samma innebörd på andra områden. Lagrådet föreslår därför att bestämmelsen ges följande lydelse:

"Förordnande om förverkande skall inte meddelas, om det skulle vara uppenbart oskäligt."

12 kap.
4 §
Första stycket innehåller en uppräkning i åtta punkter av uppgifter som får registreras beträffande dem som har tillstånd eller som ansöker om tillstånd.

Registrering får enligt punkt 2 ske av uppgift om dom i brottmål och enligt punkt 3 av uppgift om förekomst av ärende hos polis- eller åklagarmyndighet. Enligt författningskommentaren får uppgift som avses i punkt 2 endast innefatta det lagrum som har tillämpats samt domsnummer och domstol. Beträffande punkt 3 anges att uppgift om ärendet endast skall innehålla en identifikationsbeteckning, exempelvis ett diarienummer. Med hänsyn till att det här är fråga om mycket integritetskänsliga uppgifter bör de i författningskommentaren angivna begränsningarna föras in i lagtexten.

I punkt 8 har tagits in ett bemyndigande för regeringen att ge närmare föreskrifter om registrering av annan uppgift som har betydelse för handläggningen av ärenden enligt lagen. I motsats till övriga punkter öppnar punkt 8 möjlighet för registrering av en vid krets av uppgifter. Enligt författningskommentaren skall emellertid bemyndigandet inte få användas för registrering av känsliga personuppgifter. Även denna begränsning bör framgå av lagtexten.

Enligt tredje stycket får beträffande dem som har haft tillstånd eller som har sökt men vägrats tillstånd registreras uppgift som sägs i första punkten 1 och uppgift som avses i 5 §.

Enligt vad som upplysts vid föredragningen gäller de uppgifter som avses i 5 § såväl dem som anges i första stycket som dem som anges i tredje stycket av 4 §. Hänvisningen till 5 § i tredje stycket bör därför utgå.

Mot bakgrund av det anförda föreslår Lagrådet att första stycket punkterna 2, 3 och 8 ges följande lydelse:

"2. uppgift om dom i brottmål, såvitt avser domstol, domsnummer och tillämpade bestämmelser,

3. uppgift om förekomst av ärende hos polis- eller åklagarmyndighet,

såvitt avser diarienummer eller motsvarande beteckning,

---

8. i den utsträckning regeringen närmare föreskriver, annan uppgift som har särskild betydelse för handläggningen av ärenden enligt denna lag och inte utgör personuppgift av känslig natur."

Vidare föreslår Lagrådet att tredje stycket ges följande lydelse:

"I registret får beträffande den som avses i 3 § första stycket 2 och 4 registreras uppgift som anges i första stycket 1."

9 §

Enligt denna paragraf får uppgifter ur registret lämnas ut till kommun och länsstyrelse i den utsträckning uppgifterna är av betydelse för tillståndsprövning eller tillsyn. Den föreslagna bestämmelsen skall ses mot bakgrund av förslaget i remissen till ny sekretessregel i 9 kap. 24 § sekretesslagen (1980:100). Syftet med bestämmelsen torde vara att begränsa den nya sekretessregelns räckvidd så att den inte hindrar att kommuner och länsstyrelser får den tillgång till uppgifter ur registret som de behöver. För att denna innebörd skall framgå otvetydigt av lagtexten förordar Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse (jfr 14 kap. 1 § andra meningen sekretesslagen):

"Alkoholinspektionen är skyldig att på begäran lämna ut uppgifter ur registret till kommun och länsstyrelse i den utsträckning uppgifterna är av betydelse för tillståndsprövning eller tillsyn."

Övergångsbestämmelserna

Under *punkt 2* har i tredje stycket tagits upp en bestämmelse avseende prövningen i kammarrätt av fråga om ingripande mot serveringstillstånd. Där anges att mål som väckts i kammarrätten av enskild före ikraftträdandet och som avser ingripande mot ett serveringstillstånd prövas enligt äldre bestämmelser. Härmed åsyftas bestämmelserna i lagen om handel med drycker, vilka torde vara något mindre stränga än motsvarande bestämmelser i den nya lagen.

Förslagets ståndpunkt är att de nya bestämmelserna om prövning i sak i princip skall tillämpas omedelbart efter ikraftträdandet. Detta gäller bl.a. ärende om ingripande mot tillståndshavare, vilket börjat handläggas hos länsstyrelsen före ikraftträdandet. Med hänsyn härtill och med beaktande av syftet med ingripande kan ifrågasättas om det finns tillräckliga skäl att just i det fall som avses i den nu berörda övergångsregeln tillämpa äldre bestämmelser Lagrådet vill dock inte motsätta sig att så sker.

Det finns emellertid inte anledning att begränsa en undantagsregel till mål som har anhängiggjorts i kammarrätten före ikraftträdandet. Utifrån det synsätt som måste ligga bakom remissförslaget bör äldre bestämmelser tillämpas i kammarrätten så snart länsstyrelsens beslut i saken har meddelats före ikraftträdandet, dvs även om överklagande sker först därefter. I sistnämnda situation bör äldre bestämmelser tillämpas även

beträffande själva överklagandet.

Mot bakgrund av det sagda föreslår Lagrådet att tredje stycket i punkt 2 ges följande lydelse:

"Har länsstyrelsen i fråga om ingripande mot serveringstillstånd meddelat beslut före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser beträffande överklagande av beslutet och prövningen i överinstans."

Den nya lagen skall, enligt vad som föreslås i punkt 1, träda i kraft den 1 januari 1998 såvitt avser bestämmelsen i 9 kap. 2 § 3 st. om att det krävs *prövningstillstånd* vid överklagande av allmän förvaltningsdomstols, dvs länsrättens, beslut till kammarrätten. Någon särskild övergångsbestämmelse i anledning härav har inte föreslagits.

Av allmänna processrättsliga principer får anses följa att en ny bestämmelse som kräver prövningstillstånd för att överklagande skall tas upp till prövning inte bör tilllämpas i fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet, även om överklagande sker först därefter (se t.ex. övergångsbestämmelserna till lagen 1993:514 om ändring i rättegångsbalken och lagen 1993:516 om ändring i utsökningsbalken). Detta bör komma till uttryck i övergångsbestämmelserna. Föreskriften kan lämpligen tas upp som en ny punkt 3, vilket medför förskjutning av numreringen av de följande bestämmelserna.

Den nya bestämmelsen kan få förslagsvis följande lydelse:

"I fråga om beslut som allmän förvaltningsdomstol har meddelat före den 1 januari 1998 tillämpas, i stället för 9 kap 2 § tredje stycket i nya lagen, äldre bestämmelser om överklagande."

I *punkt 3* återfinns en bestämmelse om verkan efter ikraftträdandet av detaljhandelsbolagets och partihandelsbolagets monopolställning enligt nuvarande reglering. I punkten föreskrivs sålunda att detaljhandelsbolagets och det i lagen om handel med drycker omnämnda partihandelsbolagets rätt enligt äldre bestämmelser skall gälla som tillstånd enligt den nya lagen till dess nytt tillstånd erhållits, dock längst t.o.m. den 31 december 1995.

Trots paragrafens generella lydelse kan det inte vara avsett att den skall avse andra monopolrättigheter än de som bortfaller i den nya lagen och där ersätts av krav på tillstånd. Detta bör i klarhetens intresse framgå av lydelsen. Denna bör även i övrigt jämkas. Lagrådet föreslår följande lydelse:

"Partihandelsbolagets och detaljhandelsbolagets rättigheter enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall, i den mån de avser verksamheter som enligt den nya lagen kräver tillstånd, gälla som sådana tillstånd till dess tillstånd har meddelats partihandelsbolaget eller detaljhandelsbolaget, dock längst till utgången av år 1995."

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Yttrande enligt 2 a § datalagen (1973:289) över förslag till lagrådsremiss med förslag till ny alkohollag

Departementet har anmodat Datainspektionen att yttra sig över ett förslag till lagrådsremiss med förslag till ny alkohollag. Ett exemplar av förslaget kom inspektionen till handa den 12 september 1994 och begäran om yttrande den 14 september 1994 med svar nästa dag. Den tid Datainspektionen fått till förfogande att granska förslaget har alltså varit kort, särskilt med hänsyn till att lagrådsremissen innehåller betydande förändringar i förhållande till den tidigare remitterade promemorian.

Enligt förslaget skall alla som har, har haft, ansöker om eller har ansökt om tillstånd enligt alkohollagen registreras i tillståndsregistret. Det gäller inte endast de som förekommer i ärenden hos Alkoholinspektionen utan även den stora mängd enskilda som omfattas av kommunernas myndighetsutövning enligt alkohollagen. Datainspektionen avstyrker en så omfattande registrering. Alkoholinspektionen skall pröva ansökningar om tillverknings-, partihandels- och inköpstillstånd samt utöva tillsyn över tillståndshavarna. Över dessa tillståndshavare bör inspektionen få föra ett personregister. Alkoholinspektionen utövar vidare den centrala tillsynen på alkoholområdet, alltså även när det gäller servering där kommunerna är tillståndsmyndigheter och tillsammans med polismyndigheterna har det omedelbara tillsynsansvaret. Ett övergripande tillsynsansvar omfattar normalt inte hantering av enskilda tillståndsärenden utan information, föreskrifter, statistik m.m. Alkoholinspektionens uppgifter i denna del skiljer sig således från den verksamhet där inspektionen själv meddelar tillstånd för tillverkning och handel samt inspekterar. De uppgifter som avser serveringstillstånd och som Alkoholinspektionen i särskilda fall kan behöva bör enligt Datainspektionens mening inte permanent ingå i registret utan kan inhämtas på annat sätt. Det statistikregister som Alkoholinspektionen möjligen kan behöva för sin tillsyn över kommunernas verksamhet bör med hänsyn härtill regleras särskilt.

Det kan också påpekas att det av förslaget inte framgår hur uppgifterna i det föreslagna mycket omfattande registret skall hållas aktuella och riktiga, vilket från integritetssynpunkt är mycket viktigt. Finns t.ex. någon uppgiftsskyldighet för kommunerna annat än enligt 8 kap. 2 §, som synes avse uppgifter i konkreta fall och inte ett kontinuerligt tillförande av uppgifter och avser 12 kap. 7 § en sådan uppgiftsskyldighet som bryter sekretess och ålägger kommunerna att kontinuerligt prestera underrättelser om förändringar? Kommunernas registerföring omfattas inte av förslaget och någon möjlighet till enkel och snabb kommunikation med hjälp av automatisk databehandling synes inte finnas.

I fråga om registerinnehållet vidhåller Datainspektionen i enlighet med vad som framfördes i remissyttrandet över Ds 1994:92, att särskild försiktighet är påkallad vid registrering av brottsuppgifter. Datainspektionen anser fortfarande att registreringen av brottsuppgifter bör be-

gränsas till uppgift om domstol och domsnummer och att registrering av brottsmisstankar i övrigt inte bör få förekomma (jfr 12 kap. 4 § p 2 och 3)

I 12 kap. 6 § finns bestämmelse om gallring. Enligt Datainspektionen är det bra att den snabba gallring som följer av första stycket görs. Däremot är innebörden av andra stycket oklar. Skall ytterligare gallring enligt andra stycket ske i de fall tillstånd återkallats eller vägrats och skall gallring enligt andra stycket ske även när ett löpande tillstånd finns? Om endast fall av återkallelse eller vägrat tillstånd avses bör en gallringsbestämmelse finnas även för löpande tillstånd så att inte gamla uppgifter bevaras i onödan. Om andra stycket avser även löpande tillstånd bör vissa uppgifter kunna få finnas kvar även om inte ärendehandläggning pågår.

Datainspektionen framförde i sitt remissyttrande synpunkter på sekretesskyddet för enskilds personliga förhållanden. Datainspektionen vidhåller sina synpunkter.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Anitha Bondestam i närvaro av datarådet Margareta Åberg, fördragande.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1994-10-27

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Hedborg

Regeringen beslutar proposition 1994/95:89 Förslag till alkohollag

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Alkohollag	2 kap. 3 §, 3 kap. 10 §, 4 kap. 8 §, 7 kap. 3, 4, 8, 13 §§ 12 kap. 4, 6, 7 §§	
Lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.	4, 8a §§	
Lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m.	3 §	

gotab Stockholm 1994